

**KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TARİHİ SAKARYA BÖLGESİNDE SİVİL MİMARİ: GEÇ
19.YÜZYIL VE ERKEN 20.YÜZYILDA TARAKLI
KONUTLARININ ANALİZİ**

Ermin ELMAS

KOCAELİ 2013

**KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TARİHİ SAKARYA BÖLGESİNDE SİVİL MİMARİ: GEÇ
19.YÜZYIL VE ERKEN 20.YÜZYILDA TARAKLI
KONUTLARININ ANALİZİ**

ERMİN ELMAS

Prof.Dr. Nevnihal ERDOĞAN
Danışman, Kocaeli Üniv.

Yrd.Doç.Dr. Mehtap ÖZBAYRAKTAR
Jüri Üyesi, Kocaeli Üniv.

Yrd.Doç.Dr. Pınar KISA OVALI
Jüri Üyesi, Trakya Üniv.

Nevnihal
.....
Mehtap
.....
Pınar
.....

Tezin Savunulduğu Tarih: 12.07.2013

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Sakarya'nın en eski yerleşim birimlerinden biri olan Taraklı tarihi ve doğal güzelliklerinin yanı sıra halk kültürünün maddi ve manevi kültür öğelerine dair örneklerinin zenginliğiyle de son dönemlerde halk bilimi araştırmacıların yoğun ilgisini çekmektedir. İlçe, Sakarya ilinin güney ucunda ve merkeze 65 km uzaklıkta olup sırası ile Hitit, Frig, Lidya, Pers, Batı Roma, Bizans ve Osmanlı sınırlarında kalmıştır.

Tarihi Sakarya Bölgesinde Sivil Mimari: Geç 19.Yüzyıl ve Erken 20.Yüzyılda Taraklı Konutlarının Analizi konusunda bana çalışma fırsatı veren hocam Nevnihal ERDOĞAN ve yardımcı olan Mehtap ÖZBAYRAKTAR hocama teşekkür ederim. Ayrıca hayatım boyunca beni destekleyen aileme ve çalışma süresince emeği geçen eşim Büşra ELMAS'a sonsuz minnet duygularımı sunarım.

Temmuz – 2013

Ermin ELMAS

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ŞEKİLLER DİZİNİ	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ	1
1. GENEL BİLGİLER	3
1.1. Çalışmanın Amacı	3
1.2. Çalışma Yöntemi.....	3
2. SAKARYA’NIN COĞRAFI, FİZİKSEL, SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI ...	5
2.1. Coğrafi Yapısı.....	5
2.2. Ulaşım	7
2.3. Jeolojik Yapısı	8
2.4. İklim Yapısı.....	8
2.5. Nüfus ve Sosyal Yapı.....	9
2.6. Ekonomik Yapı	10
3. SAKARYA’NIN TARİHÇESİ.....	11
3.1. Osmanlı Dönemi Öncesi.....	11
3.2. Osmanlı Dönemi	15
3.3. Cumhuriyet Dönemi	17
3.4. Sakarya Bölgesinin Tarihi İlçeleri.....	18
3.4.1. Merkez (Adapazarı) İlçesi	19
3.4.2. Geyve İlçesi	31
3.4.3. Hendek İlçesi	31
3.4.4. Pamukova İlçesi	32
3.4.5. Sapanca İlçesi.....	32
3.4.6. Söğüt İlçesi	33
4. TARAKLININ 19.YY VE 20.YY’DAKİ COĞRAFI, FİZİKSEL, SOSYO- EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAPISI.....	35
4.1. Coğrafi Yerleşimi ve Tarihi	35
4.2. Tarihi Dokunun Fiziksel Özellikleri	38
4.3. Sosyo – Ekonomik Yapısı.....	38
4.4. Sosyo – Kültürel Yapısı.....	40
4.5. Kentsel Değişim.....	41
4.6. Nüfusun Büyümesi	46
4.7. Taraklı’nın Alt Yapı ve Ulaşımı	47
4.8. Tarihi Özellikleri	49
5. TARAKLININ 19.YY VE 20.YY’DAKİ MAHALLELERİ.....	51
5.1. Hacı Murat Mahallesi.....	53
5.2. Ulu Camii Mahallesi	54
5.3. Yusuf Bey Mahallesi.....	56

5.4. Taraklı'nın Geleneksel Sivil Mimari Örnekleri	86
5.4.1. Camiler	87
5.4.2. Hamamlar	88
5.4.3. Hanlar	89
5.4.4. Çeşmeler	89
5.4.5. Okullar	89
6. TARAKLI'NIN TARİHİ KONUTLARI	94
6.1. Tarihi evlerin genel strüktürü	94
6.2. Büyük Evler (Konaklar)	99
6.2.1. Sadık Özen Evi	99
6.2.2. Hacı Rıfat Konağı	108
6.2.3. Çakırlar Evi	115
6.2.4. Çakıroğlu Konağı	126
6.2.5. Fenerli Ev	137
6.2.6. Hisar Evi	148
6.2.7. Meriç Özen Evi	152
6.2.8. Mürvet Tanyel Evi	159
6.2.9. Selahattin Kozcağız Evi	166
6.3. Küçük Evler	173
6.3.1. Sabahat Akın Evi	173
6.3.2. İzzet Erdoğmuş Evi	177
6.3.3. Fatma İşsever Evi	181
6.3.4. İsmail Hakkı Akay Evi	185
6.3.5. Kadir Sayın Evi	189
6.3.6. Bedia Özyıldız Evi	193
6.3.7. Reyhan Tepe Evi	197
6.3.8. Alaaddin Öncü Evi	202
7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	206
KAYNAKLAR	211
ÖZGEÇMİŞ	215

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Sakarya İli ve İlçeleri haritası	5
Şekil 2.2. Türkiye haritası	6
Şekil 2.3. Sakarya Nehri	7
Şekil 2.4. Deprem Bölge Haritası	8
Şekil 3.1. Türkiye Haritasında Sakarayanın yeri	11
Şekil 3.2. Büyük Hitit (Hatti) Krallığının Suppiluliuma zamanındaki en geniş sınırları haritası	12
Şekil 3.3. Frigler'in ulaştığı sınır haritası MÖ 8. yy.....	12
Şekil 3.4. Justinianos köprüsü yan görünüşleri	13
Şekil 3.5. Justinianos köprüsü üst görünüşü	13
Şekil 3.6. Seyifler Kalesi	14
Şekil 3.7. Paşalar Köyü Kalesi	14
Şekil 3.8. Alicanlar Evi-I	20
Şekil 3.9. Suat Kızılkaya Evi	23
Şekil 3.10. Alicanlar-II Evi	24
Şekil 3.11. Cevat Bey Konağı (2005 ki durumu)	26
Şekil 3.12. Cevat Bey Konağı (2012 deki durumu)	26
Şekil 3.13. Diyarbekirliler Konağı	28
Şekil 3.14. Sabit Efendi Evi	29
Şekil 4.1. Taraklı genel görünüm (Önde Hisar Camii)	42
Şekil 4.2. Taraklı genel görünüm	43
Şekil 4.3. Taraklı evlerinden örnekler	45
Şekil 4.4. Taraklı'daki çeşmelerden örnekler	48
Şekil 4.5. Hamam Sokak'ın yenilenen bölümü, Hamam Sokak'ın hiç bozulmadan günümüze kadar gelen bölümü	49
Şekil 5.1. Taraklı Mahalleleri	52
Şekil 5.2. Hacı Murat Mahallesi'nden bir görünüş	53
Şekil 5.3. Ulu Camii Mahallesi'nden bir görünüş	55
Şekil 5.4. Yusuf Bey Mahallesi'nden bir görünüm	57
Şekil 5.5. Taraklı İlçesi Koruma Amaçlı İmar Planı	58
Şekil 5.6. Taraklı İlçesi Halihazır Haritası	59
Şekil 5.7. Taraklı İlçesi Merkezi İmaj Analizi Haritası	60
Şekil 5.8. Taraklı İlçesi Sokak Dokusu Haritası	61
Şekil 5.9. Okul Caddesi Kesiti	62
Şekil 5.10. Hıdırlık Sokak Kesiti	63
Şekil 5.11. Yunus Paşa Çarşısı Sağ Kesiti	64
Şekil 5.12. Yunus Paşa Çarşısı Sol Kesiti	65
Şekil 5.13. Orhan Gazi Çarşısı Kesiti	66
Şekil 5.14. İstanbul-Ankara Caddesi Kesiti	67
Şekil 5.15. Üçüncü Geçit Kesiti	68
Şekil 5.16. Eski Han Okul Caddesi Kesiti	69
Şekil 5.17. Rüştiye Sokak Sağ Kesiti	70

Şekil 5.18. Rüştîye Sokak Sol Kesiti	71
Şekil 5.19. Dördüncü-Altıncı Geçit Sağ Kesiti	72
Şekil 5.20. Dördüncü-Altıncı Geçit Sol Kesiti	73
Şekil 5.21. Hamam Sokak Sağ Kesiti	74
Şekil 5.22. Hamam Sokak Sol Kesiti	75
Şekil 5.23. Bülbül Sokak Kesiti	76
Şekil 5.24. Türbe Sokak Kesiti	77
Şekil 5.25. Meryemler Sokak Sağ Kesiti	78
Şekil 5.26. Meryemler Sokak Sol Kesiti	79
Şekil 5.27. Özkaraman Sokak Kesiti	80
Şekil 5.28. Aralık Sokak (Yağhane Meydanı) Kesiti	81
Şekil 5.29. Yıldırım Sokak Sağ Kesiti	82
Şekil 5.30. Yıldırım Sokak Sol Kesiti	83
Şekil 5.31. Okul Caddesi Kesiti	84

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Alicanlar Evi-I Planları	22
Tablo 5.1. Camiler	90
Tablo 5.2. Hamam ve Hanlar	91
Tablo 5.3. Çeşmeler	92
Tablo 5.4. Okullar	93
Tablo 6.1. Sadık Özen Evi Planları	102
Tablo 6.2. Sadık Özen Evi İç Mekân Görünüşleri	105
Tablo 6.3. Sadık Özen Evi Cephe Görünüşleri	107
Tablo 6.4. Hacı Rıfat Konağı Planları	110
Tablo 6.5. Hacı Rıfat Konağı Görünüşleri	114
Tablo 6.6. Çakırlar Evi Plan ve Cephe Rölövesi	118
Tablo 6.7. Çakırlar Evi İç Mekân Görünüşleri	120
Tablo 6.8. Çakırlar Evi Görünüşleri	125
Tablo 6.9. Çakıroğlu Konağı Planları	128
Tablo 6.10. Çakıroğlu Konağı Görünüşleri	136
Tablo 6.11. Fenerli Ev Planları	140
Tablo 6.12. Fenerli Ev Görünüşleri	146
Tablo 6.13. Fenerli Ev İç Mekân Görünüşleri	147
Tablo 6.14. Hisar Evi Planları	149
Tablo 6.15. Hisar Evi Görünüşleri	151
Tablo 6.16. Meriç Özen Evi Planları	154
Tablo 6.17. Meriç Özen Evi Görünüşleri	156
Tablo 6.18. Mürvet Tanyel Evi Planları	161
Tablo 6.19. Mürvet Tanyel Evi Cephe Rölöveleri	165
Tablo 6.20. Selahattin Kozcağız Evi Planları	167
Tablo 6.21. Selahattin Kozcağız Evi Cephe Rölövesi	169
Tablo 6.22. Selahattin Kozcağız Evi Görünüşü	170
Tablo 6.23. Sabahat Akın Evi Planları	174
Tablo 6.24. Sabahat Akın Evi Cephe Rölöveleri	175
Tablo 6.25. Sabahat Akın Evi Görünüşleri	176
Tablo 6.26. İzzet Erdoğmuş Evi Planları	178
Tablo 6.27. İzzet Erdoğmuş Evi Görünüşü	180
Tablo 6.28. Fatma İşsever Evi Planları	182
Tablo 6.29. Fatma İşsever Evi Görünüşü	184
Tablo 6.30. İsmail Hakkı Akay Evi Planları	186
Tablo 6.31. İsmail Hakkı Akay Evi Cephe Rölövesi	187
Tablo 6.32. İsmail Hakkı Akay Evi Görünüşü	188
Tablo 6.33. Kadir Sayın Evi Planları	190
Tablo 6.34. Kadir Sayın Evi Görünüşü	192
Tablo 6.35. Bedia Özyıldız Evi Planları	194
Tablo 6.36. Bedia Özyıldız Evi Cephe Rölöveleri	195
Tablo 6.37. Bedia Özyıldız Evi Görünüşü	196

Tablo 6.38. Reyhan Tepe Evi Planları	199
Tablo 6.39. Reyhan Tepe Evi Görünüşü	201
Tablo 6.40. Alaaddin Öncü Evi Planları	203
Tablo 6.41. Alaaddin Öncü Evi Cephe Rölöveleri	204
Tablo 6.42. Alaaddin Öncü Evi Görünüşü	205
Tablo 6.43. Büyük Evlerin Analiz ve Sonuçları	207
Tablo 6.44. Küçük Evlerin Analiz ve Sonuçları	209

TARİHİ SAKARYA BÖLGESİNDE SİVİL MİMARİ: GEÇ 19.YÜZYIL VE ERKEN 20.YÜZYILDA TARAKLI KONUTLARININ ANALİZİ

ÖZET

Tarihi çevreler, geçmiş dönemlerin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını, yaşam biçimi ve felsefesini yansıtmaları, doğa-bina ve bina-insan ilişkileri arasında kurdukları ilişkinin doğruluğu açısından büyük bir birikimin ifadesidir. Tarihi çevreler, tarihi kent dokuları, kentsel belleği yansıtan özel alanları temsil etmektedir. Tarihi kentler ve tarihi evler geçmiş kültürlerin ve medeniyetlerin önemli şahitleri olmaktadır.

Günümüzde yaşanan hızlı kentleşme ve nüfus artışının da etkisiyle ortaya çıkan, düzen ve plandan yoksun yapılaşmalar, tarihi çevrelerin de zedelenmesine, hatta giderek yok olmasına neden olmaktadır. Bu alanlarda yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarına ek olarak yeniden işlevlendirme kavramı da giderek önem kazanmakta ve yaygınlaşmaktadır.

Bu tezde öncelikle tarihi çevre, tarihi kent dokusu kavramları ve tarihi çevre bilinci açıklanmaya çalışılmakta, bu nedenle de tarihi yeniden değerlendirmenin ve tarihi çevrelerin yeniden yaşayan mekânlar haline gelmesinin önemi ve gerekçeleri vurgulanmaktadır.

Taraklı, Bizans ve Osmanlı Medeniyetleri'nin kültür merkezi olmuş, anıtsal yapıları ve sivil mimari örnekleriyle geçmişin izlerini bugüne taşımış önemli bir tarihi kent merkezidir.

Taraklı'nın geleneksel mimari dokusunun gelecek nesillere aktarılabilmesi için özgün kimliklerinin korunarak yaşatılması, halkın ve kamu kurum ve kuruluşlarının bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuda Taraklı Belediyesi ve Türk Federasyon Vakfı tarafından kurulan Taraklı Restorasyon Eğitim Merkezi Atölyesi, Taraklı ve benzer durumda bulunan bölgeler için, eski eserleri koruma ve yaşatma açısından, örnek bir uygulamadır.

Çalışmada bahsedilen konu kapsamında, Taraklı'nın genel bir tanımı, seçilen evlerin projeleri, sokak görünüşleri, cephe özelliklerinin incelenmesi ve ilçede sosyo-kültürel değişimin mimariye etkisi araştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyo-Ekonomik, Sosyo-Kültürel Yapı, Taraklı, Taraklı Evleri, Tarihi Çevre.

CIVIL ARCHITECTURE IN HISTORICAL SAKARYA REGION: ANALYSIS OF TARAKLI HOUSES IN THE LATE 19TH CENTURY AND EARLY 20TH CENTURY

ABSTRACT

Historical environments reflect social, cultural and economic structures, life styles and philosophy of past civilizations. Besides, they mean a lot thanks to the accuracy in the rapport they establish between not only nature and building, but also man and building. Historical settlements and the sense they give represent special areas which reflect urban background. Historic towns and historic buildings are important witnesses of the past cultures and civilizations.

Due to rapid urbanization and population growth in recent years, constructions far from being regular and planned have emerged and they have caused the historical sites to get damaged and even destroyed. Consequently, it is getting more common and important to re-functionalize these places in addition to the restoration and protection applications.

Within the framework of this study, first of all, the concepts of historical environment, historical urban sense and awareness of historical environment have been explained. Thus, it's been emphasized with reasons that the revalorization of history and the revival of life within these historical places are important.

Taraklı is a historical city center of great importance which hosted Byzantine and Ottoman civilizations and it has conveyed historical and cultural traces with traditional architecture samples from the past to the present.

Transferring Taraklı's traditional architectural history to oncoming generations requires preserving its natural identity and raising awareness in community and public institutes. In this respect, Atelier of Taraklı Restoration Education Center, founded by Taraklı Municipality and Turkish Federation Foundation, provides a model execution for Taraklı, and districts in similar conditions to revive and preserve the old atmosphere.

In this context, not only the general perspectives of Taraklı, but also the projects, characteristics, exteriors of the houses and the socio-cultural effect of changes on architecture have been researched.

Key words: Socio-Economic, Socio-Cultural Structure, Taraklı, Houses of Taraklı, Historical Environment.

GİRİŞ

Antik dönem Bitinya bölgesi içinde yer alan Sakarya ili, adını sınırları içinden geçen Sakarya Nehrinden alır. “Sakarya adı bir Frig tanrısı olan Sangari'den türemiş olup, Frig kökenlidir”.

Tarım ve sanayide gelişmiş olan il karma bir nüfus yapısına sahiptir. Bölgenin Türk hâkimiyetine geçmesiyle buraya ilk yerleşenler, yerli Türk, Türkçeden başka dil bilmeyen anlamında kullanılan “Manav” adıyla anılan topluluktur. Fakat bunun yanında Gürcü, Abaza, Çerkez, Bosnak, Arnavut, özellikle Balkanlar ve Doğu Karadeniz ile Anadolu'nun hemen her yerinden gelen Türkmenler, az da olsa Kurmanç Aşireti ile Mohdi(Laz)'ler de göç ederek ilin nüfusunu şekillendirmiştir.

Taraklı, Anadolu’da yer alan geleneksel Osmanlı yerleşim dokusunun nitelikli örneklerini gösteren ve günümüze kadar dokunun büyük çoğunluğu varlığını sürdürebilen önemli yerleşimlerden biridir. Yerleşime ilişkin yazılı kaynaklardan ve doku üzerinde yapılan araştırmalardan elde edilen veriler, bu bölgenin tarih içinde önemli uygarlıklara ev sahipliği yaptığını göstermekle beraber yerleşimin geleneksel dokusundan günümüze kalanlar Osmanlı dönemine aittir.

19.yy. konut mimarisi örneklerinin oldukça yoğun olduğu Taraklı’nın, söz konusu potansiyelinin yakın geçmişe kadar gözden kaçtığı ve hak ettiği yeri alamadığı gerçektir. Köklü bir geçmişe sahip olan, geleneksel dokusunu ve nitelikleri hala koruyan, ‘Taraklı’ araştırma konusu seçilmiştir.

Bu araştırmada Taraklı hakkında genel tanıtıcı bilgiler verildikten sonra tarihi incelenmiş, hangi medeniyetler etkisinde kaldığı ve bu medeniyetlerin Taraklı’ya katkıları saptanmıştır. Taraklı’nın başlıca anıtsal ve sivil mimari örnekleri, gerekli alt başlıklar altında incelenmiş mimari çizim ve fotoğraflarla desteklenerek belirtilmiştir. Geleneksel mimarinin korunması aynı zamanda geçmişin yapı bilgisinin gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir öğedir. Döneminin şartlarına ve ait olduğu yöreye en uygun malzemenin seçilerek ideal bir yapım teknolojisiyle

inşa edilen yapıların günümüze kadar ayakta kalmaları, bizlere değerli bir fırsat sunmaktadır. Geleneksel mimarinin önemli elemanlarından birisi ahşaptır. Türk yapı yapma geleneği son derece zengin bir ahşap yapı kültürüne sahiptir. Fakat 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren çağdaş yapım tekniklerinin ortaya çıkmasıyla birlikte özellikle 1999 Kocaeli ve Düzce depremlerine kadar ahşap yapım tekniği ihmal edilmiş ve unutulmaya yüz tutmuştur. Bunun yanında gelişmiş birçok ülkede ise, gelişen teknoloji ve bilgi birikimiyle taşıyıcı sistemlerinde yenilikler yapılan ahşap yapılar inşa edilmeye devam etmiştir. Ülkemiz adına Geleneksel yapım sistemlerinin araştırılması ve günümüz yapım teknolojisine kazandırılması çok önemlidir.

Bu çalışmada Taraklı'nın geleneksel mimari yapısının nasıl korunduğunu, tarihi gelişimi, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve kentsel değişim süreci tüm verileri ile belgelenerek ele alınmıştır.

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Çalışmanın Amacı

Sakarya İli'nin en güney ucunda yer alan Taraklı, 19. yy'dan kalma Osmanlı Dönemi evleri ve tarihi yapılarıyla ünlü bir ilçedir. Osmanlıların ele geçirdikleri bölgelerde kendi kültür değerleri doğrultusunda toplum hayatı, ticareti ve yaşama tarzı ile etkili oldukları bilinmektedir. Taraklı evleri yöresel malzeme ve iklim koşullarına, yerel geleneklere, yaşama biçim ve alışkanlıklarına uygun olarak Osmanlı Devleti sınırları içinde gelişen yaygın Türk evi tipidir.

Taraklı Evleri'nin bulunduğu alan SİT alanı ilan edilmiş ve korumaya alınmıştır. Bu alanda bulunan 120 civarındaki tarihi ev ile Taraklı bir açık hava müzesi görünümündedir. Taraklı geleneksel sivil mimarisi hakkında yapılan akademik çalışmaların yetersiz olduğu tespit edildiğinden mevcut dokunun özgün kimlikleri ile korunmaları ve yapım teknolojisinin gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla tez konusu olarak seçilmiştir.

Bu çalışmada Taraklı geleneksel mimarisi karakterinin incelenmesi, tarihi gelişimi, kentsel değişimi, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, plan, cephe ve yapım sistemlerinin belirlenen yapılar üzerinde tespiti amaçlanmıştır.

1.2. Çalışma Yöntemi

Bu çalışma kapsamında, Sakarya Bölgesinin ve Taraklı ilçesinin Tarihi ve Kentsel değişimi, ekonomik, topografik ve iklimsel faktörlerin mimariye etkileri incelenmiş; yapılan analizlerle mimari karakteristiğinin saptanmasına çalışılmıştır.

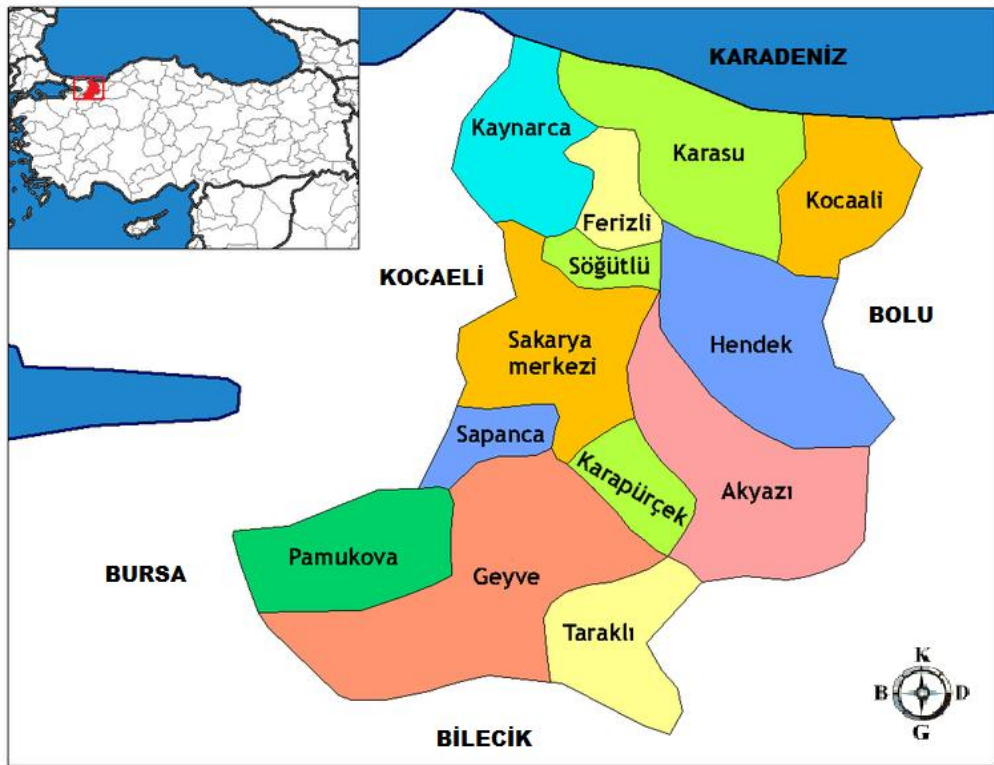
Taraklı ile ilgili yazılı kaynaklar, makale ve kitaplar incelenip resimlerle desteklenmiştir, Sakarya Büyük Şehir ve Taraklı Belediyesi, Kültür Müdürlüğü ve Sakarya Müze arşivinden faydalanılmıştır.

Sakarya'nın coğrafi, fiziksel, tarihi, sosyal ve ekonomik yapısı araştırılmış, İlçelerinin geleneksel ve kültürel mimarı yapısı incelenmiştir.

Bu inceleme sonucunda günümüze geleneksel mimari yapıyı koruyarak taşıyan Taraklı ilçesi coğrafi, tarihi, sosyo-ekonomik ve sosyo- kültürel açıdan değişimi incelenmiştir. Taraklı ilçesinde yer alan Mahalleler ayrı ayrı incelenmiş, büyük evler ve küçük evler geleneksel mimari ve karakteristik özellikleri açısından ele alınmıştır.

2. SAKARYA’NIN COĞRAFI, FİZİKSEL, SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI

Marmara Bölgesi’nin doğusunda Aşağı Sakarya çığırı etrafında kurulmuş olan Sakarya’nın topraklarını doğuda Bolu, güneyde Bilecik, güneybatı köşesinde Bursa, Batıda Kocaeli illeriyle kuzeyde Karadeniz kuşatır (Şekil 2.1.) (Konukçu, 2005).

Şekil 2.1. Sakarya İli ve İlçeleri haritası (URL-1)

2.1. Coğrafi Yapısı

Sakarya İli’nin yüzey şekilleri sade bir özellik gösterir. İl topraklarının yüzde 34’ü dağlardan, yüzde 44’ü platolardan ve yüzde 22’si ovalardan ibarettir (Konukçu, 2005). İl alanı güneyden kuzeye doğru uzanarak Kocaeli penneplinin yani, yarı ovalarının doğusunda Karadeniz’e açılır (Beksaç, 2005).

Şekil 2.2. Türkiye haritası (URL-2)

Adapazarı Ovası'nın kuzey kesiminde ova kıyısı boyunca dizilmiş olan irili ufaklı birçok göl ve su birikintileri mevcuttur. Bunların içinde en önemlisi eski adı ile Sofon veya Ayan Gölü diye anılan Sapanca Gölü'dür (Şekil 2.2.) (Uysal, 1957).

Deniz seviyesinden 31 m yüksekte olan gölün yüz ölçümü 49 km²'dir. Gölün azami derinliği 61 m dir. Sularının tatlı olması nedeniyle birçok yerleşim yerinin içme suyu ihtiyacını karşıladığı gibi içindeki çeşitli balık türleri ile adeta bir doğal akvaryum görünümündedir (Bilgin, 1984).

Büyük bir kısmı il toprakları içinde geçen Sakarya Nehri, Kızılırmak ve Fırat'tan sonra yurdumuzun en uzun nehri olup, toplam uzunluğu 765 km'dir (Darkot, 1966). Afyon'un kuzeyindeki Bayat Yaylası'ndan çıkıp kuzeye doğru yönelen Sakarya, birçok çay ile beslendikten sonra Pamukova'nın güneyinden il topraklarına girer (Beksaç, 2005).

Geyve Boğazı'na girdikten sonra Adapazarı Ovası'nı güney-kuzey yönünde geçmekte ve daha kuzeyde bir boğaza girip çıktıktan sonra (Mağara Köyü çevresinde), menderi hareketler çizerek Karasu'dan Karadeniz'e dökülmektedir (Ardos, 1955). Ovada aldığı en önemli kol ise doğudaki Mudurnu Çayı'dır (Şekil 2.3.). Daha küçük olan diğer kollar ise Çam dağ ve Kerem Ali dağlarından inen derelerdir (Konukçu, 2005).

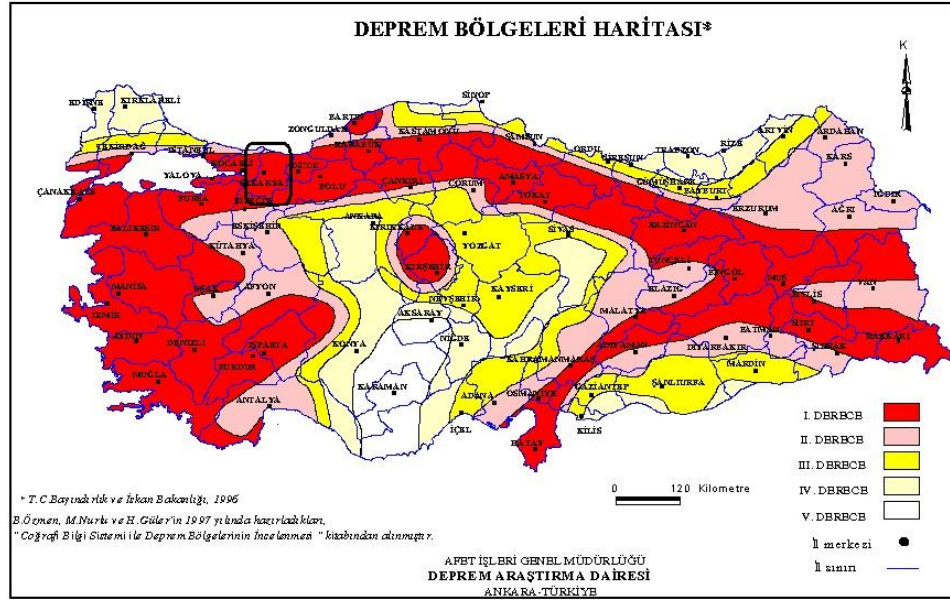
Şekil 2.3. Sakarya Nehri (URL-3)

Adapazarı Ovası'nda Sakarya yatağının tarih çağları içinde önemli yer değişmelerine uğradığı tahmin edilmektedir. Adapazarı'nın 6 km güneyinde, Justinian'ın 560'da inşa ettirmiş olduğu büyük taş köprü (Beş köprü) şimdi nehrin 5 km batısında kalmıştır (Erendil, 1982).

2.2. Ulaşım

Adapazarı Ovası'nın batı kesimindeki düzlükte kurulu olan kent, İstanbul'a 153 km, Ankara'ya 308 km uzaktadır (Anabritanica Genel Kültür Ansiklopedisi, 1989). Doğudan Çam dağı, güney ve güneydoğudan Samanlı Dağları, kuzeyden Karadeniz ile sınırlanan Sakarya İli'nin batıdan belirgin bir doğal sınırı yoktur (Beksaç, 2005).

2.3. Jeolojik Yapısı

Şekil 2.4. Deprem Bölge Haritası (URL-4)

Jeolojik yapı itibarıyla Adapazarı, Marmara Bölgesi (Samanlı Dağ)'den başlayıp doğu istikametine doğru genellikle Karadeniz sahil hattına paralellik gösteren kuzey Anadolu deprem zonu üzerinde olup, tektonik bir çöküntü ihtiva eden havza durumunda ve 1. derecede deprem bölgesi içindedir (Acar, 1978). Bu nedenle bölge birçok dönemde büyük deprem felâketi yaşamıştır. Tarih boyunca meydana gelen depremlerin yıkıcı tesirleri çok büyük olmuştur (Şekil 2.4.).

2.4. İklim Yapısı

İklim bakımından Adapazarı Ovası'nda Akdeniz iklimi ile Karadeniz bölgesinde hüküm süren iklim arasında bir geçiş şekli kendini gösterir (Pekcan, 1996). Karadeniz kıyılarının doğuya doğru gidildikçe kuzeye has karakter kazanan iklimi ile Akdeniz ikliminin bir benzerini teşkil eden ve kısmen Marmara havzasına kadar sokulan kontinental Akdeniz iklim bölgesi arasında bulunur (Demir, 2005). Yörede en yağışlı mevsim kış ve sonbahardır. En az yağışlı mevsim ise yazdır (Pekcan, 1996).

2.5. Nüfus ve Sosyal Yapı

Osmanlı Padişahı Sultan Orhan zamanında Karamürsel Alp, Akkoca, Konur Alp, Akyazı, Hendek ve Karasu ile birlikte Adapazarı'nı da Bizans İmparatorluğu'ndan alarak Türk hâkimiyetine dâhil etmiştir (Öztuna, 1986).

Osmanlı Devleti hâkimiyetinin başlamasıyla Akyazı, Geyve, Hendek, Taraklı bölgeleri Batı Anadolu'ya doğru kayan yerleşik ve göçebe Türk kitleleri için uygun yerleşim bölgeleri haline gelmiştir (Demir, 2005). Fetihten sonra Sakarya havzasına yerleşen en eski Türk boyu olan “Manav” adlı yerliler, Oğuz ve Selçuklu gelenek-görenek ve hayat tarzları ile kültürlerini bozmadan bölgede yüzyıllarca sürdürmüşlerdir (Erendil, 1982). XVII. yy.'ın sonlarında Osmanlıların Rumeli, Akdeniz ve Kafkasya'daki yenilgileri ve toprak kayıpları bölgeye Türk ve Müslüman unsurların dalga dalga göçlerine zemin hazırlamıştı (Şentürk, 2005).

1854-1855 Kırım Savaşı, 1850-1860 Şeyh Şamil Olayı, 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı ile Balkan savaşları sonrasında bölgeye gelen Kırım, Kafkas ve Balkan muhacirlerin büyük bir kısmı Adapazarı yöresine iskân edilmişlerdir. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Avusturya'nın işgali altında bulunan Bosna-Hersek'teki Müslüman Boşnakların bir bölümü de Adapazarı'na yerleştirilmiştir. Böylece yöredeki iskân faaliyetleri sonucunda kentin nüfusu hızla artmaya başlamıştır. Bölgede, yerli halk olan Manavlar dışında Gürcü, Abaza, Çerkez gibi Kafkas göçmenleri, Boşnak, Arnavut ve Türkmen gibi Balkan göçmenleri yanında 1-2 köyde Kurmanç Aşireti, Doğu Karadeniz'den göç etmiş olan Türkmen'ler ve Mohdi (Laz)'ler ile Anadolu'nun hemen her yerinden göç etmiş Türkmen grupları bulunmaktadır. Geçmişte meydana gelen savaşlar, kan davaları ve benzeri sebeplerle buraya göç etmiş insanların Türk kimliğini kabuletmekle birlikte her grup kendi mahalli kültürünü rahatlıkla yaşayabilmektedir (Eroğlu, 2003).

Nüfus yapısı bakımından zengin bir mozaîge sahip olan Sakarya bölgesinde sosyal hayatı belirleyen en önemli unsurlardan biri inanç ve kültür olmuştur. Kaynaklardan edinilen bilgilere göre Sakarya bölgesinin Türk fethinden sonra, nüfus çoğunluğunun daima Müslümanlardan meydana geldiği bilinmektedir. Bu arada Hristiyanlardan (Rum ve Ermeniler) İslam dinini seçenlerin sayısı büyük olmuştur.

Bölgede yer alan ve kaynaklarda adı geçip de günümüze ulaşmayan çok sayıda cami ve zaviyelerden (Çetin, 1999-2002) insanların dinine olan bağlılıklarına işaret ederken, mektep ve medreseler de geçen yüzyıllarda Sakarya’da canlı bir kültür hayatının varlığını ortaya koymaktadır.

2.6. Ekonomik Yapı

Sakarya, Cumhuriyet öncesinde ve 1940’lı yıllara kadar çok zengin ormanlık alanlara sahip bir vilayetti. Bu nedenle, bölgede sanayinin ilk adımlarının ağaç işleriyle atıldığı görülür. Konum itibarıyla ülkemizin sosyo-ekonomik açıdan en gelişmiş yöresi olan Marmara Bölgesini Anadolu’nun diğer bölgelerine bağlayan ana ulaşım akışı üzerinde yer alması ilin iç turizmine de büyük canlılık getirmektedir. İli özellikle termal kaynaklar bakımından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Bulunduğu coğrafyanın yeraltı ve yerüstü zenginlikleri Sakarya’yı bugün gelişmekte olan Türkiye sanayisinin en gözde illerinden birisi durumuna gelmiştir. TEM ve D-100 (Eski E-5) uluslararası karayolları ile Haydarpaşa-Arifiye demiryolu hattı Avrupa’yı, Asya’ya bağlayan uluslararası karayolu ulaşımı olarak Sakarya’nın coğrafi konumunu öne çıkarmaktadır. Ekonomisi bugüne kadar tarım ve ticarete bağlı olarak gelişen Sakarya, 1990’lı yılların başından itibaren sanayi ağırlıklı bir gelişim içine girmiştir. 1990 nüfus sayımında % 55’den fazlası kırsal kesimde yaşarken, sanayinin çok kısa zaman içerisinde büyük bir gelişim göstermesiyle, 1997 yılında şehirlerde yaşayan nüfusun oranı % 69’a yükselmiştir. Ekonomik gelişme verilerine bakıldığında, şehirde yaşayan nüfus oranının yakın zaman içinde hızla artacağı görülmektedir (URL-5).

3. SAKARYA’NIN TARİHÇESİ

Sakarya İli’nin bulunduğu bölge çok işlek bir göç yolu üzerinde bulunduğu için tarihin en eski çağlarından beri, çeşitli kavimlerin ilgisini çekmiş, ormanları, otlakları, balıklı göl ve nehirleri sebebi ile tercih edilen bir yerleşme bölgesi olmuştur (Şekil 3.1.) (Beksaç, 2005).

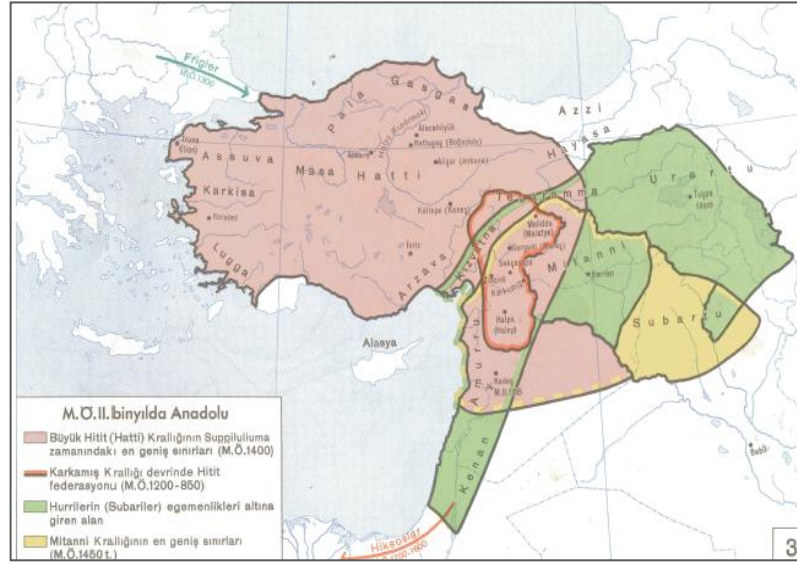
Şekil 3.1. Türkiye Haritasında Sakarayanın yeri (URL-5)

3.1. Osmanlı Dönemi Öncesi

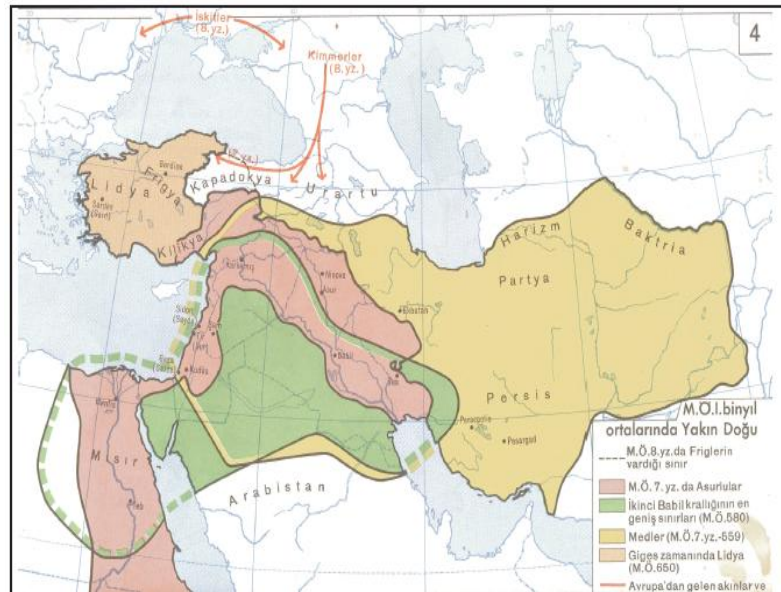
Sakarya İli’nin bilinen tarihi Hititlerle başlar (Konukçu, 2005). Bu devletin sınırları M.Ö. 1400’de en geniş sınırlarına ulaştığında Marmara Denizi’nin doğu ve güney kıyıları ile bugünkü İstanbul Boğazı’na dayanmış ve Sakarya’nın suladığı topraklar da Hititlerin egemenliğine girmiştir (Şekil 3.2.) (Erendil, 1982).

Hitit Devleti’nin M.Ö. 1200 yılında Ege Göçleri neticesinde yıkılmasından sonra Anadolu’da çeşitli kavimlerin kurduğu bir takım küçük şehir devletlerinin yanı sıra Frig Devleti de kurulmuştur (Memiş, 1995). Bir süre sonra ise Frig Krallığı’nı kurmuşlardır (Şekil 3.3.) (İplikçioglu, 1994). Sakarya adı da bir Frig tanrısı olan “Sangari”’den türemiş olup, Frig kökenlidir (Işık, 2005). M.Ö.676 yılında Friglerin Anadolu’daki egemenliğine doğudan gelen Kimmerler son vermiştir (Yıldırım, 1983).

M.Ö. 74 yılında ölen Bitinya Kralı IV. Nikomedes, vasiyetnamesinde Bitinya'yı Roma'ya bırakmıştır (Konukçu, 2005). M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu ikiye bölününce Anadolu gibi Bitinya Bölgesi de Doğu Roma (Bizans)'nın payına düşmüştür (Yıldız, İstanbul, 1982). VI. yüzyılda Bizans İmparatoru Justinianos (527-565) döneminde Sakarya yöresinde önemli bayındırlık çabaları olmuş, 560 yılında Sakarya (Sangarios) Irmağı üzerinde Justinianos köprüsü kurulmuştur (Şekil 3.4.) (Konukçu, 2005).

Şekil 3.2. Büyük Hitit (Hatti) Krallığının Suppiluliuma zamanındaki en geniş sınırları haritası (MÖ 1400) (URL-6)

Şekil 3.3. Frigler'in ulaştığı sınır haritası MÖ 8. yy. (URL-7)

Şekil 3.4. Justinianos köprüsü yan görünüşleri (URL-8)

Şekil 3.5. Justinianos köprüsü üst görünüşü (URL-9)

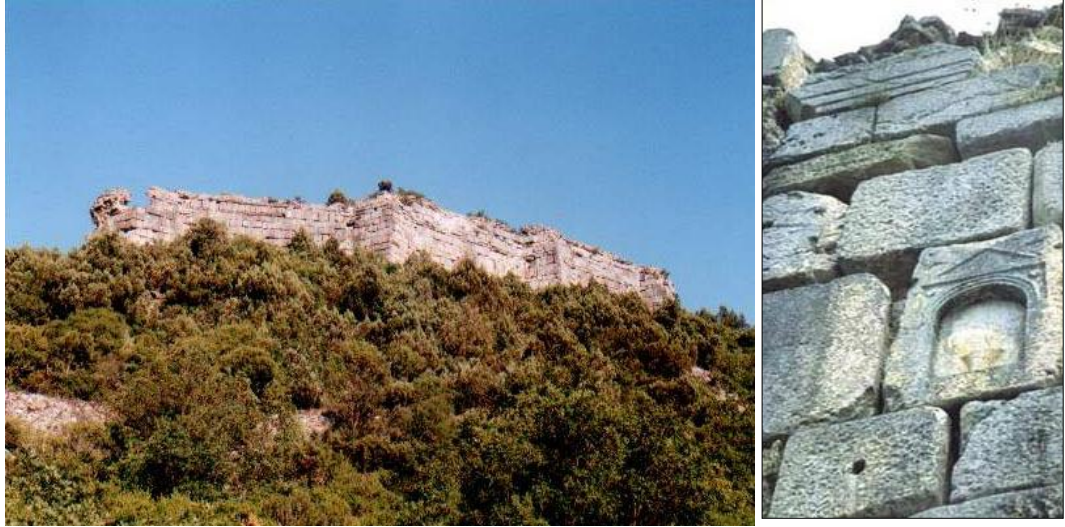
Sakarya Nehri boyunca uzanan ileri karakol niteliğinde haberleşme ve savunma amaçlı diğer Bizans Dönemi yapılar aşağıdadır.

- Adliye Kalesi : (M.S. 527-565)
- Söğütlü Kalesi : (M.S. 527-565)
- Akçukur Kalesi : (M.S. 527-565)
- Karasu Kalesi : (M.S. 527-565)
- Harmantepe Kalesi : (M.S. 527-565)
- Seyifler Kalesi : (M.S. 527-565) (Şekil 3.6.)
- Paşalar Köyü Kalesi (M.S. 527-565) (Şekil 3.7.)

Ortaçağ sürecinde önemli bir ulaşım yolu ağı ile dikkat çeken bölgede bunun gibi önemli Erken Ortaçağ köprülerinin bulunması rastlantı değildir. Uzun bir süre Bizans hâkimiyetinde kalan Bithynia içinde özellikle Ortaçağ'ın geç süreçlerine kadar, İstanbul'u almak için gerçekleştirilen bazı akınlar ve işgaller dışında önemli bir hareketlilik olmadığı anlaşılmaktadır (Beksaç, 2005).

Şekil 3.6. Seyifler Kalesi (URL-10)

Şekil 3.7. Paşalar Köyü Kalesi (URL-11)

3.2. Osmanlı Dönemi

Yöre, VIII. yy.da Arap akınlarına uğramış Bizanslıların Malazgirt yenilgisini takip eden 1080’de de Selçukluların eline geçmiştir (Yıldırım, 1983).

Sakarya yöresine ilk Osmanlı akınları Osman Bey zamanında başlamış, Göynük, Taraklı, Mekece, Akhisar ve Geyve bu sırada yağmalanmış, Orhan Bey zamanında Konur Alp tamamını Osmanlı topraklarına katmıştır (Danismend, Konukçu, 2005). 1337 yılında İzmit’in de alınmasıyla tüm Bitinya toprakları Osmanlıların idaresine geçmiştir (Ostrogorsk, 1981).

Kayıların bir kısmı Süleyman Şah’ın oğullarından biri olan Ertuğrul Bey ile batıya göç ederler. Ertuğrul Bey önderliğinde Kayılar, XIII. yüzyılın ilk yarısında I.Alaaddin Keykubad (1219-1236) zamanında önce Ankara’nın batısındaki Karacadağ çevresinde yaylar-kışlar, sonra Selçukluların da onayı ile sınır boylarına (uc’a) Bithynia’nın Aşağı Sakarya boylarında Söğüt, Domaniç ve Ermeni Derbendi taraflarına yerleşir. Ertuğrul Bey 1281 yılında 93 yaşında vefat edip Söğüt’te defnedildikten sonra, üç oğlunun en küçüğü olan Osman Bey, Selçuklu Sultanı’na bağlı bir uç beyi olarak ittifakla Kayı boyunun başına getirildi. Osmanlıların beylikten devlete geçiş süreci sırasında, Bizans İmparatorluğunun ani bir çöküşü ile Laskarisler (1204) ve Palaioloslar (1261) devletleri kuruldu. Ancak Bithynia bölgesindeki (Bursa, Bilecik ve İzmit civarındaki) idarenin başıbozuk ve bu bölgedeki Rum Beylerinin İstanbul ile ilişkilerinin zayıf olması, Osman Bey’i harekete geçirdi. Osman Bey ve silah arkadaşları Samsa Çavuş, Akça Koca, Aygıt Alp, Gazi Abdurrahman, Kara Mürsel gibi üstün yetenekli komutanlarıyla sınır boylarındaki Bizans’a ait yerleri bir bir topraklarına katmağa başladı. Türkler Sakarya’yı aşmaya ve Bizans arazisini fethetmeye başladılar. 1290’da sonraki kral XI. Andronikos Sangarios Nehri dolaylarına giderek Türk korkusunun sürekli hâkim olduğu Bithynia ahalisini korumak için savunma önlemleri aldirdi ve bazı kaleleri de tamir ettirdi. Yine de Türk akınları durdurulamadı. Osmanlılar, beylik olarak yükselmeye başladı. Malagina ve Kabaia/Geyve kaleleri Bizans’ın Türklere karşı bir müddet direniş noktaları oldu. Ertuğrul Bey ile birlikte gelen Samsa Çavuş ve Sülemiş de yakın yerlerde kabilesini iskân etmiş ise de, yöredeki Bizanslı beylerin en güçlüsü olan İnegöl Tekfuru, Osman Bey’in kumandanlarından Samsa Çavuş’u

yenerek, onu Mudurnu yöresine çekilmeğe zorlar. Osman Bey, Samsa Çavuş'un yardımına koştu; ancak o da başarılı olamadı ve kardeşi Sarubatu'nın oğlu Bay Hoca'yı şehit verir. Samsa Çavuş Tekfurun baskısı yüzünden daha güzel ve yaşama şartları açısından daha uygun olan Mudurnu taraflarına yerleşir. Burası, Sakarya'nın güneydoğusunda ormanlık ve aynı zamanda bozkır arazi yapısına sahip bir yerdir. Bundan sonra yine İnegöl Beyi ve müttefiki olan Karacahisar Beyi ile Domaniç civarında savaştan Osman Bey, bu defa da kardeşlerinden Sarubatu'yı (diğer bir rivayete göre Gündüz Alp'i) kaybettiye de savaşı kazandı (1288).

1291 yılında Eskişehir yöresindeki Karacahisar'ı zapteden Osman Bey, Mudurnu'da bulunan Samsa Çavuş ve kardeşi Sülemiş ile anlaşp Harmankaya Rum Beyi Köse Mihal'i (daha sonra Müslüman olmuştur) de yanlarına alarak Sakarya vadisindeki Sorkun, Taraklı Yenicesi ve Göynük taraflarına akınlar yaptı. 1299 yılında Bilecik ve Yarhisar kaleleri fethedildi. Bilecik'in fethinden sonra Osman Gazi, beyliğin merkezini buraya nakletti. Daha sonra kuzey ve kuzey-batı yönlerinde genişleme hareketlerini sürdürdü. Selçuklu Sultanı III. Alaaddin Keykubad'ın 1299 yılında devlet merkezini terk etmesi, Selçukluların bir müddet için başsız kaldığı dönemde birçok Türk beyi Osman Bey'in yanında yer aldı. Osman Bey'in daha serbest hareket etmeye başladı ve Osmanlı Devleti'ni kurdu. Osman Bey ve arkadaşlarının başarılı fetihleri, komşu Rum Prenslarini harekete geçirdi. Başta Tekfuru Atranos olmak üzere Kestel ve Kitle Kaleleri prensleri mücadele için birleştiler ve Muzalon kumandasında onlara ikibin kişilik bir yardımcı kuvvette onlara katıldı. Osman Bey beşbin kişilik bir orduyla, bu kuvvetleri Gemlik'in güneyindeki Koyunhisar (Baphaon) Savaşı'nda bozguna uğrattı. Osman Bey'in yeğeni Gündüz Bey'in oğlu Aydoğdu çarpışmalar sırasında şehit oldu (1302). Bu zafer sonucunda Bithynia'nın en ünlü şehirlerinden olan Bursa'nın kuzey yöresi dışında, üç taraftan yolu kesildi. Osman Bey, daha sonra İznik'in en önemli illeri karakolunu oluşturan Trikokiya (Karahisar)'yı fethetti (1308).

Osman Bey, alpleri ve Köse Mihal'in yardımları ile Mudurnu taraflarına akın başlattı. Bu akınları Şehzade Orhan ile tecrübeli komutanlar Konur Alp, Akça Koca ve Abdurrahman Gazi sürdürdü. Osman Bey, Sakarya bölgesi civarında, önce "Mekece Kalesi" ve sonra Konur Alp, Akça Koca ve Orhan Karaçebiş ile "Alp Suyu Kalesi"ni aldılar. Bir müddet sonra, bu kaleleri üs yaparak Sakarya ovasına indiler.

Yani 1313'de Lefke (Osmaneli), Mekece, Geyve, Akhisar (Pamukova) ve Gölpazarı yöre sindeki kaleler ele geçirildi. Akhisar'ın alınmasıyla birlikte, Geyve Boğazı ve Sakarya Nehri'nin akış istikametine yani kuzeye doğru ilerleme kolaylaştı. Osman Bey, 1320'de hastalanarak, beylik yönetimini oğlu Orhan Bey'e bıraktı. Orhan Bey 1321'de Mudanya'yı aldıktan sonra Karadeniz'e doğru uzanan bölgenin de ele geçirilmesi görevini Konur Alp'e verdi. 1323'de Konur Alp, Akyazı, Hendek ve Tuz Bazarı/Düzce'yi ele geçirdi. Akça Koca da Akova'daki etkinliklerini artırdı. Akça Koca, daha sonra Kandıra kasabasını ele geçirdi. Konur Alp de Bolu çevresindeki fetihlerini sürdürdü. 1323 yılında Osmanlı Devleti'nin sınırı kuzeyde Karadeniz'e kadar ulaştı. Aynı yıl, Sapanca Gölü'nün batı tarafında bulunan Ayan Köyü, Akça Koca tarafından zapt edildi. Akça Koca 1324'de Sapanca Gölü ile bugünkü Adapazarı yöresini Osmanlı Devleti'ne kazandırdı. Osmanlılar fetihlerden sonra adil davranarak yerli halkları kendi taraflarına kazanmışlar; onlar da ya Müslüman olmuşlar yahut eski dinlerinde kalarak Osmanlılarla işbirliği yapmışlardır.

XIX. yüzyılda Sakarya yöresi siyasal olaylar açısından bir ölçüde durgun bir dönem geçirmiştir. Adapazarı'nın bağlı olduğu İzmit Mutasarrıflığı'nda bu yüzyılın en önemli olayı, 1854-1855 Kırım Savaşı, 1850-1860 Şeyh Şamil Olayı, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ile Balkan Savaşları ertesinde, dört büyük dalga halinde gelen mülteci akınlarıdır. Osmanlı Devleti'nin çeşitli bölgelerine yerleştirilen Kırım, Kafkas ve Balkan göçmenlerinin büyük bir bölümü de kendilerine Marmara Bölgesi'nde Biga Yarımadası ile Bursa'dan başka, Adapazarı yöresinde sığınmak bulmuşlardır (URL-12).

3.3. Cumhuriyet Dönemi

1832'lerde köy, 1742'lerde bucak, 1852'de ilçe ve 1954'te il haline dönüşen Adapazarı Osmanlılar döneminde pek gelişmemişken, Cumhuriyet döneminin bayındırlık ve kültür uygulamalarından payını alarak ileri bir düzeye ulaşmıştır (Erendil, 1982).

Adapazarı, 26 Mart 1921 günü İzmit ve yöresini de işgal altında bulunduran XI. Yunan Tümeni tarafından işgal edilir. Sakarya Bölge Komutanlığı'nın görevlendirdiği üç baskın kolu kısa bir çarpışmayı takiben 21 Haziran 1921 sabahı saat 04.00'da Adapazarı'na girer. Taşkısığı yönünden Adapazarı'na ilk giren Halit

Molla ve Kazım Kaptan kuvvetleridir. Halit Molla derhal şehrin güvenliğini sağlanmasıyla ilgili ilk tedbirleri alır, kurtuluştan sonraki ilk sabah ezanını da kendisi okur. Kazım Kaptan ise hükümet konağına Türk bayrağını çeker, ayrıca şehrin güvenliğini sağlanmasıyla meşgul olur. Aynı sabah 07.30'da bir süvari bölüğümüz Sapanca'ya girer, bir taraftan da İzmit yönünde çekilen düşmanın izlenmesine devam eder. Bu yöndeki harekât da nihayet Sakarya Bölge Komutanlığı emrindeki süvari birliğinin 28 Haziran 1921 sabahı İzmit'e girmesi ve Yunan işgalinden kurtarılması ile sonuçlanır. Kolordu'nun 21-29 Haziran 1921 tarihleri arasında Adapazarı ve İzmit yöresindeki hareketi sırasında verdiği kayıplar; 1 subay ve 74 er şehit, 9 subay ve 180 er yaralı olarak kayıtlara geçer. Buna karşılık Yunanlıların kayıpları ise 3 subay ve 34 er ölü, 2 subay ve 84 er yaralı biçimindedir. Kurtuluşu takiben Adapazarı halkı adına Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na Belediye Reis Vekili Mustafa imzasıyla bir şükran telgrafı çekilir, telgrafın metni meclisin 4 Temmuz 1921 tarihli toplantısında okunur.

Cumhuriyet döneminde Adapazarı, başta eğitim, bayındırlık, ulaşım, sanayi, ticaret ve toplumsal alanda büyük gelişmeler gösterir (URL-12).

3.4. Sakarya Bölgesinin Tarihi İlçeleri

Sakarya bölgesindeki yapılan çalışmalar sonucu tarihte adı geçen ve yerleşim olarak önemli rol oynayan ilçelere rastlanmaktadır. Günümüzde bu ilçeler geleneksel yerleşim yerleri olarak karşımıza çıkar:

- Merkez (Adapazarı) İlçesi
- Geyve İlçesi
- Hendek İlçesi
- Pamukova İlçesi
- Sapanca İlçesi
- Söğütü İlçesi
- Taraklı İlçesi

3.4.1. Merkez (Adapazarı) İlçesi

Adapazarı tarihi ile ilgili yapılan pek çok araştırmada, şehrin halen bulunduğu noktanın, Bizans Dönemi'nden kalan Beş köprü ile Sakarya Nehri üzerindeki Tavuklar Köprüsü arasındaki düzlük alanda kurulduğu görülmektedir. (Demir, 2005) Oysa Adapazarı'nın bugünkü kurulduğu alan, XVI. yy.'dan XVII. yy.'ın başlarına kadar orman ve bataklıklardan meydana gelen ve şehir yerleşimine elverişli olmayan bir yerd. Kaynaklarda, bölgede pazar kurulmasından dolayı "Ada Pazarı" adıyla anılan bir kazaya tesadüf olunmakta ise de bu kazanın merkezi hâlihazırdaki Adapazarı'nın bulunduğu yer değil, Çaybaşı Köyü'dür (Ekin, 2005). Çok eski tarihi olmayan Adapazarı, İstanbul'u Anadolu'ya bağlayan yol üzerinde olup, civar köylerin toplandıkları ve geçici bir pazar kurdukları yerd. Bu Pazar zamanla süreklilik kazanmış, pazara gelen esnaf burada sürekli evler, dükkânlar yapmak suretiyle yerleşmişlerdir (Yavuz, 1999). Adapazarı, 1658'lerde köy, 1742'lerde bucak, 1852'de ilçe 1954 yılında il haline dönüşmüştür (Erendil, 1982). İlk belediye teşkilatının 1868'de kurulduğu Adapazarı merkez ilçesi, 06.03.2000 tarihinde Büyükşehir Belediyesi statüsüne kavuşmuştur. Merkez ilçede Adapazarı Büyükşehir Belediyesi ile birlikte Adapazarı Merkez, Arifiye, Çaybaşıyeniköy, Erenler, Güneşler, Hanlı, Nehirkent, Serdivan, Bekirpaşa, Kazım paşa Belediyeleri olmak üzere toplam 11 belediye teşkilatı bulunmaktadır. Merkez ilçeye bağlı 70 köy ve 47 mahalle bulunmaktadır (Konukçu, 2005).

Merkez (Adapazarı) İlçesindeki Geleneksel Konutlarından Örnekler

Alicanlar Evi-I : (1922-1923)

Yeri: Tescilli olan ev, Kurtuluş Mahallesi Bahçıvan Sokak No: 44'te bulunmaktadır. Sakoğın karşı köşesinde aynı özelliklere sahip Alicanlar'a ait 2. bir ev daha bulunuyordu. Ancak bu ev 17 Ağustos 1999 depreminde tamamen yıkılmış ve günümüze ulaşmamıştır (Şekil 3.8.).

Şekil 3.8. Alicanlar Evi-I (Sakarya Müze Arşivi)

Tarihçe: Yapının üzerinde yapım tarihi ile ilgili bilgi veren herhangi bir kitabe mevcut değildir. Ancak evin şu an ki sahibi Cavit ALİCAN'ın ifadesine göre ev 1922-1923 yılları arasında İbrahim DİYARBEKİRLİ tarafından yaptırılmıştır. Cavit ALİCAN'ın babası Cemal ALİCAN, kayınpederi İbrahim DİYARBEKİRLİ'nin varislerinden 1947 yılında evi satın alarak onarmıştır. 1964-1965 yıllarında Cavit ALİCAN tarafından esaslı bir onarım geçiren evde bir hayli değişiklikler gerçekleşmiş ve evin arka bölümüne eklemeler yapılmıştır. 1967 depreminde komple bir onarım daha geçiren ev, 17 Ağustos 1999 depreminde büyük zarar görmüş, sahibi tarafından terkedilerek kapısı kilitlenmiştir. Cavit ALİCAN, annesinden öğrendiğine göre evin, dedesi İbrahim DİYARBEKİRLİ tarafından yerli azınlık mimarlara yaptırıldığını söylemektedir (Çetin, 1999).

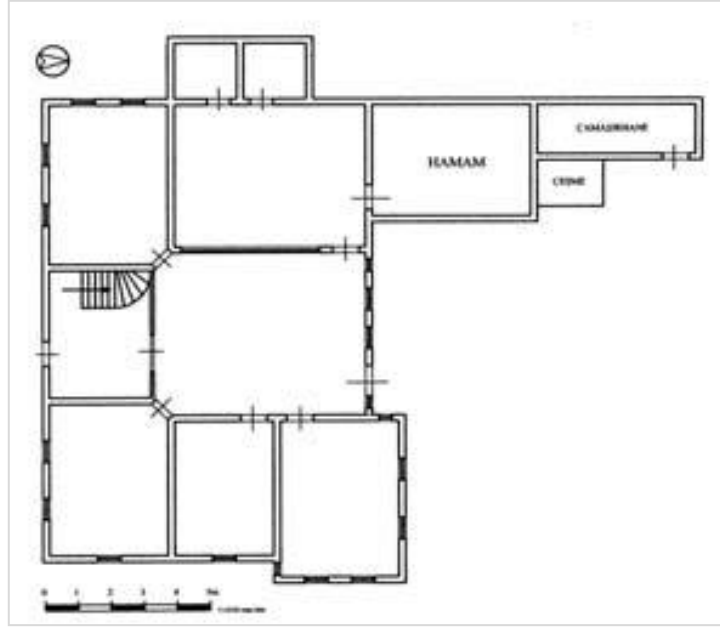
Plan: Çökme tehlikesi geçiren evin ölçülerini alamadığımız için plan özellikleri kroki üzerinde değerlendirilmiştir. Yapı zemin kat üzerine 1. ve 2. katlardan meydana gelmektedir. Plan olarak her üç katta da “orta sofalı plan tipi” ne yakın bir plan uygulanmıştır. Bahçıvan Sokağına paralel yerleştirilen ve genişçe bir bahçe içinde yer alan yapının girişi güneydedir. Evin kuzey kısmında hamam, çeşme ve çamaşırvaneden oluşan bir de müştemilât bölümü bulunmaktadır. Alt kattan bir kapı ile geçilen müştemilâtın hamam ve çamaşırvanesi harap halde bulunduğu için iç durumları tam anlaşılamamaktadır. Çeşme ise dikdörtgen planlı olup cephe çeşmeleri 11 grubuna girmektedir. Evin güneyde sokağına açılan ana girişinin dışında, kuzey tarafından bahçeye açılan başka bir girişi daha bulunmaktadır. Her üç katta da ortada

geniş sofanın doğu ve güney yönlerine odalar, batı bölümlerde ise ıslak zeminli mekânlar bulunmaktadır. 1967 depremi sonrası evin her üç katının içyapısında yapılan onarımlar sonucunda birçok orijinal özelliği kaybolmuştur.

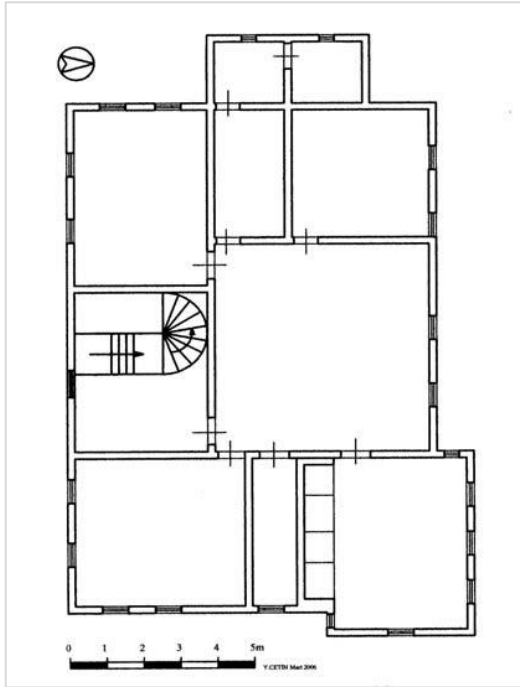
Sonradan tamamen yenilenen merdivenlerle ulaşılan 1. katın iç mimarisinde, duvar ve döşemelerde yapılan değişikliklerle orijinal özellikler kaybolmuştur. Bu katta ortadaki geniş sofanın doğu ve güney yönlerinde odalar, batı bölümde ise sonradan eklenen ıslak zeminli mekânlar bulunmaktadır. Sofanın doğu yönünde üç oda yer almaktadır. Ortada yer alan ve sandık odası olara adlandırılan dar ve dikdörtgen oda, doğuya dikdörtgen bir pencere ile açılmaktadır. Sandık odasının kuzeyinde yer alan oda doğu ve kuzey cephelere ikiser dikdörtgen pencere, güney-doğu köşede yer alan oda ise doğu ve güney cephelere ikişer dikdörtgen pencere ile açılmaktadır. Küçük bir pencere ile aydınlatılan merdiven sahanlığının güney-batı köşesinde yer alan oda ise daha küçük ölçülerde olup güney cephede iki, batı cephede bir penceresi bulunmaktadır. Evin 2. katı 1. katla aynı plan özellikleri göstermektedir (Tablo 3.1.). Sonradan yenilenen merdivenlerle ulaşılan orta sofanın doğu ve güney yönünde odalar, batı yönünde ise ıslak zeminli mekânlar yer almaktadır. Sofanın doğu yönünde ortada yeralan dikdörtgen ve dar sandık odası bir kapı ve dikdörtgen bir pencere ile doğu yöndeki gezemeğe (balkona) açılmaktadır. Bu odanın sağında ve solunda yer alan odalar 1. Katla aynı özellikler göstermektedir. Güney batı köşede yer alan ve evin başodası olan oda ise dışa doğru cumbalı olarak taşırılmış güney ve batıya cephelere ikişer dikdörtgen pencere ile açılmaktadır (Çetin, 1999).

Malzeme ve Teknik: Oldukça bakımsız ve harap durumdaki yapı taş duvarlı bodrum katı üzerine iki katlı olarak ahşap-karkas tekniği ile inşa edilmiş olup, ahşap kaplamaların üzeri boyanmıştır. Üst örtüyü oluşturan kırma çatı alaturka kiremitle kapatılmıştır. Evin iç mimarisinde sonradan yapılan onarımlarla değişiklikler yapılmış ve orijinal özellikler tamamen kaybolmuştur. Alt ve üst kat odalarında yer alan ahşap yüklükler ve gusülhaneleri orijinaldir. Dış cephe ahşap kaplaması orijinal özelliğini korumaktadır. Yapının ıslakzeminli mekânları olan ve sonradan yapıya eklenen modern banyo ve tuvaletler batı yönünde dışarı taşıntı yaparak ana bina ile birleştirilmiştir. Bu bölüm yenilendiği için dıştan sıvanmıştır (Çetin, 1999).

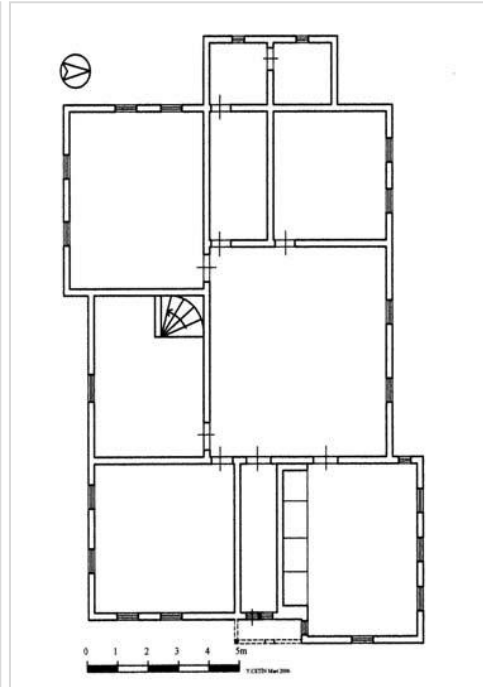
Tablo 3.1. Alicanlar Evi-I Planları (Sakarya Müze Arşivi)

Zemin Kat Planı

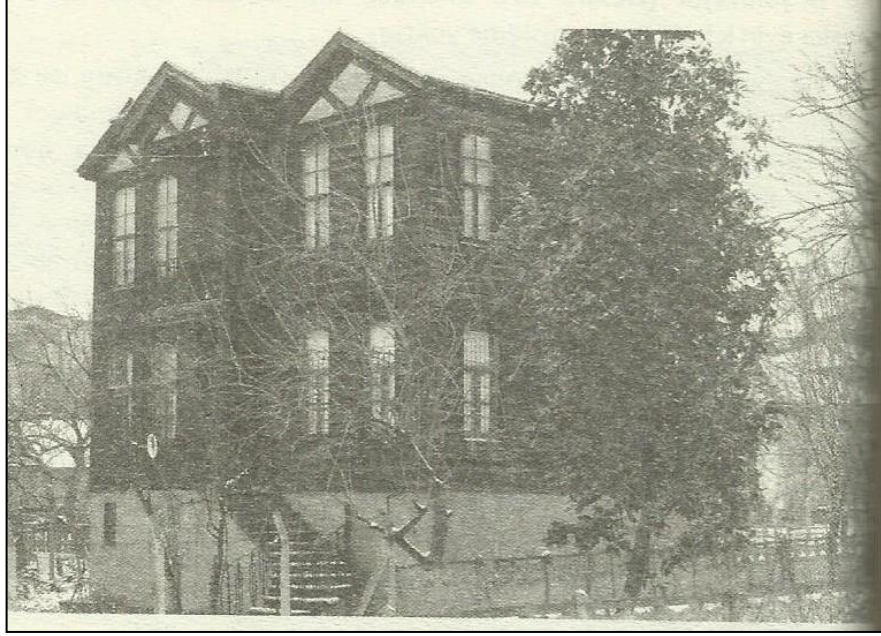
1. Kat Planı

2. Kat Planı

Suat KIZILKAYA Evi: XIX. yy Sonlarında

Yeri: Karaosman Mahallesi Ulus Caddesi No: 41’de bulunmaktadır (Şekil 3.9.).

Şekil 3.9. Suat Kızılkaya Evi (Sakarya Müze Arşivi)

Tarihçe: Yapının üzerinde yapım tarihi ile ilgili bilgi veren herhangi bir yazıt yoktur. Evin şimdiki sahibi olan 85 yaşındaki Suat KIZILKAYA, depremde sonra evde kalmamakta, zaman zaman eve uğramaktadır. Kendisi ile görüşme fırsatı bulunamayan ev sahibi ile ilgili bilgileri çok eski komşuları olan 71 yaşındaki Doğan ULUÇ’tan alınmıştır. Doğan ULUÇ’un ifadesine göre bu evi Suat KIZILKAYA’nın dedesi yerli azınlıklardan satın almış, ölümünden sonra da torununa miras kalmıştır. Bu anlatımlardan anlaşıldığı kadarıyla ev XIX. yy.’ın sonlarından kalmış olması gerekir. Yapının mimari ve süsleme özellikleri de bu bilgiyi doğrular niteliktedir.

Plan: Yapı 17 Ağustos 1999 depreminde zarar görmüştür. Sahibi tarafından kullanılmadığı için kapısı kilitlenmiştir. İçerisini görme imkanı bulamadığımız yapıyı dışarıdan incelemek zorunda kaldık. Ancak odaların konumundan dolayı yapının “içsofalı plan tipi” özelliği gösterdiği tahmin edilmektedir.

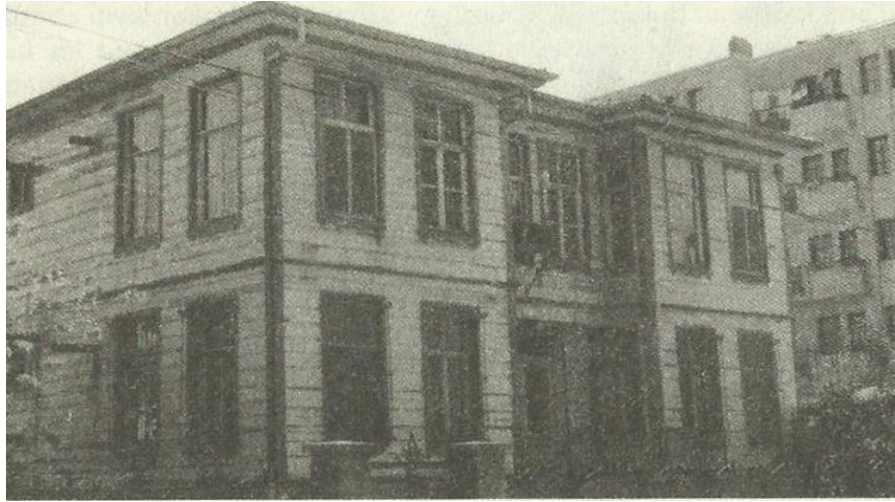
Malzeme ve Teknik: Cadde üzerinde bulunan ev oldukça geniş bir bahçe içinde yer almakta olup, taş bodrum katı üzerine iki katlı olarak ahşap-karkas tekniğinde inşa edilmiştir. Evin dış cephe ahşap kaplamaları sade bırakılmıştır. Giriş kapısı doğuya

bakan evin alt katında yer alan pencereler basık kemerlidir. 2. katta girişin üzerinde dışa taşkın bir gezemek yer almaktadır. Alt katta dördü öncephede ikisi yan cephelerde olmak üzere toplam sekiz pencere bulunmaktadır. Ön cephede olan pencereler basık kemerli yan cephelerde olanlar ise dikdörtgen forma sahiptir. 2. kat pencereleri alt kat pencereleri ile aynı hizada olup aynı özelliklere sahiptir. Pencereler gezemekle birlikte cepheyi hareketlendirmektedir (Çetin, 1999).

Yapının üzeri üç bölüm halinde beşik çatı ile kapatılmıştır. Beşik çatının zorlaması ile dışa taşkın gezemeğin üzeri ve iki yan bölümün cepheleri üçgen alınlık şeklinde düzenlenmiştir. Üçgen alınlıklar kendi içlerinde üçer bölüme ayrılmıştır. Evin batı cephesinde yer alan sıvalardan yakın zamanlarda onarım geçirdiği anlaşılmaktadır.

Alicanlar Evi - II

Yeri: Cumhuriyet Mahallesi Bahçıvan Sokak'ta bulunan yapı 1999 depreminde hasar görmüş daha sonra tamamen yıktırılarak yeri otoparka dönüştürülmüştür. Evin kuzey-batı köşesinde bulunan çeşme harap halde durmaktadır.

Şekil 3.10. Alicanlar-II Evi (Sakarya Müze Arşivi)

Tarihçe: Aynı sokakta bulunan ve günümüze harap halde ulaşan Alicanlar Evi-I'in şu an ki sahibi Cavit ALİCAN'ın ifadesine göre her iki ev 1922-1923 yılları arasında İbrahim DİYARBEKİRLİ tarafından yaptırılmıştır. Cavit ALİCAN'ın annesinden öğrendiği kadarıyla ev dedesi İbrahim DİYARBEKİRLİ tarafından yerli azınlık mimarlara yaptırılmıştır.

Plan: Yapı tamamen ortadan kalktığı için plan özellikleri hakkında kesin bir bilgi yoktur. Ancak Sakarya Müzesi arşivinden elde edilen fotoğraftan anlaşıldığı kadarıyla bodrum kat üzeri iki kat olarak inşa edilen ev “iç sofalı plan tipi” özelliklerini göstermektedir. Cephesi Kuzeye bakan ev yapım tarihleri aynı olan Alicanlar Evi-I’den daha simetrik bir plana sahip olduğu anlaşılmaktadır.

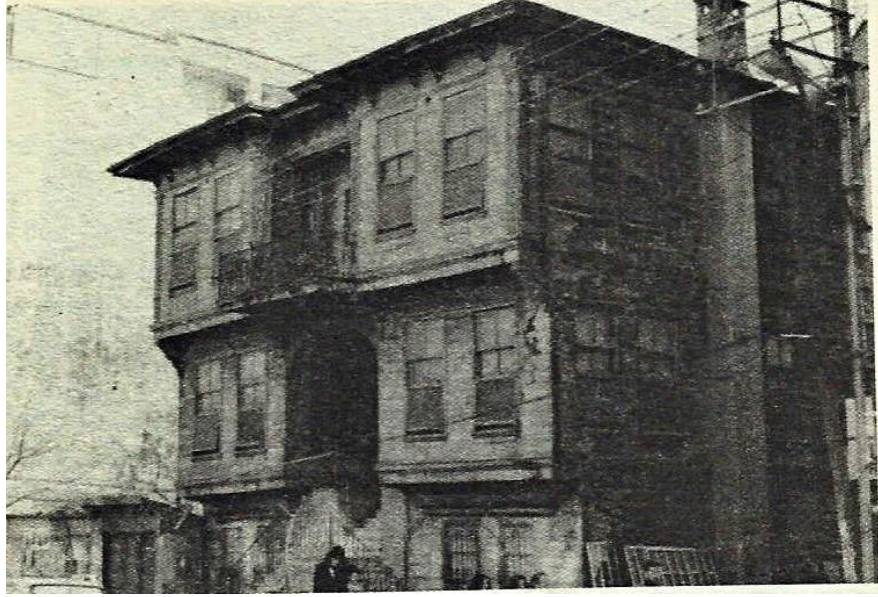
Malzeme ve Teknik: Fotoğraflardan anlaşıldığı kadarıyla taş duvarlı bodrum kat üzerine ahşap karkas tekniği ile inşa edilen yapının dış cepheleri tahta kaplamalarla kaplanmış, üzeri alaturka kiremit kaplı kırma çatı ile örtülmüştür. Simetrik bir cephe düzenine sahip olan evin giriş kapısının bulunduğu orta bölüm içeri çekilerek köşelerdeki odalar dışa doğru taşırılmıştır. Alt katta cephede yeralan köşe odaları her cepheye ikişer ahşap çerçeveli dikdörtgen pencerelerle dışa açılmaktadır. Bu odaların ana kapısının bulunduğu merdiven sahanlığına bakan aynı ebatlarda birer penceresi daha bulunmaktadır. Çift kanatlı ahşap bir kapı olduğu anlaşılan ana giriş kapısının üstünde bir ışıklık bulunmaktadır. Kanatlarının 2/3’ü camlı olduğu anlaşılan kapının alt panolarındaki kabartma motifler dikkat çekmektedir. 1.kattaki arka odaların da benzer bir düzene sahip olduğu tahmin edilmektedir (Şekil 3.10.).

Alt kat ile simetrik bir yapıya sahip olan üst katın orta sofası giriş kapısı üzerinden hafif dışa doğru taşırılmış ve iki dikdörtgen pencere ile dış cepheye açılmıştır. Cepheye bakan üst kat odaları alt kat odaları ile aynı simetride olup aynı pencerelerle dışa açılmaktadır. Ancak üst katın orta bölümü alt kata göre dışa taşıntısı az olduğu için köşe odalarının giriş bölümüne bakan dikdörtgen pencereleri daha dar tutulmuştur. Kat araları, köşeler ve çatıya geçişte hafif dışa taşkın ahşap hatıllar kullanılmıştır. Bu hatıllar ve pencere çerçeveleri kahverengiye boyanarak simetrik yapı düzeni iyice belirginleştirilmiştir. Dışa taşkın çatı saçakları sade tutulmuştur iç mimarisi ve süslemeleri hakkında bilgi sahibi olamadığımız Alicanlar Evi-II, simetrik ve dengeli mimarisi ile Sakarya evleri içinde özel bir konuma sahipken, 1999 depreminden sonra tamamen ortadan kaldırılmıştır (Çetin, 1999).

Cevat Bey Konağı: XX. yy Başları

Yeri: Daha önce Çark Caddesi'nde bulunan yapı kundaklama sonucu yakılarak ortadan kaldırılmıştır. Bu gün yerinde yeniden inşa edilerek ticari işletme olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.12.).

Tarihçe: Yapının kesin tarihi bilinmemekle beraber üslup özellikleri XX. yy. başlarında yapılmış olduğunu göstermektedir (Şekil 3.11.).

Şekil 3.11. Cevat Bey Konağı (2005 ki durumu) (Çetin, 1999)

Şekil 3.12. Cevat Bey Konağı (2012 deki durumu)

Plan: Kuzey-güney doğrultusunda kurulan yapının planı hakkında kesin bir bilgimiz olmamakla birlikte resimlerden anlaşıldığı kadarıyla “orta sofalı plan tipi” özellikleri göstermektedir.

Malzeme ve Teknik: Bodrum kat üzerine ahşap karkas tekniği ile inşa edilen yapının dış cepheleri tahta kaplamalarla kaplanmış, üzeri alaturka kiremit kaplı kırma çatı ile örtülmüştür. Ana cephesi kuzeye bakan evin girişi doğrudan Çark Caddesi’ne açılmaktadır. Sokaktan altışar basamaklı iki yönlü bir merdivenin ortada birleştiği dik bir merdivenle ulaşılan evin girişi derin bir eyvan şeklindedir.

Evin sokak cephesi 1. ve 2. kat boyunca çıkma yapmaktadır. İçinde giriş kapısının yer aldığı giriş sahanlığı yuvarlak kemerlidir. Dört adet zarif eliböğünde tarafından taşınan ve dışa çıkma yapan üst kat, altkat ile aynı simetrik özellikler göstermektedir. Cephenin ortasında girişin üzerine denk gelen kısımda dışa doğu taşıntı yapan demir parmaklıklı bir gezemek bulunmaktadır. Dikdörtgen formlu pencereler tüm katlarda aynı özelliklere sahip olup yarı hizalarına kadar ahşap kafeslerle kapatılmıştır. Kat araları kademeli ahşap profillerle belirlendiği evin üst kat köşelerinde altlıklı ve başlıklı, üzerleri yivli dışa taşkın plastırlar bulunmaktadır. Dışa doğru geniş bir şekilde taşıntı yapan çatı saçağı ile duvarlar arasında bağlantıyı sağlayan ajurlu zarif konsollar dikkat çekicidir (Çetin, 1999).

Diyarbakirliler Konağı: (1922-1923)

Yeri: Uzunçarşı’nın kuzey-doğusunda yer alan ve 17 Ağustos 1999 depremi ile birlikte yıkılan Tozlu Camii yanında bulunan ev, depremde hasar görmüş ve daha sonra tamamen ortadan kaldırılmıştır (Şekil 3.13.).

Tarihçe: Alicanlar Evi-I’in şu an ki sahibi Cavit ALİCAN’ın ifadesine göre dedesi İbrahim DİYARBEKİRLİ tarafından seferberlik dönüşü 1922-1923 yılları arasında yaptırılmıştır. Cavit ALİCAN annesinden öğrendiği kadarıyla ev dedesi İbrahim DİYARBEKİRLİ tarafından yerli azınlık mimarlara yaptırılmıştır.

Şekil 3.13. Diyarbekirliler Konağı (Sakarya Müze Arşivi)

Plan: Yapı tamamen ortadan kalktığı için plan özellikleri hakkında kesin bir bilgimiz yoktur. Ancak Sakarya Müzesi arşivinden elde edilen fotoğraftan anlaşıldığı kadarıyla bodrum kat üzeri iki kat olarak inşa edilen ev “orta sofalı plan tipi” özelliklerini göstermektedir.

Malzeme ve Teknik: Taş duvarlı bodrum kat üzerine ahşap karkas tekniği ile inşa edilen yapının dış cepheleri tahta kaplamalarla kaplanmış, üzeri alaturka kiremit kaplı kırma çatı ile örtülmüştür. Dış cephe mimarisi bakımından Alicanlar Evi-II’ ye daha çok benzeyen yapının caddeye bakan ana cephesinin oldukça hareketli olduğu anlaşılmaktadır. Kuzeye bakan cepheye paralel yerleştirilen merdivenlerden sonra ana girişin bulunduğu bir sahanlığa ulaşılmaktadır. Merdivenlerin bulunduğu yöne bir tarafı ahşap bir direk üzerinde taşınan dilimli bir kemeri bulunan sahanlığın ortasında yer alan kapı ile 1. kata geçilmektedir. 1.kat odalarından kuzey-batıda olanı giriş sahanlığı hizasında dışa doğru taşıntı yaparak üç dikdörtgen pencere ile cepheye açılmıştır. Bu odanın sahanlığa bakan bir dikdörtgen penceresi daha bulunmaktadır. Kuzey-doğu köşede yer alan oda iki cepheye ikişer dikdörtgen pencere ile açılmaktadır. Orta sofanın doğu ucunda yer alan iki dikdörtgen pencereden sonra dışa doğru taşıntı yapan güney-doğu köşe odası doğu cepheye iki dikdörtgen pencere ile açılmaktadır. Bu odanın taşıntı yapan kuzey cephesinde dar tutulmuş bir dikdörtgen penceresi daha bulunmaktadır. Alt kat ile aynı simetrik düzeni gösteren

üst katın kuzey cephesinde giriş sahanlığının üzeri bir gezemek şeklinde düzenlenmiştir. Demir korkuluklu gezemeğin doğu yönünde bir tarafı ahşap bir sütun diğer tarafı duvara dayandırılan dilimli bir kemer yer almaktadır. Kuzey cephesinde ise ortada aşağı doğru sarkan dilimli bir sarkıtla birleşen iki yuvarlak kemer bulunmaktadır.

Üst kat odaları alt katla aynı simetrik düzeni göstermektedir. Üst katın orta sofasının doğu ucunda alttan zarif bir eliböğründe üzerinde taşınan ve ahşap bir sütunu bulunan, demir korkuluklu bir gezemek yer almaktadır. Dış cephe kaplamalarının üzeri boyalı olan evin alt katları ve çatı saçağının altı dışa taşkın ahşap hatıllarla belirlenmiştir (Çetin, 1999).

Sabit Efendi Evi: XX. yy Başları

Yeri: Yahyalar Mahallesi Turanlar Caddesinde bulunmakta iken 17 Ağustos 1999 depreminden sonra yıkılmıştır.

Tarihçe: Kesin tarihi bilinmeyen yapı Sakarya Müzesi kayıtlarında XX. yy.başlarına tarihlendirilmiştir (Şekil 3.14.). Yapının mimari özellikleri de bu tarihi doğrulamaktadır.

Şekil 3.14. Sabit Efendi Evi (Sakarya Müze Arşivi)

Plan: Planı hakkında elimizde bir bilgi bulunmayan evin müze kayıtlarından ve eldeki fotoğraftan anlaşıldığı kadarıyla zemin, 1. kat, 2. kat ve çatı katı olmak üzere, doğu-batı doğrultusunda dört katlı olarak inşa edildiği anlaşılmaktadır. Resimden anlaşıldığı kadarıyla ev plan olarak “orta sofalı plan tipi” özelliği göstermektedir.

Malzeme ve Teknik: Müze kayıtlarından evin taş temelli, tuğla ve ahşap takviyeli duvar örgü sistemine sahip, üzeri alaturka kiremit kaplı kırma çatı ile kapatıldığı anlaşılmaktadır.

Dış cepheleri betonarme sıva ile sıvanan evin bodrum katının bir bölümü dükkan bir bölümü depo olarak kullanılmıştır. Doğu, batı doğrultusunda planlanan evin doğu, batı ve kuzey cepheleri 2. kattan itibaren ortaları dışa doğru çıkıntı yapmaktadır. Evin kuzey-batı köşesi ise yarım silindir şeklinde yuvarlatılmıştır. Bu çıkımlar en üstte çatı katında tavan odalarını oluşturmaktadır. Bu odalardan çıkımların üzerinde bulunanlar eğimli beşik çatı ile örtülmüştür. Dışa ve yanlara uzanan eğimli beşik çatıların cephe kenarlarında testere dişini hatırlatan çatı süslemeleri dikkat çekmektedir. Kuzey-batı köşenin üzerinde yer alan çatı odası ise cihannüma olarak düzenlenmiştir. Cihannümanın üstü çadır şeklinde bir çatı ile örtülü olup çokgen geniş çatı saçağı ile duvarlar arasında bağlantıyı sağlayan zarif konsollar bulunmaktadır.

Kuzey ve batı cephelerinin ortasında yer alan iki ana girişin üzerleri zarif konsolların taşıdığı iki cumba şeklinde düzenlenmiştir. Müze kayıtlarındaki bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla evin doğu cephesinin ortasına daha sonradan bir kapı daha açılmış, her iki kat iki ayrı aile tarafından kullanılmıştır. 1. ve 2. kat pencereleri dikdörtgen şekilli olup üst kanatları sabit olmak üzere iki kanatlıdır. Kuzey ve batıdaki çatı odalarının cepheye bakan pencereleri yuvarlak kemerlidir. Cihannümanın pencereleri ise dikdörtgen formludur. Yapının cephelerinde kat araları ve köşeler kademeli profillerle belirlenmiştir. Geniş çatı saçağı zarif konsollarla duvarlarla bağlanmıştır. İhmaller yüzünden günümüze ulaşmayan Sabit Efendi Evi Sakarya evleri içinde farklı cephe düzenlemesi ve cihannüma katı ile dikkat çekmektedir (Çetin, 1999).

3.4.2. Geyve İlçesi

Sakarya il merkezine 35 km. uzaklıkta bulunan Geyve, Adapazarı-Bilecik yolu üzerinde bulunmaktadır. İlçenin doğusunda Taraklı ve Akyazı, batısında Pamukova kuzeyinde Sapanca ve Sakarya güneyinde ise Bilecik'in Osmaneli ve Gölpazarı ilçeleri bulunur. Arazisinin %80'i dağlık olan ilçede iklim genellikle ılıman ve yağışlıdır. Yüzölçümü 740 m² olan ilçenin denizden yüksekliği 80 m dir.

Roma döneminde askeri amaçlarla her zaman geliş-gidişe açık tutulan ve Ankara'dan başlayıp başkent Konstantinopolis'e uzanan yol güzergâhı üzerinde bulunan Geyve, çevresinde bulunan Roma devri mezar stelleri, mezar anıtları ve mimari kalıntılarla bu devirde önemli bir bölge olduğunu ortaya koymaktadır (Beksaç, 2005).

Bizans döneminde "Regia Tataios" olarak adlandırılan bölgede yer alan Geyve'nin bu dönemdeki adı "Kabia"dır. Geyve, 1078 yılında Çoban Kale, Paşalar ve Mekece civarındaki kalelerle Süleyman Şah'ın eline geçmişse de bir yıl sonra Bizanslılar tekrar geri almıştır. 1096'da ilk Haçlı ordusunun Anadolu'ya saldırması ile Geyve de talan edilmiş, 1324 yılında Osmanlıların eline geçmiştir (Yıldırım, 1983). Geyve, konumu ve verimli toprakları sayesinde Osmanlı döneminde çok önemli bir merkez olmuştur (Çetin, 1999).

3.4.3. Hendek İlçesi

Marmara Bölgesinin Çatalca-Kocaeli bölümünde yer alan Hendek ilçesinin doğusunda Cumaovası (Düzce), Batısında Sakarya, güneyinde Akyazı, kuzeyinde Karasu ve Kocaali ilçeleri bulunur. İl merkezine uzaklığı 32 km olup, yüzölçümü 581 km²'dir. Ankara-İstanbul Devlet Karayolunun üzerinde bulunan ilçenin üç tarafı dağlarla çevrili olup sadece batısında az miktarda ovalık alan mevcuttur. Marmara ve Karadeniz iklimlerinin geçiş alanlarına sahip olan ilçede yazlar ılık, kışlar serindir. Geçmişte tarihi eserler konusunda oldukça zengin olan Hendek'te günümüze çok fazla eser ulaşmamıştır. Tarihi kayıtlarda adı geçen Kızıl Ahmedilerden Mustafa Paşa'nın yaptırdığı han ile Köprülü Mehmet Paşa'nın yaptırdığı kervansaray günümüze ulaşmamıştır (Konukçu, Sakarya, 2005). II. Mahmut tarafından eski bir caminin yıkılarak yerine yaptırdığı Büyük Camii (H.1252-M.1836), 1950 yılında tamamen yenilenmiş sadece orijinal kitabesi günümüze ulaşabilmiştir (Çetin, 1999).

Ev mimarisi konusunda da geçmişte çok zengin olan ilçede son yıllarda modern konut tipinin yaygınlaşmasıyla geleneksel konutlar yıkılarak yerine yenileri yapılmıştır. İlçede tescili yapılmayan fakat XIX. yy. geleneksel Osmanlı konut mimarisinin özelliklerini bünyesinde barındıran en önemli yapı Mollalar Evi olarak bilinen yapıdır (Çetin, 1999).

3.4.4. Pamukova İlçesi

Geyve-İznik, Geyve-Bilecik yolu (E-25 Karayolu) ve Devlet Demiryolu üzerinde bulunan Pamukova, Samanlı dağlarının güneyindeki tepe eteklerinde kurulmuştur. Doğusunda Geyve, batısında Bursa, güneyinde Bilecik, kuzeyinde Sapanca ve Kocaeli bulunmakta olup Sakarya il merkezine 40 km uzaklıktadır (Konukçu, 2005). Bizans döneminde Mido (Şentürk, 2005) adıyla anılan ilçe Trakya ve Balkanları Frigya'ya bağlayan önemli bir yol güzergâhı üzerinde bulunmaktadır (Beksaç, 2005). Osmanlı Beyliğinin Sakarya boylarında ilk ele geçirdiği kalelerden olup, hisarı nedeni ile Ak-Hisar diye bilinmektedir.

1946 yılında belediye teşkilatının kurulduğu Pamukova, 1987 yılında ilçe olmuştur. Verimli toprakları sayesinde tarım ve hayvancılık bakımından gelişmiş olan ilçe, sınırları içinde yer alan İnönü, Katırozü ve Kırca Yaylası gibi yaylaları ile de yayla turizmi açısından önemli bir merkez durumuna gelmiştir (Turan, 2004). Pamukova sivil mimari konusunda oldukça zengin bir ilçedir. XIX. yy. sonu ve XX. yy. başından kalan ev örnekleri, XIX. yy sonlarından kalan Pamukova Belediye Binası, Pamukova İstasyon Binası ve Mekece İstasyon Binası günümüze ulaşan önemli örneklerdir (Çetin, 1999).

3.4.5. Sapanca İlçesi

Marmara Bölgesi'nin kuzey doğusunda bulunan Sapanca, kuzeyinde Sapanca Gölü, Doğusunda Adapazarı, güney-doğusunda Geyve ilçesi batısında ise İzmit bulunmaktadır (Konukçu, 2005).

İl merkezine uzaklığı 17 km olan Sapanca'nın denizden yüksekliği 30 m'dir (Turan, İstanbul 2004). Sıcaklık ve yağış ikliminin iki önemli unsuru olan Sapanca Kâtip Çelebi'nin Cihannüma'sında "Ağaç denizi" olarak gösterilmektedir (Uysal, 1957).

İlçeye de adını veren Sapanca Gölü, İzmit Körfezi'nin doğusunda, yığılmalar sonucu Marmara Denizi'yle bağlantısı kesilerek oluşmuştur. Suyu tatlı olan göl kabaca elips biçiminde olup kapladığı alan 42 km²'dir. Eskiçağ'da Bitinya'nın, XIV. yy.'dan sonra da Kocaeli'nin önemli geçiş yerlerinden biri üzerinde bulunan Sapanca'da zengin tarih ve medeniyet izlerine rastlanmaktadır. İlçe sınırları içinde yer alan Roma dönemine ait lahitler bölgenin Roma dönemindeki önemini ortaya koymaktadır (Beksaç, 2005). Roma imparatoru Traianus zamanında Bithynia valisi olarak atanan Pilinus, İmparator'a yazdığı bir mektubunda Sapanca Gölü'nü bir kanalla denize bağlamayı düşündüğünden bahsetmiştir. Aynı zamanda bu göl diğer taraftan Sakarya Nehri ile bağlanarak gemiler İstanbul boğazını dolaşmadan doğrudan Marmara'ya daha kısa zamanda geçebileceklerdir. İmparator Traianus'un olurlarına rağmen bu proje yapılamamıştır (Beksaç, 2005). İstanbul'u Anadolu'ya bağlayan yol güzergâhında bulunan Sapanca tarih boyunca birçok seyyahın dikkatini çekmiş ve seyahatnamelerine konu olmuştur (Konukçu, 2005). Sol ve orta kol yollarının İzmit'ten sonraki durağı olan Sapanca bu güzergâhlar üzerindeki önemli konaklama merkezlerinden birisi olmuştur. İstanbul ve İzmit'ten geçerken Anadolu içlerine uzanan yolun, Sapanca üzerinden geçtiği göz önüne alınacak olunursa han, hamam, cami, imaret, posta menzili gibi dini ve sosyal tesislerle süslü olan Sapanca'nın önemli bir menzil (durak, konak yeri) olduğu kolayca anlaşılmaktadır (Şentürk, 2005).

İlçenin en önemli tarihi varlığı olan Rüstem Pasa Külliyesi günümüze orijinal hali ile ulaşmasa da çoğunluğu 1890'lı yıllardan kalan Sapanca evleri klasik Osmanlı evlerinin tüm özelliklerini bünyesinde taşımaktadır. Ancak son depremde birçoğu zarar görmüş olup ilgisizlikten yok olmak üzeredir (Çetin, 1999).

3.4.6. Söğütlü İlçesi

Sakarya'nın yeni ilçelerinden biri olan Söğütlü, Sakarya-Karasu Devlet Karayolu üzerinde yer almakta olup doğusu Hendek, batısı ve güneyi Adapazarı, kuzeyi Ferizli ve Kaynarca ilçeleri ile çevrilidir (Konukçu, 2005). Adını, yörede sulak arazinin tabii bitkisi olan söğüt ağacından alan ilçe, il merkezine 17 km uzaklıkta, bulunmaktadır. Batı Karadeniz ve Doğu Marmara iklimlerinin karışımı, ılık bir iklime sahip olan ilçe genel olarak her mevsim nemli ve yağışlıdır (Konukçu, 2005). 1326 tarihinde

Osmanlı topraklarına katılan Söğütlü, tarıma ve hayvancılığa çok elverişli toprakları sebebiyle o günden beri göçe açık bir yerleşme noktası olmuştur (Konukçu, 2005). Özellikle XIX. yy.da Rusçuk'tan gelen göçmenlerle büyüyen kasaba Cumhuriyet döneminde de çok göç almıştır (Konukçu, 2005). Verimli arazileri ve konumundan dolayı hızla gelişmekte olan ilçede sivil mimarlık örneği olarak Osmanlı döneminden kalan Küçük Hüseyin Pasa Konağı'na ait hamam kalıntısı dışında başka bir yapıya rastlanılmamıştır.

Sakarya Bölgesindeki İlçelerde yapılan araştırmalar sonucunda geleneksel mimari doku ve kültürel değerleri günümüze kadar koruyarak taşıyan Taraklı ilçesi olduğunu görmek mümkündür (Çetin, 1999).

Taraklı, 19. yy. kalma Osmanlı Dönemi evleri ve tarihi yapılarıyla ünlü bir ilçedir. Osmanlıların ele geçirdikleri bölgelerde kendi kültür değerleri doğrultusunda toplum hayatı, ticareti ve yaşama tarzı ile etkili oldukları bilinmektedir. Taraklı evleri yöresel malzeme ve iklim koşullarına, yerel geleneklere, yaşama biçim ve alışkanlıklarına uygun olarak Osmanlı Devleti sınırları içinde gelişen yaygın Türk evi tipidir. Taraklı Evleri'nin bulunduğu alan SİT alan ilan edilmiş ve korumaya alınmıştır.

4. TARAKLININ 19.YY VE 20.YY'DAKİ COĞRAFI, FİZİKSEL, SOSYO-EKONOMİK VE KÜLTÜREL YAPISI

4.1. Coğrafi Yerleşimi ve Tarihi

Marmara Bölgesi'nin güneydoğusunda yer alan ilçe Ankara ve İstanbul şehirleri arasında kalır. Ankara'ya uzaklığı 270 km, İstanbul'a ise 200 km' dir. İlçe, Sakarya iline 65 km uzaklıkta, 9220 nüfuslu, 4 mahalle, 22 köy yerleşim biriminden oluşmaktadır. Bulunduğu konum itibariyle doğusunda Bolu ili- Göynük ilçesine 28 km, batısında Geyve ilçesine 34 km, güneyinde Bilecik ili- Gölpazarı ilçesine 30 km olmak üzere konumlanmıştır (Filiz, 2003).

İlçenin yüzey ölçümü 334 km olup bu alanın % 20'si tarım alanı (13.747 hektar), %60'ı orman ve fundalık alan (18.347 hektar), % 10'u çayır ve mera alanı (656 hektar), %10' u da tarım dışı alan (650 hektar) dır. Taraklı'nın denizden yüksekliği 450 metredir. Çevresindeki dağ ve tepelerin yüksekliği 600 ile 900 metre arasındadır. En yüksek yeri 1499 rakımlı olan Moruklu tepesidir. Arazilerinin tamamına yakını engebeleridir. En yüksek dağları Tekirdağ, Çataldağı ile Sivritepe, Belengerme, Moruklu Tepe, Şimşir Kaya, Mahya, Domen, Caltepe Düzcal, Kocakaya, Sazdoruk, Koznakaya, Kullukdoruğu, Kamışlık, Hıdırlık, İğdelik tepeleridir (Filiz, 2003).

Bu dağ ve tepelerin üzerinde önemli yaylalar vardır. Sakarya ilinin en önemli yaylası olan Karagöl Yaylası buradadır. En önemli akarsuyu, Göynük'ten gelip Taraklı'nın içinden geçtikten sonra Geyve'den Sakarya Nehri'ne karışan Göynük Çayı'dır. Diğer bir akarsuyu da Aksu Deresi'dir. Hark kanyonunda toplanan sular Aksu Deresi'nde birleşip ilçe çıkışında Göynük Çayı'na karışarak Sakarya Nehri'ne ulaşır.

Ayrıca ilçenin içme suyu ihtiyacının bir kısmının karşılandığı Gürleyik Suyu'nu da saymak gerekir. Gurleyik Suyu, Mahdumlar Köyü' nün kurulduğu yamaçtaki kayanın altından doğar. Bu kaynak suyun doğduğu yerde alabalık üretme tesisleri kurulmuştur (Filiz, 2003).

Tarihi kaynaklarda, Bithynia bölgesinde Taraklı'nın olduğu alanda ya da yakınında "Dablis" ya da "Dablea" adlı bir kentten söz edilmekte, fakat Taraklı olup olmadığı kesin olarak bilinmemektedir. Taraklı'nın içinde bulunduğu Bithynia bölgesi Antik Çağ'da doğuda Paphlagonia, güneyde Phrygia ve Galatya, batıda ise Mysia bölgeleriyle komşu olmuştur.

Taraklı'nın bulunduğu bölgede yerleşmenin Paleolitik döneme kadar uzandığı tahmin edilmektedir (Tuna, 2004). M.Ö. 12. yy.'da Bitinyalılar, İstanbul üzerinden, Misyalılar ve Frikler ise Trakya'dan Anadolu'ya girmişlerdir. Anadolu'da "Bebrik" ve "Mariondin" adlı topluluklar yaşamaktaydı (Strabon 1969; Demir'den 1988). Frigler'in önemli bir bölümü Sangarios (Sakarya) ve Hallys (Kızıl ırmak) arasında yaşamışlar; fakat Karadeniz Kıyılarına ulaşamamışlardır. Frigler'in göçünden sonra da M.Ö. 9. yy. da Bitinyalılar bu bölgeyi ele geçirmişler ve Sakarya Nehri'nin batısına kadar yayılarak, bölgenin eski halkları olan Bebrik ve Mariondinlerle kaynaşarak bölgenin egemen topluluğu olmuşlardır. Bu yüzden bölgeye "Bithynia" adı verilmiştir (Tuna, 2004).

M.Ö. 7. yy. da yaşadığı varsayılan Homeros'un İlyada ve Odysseia adlı eserlerinde Bithynia adı geçmemekte ve Bithynia topraklarının Lydia Devleti egemenliği altında olduğu tahmin edilmektedir. M.Ö. 6. yy.'da Pers'lerin egemenliğine geçen Anadolu'yu, Persler satraplıklara ayırmıştır. Bu dönemde bölge; merkezi Daskileion olan Propontis (Marmara Denizi)'den Kapadokya'ya kadar uzanan büyük satraplık "Hellespontaş Frigyası Satraplığı" içinde yer almıştır (Günaltay 1951; Demir'den 1988).

M.Ö. 6. yy. da Bithynia Krallığı kurumuştur. Bithynia Krallığı döneminde; Nikomedia (İzmit), Nikaeia (İznik), Kios (Gemlik) gibi yerleşmeler Batı Anadolu'nun başlıca zengin ticaret noktaları oldukları halde Taraklı civarında kaynaklarda sözü edilen önemli bir ekonomik merkeze rastlanmamaktadır. Bithynia Krallığı M.Ö. 1. yy.'da Doğu Roma egemenliğine geçmiştir. Roma yönetimi Bithynia'yı Pontus ile birleştirerek tek bir eyalet yapmıştır (Akı, 2007).

Bizans döneminde Anadolu birçok eyalete ayrılmıştı ve Taraklı'da Optimon Teması (İzmit) içinde yer almıştır. Bu dönemde Taraklı yakınında bulunan Göynük ile birlikte piskoposluk merkezi olduğu tahmin edilmektedir (Turan, 2004).

Selçuklu Döneminde Taraklı Umurhan Beyliği'ne bağlı yerleşim merkezlerinden biri olmuştur. Umurhan beyliği de Anadolu Selçuklu Devleti'ne yarı bağımlı durumda bulunmuştur (Tuna, 2004). Ramsay, bugünkü Taraklı'nın bulunduğu alanda ya da yakınında “Dablis” ya da “Dablea” adında bir kentten söz etmektedir ve Dablis'in Taraklı civarında yer alan bir konaklama merkezi olduğunu belirtmiştir (Demir, 1988).

Taraklı 1072'de Selçuklu Türkleri'nin, 1096 yılında Haçlılar'ın, 13. yy. başında İznik Bizans İmparatorluğu'nun ve 1291'de Osmanlı topraklarına katılmıştır. 1337'de Süleyman Paşa burada çıkan ayaklanmayı bastırdıktan sonra halkın büyük çoğunluğu İslam dinini kabul etmiştir (Aktaş, 2004).

Osmanlı dönemindeki kayıtlara göre; Taraklı 1831 Osmanlı nüfus sayımında Cezayir-ı Bahr-ı Şefid Eyaletine bağlı “Kocaeli Sancağı” içinde yer almıştır. Kocaeli Sancağı 1846 Devlet Salnamesi'nde Kastamonu'ya, 1867'de Vilayet Salnamesi'nde Hüdavendigâr Vilayeti'ne bağlı olduğu ve 1892 Devlet Salnamesi'nde bağımsız bir sancak olduğunu öğrenilmiştir.

Taraklı bu idari bağlantıyı 1918'e kadar sürdürmüştür (Turan, 2004). Taraklı, 1922'de (Osmanlı döneminde) kaza, 1926–1954 Cumhuriyet döneminde İzmit'e bağlı bucak, 1954'e Sakarya'ya bağlı Belediye, 27.06.1987 yılında ilçe statüsünü kazanmıştır (Turan, 2004). Yunan, Roma ve Bizans Dönemine ait kalıntılar bulunmakla birlikte araştırmaların yetersizliği nedeniyle Taraklı yakın çevresinin arkeolojisi konusunda fazla bilgi bulunmamaktadır. 1950'li yılların sonlarında gerçekleştirilen kazı sonucunda iki sarnıç, sarnıç yakınında kaldırım kalıntıları, eski kalenin savunma duvarları kalıntıları ve bir zar bulunmuştur (Demir, 1988).

Osmanlı dönemine dair kalıntılar ise Hisar Tepe yüzeyinde gözlenen yeşil sırlı çanak ve çömlek parçaları, Kadı Caddesi'ndeki yerleşimler ve “Debboy” olarak adlandırılan bir askeri kışladır. 1950'li yıllarda büyük ölçüde zarar gören ve cephanelik bölümü yıkılan kışla, günümüzde Taraklı Jandarma Karakolu olarak kullanılmaktadır.

4.2. Tarihi Dokunun Fiziksel Özellikleri

Taraklı, engebeli bir alanda kurulmuştur. İçinden Göynük Çayı geçmektedir. İlçe oldukça yoğun eski dokuya sahiptir. Taraklı'nın il merkezinden uzak olması ve önemli trafik aksı üzerinde bulunmayan konumu ve halkın dar gelirli olması gibi nedenler eski dokuyu oluşturan yapıların fazla değişime uğramadan özelliklerini koruyarak günümüze kadar ulaşmasını sağlamaktadır (Okutan, 2007).

1648 yılında Taraklı'yı ziyaret eden Evliya Çelebi, Taraklı hakkında, "Bursa Tekfuru'nun yapısıdır. Osman Gazi'nin fethidir, hâkimliktir. Yüz elli akçalık kazadır. Halen kalesi virandır. Ama kasabası bağlı, bahçeli, akarsulu bir dere içinde beş yüz kadar mamur hanlı evli, tahta ve kiremit örtülü şirin kasabadır. On bir mihrap ve yedi mahalledir. Çarşı içinde camii de güzeldir. Bir hamamı, beş hanı, altı çocuk mektebi, iki yüz dükkânı vardır, hepsi kaşık ve tarak yaptıklarından şehre Taraklı derler. Dağları safi şimşir ağacı olmakta, halkı bunları işleyip Arap ve Acem'e gönderirler. Suyu ve havası latiftir. Bütün dağları sık ormanlık ve av yerleridir. Deresi içinden aktıktan sonra diğer bir nehir vasıtasıyla Sakarya nehrine karışır" demektedir (Okutan, 2007). Bu açıklamadan da anlaşılacağı gibi, 17.yy.'da ilçede ahşap evlerle birlikte han, hamam ve mektebin de varlığı bilinmektedir.

4.3. Sosyo – Ekonomik Yapısı

19. yy. sonunda Taraklı'nın çevresinde çeşitli etnik gruplara rastlanmaktadır. Taraklı'nın köylerinde Ermeni/Gregoryen ve Rum/Ortodoks'larla Müslümanlar bir arada yaşamışlardır. Yerli nüfus; geniş arazi sahipleri ve kaşıkçılık, tarakçılık, ayakkabıcılık, semercilik ve dokumacılık gibi zanaatlarda uğraşan zanaatkârlardan oluşmuştur (Turan, 2004).

Bugün Taraklı'da üç farklı sosyal gruptan söz etmek mümkündür; Taraklı'nın yerli halkı, çevre kasabadan gelen dar gelirli, nüfusun çok az bir bölümünü oluşturan Taraklı'nın yerlisi olmayan geçici devlet kuruluşlarında çalışan memurlardır. Taraklı'da eski geniş aileler oldukça azalmış, yerini çekirdek aileler almıştır (Demir, 1988).

Osmanlı Döneminde önemli bir ticaret yolu olan İstanbul-Ankara karayolu üzerinde bulunması nedeniyle ekonomik durumu oldukça iyi olan yerleşim, Cumhuriyet döneminde bu yolun önemini yitirmesi ve mevcut geleneksel üretim etkinliklerinin teknolojik gelişmeyle yok olmasına bağlı olarak gerilemiştir. Bu durum, halkın yeni geçim kaynaklarına yönelmesine neden olmuştur (Olçay, 2006).

Taraklı'nın ekonomik yapısı Osmanlı döneminde meyvecilik, kaşıkçılık, tarakçılığa ve küçük esnaf grubuna dayanmaktaydı. 17. yy.'da yerleşmeyi ziyaret eden Evliya Çelebi '... İki yüz dükkân vardır, hepsi kaşık ve tarak yaptıklarından ...' sözüyle, yerleşimin bu uzmanlığa bağlı ticaret etkinliğini tanımlamakta ve söz konusu kaşık ve tarakların Arap ve Acem'e gönderildiğini yazmaktadır.

20. yüzyılın ikinci yarısına kadar Taraklı'da, çevredeki dağ köylerinin ipek tezgâhlarına hammadde sağlamak amacıyla ipek böcekliği yapılmakta, ayrıca, ahşap tarla aletleri yapımı, semercilik, dokumacılık, ayakkabı yapımı, kaşıkçılık ve tarakçılık gibi zanaatlar ekonomide oldukça önemli bir yer tutmaktaydı. Ancak günümüzde, söz konusu zanaatlar sanayinin seri ve ucuz üretimi karşısında birer birer yok olmuşlardır. Geriye yalnız yukarıda söz ettiğimiz kaşıkçılık kalmıştır. Geleneksel zanaatların yeniden canlandırılması için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. (Filiz, 2003).

Taraklı'da meyvecilik, arazinin tarıma elverişli olmaması nedeniyle oldukça gelişmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar Taraklı çevresinin meyve bahçeleri, bağlar ve zeytinlikler, fındıklıklarla örtülü olduğu ve o dönemlerde Taraklı'nın elma ve eriğinin ün yaptığı bilinmektedir. Meyve ağaçlarının büyük bölümü Göynük Çayı'nın kuzey, doğu ve batısında yer almaktadır. Ancak meyve bahçelerinden elde edilen gelirin azalmasıyla, bazı bahçeler kavaklıklara dönüştürülmüştür. Son yıllarda ise ekonomik getirisinin daha yüksek olması nedeniyle birçok meyve bahçesi ve kavaklık enginar dikimi için kullanılmaya başlanmıştır.

Günümüzde Taraklı halkının % 90'ı tarım ve hayvancılıkla, % 10'u ticari faaliyetle uğraşmaktadır. Taraklı ilçesinin % 20'sini oluşturan tarım arazisinde üretim olarak tarla ziraatı, meyvecilik, yem bitkileri üretimi ve aile içi tüketim amaçlı sebze üretimi yapılmaktadır. Tarla bitkileri olarak buğday, arpa, yulaf, ayçiçeği, mısır, nohut, fiğ başlıca üretilen ürünlerdir. İlçe, hayvancılık olarak yeterli potansiyele sahip olduğu

halde son yıllarda büyük ve küçükbaş hayvan sayısında önemli ölçüde azalma görülmektedir. Hayvancılık küçük ölçekli işletmelerde yapılmaktadır. Ayrıca bölgede arıcılık ve alabalık üretimi vardır. İlçede ağaç oymacılığı da yapılmaktadır. Önceki yıllarda tüm köylerde görülen ağaç oymacılığı günümüzde ham madde bulma zorluğu sebep gösterilerek sadece birkaç köyde ve özellikle kaşık üretimi olarak sürmektedir. İlçede, sanayi yapısı olarak 1 adet tavuk kesimhanesi ve 2 tane un değirmeni dışında sanayi kuruluşu bulunmamaktadır (Taraklı, 2003).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte yukarıda bahsedilen zanaatların yok olması, halkı yeni iş kollarında çalışmaya yöneltmiştir. Taraklı'nın geleneksel pazarı cumartesi günüdür. Bugün dışındaki günlerdeki ticaretin sönüklüğüne karşın, cumartesi günü Taraklı, çevre ilçe ve köylerden gelenler sayesinde canlılık kazanmaktadır.

4.4. Sosyo – Kültürel Yapısı

Kültürel etkileşimin çok yoğun yaşandığı günümüzde, örf ve âdet dediğimiz geçmişten günümüze gelen ve hayatımıza yön veren kültür unsurları, giderek kaybolmaktadır. Geleneklerin kaynağı, Eski Türk İnançlarına, yani İslâm öncesi dönemlere dayanabileceği gibi, İslâm'ın toplumsal hayatta etkinlik kazanmasıyla oluşan ve yerleşen İslâmî örf ve âdetler de olabilir. İslâm dinine göre yasaklanmış olan eski Türk inançları, zamanla ya tamamen ortadan kalkmış, ya da İslâmî bir şekil alarak, hayatiyetini devam ettirebilmiştir. Bununla birlikte, misafirperverlik, büyüklere saygı ve yardımlaşma gibi eski Türk inançlarının önemli sosyal unsurları, İslâm dininin teşviki ile daha da gelişmiştir (URL-13).

Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinden beri Türk-İslâm yurdu olan Taraklı ve köylerinde hala eski Türk inançlarının izlerini görmek mümkündür. Şehirleşme oranının, okuma yazmanın ve kültürel etkileşimin son dönemlere kadar düşük olduğu bu bölgede, gelişen teknoloji ve iletişim imkânları, okuma yazma oranının artması gibi sebeplere bağlı olarak, eski Türk inançlarının sosyal hayattaki etkinliği, giderek azalsa da özellikle orta yaş üstü insanlarda bu gelenekler aynen devam etmektedir.

Günümüzde Taraklı'da eski Türk inançlarının izlerini görmek mümkündür. Sosyal hayatı düzenleyen örf ve adetler, babalarından ve dedelerinden gördükleri gibi devam

ettiren yöre halkı, bu değerlerine sıkı sıkıya bağlıdır. Şehirleşmenin az olduğu, geleneklere bağlılığın ise üst seviyede olduğu Taraklı ve köylerinde kültürel miras dediğimiz zengin bir sosyal yaşantı mevcuttur.

Doğum geleneklerinde çocuğa altın takılması, çocuğa uğursuz geldiğine inanılan isimlerin değiştirilmesi kötü ruhlardan korunmak için, yatağın etrafının urganla sarılması, eski Türk inançlarından bazı örneklerdir. Bundan başka düğünlerde; sağdıç geleneği, ateşin etrafında oynamak, bereket getireceği ümidiyle saç saçmak, gelin baba evinden çıkarken yapılan bazı uygulamalar; cenaze merasimlerinde ölünün arkasından ölü aşı (helva) vermek gibi bazı adetler eski Türk inançlarının yaşayan diğer önemli örneklerindendir.

Bundan başka eski Türklerin kutsallık atfettikleri su, demir, ağaç, ateş ve atalar kültürünün izleri Taraklı ve köylerinde açıkça görülmektedir. Düğünlerde gelin eve girerken, su testisinin kırılması, yola çıkanın ardından su dökülmesi, geline pınarları gezdirme âdeti, gelin eve girerken eşiğe bıçak koyma, albastıdan korunmak için, yatağın altına bıçak koyma, ölünün karnına makas veya bıçak koyma, mezarlardaki ağaçları kesmeme, ateşin küllerini ayak altına dökmeme, yatırlardan medet umma gibi âdetler, yörede hâlen uygulanmaktadır.

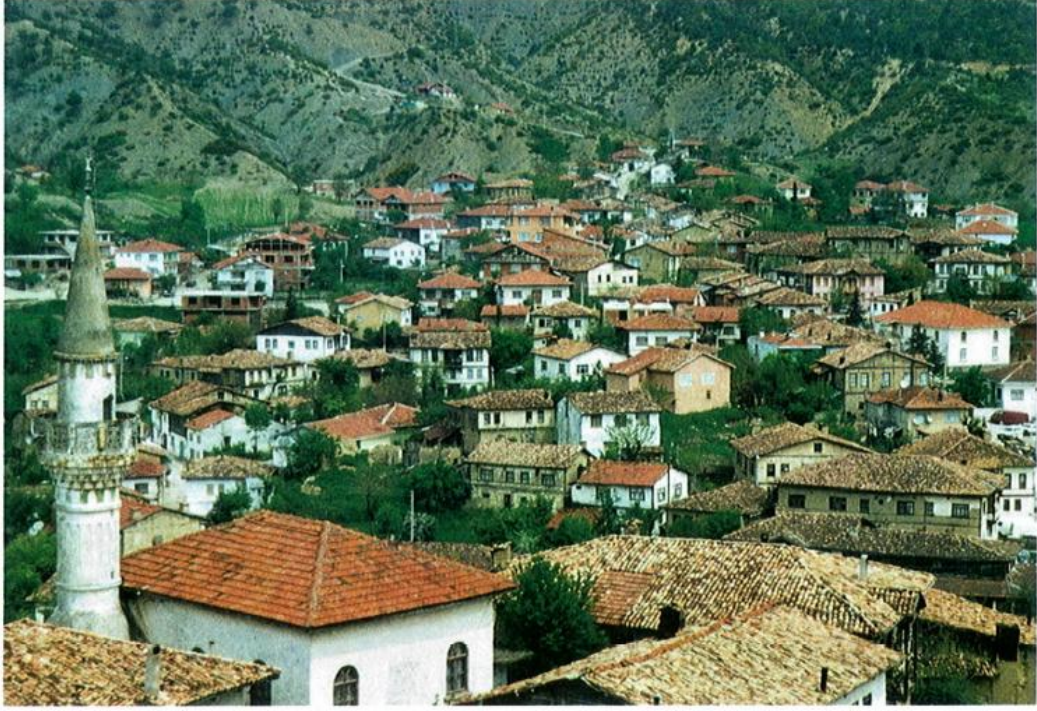
Sonuç olarak denilebilir ki, Taraklı yöresinde tespit edebildiğimiz eski Türk inançlarının izleri, kültürel değişime rağmen hâlen görülebilmektedir (URL-13).

4.5 Kentsel Değişim

Günümüzde Sakarya iline bağlı bir ilçe merkezi olan Taraklı, Hellenistik Dönemde Bitinya Bölgesinde yer almıştır. Tarihte Dableis, Doris, Dablis ve Dablai isimleriyle anılmıştır. Bizans Dönemi'nde, Bursa Tekfurluğu'na bağlı küçük bir kale şehri iken, Türkler tarafından fethedilmiştir. Kaynaklarda fetih tarihi ile ilgili olarak farklı bilgiler yer almasına rağmen Taraklı' nın Osmanlı Devleti' nin kuruluş döneminde ilk topraklar arasında yer aldığı kesindir (Şekil 4.1.).

Merkezi otoritenin sağlanmasıyla birlikte; Bursa-Ankara ve İstanbul-Ankara ticaret yolu üzerinde bulunması, Taraklı' ya önem kazandırmıştır. Bu yolun önemi, üzerinde kurulan Nallıhan, Çayırhan ve Beypazarı gibi, ticaret şehirlerinden de anlaşılmaktadır. Ayrıca doğuya giden menzil yolu üzerinde kurulmuş olması da,

askeri açıdan Taraklı' ya önem kazandırmıştır. Ancak 1950' li yıllarda 'Bolu Dağı-Azap Deresi' hattının yapılmasıyla, '1 numaralı devlet karayolu' olarak bilinen bu yol eski önemini yitirmiştir (Acun, 1993).

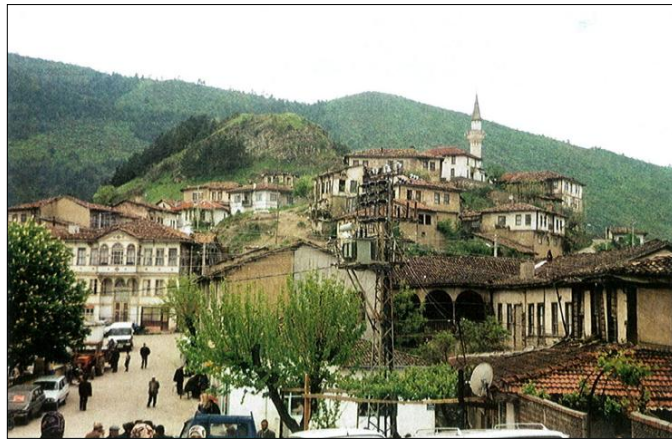
Şekil 4.1. Taraklı genel görünüm (Önde Hisar Camii) (Taraklı Belediye Arşivi)

Evliya Çelebi, seyahatnamesinde Taraklı hakkında da bazı bilgilere yer vermektedir: 'Taraklı'yı Bursa Tekfuru yapmıştır. Osman Gazi'nin fethidir. Kadıktır. Halen kalesi virandır. Ama kasabası bağlı bahçeli, akarsulu bir dere içinde 500 mamur evli, tahta ve kiremit örtülü, şirin bir kasabadır. 11 mihrap ve 7 mahallelidir. Çarşı içindeki cami de güzeldir (Yunuspaşa Camii). 1 hamamı, 5 hanı, 6 mektebi ve 200 dükkânı vardır. Hepsi kaşık ve tarak yapmakla uğraştıklarından şehre 'Taraklı' denmiştir.

Dağlar safi şimşir ağacı kaplı olduğundan halk bunları işleyip Arap ve Acem' e gönderir. Bütün dağları ormanla kaplı av yeridir. Deresi içinden aktıktan sonra, diğer bir nehir vasıtasıyla Sakarya Nehri'ne kavuşur (Evliya, 1984). 1919 yılında Yunan işgali altında kalan şehir, Bursa ve çevresinin kurtuluşuyla tekrar Türkler' in eline geçmiştir. Ancak bu geri alma esnasında Taraklı' nın çok fazla zarar gördüğü bilinmektedir. Çatışmada kullanılan top günümüzde ilçede sergilenmektedir.

Taraklı 1987 yılına kadar Geyve ilçesine bağlı bir kasaba durumunda iken, bu tarihten itibaren Sakarya iline bağlı bir ilçe merkezi haline gelmiştir. Belediyesi 1954' te kurulmuş olup, bugünkü nüfusu merkezde 5230 olmak üzere, 22 köyüyle birlikte toplam 11.000 kadardır. Nüfusun son 30 yıldır hiçbir artış göstermediği gözlenmektedir. Bunun temel sebebi, genç nüfusun iş olanakları ve sosyal imkânlarından dolayı büyük şehirlerde yaşamayı tercih etmeleridir, ilçede bir yatılı ilköğretim bölge okulu ve bir lise bulunmaktadır. Ancak bu okul ilköğretim ihtiyacına tam olarak cevap verememektedir (Acun, 1993).

Geçim kaynakları başta tarım olmak üzere, son yıllarda önem kazanmaya başlayan kanatlı hayvancılıktır. Kanatlı hayvancılıkla birlikte, Taraklı'nın son derece durgun olan ekonomisi bir nebze de olsa hareket kazanmıştır. Taraklı'ya adını veren 'tarakçılık' geleneği, plastiğin yaygınlaşmasıyla uzun yıllardan beri görülmez olmuştur ancak kaşık yapımı, talebin olmasından ötürü sürdürülmektedir. Bugün Taraklı, önemli yol güzergâhlarının dışında kalarak izole olmuş, sakin ve huzurlu bir yerleşim görünümündedir. Kent ve sokak dokusu bozulmadan günümüze gelebilmiş sayılı Anadolu kentlerinden biridir (Şekil 4.2.). Dar Arnavut kaldırımlı sokakları, sokakların açıldığı meydanlarıyla eski kent dokusunu günümüzde de yansıtmaktadır. Tipik Türk kent dokusunu oluşturan konutlar; iki katlı, dikdörtgen pencereli, cumbalı veya eli böğründe çıkmalı, kırma çatılı geniş saçaklıdır. Çatılar oluklu kiremitlerle örtülüdür (Şekil 4.3.). Konutların planları çoğunlukla iç sofalıdır. Bunun yanında eyvan planlılar da vardır. Cephelerde ağırlıklı olarak ahşap süslemeler yer almaktadır. Yapı malzemesi genel olarak temelde taş, üzeri ahşap iskelet arası kerpiç dolgudur. Taraklı, 1992 yılında sit alanı ilan edilmiştir.

Şekil 4.2. Taraklı genel görünüm

Taraklı'nın bu kadar başarılı bir şekilde korunmuş olmasının altında yatan etkenlere bakıldığında en önemlisinin, halkın ekonomik durumunun zayıf olmasından ötürü, isteseler bile evlerine herhangi bir müdahalede bulunacak veya yerine yeni bir ev yapacak maddi gücü kendilerinde bulamamaları olduğu görülmektedir. Ayrıca özellikle en eski yerleşimin olduğu kale çevresindeki evlerin miras yoluyla pek çok hisseye bölünmesi de, bu evlerde hem oturulmasını, hem de bunlara herhangi bir müdahalede bulunulmasını engellemiştir. Ancak bölgede meydana gelen depremlerden sonra halkın bakış açısında önemli değişimler olduğu gözlenmektedir. Şöyle ki; bu depremlerde Taraklı'daki evlerin hiç birinde en ufak hasar meydana gelmemiştir. Bundan dolayı insanlar evlerinin değerini depremlerden sonra daha iyi anlamışlar, daha önce imkân bulduklarında sahip olmayı isteyebilecekleri yeni, betonarme bir evi, şimdi asla düşünmeyeceklerini büyük bir kararlılıkla söyleyebilmektedirler. Ne mutlu ki, Taraklılılarda evlerine karşı oluşmuş olan bu güven duygusu, etkin bir koruma yöntemi olacaktır (Acun, 1993).

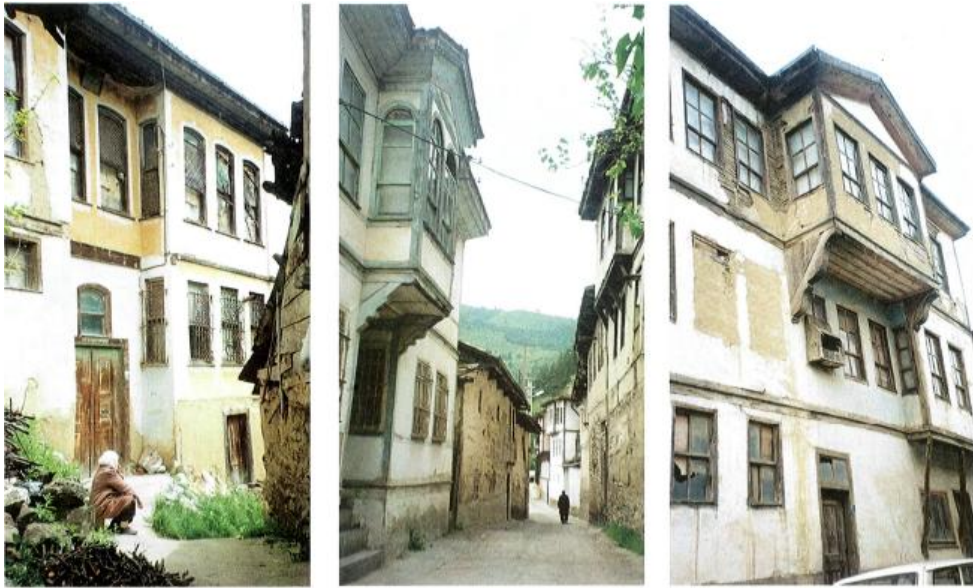
Taraklı'daki tarihi yapılardan kısaca söz etmek gerekirse, şehrin ortasında yükselen tepe üzerinde yer alan ve etrafında ilk yerleşimin meydana geldiği Kale'nin surları tamamen yıkılmış olup, günümüzde taş ve tuğla parçalarından başka bir şey görülmemektedir. İsmi kaleden aldığı bilinen Hisar Camii, kalenin eteğinde, boyuna dikdörtgen planlı, düz tavanlı, kırma çatılı, tek minareli, küçük bir yapıdır. Görünüşünden orijinal durumunu koruyamadığı anlaşılmaktadır. Daha aşağılara inildikçe Hacı Murat (Yukarı) Camii ve Aşağı Camii görülmektedir. Ancak bu yapılar tamamen yenilenmiştir.

Öyle ki, Aşağı Camii' nin orijinalinde tahta ve kitlesiyle oranlı olan minaresinin yerinde günümüzde fazlasıyla yüksek bir minare bulunmaktadır. Yusuf Bey Mahallesi'ndeki Yusuf Bey Camii dikdörtgen planlı, içten ahşap kubbeli, kırma çatılı, tek minarelidir. Yine aynı mahallede yer alan Hüseyin Ağa Çeşmesi kare kübik gövdeli, üç satır kitabeli bir çeşmedir. Taraklı'nın girişinde sağ tarafta yer alan Han, iki katlı, U planlıdır. Geçmişte alt katlar dükkân, üst katlar otel olarak kullanılmıştır. Kemer biçimlerinden ve yapı elemanlarından, 19. yy.'ın sonu ile 20. yy.'ın başlarına ait olduğu tahmin edilmektedir (Acun, 1993).

Yunus Paşa Camii' ne yakınlığı sebebiyle ona bağılı bir yapı olabileceğı düşünölen Hamam, caminin güneydoğusunda yer almaktadır. Sıcaklık bölümündeki kubbeye geçiş sisteminden, 14. yy.'ın ikinci yarısı ile 15. yy.'ın ilk çeyreğine ait olduğı düşünölmektedir (Acun, 1993).

Şehir merkezinde ve Taraklı'nın en büyük yapısı olan Yunus Paşa Camii' nin kim tarafından ve ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Fakat caminin dışındaki Türkçe kitabeden ve yöre halkından; Yavuz Sultan Selim Ridaniye Seferine giderken, burada kışlayan veziri Yunus Paşa tarafından 1516'da yaptırıldığı söylenmektedir. Cami kare planlı, üzeri kurşunla kaplı kubbeye örtölüdür. Yapının etrafını yüksek duvarlı bir avlu çevirir. Kuzeyinde yüksek bir zemin üzerine kurulmuş, sekizgen gövdeli, geniş saçaklı özgün bir şadırvan bulunmaktadır.

Bunların yanı sıra, Cuinet'in verilerine göre, 1890'da Taraklı'yla birlikte çevresindeki emsali yedi yerleşmede bulunan toplam altı medresenin beşi Taraklı'dadır. Aynı yıllarda en yakınında bulunan Geyve'de, medrese sayısının iki olduğı düşünölürse, Taraklı'nın sadece önemli yollar üzerinde yer alan bir konaklama yeri değıl, aynı zamanda eğitimin yoğunlaştığı, kültürel bir yerleşme olduğı da ortaya çıkmaktadır. Günümüzde Taraklı'nın tek beklentisi, geçmişte sahip olduğı misyonunun ona tekrar kazandırılmasıdır. (Acun, 1993).

Şekil 4.3. Taraklı evlerinden örnekler (Taraklı Belediye Arşivi)

4.6. Nüfusun Büyümesi

Taraklı 1831'deki Osmanlı nüfus sayımında, “Cezayir-i Bahr-ı Sefid Eyaleti'ne bağlı Kocaeli Livası içinde yer almakta olup, nüfusu 1998 Müslüman erkekten oluşmaktadır. Taraklı'nın 1846'daki Devlet Salnamesinde “Kocaeli Livasının” Kastamonu Eyaleti'ne bağlı olduğu bilinmektedir (Aktaş, 2004).

Taraklı'nın; 1867 yılı vilayet nizamnamesinde Kocaeli Sancağı'nın da Hüdavendigar Vilayetine bağlı olduğu görülmektedir. Taraklı da o gün için Kocaeli Sancağı sınırları içinde yer almaktadır. 1892 Devlet Salnamesi, Kocaeli Sancağının bağımsız bir sancak olduğu, Taraklı'nın bu idari bağlantısı 1918 yılına kadar sürmüştür. 1870'deki Hüdavendigar Vilayet Salnamesine göre nüfus, 2545 Müslüman erkekten ibarettir. 1888 Yılı Devlet Salnamesi'ne göre Taraklı 'da bir rüştiyenin bulunduğunu, öğrenci sayısının 60 olduğu bilinmektedir (Aktaş 2004).

Cuinet'e göre 1890'da Taraklı'nın nüfusu: Müslüman 5.470 olup az da olsa gayrimüslim Ermeni ve Rum da yaşamaktadır. 1890'daki nüfus dağılımından da anlaşılacağı üzere Taraklı ve civarında yaşayan Hristiyan ahalinin hemen hemen tümü Ermenidir.

Cuinet'in verilerine göre Taraklı da 5 Medrese, 1 İdadi, 20 ilkokul bulunmakta, medreselerde 45, idadi de 50, ilkokulda ise 252 öğrenci eğitim görmektedir olup Taraklı posta hanesi yalnız Türkçe telgraf alabilmektedir. Bu yıllarda Taraklı'da iplik, bal, peynir, balmumu, ipek ve ham ipek işleriyle uğraşmaktadır. 1903 Maarif Salnamesine göre Taraklı da “1 rüştiye” bulunmakta burada 39 erkek öğrenci eğitim görmektedir. Taraklı' nın 2002 nüfus sayımı kesin sonuçlarına göre toplam nüfusu 9220' dir.

Bu nüfus ilçe merkezinde 4169, köylerde ise 5051 olmak üzere yerleşmiş durumdadır. Nüfus yapısına bakıldığında; nüfusun % 46'sı ilçe merkezinde, %54'ü ise köylerde yaşamını sürdürmektedir (Aktaş, 2004).

Taraklı ilçesi, il düzeyinde nüfus yoğunluğunun en düşük olduğu ilçelerden biridir. Nüfus sayımları ve tespit sonuçlarına göre yapılan değerlendirmede Taraklı ilçesinin göç veren bir ilçe konumunda olduğu göze çarpmaktadır. 334 km² yüz ölçümüne

sahip olan ilçede km²' ye yaklaşık 28 kişi düşmektedir (Aktaş, 2004). 2000 yılı Genel Nüfus Sayım sonuçlarına göre İlçenin genel nüfus artış hızı o/oo –16.88 dir. Taraklı, idari yapı olarak 1988 yılında Geyve 5,2. şehrin büyümesi ve kurulan/gelişen mahalleleri (hacı Murat mah.,Ulu cami Mah., Yusuf Bey mah.), önemli sokak ve caddeler, ulaşım ve alt yapı ilçesinden ayrılmış bağımsız bir ilçe olup, ilçe bazında ilk düzenli nüfus sayımı 1990 yılında yapılmıştır. 1990 yılı Nüfus sayımına göre ilçe nüfusu köylerle birlikte toplam 10.906 dır.

İlçenin idari birimleri 3 merkez mahalle ve 22 köyden oluşmaktadır. İlçe Nüfus Müdürlüğü bünyesinde 3 mahalle ve 22 köy nüfus kayıt ve olaylarını içinde barındıran 36 adet Nüfus aile kütüğü mevcuttur. Kütüklerde (Nüfus aile kayıt defterleri) yaklaşık 37.500 kişi künyesi kayıtlı bulunmaktadır. (Filiz, 2003). Müdürlük Nüfus kayıtları 1975 yılında yenileme işlemi görmüştür. Ayrıca Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünce uzun süredir üzerinde önemle durulan, titizlik ve özveriyle çalışmaları yapılan MERNİS (Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi) Ekim-2002 tarihinde hayata geçirilmiştir (Filiz, Aktaş, Arı, Mahmutoğlu, 2003).

4.7. Taraklı'nın Alt Yapı ve Ulaşımı

Tarihi Dokunun Alt Yapı Özellikleri: Taraklı'nın tarihi dokusu içinde Cumhuriyet döneminde yapılmış çok sayıda çeşme bulunmaktadır. Yusuf Bey Mahallesi'nin merkezindeki çeşme Osmanlı'dan kalma olup, üzerindeki yazıtından 1734 tarihinde yapıldığı anlaşılmaktadır. Hacı Murat Mahallesi'nde yer alan çeşmenin yazıtı olmamakla birlikte yapım tekniğinden Osmanlı dönemine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bugün, ilçedeki çeşmelerin bazıları, evlere suyun ulaşmasıyla iptal edilmektedir (Bilge, 2008).

Su: 1936–1967 yılları arasında yerleşmenin 12 km kuzeyinden Göl varan içme suyu gelmekte ve yalnız üçyüz konuta verilebilmekteydi. 1967 yılından itibaren Mahdumlar köyünden sağlanan Gürleyik içme suyu ve 1985 de Kemer köprü mevkiinden sağlanan kaynak suyu ile bugün, Taraklı'daki yapıların % 98'inde su bulunmaktadır. Bağ ve bahçe sulama işleri içinde Göynük Çayı'ndan yararlanılmaktadır (Demir, 1988).

Elektrik: 1971 yılına kadar Taraklı'da aydınlatma iki adet dizel motor ve Göynük Çayı'ndan yararlanılarak yapılan hidroelektrik santrali ile sağlanmakta ve sürekli elektrik elde edilmektedir. O dönemde yalnız 480 hanede olan elektrik, 1971'den itibaren bütün yerleşmede bulunmaktadır (Önduygu, 1965).

Isıtma Teknikleri; Konutların ısıtılmasında soba kullanılmakta, yakacak olarak odun ve kömürden yararlanılmaktadır.

Yol Bakımı: Ana ticaret yolları asfalt ile kaplanmış bazı önemli sokak ve caddelere beton dökülmüş veya kilitli parke taşı döşenmiştir. Yerleşmenin iç kısımlarında Arnavut kaldırımlı geleneksel sokaklarla, yeni açılan toprak yollar yer almaktadır. Bu yollar oldukça bakımsızdır.

Konut bakımı: Halkın dar gelirli ve belediye bütçesinin yetersizliği nedeniyle genelde eski dokudaki yapılar oldukça bakımsız ve harap durumdadırlar.

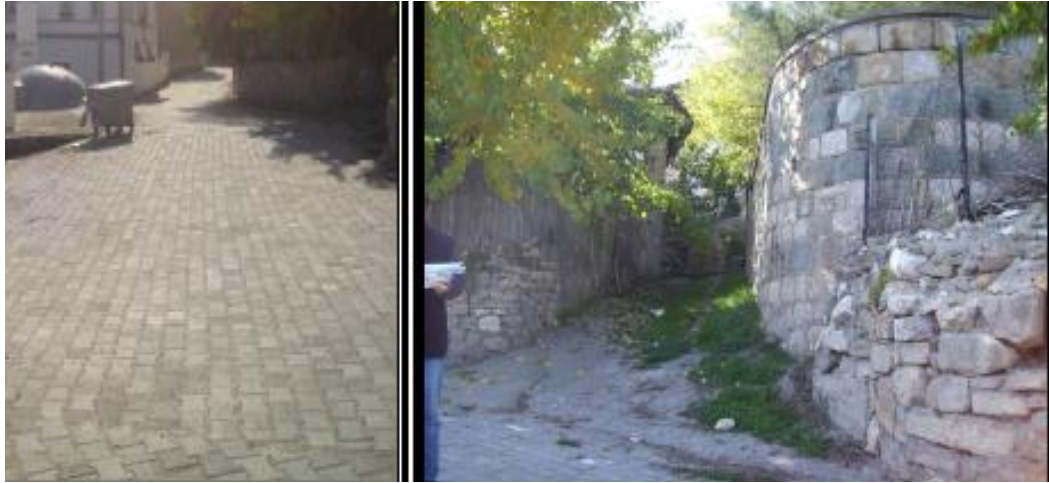

Şekil 4.4. Taraklı'daki çeşmelerden örnekler
(Taraklı Belediye Arşivi)

Tarihi Doku Ve Ulaşım: Kent panoramasında tarihi doku oldukça yoğun görünmektedir. İlçeyi ikiye ayıran Göynük Çayı'nın kuzeyinde kalan tarihi doku Ankara Caddesi'nin kuzey ve güneyine; güneyinde kalan bölüm ise güneye yayılmaktadır (Bilge, 2008). İlçenin ana aksı eski İstanbul-Ankara karayolunun bir bölümünü oluşturan Ankara Caddesi'dir. Yerleşmenin içinden kuzeybatı ve

kuzeydoğu yönünde geçen bu aks Bizans ve Osmanlı dönemlerinde Doğu ile Batı arasında önemli bir ticaret yolu oluşmuştur (Demir, 1988).

Ankara Caddesi'nden kuzeydeki tarihi dokunun içine açılan önemli caddeler; Mimar Sinan Caddesi ve Fatih Caddesi'dir. Tali yolların dağıtımını yapan bu caddeler, sadece kent içi ulaşımında önem taşımaktadır. Ankara Caddesi'nden güneye açılan diğer önemli bir cadde de Ulu Camii Mahallesi'ndeki Yusuf Bey Caddesi'dir. Bu cadde Göynük Çayının güneyindeki tarihi dokuyu merkeze bağlayan tek trafik yoludur. Yusuf Bey Mahallesi'ndeki Kadılar Caddesi ve Bülbüller Sokak da birer tali yol görevi görmektedir. Topografyaya uygun organik bir dağılım gösteren sokaklar oldukça dardır. Ancak bir arabanın geçebileceği genişlikte olan bu sokaklar, bazen fazla eğimlidir. Geleneksel sokak dokusu, Arnavut kaldırımlıdır. Sokak bakımının yetersiz olması, Arnavut kaldırımı sokakların karakteristik özelliklerini yitirerek toprak yol görünümü almasına neden olmuştur. Yenilenen sokaklar beton veya kilitli parke taşı kaplıdır (Demir, 1988).

Şekil 4.5. Hamam Sokak'ın yenilenen bölümü, Hamam Sokak'ın hiç bozulmadan günümüze kadar gelen bölümü (Taraklı Beld. Arşivi)

4.8. Tarihi Özellikleri

Taraklı oldukça engebeli bir alanda kurulmuş tipik bir Osmanlı kentidir. Taraklı'nın tarihi dokusunu çok sayıda konut, beş cami, bir ilkököl, bir ortaokul, bir lise, bir hamam, ikisi Osmanlı döneminde ve Cumhuriyet döneminde yapılmış çok sayıda çeşme, bir otel, bir tarihi han, kamu yapıları ve dükkân grupları oluşturmaktadır (Kan, 2009). Yerleşmenin en önemli caddesi olan Ankara Caddesi, ilçenin çevre köy

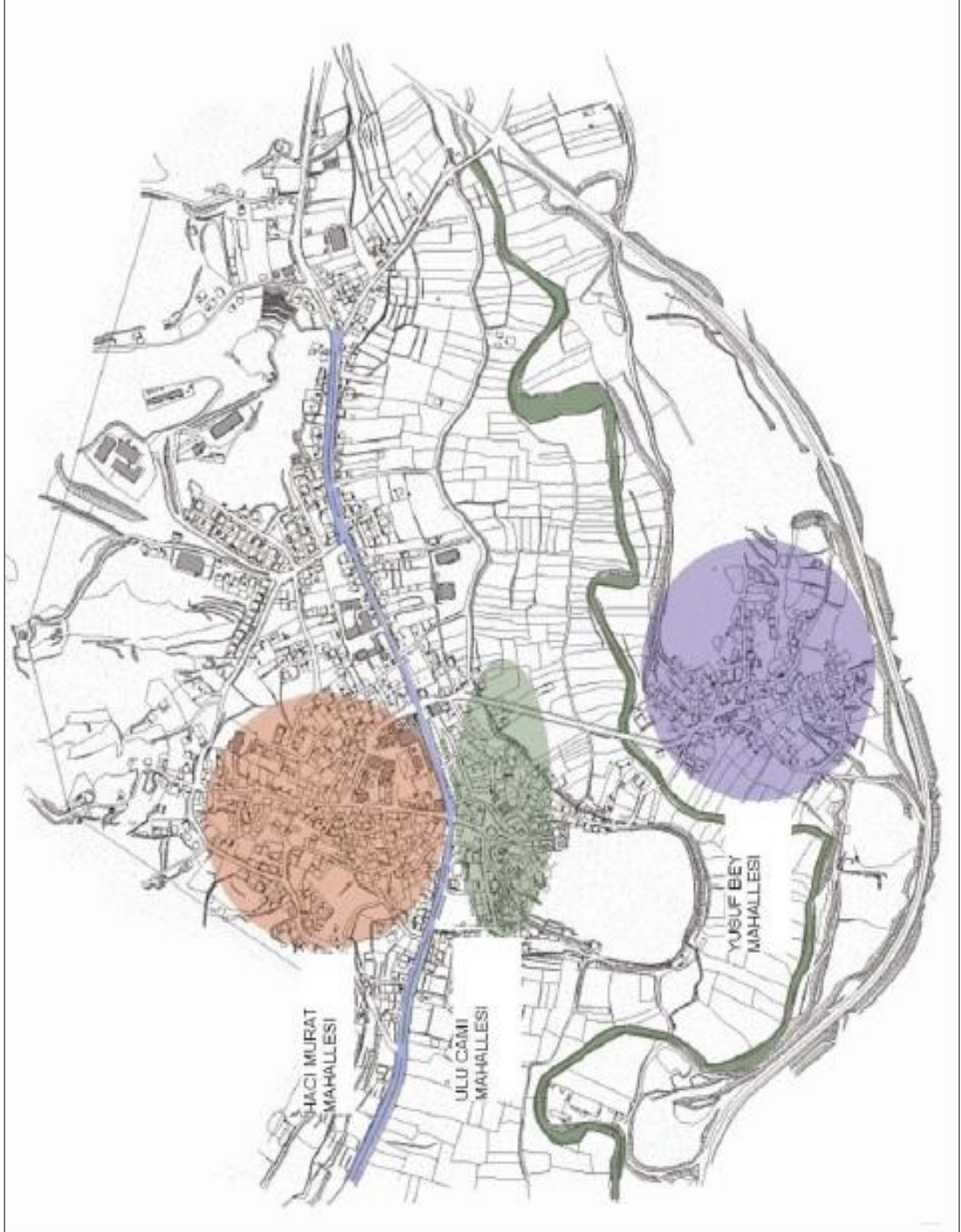
ve ilçelerle ulaşımını sağlayan tek trafik yolu olmasının yanı sıra; tarihi dokuya açılan tüm cadde ve sokakların dağıtımını da yapmaktadır. Ticaret, kamu, eğitim yapıları da bu cadde üzerinde olduğundan, aynı zamanda ilçenin en hareketli aksıdır. Bu caddeye açılan, tarihi dokunun iç kısımlarına kadar uzanan sokaklar ortaya meyilli, Arnavut kaldırım, stabilize, beton ya da asfalt kaplıdır. Bazı yolların dar ve eğimli olması araç ulaşımını zorlaştırmaktadır. Tarihi dokunun en yoğun olduğu kesim; Yusuf Bey ve Ulu Camii Mahalleleri, değişimin en az olduğu kesim de Hacı Murat Mahallesi'dir. İlçenin merkezinde yer alan Hacı Murat Mahallesi'nde ticaret, eğitim ve kamu hizmetlerinin yer alması, yeni konut alanlarının bu bölgede yoğunlaşması, gelir düzeyi yüksek olanların eski yapılarının yerine daha çok bu alanda yeni yapı yapması, başta Ankara Caddesi üzerinde olmak üzere tüm mahallede değişimlerin artışına neden olmaktadır. Ankara Caddesi üzerinde yer alan yeni yapılar iki ya da üç katlı, mahalle içlerinde bulunanlar ise bir ya da iki katlıdır. Bu yapılar, ahşap karkas arası tuğla dolgu, kargir ya da betonarme tekniğiyle yapılmıştır. Hacı Murat ve Ulu Camii Mahallesi, yerleşmenin merkezinde bulunduğu için bu kesimde ticaret oldukça yoğundur. Buna karşın yerleşmenin içersinde kalan ve yalnız Yusuf Bey Caddesi ile merkeze bağlanan Yusuf Bey Mahallesi'nde ise ticaret, ulaşım gücü nedeniyle gelişmemektedir. Yalnız konutlardan oluşan bu mahallede kaşık tezgâhlarına rastlanmaktadır (Kan, 2009).

Genellikle halkın dar gelirli, belediye bütçesinin de yeterli olmaması gibi sebepler, konutların bakımsız kalmasını hızlandırmaktadır. Yapıların bazıları harap ya da terk edilmiş durumdadır. Zengin yapı sahipleri evlerini onarma yerine, yeniden yapımı tercih etmektedir. Konuyla ilgili herhangi bir plan, denetim ve bilinçlenme olmadığından, onarım ya da yeniden yapım sırasında yapı eski özelliklerini yitirmektedir. Mesela; onarım sırasında dikdörtgen boyutlu giyotin pencerelerin yerine geniş "asri" pencereler yapılmakta ya da pencere boşlukları kapatılmakta, sıva yapılırken süsleme elemanları yok edilmektedir. Yeni yapımda ise yapının gabarisi tümüyle değişmektedir (Kan, 2009).

5. TARAKLININ 19.YY VE 20.YY'DAKİ MAHALLELERİ

Evliya Çelebi Seyahatname'sinde Taraklı'nın “..beş yüz mamur hanlı evli ve yedi mahalleden..” oluştuğunu söylemektedir. 1965'lerde yaklaşık 558 hane ve dört mahalleden oluşan ilçe bugün, yaklaşık 613 hane ve üç mahalle oluşmaktadır. 1965'de Hacı Murat, Hamamönü, Hisar ve Yusuf Bey adlarında dört mahalleden oluşan Taraklı'da bu sayı, Hisar ve Hamamönü Mahalleleri'nin birleştirilip Ulu Cami Mahallesi olmasıyla üçe inmiştir (Turan, 2004).

Hacı Murat ve Ulu Camii Mahalleleri Göynük Çayı'nın kuzeyinde, Yusuf Bey Mahallesi ise güneyinde yer almaktadır. Taraklı'daki kültürel varlıkların mekânsal dağılımı mahallelere göre tespit edilmiştir (Şekil 5.1.).

Şekil 5.1. Taraklı Mahalleleri (Taraklı Belediye Arşivi)

5.1. Hacı Murat Mahallesi

Göynük Çayı ve Ankara Caddesi'nin kuzeyinde yer alan bu mahalle, yerleşmenin en yoğun ve en fazla yeni yapı içeren kesimidir (Şekil 5.2.). 1965 de yapı sayısının yaklaşık 206 olduğu mahallede, bugün yaklaşık 264 yapı bulunmaktadır (Demir, 1988).

Ankara Caddesi'ne dik yollarla açılan mahallenin merkezinde, bir cami (Hacı Murat Camii) vardır. Tarihi doku bu merkez çevresinde; yeni yapılaşma ise bu merkezin dışındaki alanlarda ve Ankara Caddesi boyunca, tarihi dokunun doğusuna doğru yayılma göstermektedir. Büyük çoğunluğunu, konutların oluşturduğu bu kesimde; kamu, ticaret, eğitim yapılarıyla birlikte dinlenme ve eğlence alanları yer almaktadır.

Mahallede yer alan kamu yapıları; Belediye binası, Toprak Mahsulleri Ofisi, Orman Bölge Şefliği, Sağlık Ocağı, Jandarma Karakolu, banka, Tarım Kredi Kooperatifi, TEK ve PTT'dir. Eğitim yapıları; bir ilkokul, bir ortaokul ve liseden ibarettir.

Şekil 5.2. Hacı Murat Mahallesi'nden bir görünüş (Taraklı Belediye Arşivi)

Ticaret yapıları; bakkaliyeler, fırınlar, oto ve traktör tamir atölyeleri, soğuk demir atölyeleri, bıçkı ve marangoz atölyeleri, lokantalar, v.b. dükkânlardır. Bu mahallede yer alan küçük sanatlar belediyenin arkasında, diğer ticaret ve kamu yapıları da

Ankara Caddesi boyunca yer almaktadır. En önemli caddesi Mimar Sinan (Okul) Caddesi'dir. Bu caddenin yarısı beton, yarısı kilitli parke taşı kaplıdır. Bu caddede açılan sokaklar ise, beton, kilitli parke taşı ya da Arnavut kaldırımı kaplıdır. Sokakların dar ya da eğiminin fazla olması, yalnız yaya ulaşımına olanak sağlarken, araç trafiğinin de güçlüklerle yapılmasına neden olmaktadır (Şekil 5.5. – 5.31.).

Sokak ve caddelerde Cumhuriyet döneminde inşa edilmiş, halen kullanılır durumda çok sayıda çeşme vardır. Yalnız Hacı Murat Camisi ve Mimar Sinan Caddesi üzerinde yer alan çeşmeler kargir olarak inşa edilmiştir (Demir, 1988).

Ankara Caddesi boyunca yer alan yapıların büyük çoğunluğunu yeni yapılar oluşturmaktadır. Yeni yapılar; ahşap karkas arası tuğla dolgu, kargir ve betonarme; anıtsal ve çevresel değerli olanlar ise ahşap karkas ya da ahşap karkas arası kerpiç dolgu tekniğiyle yapılmıştır. Anıtsal ve çevresel değerli yapılar iki ya da üç katlıdır. Yeni yapılarda ise kat sayısı bir ile üç arasında değişmektedir (Akı, 2007).

Hacı Murat Mahallesi'nde yer alan yapılar 1.derece, 2.derece ve 3.derece korunması gereken yapıların yanı sıra yeni yapılar da bulunmaktadır. Bütün evlerde elektrik, su, tuvalet, banyo, kanalizasyon ve telefon bulunmaktadır (Demir, 1988).

Evlerin en az iki odalı olduğu Taraklı'da, bu mahallede yer alan konutların oda sayısı 1 ile 8 (bazılarında daha fazla) arasında değişmektedir. Diğer mahallelerle karşılaştırıldığında, bu mahallenin konfor durumunun diğerlerine oranla daha iyi olduğu görülmektedir (Akı, 2007).

5.2. Ulu Camii Mahallesi

Göynük Çayı'nın kuzeyinde, çay ile Ankara Caddesi arasında, doğu ve batı yönünde yayılma gösteren mahalle, yerleşmenin sosyal ve ticaret merkezidir. Yunus Paşa Camii, Eski Hamam, Rüştüye ve Hacı Hatun Hanı gibi önemli yapılarla birlikte, ticaret yapıları, dinlenme ve eğlence alanları da bu kesimde yer almaktadır. (Şekil 5.3.).

1965 de yapı sayısı yaklaşık 245 olan mahallede Yunus Paşa Camii'nin önündeki 23 adet dükkânın park yapılmak amacıyla yıkılması ve yaklaşık bu sayıda yeni binanın yapılması nedeniyle bu rakam değişmeden kalmıştır (Demir, 1988).

Ankara Caddesine dik yollarla açılan mahallede üç cami vardır: Bunlardan ikisi; Ankara Caddesi üzerindeki Yunus Paşa (Kurşunlu) Camii ve Aşağı Camii, diğeri de Hisar Tepesi'nde yer alan Hisar Camii'dir. Bu camilerden Aşağı Camii 1981, Hisar Camii 1955 yılında yeniden yapılmıştır. Yarısından çoğu konut olan mahallede ayrıca ticaret, kamu, konaklama yapıları da vardır.

Şekil 5.3. Ulu Camii Mahallesi'nden bir görünüş (Taraklı Belediye Arşivi)

Mahallede yer alan kamu yapıları; hamam ve derneklerdir. Ticaret yapıları; toptan ve perakende satış mağazaları, lokantalar, bakkaliyeler, turistik eşya dükkânları ve semer imalathaneleri vb.dir. Sosyal ve dinlenme tesisleri ise; park ve kahvehaneler olarak sıralanabilir (Demir, 1988).

En önemli caddeleri; Yusuf Bey Caddesi, Yunus Paşa ve Orhangazi Çarşılarıdır. Bu caddeler asfalt ya da beton, bu caddelere açılan sokaklar ise beton ya da Arnavut kaldırımı kaplı, bazıları da toprak yoldur. Sokakların dar ya da fazla eğimli olması, yalnız yaya ulaşımına olanak sağlamakta ve araç trafiğinin güçlüğüle yapılmasına neden olmaktadır. Ayrıca bu mahallede merdivenli bir sokak da (Rüştiye Sokağı) bulunmaktadır. Tarihi dokunun yoğun olduğu sokaklar; Rüştiye ve Hamam Sokağı'dır. Ayrıca, Hamam Sokak'ın dar olmasına rağmen mahallenin önemli, en hareketli sokaklarından biri olduğu gözlenmektedir (Şekil 5.5. – 5.31.).

Ankara Caddesi boyunca yer alan yapıların bir bölümü yenidir. Yeni yapılar, ahşap karkas arası tuğla dolgu, kargir ya da betonarme; anıtsal ve çevresel değerli yapılar, ahşap karkas ya da ahşap karkas arası kerpiç dolgu tekniğiyle; Aşağı Camii dışındaki tüm camiler kargir olarak inşa edilmiştir (Demir, 1988).

Mahallede iki ve üç katlı yapılar yer almaktadır. Anıtsal ve çevresel değerli yapılar iki ya da üç katlı; yeni yapılar ise bir ile üç kat arasında değişmektedir. Mahallede 1.derece, 2.derece ve 3.derece korunması gereken yapılar vardır. Bütün evlerde elektrik, su, tuvalet, banyo, kanalizasyon ve telefon bulunmaktadır.

Bu mahalledeki evlerin konfor durumu, Hacı Murat Mahallesi'ne oranla daha düşük, Yusuf Bey Mahallesi'ne oranla daha iyi durumdadır. Evlerin en az iki odalı olduğu yerleşmenin bu mahallesindeki konutların oda sayısı 2 ile 7 arasında değişmektedir. Burada konak niteliğindeki yapıların az olduğu anlaşılmaktadır (Yılmaz, 1987).

5.3. Yusuf Bey Mahallesi

Göynük Çayı'nın güneyinde yer alan mahalle, merkeze en uzak olan ve en az yapı içeren kesimdir (Şekil 5.4.). Merkezindeki meydan çevresinde organik gelişme gösteren mahallede, bir cami (Yusuf Bey Camii), çeşme ve konutlar yer almaktadır. Burada 1965 yılında bina sayısı yaklaşık 107 iken bugün bu sayı sadece 2 yapı artışıyla yaklaşık 109'dur (Akı, 2007).

Bu kesimin merkezden uzak kalması, merkezle bağlantısının zorluğu, ticaret ve eğitim tesislerinin bulunmaması, ayrıca topografyanın yeni yerleşim alanlarına olanak vermemesi gibi faktörler bölgeye talebi azaltmış; bu nedenle yeni yapılaşma da yok denecek kadar az olmuştur.

Mahalleyi merkeze bağlayan önemli akslar Bülbül Sokak ve Kadılar Caddesi'dir. Bu mahalledeki sokak ve caddelerin çoğu kilitli parke taşı kaplıdır. Yusuf Bey Caddesi bu mahalleyi merkezle bağlamaktadır.

Diğer mahallelerde olduğu gibi, bu mahalledeki sokakların da dar oluşu araç geçişinin zorlukla yapılmasına neden olmaktadır (Şekil 5.5. – 5.31.). Sokak ve caddelerde kullanılır durumda 8 adet çeşme bulunmaktadır. Bu çeşmelerden sadece biri Osmanlı döneminde yapılmıştır.

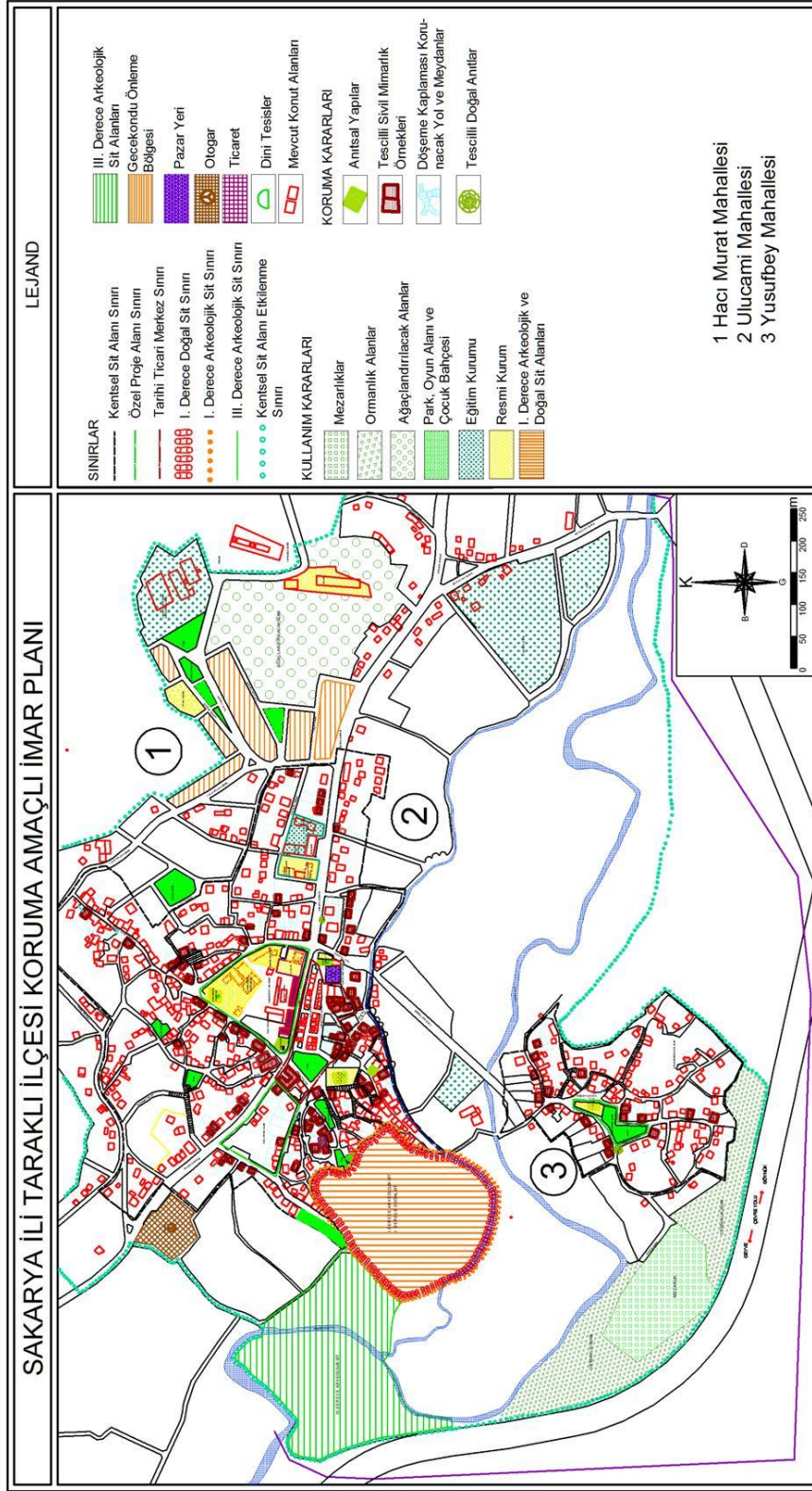
Yeni yapılan yapılar ahşap karkas arası tuğla dolgu, kargir ya da betonarme; anıtsal ve çevresel değerli yapılar ahşap karkas arası kerpiç dolgu tekniğiyle, yalnız cami ve tescilli çeşme kargir olarak inşa edilmiştir. Bu mahallede, yapıların katları bir, iki ve üç arasında değişmektedir. Anıtsal ve çevresel değerli yapılar iki ve üç katlı, yeni yapılarda ise kat sayısı bir ile üç arasında değişmektedir (Yılmaz, 1987).

Mahallede yer alan yapıları 1. derece, 2. derece, 3. derece korunması gereken yapılar ve yeni yapılar oluşturmaktadır. Bütün evlerde elektrik, tuvalet, su, banyo, kanalizasyon ve telefon bulunmaktadır.

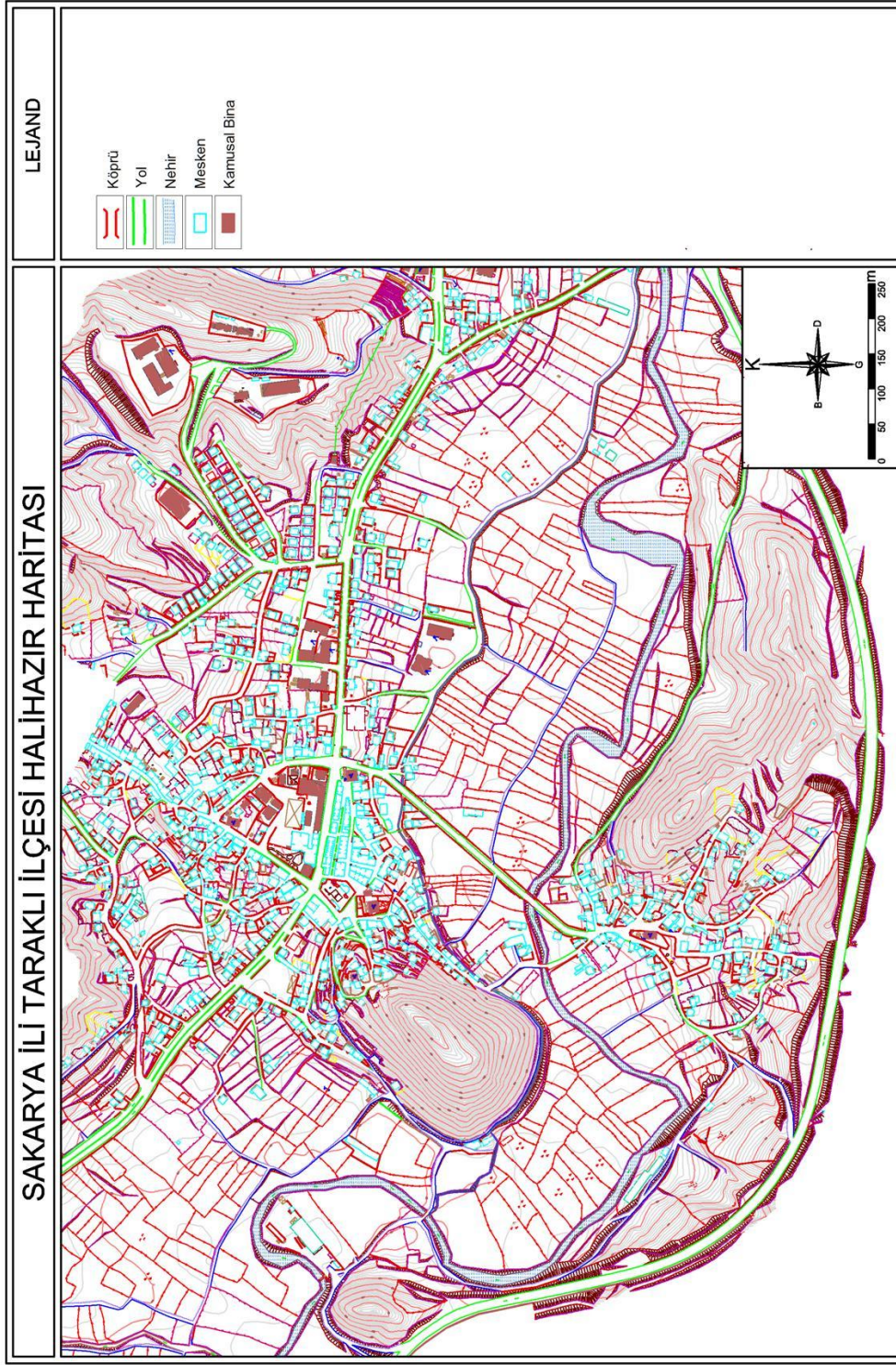
Bu mahalledeki evlerin konfor durumu, diğer mahallelere oranla daha kötüdür. Evlerin en az iki odalı olduğu mahallede, konutların oda sayıları 2 ile 8 (bazılarında daha fazla) arasında değişmektedir (Demir, 1988).

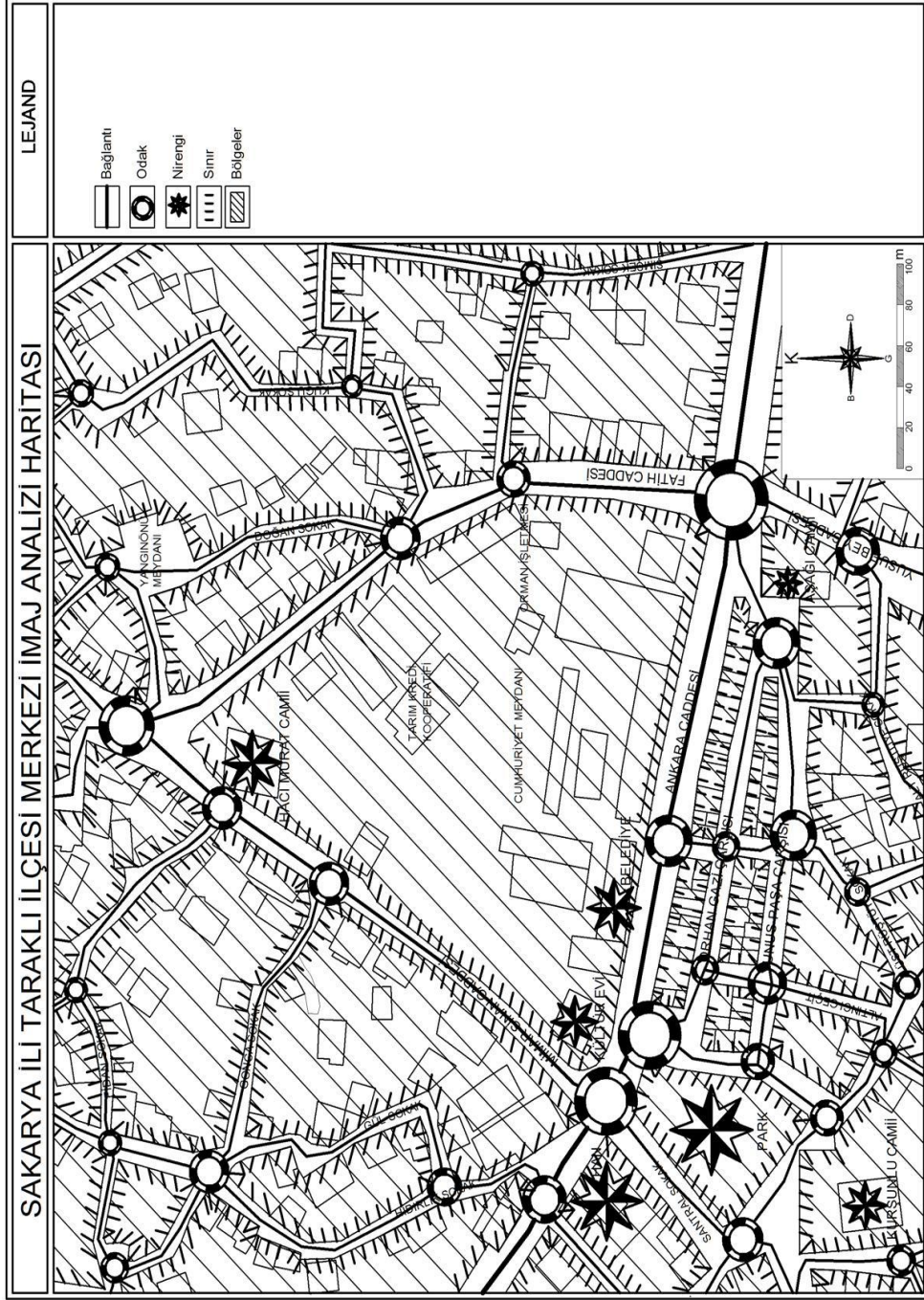
Şekil 5.4. Yusuf Bey Mahallesi'nden bir görünüm (Taraklı Belediye Arşivi)

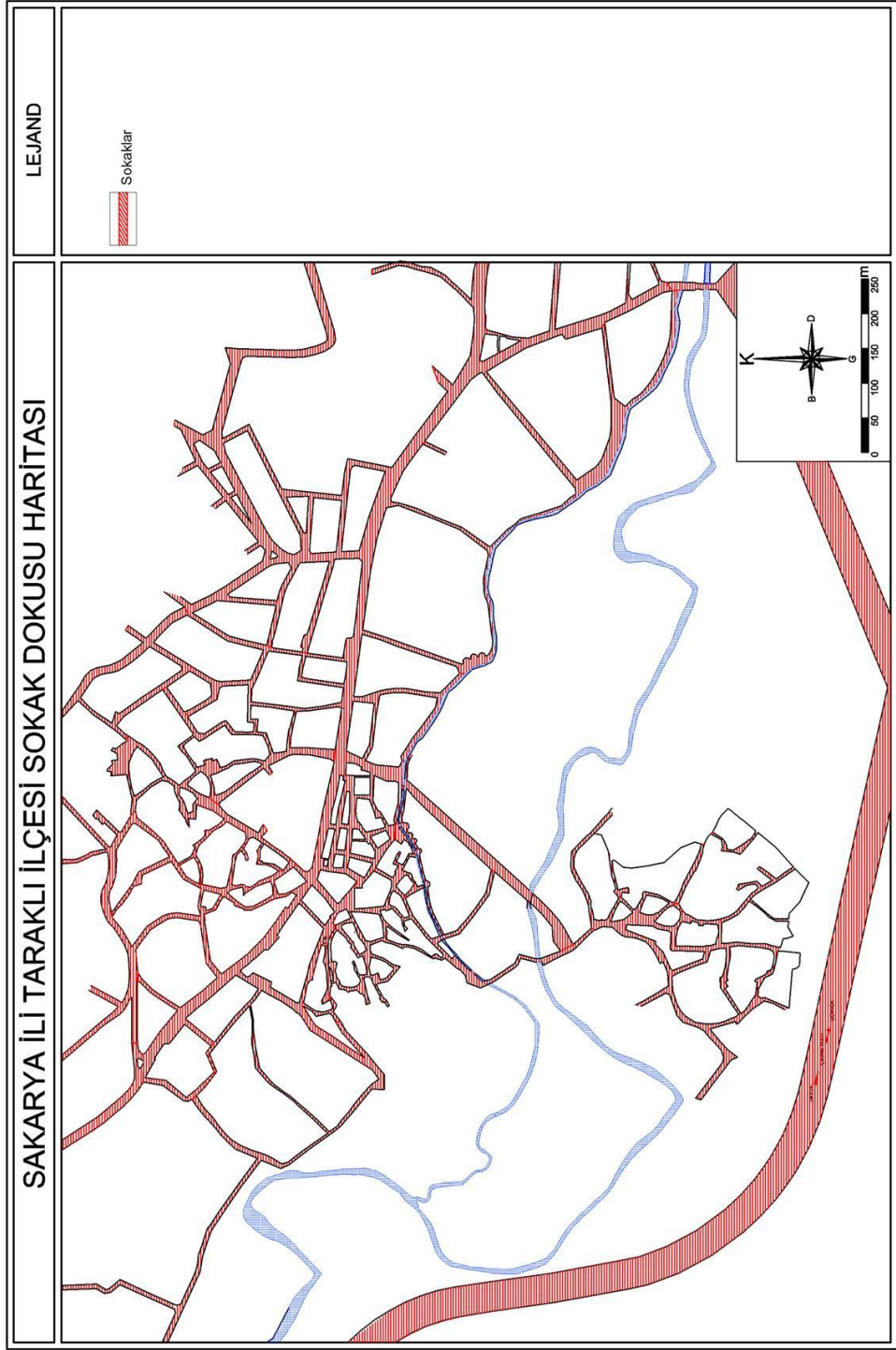
Şekil 5.5. Taraklı İlçesi Koruma Amaçlı İmar Planı (Taraklı Belediye Arşivi)

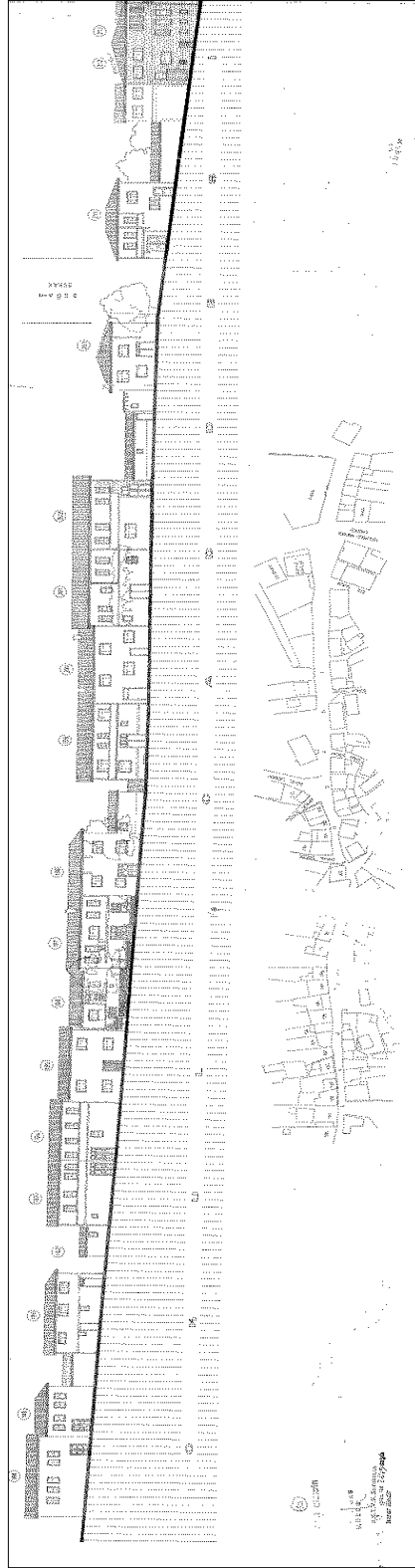
Şekil 5.6. Taraklı İlçesi Halihazır Haritası (Taraklı Belediye Arşivi)

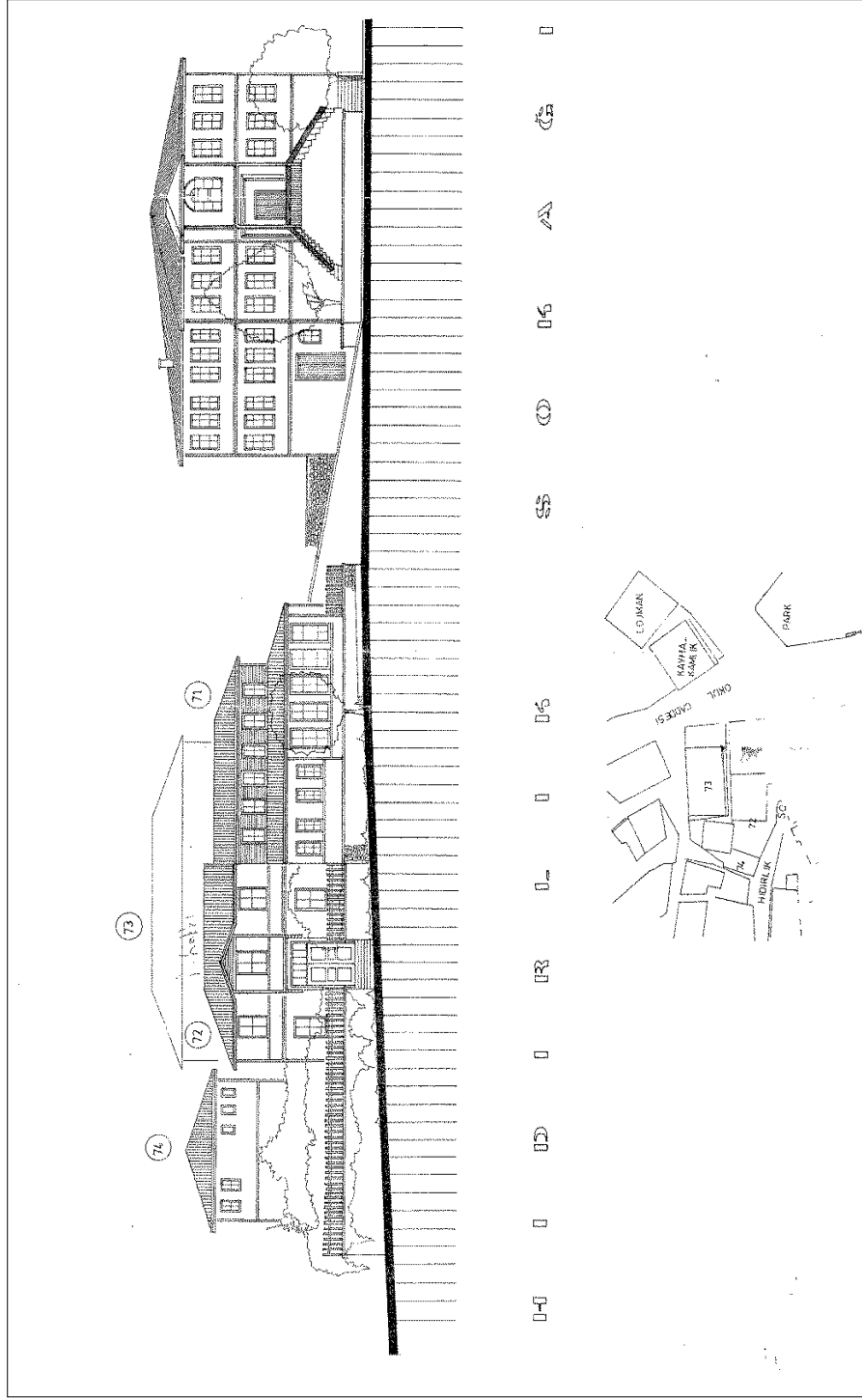
Şekil 5.7. Taraklı İlçesi Merkezi İmaj Analizi Haritası (Taraklı Belediye Arşivi)

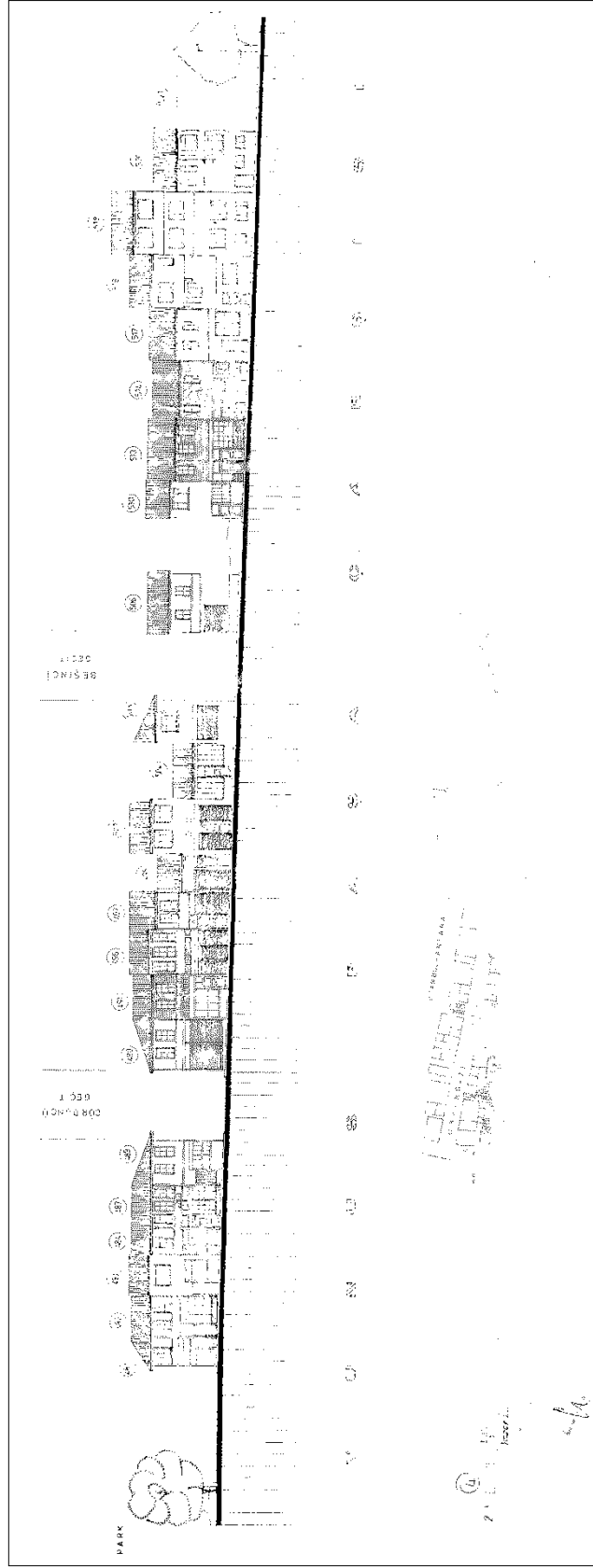
Şekil 5.8. Taraklı İlçesi Sokak Dokusu Haritası (Taraklı Belediye Arşivi)

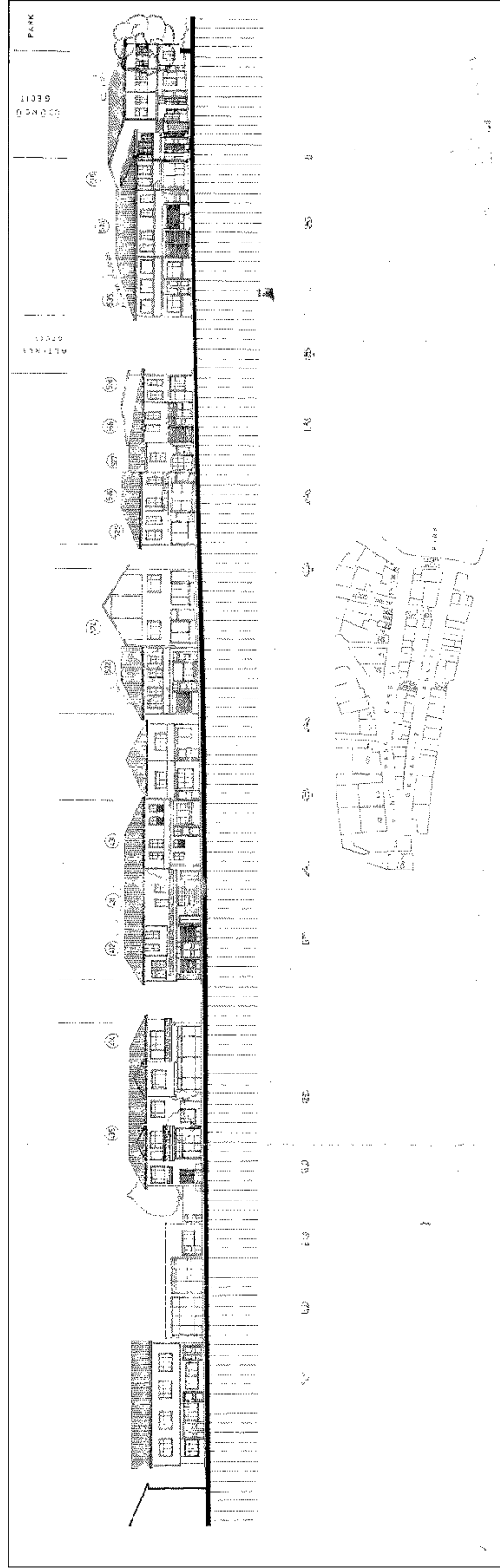
Şekil 5.9. Okul Caddesi Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

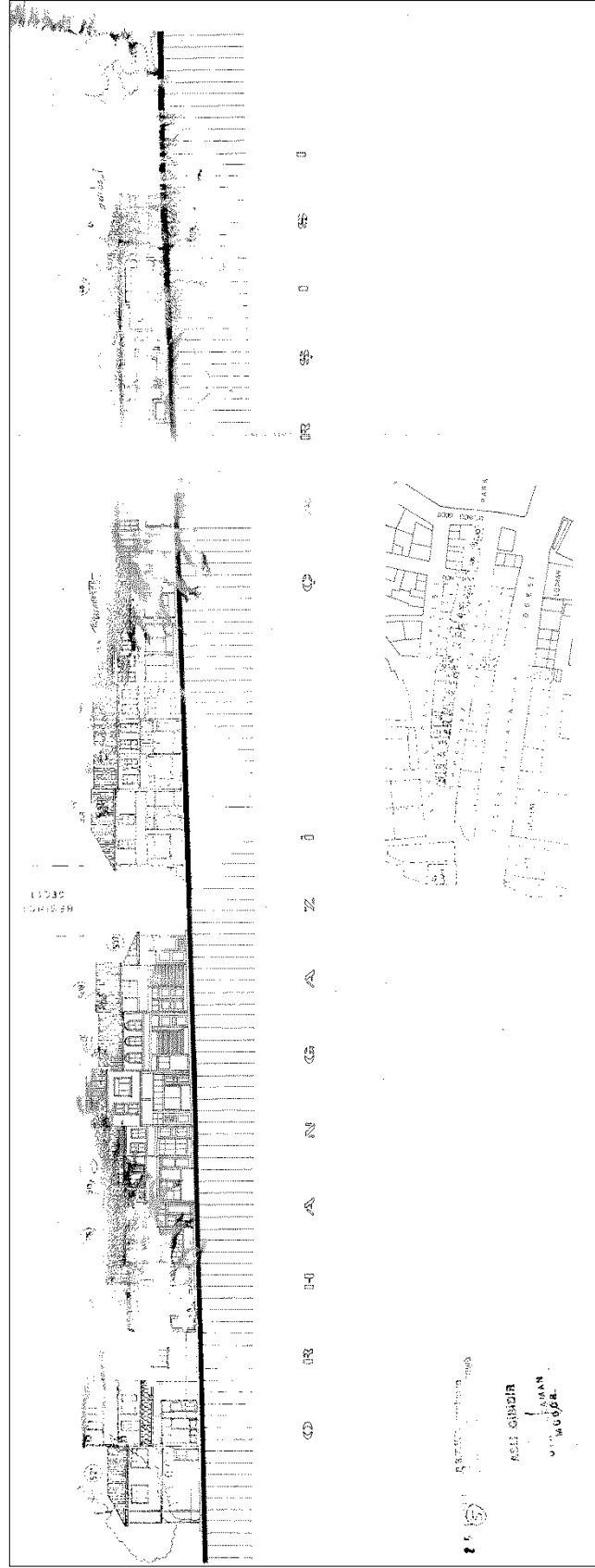
Şekil 5.10. Hıdırlık Sokak Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

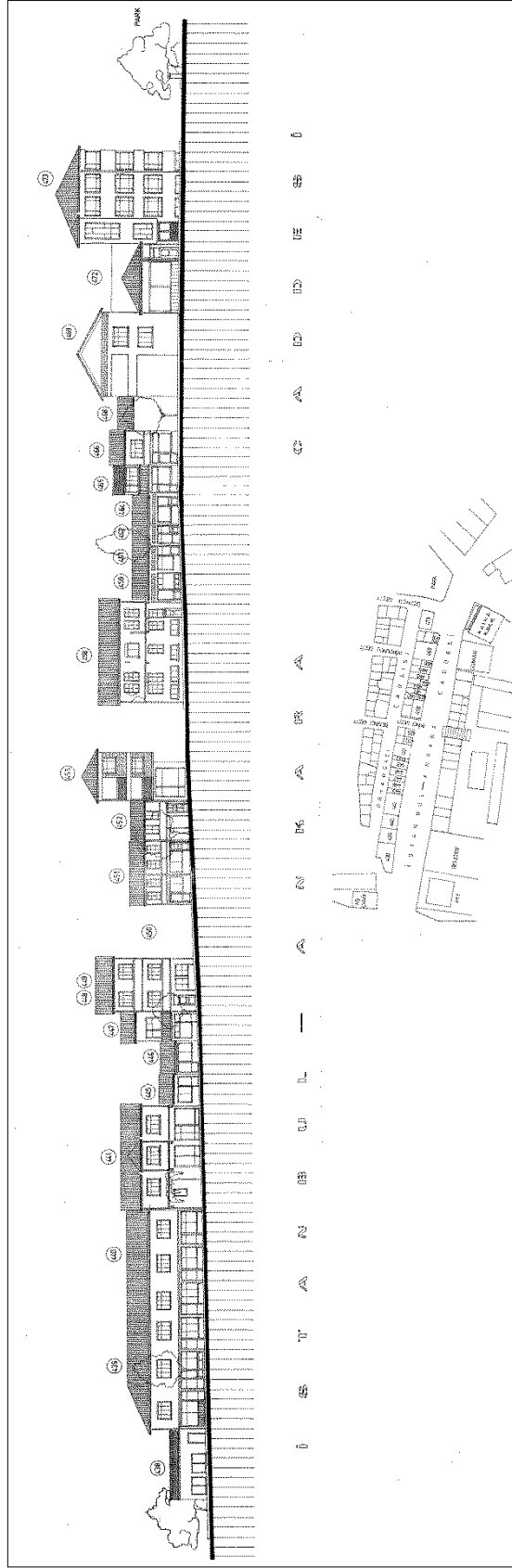
Şekil 5.11. Yunus Paşa Çarşısı Sağ Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

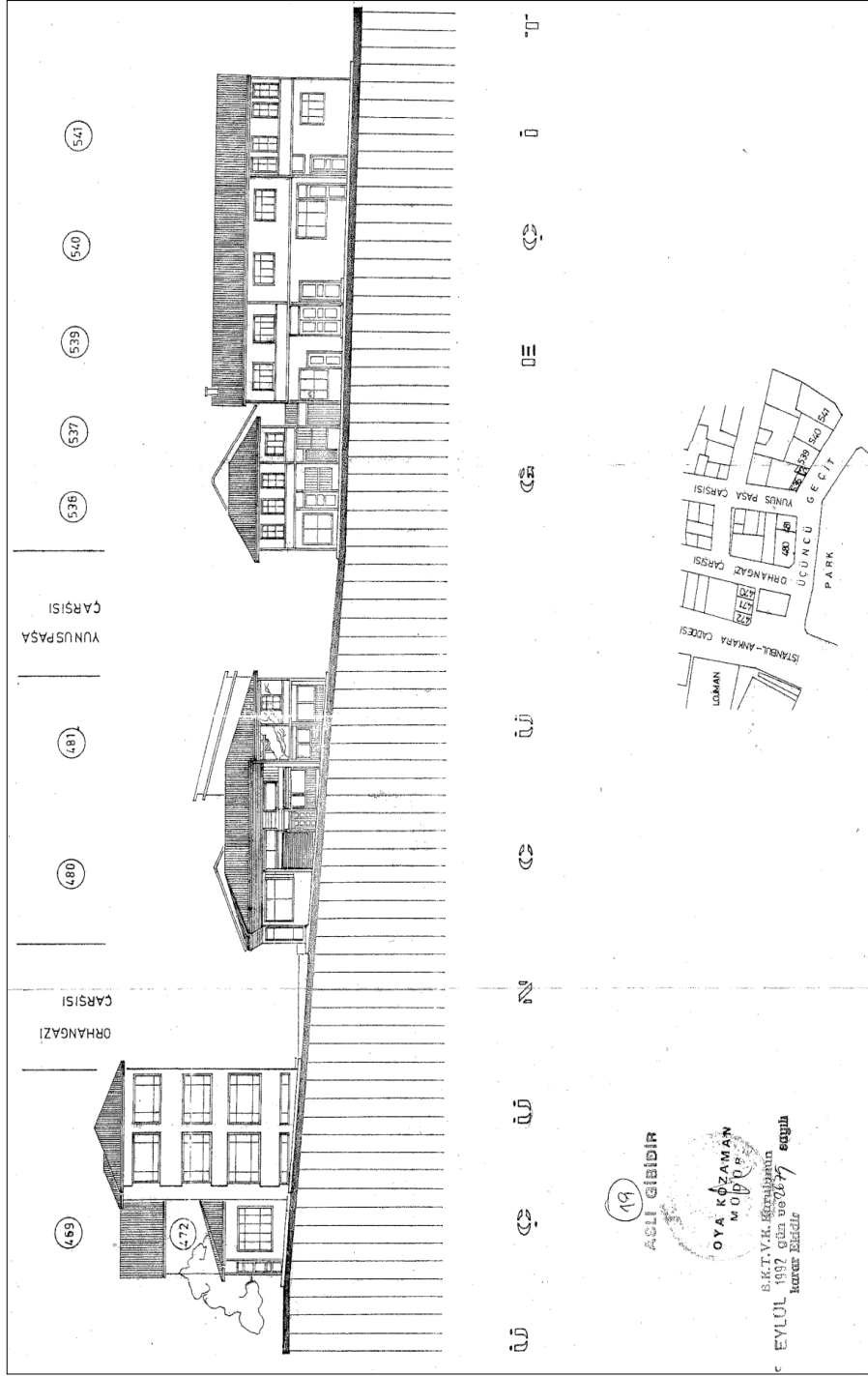
Şekil 5.12. Yunus Paşa Çarşısı Sol Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

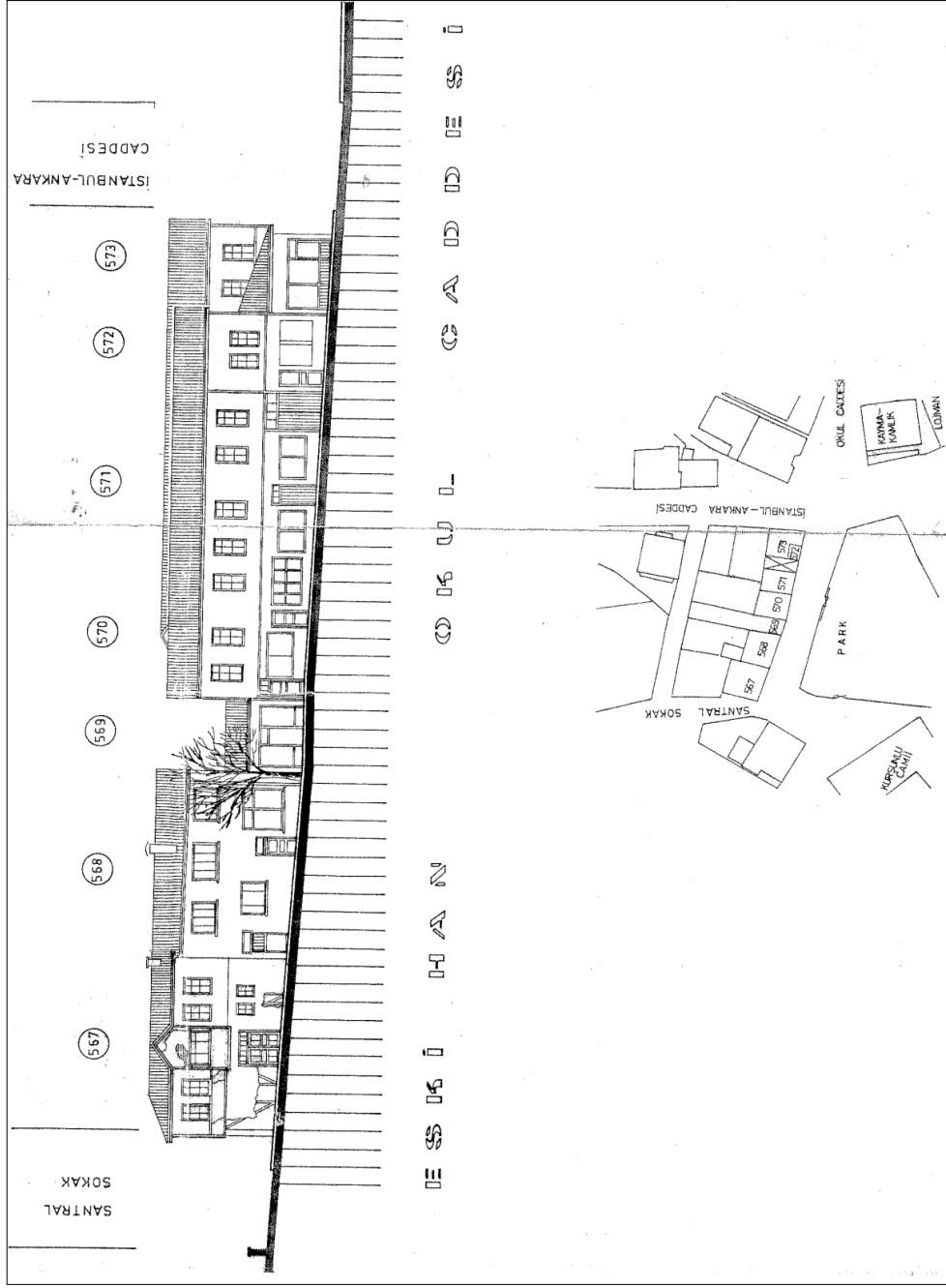
Şekil 5.13. Orhan Gazi Çarşısı Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

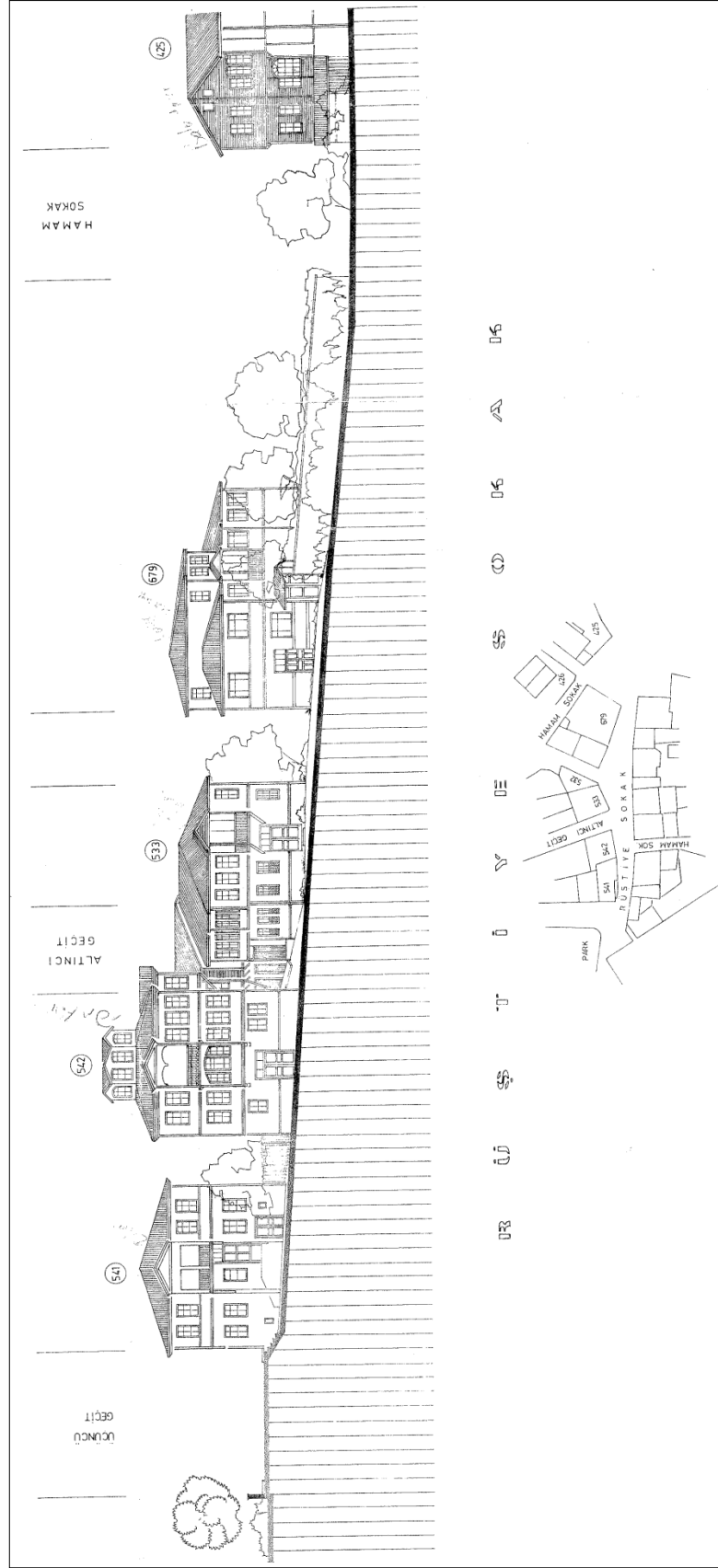
Şekil 5.14. İstanbul-Ankara Caddesi Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

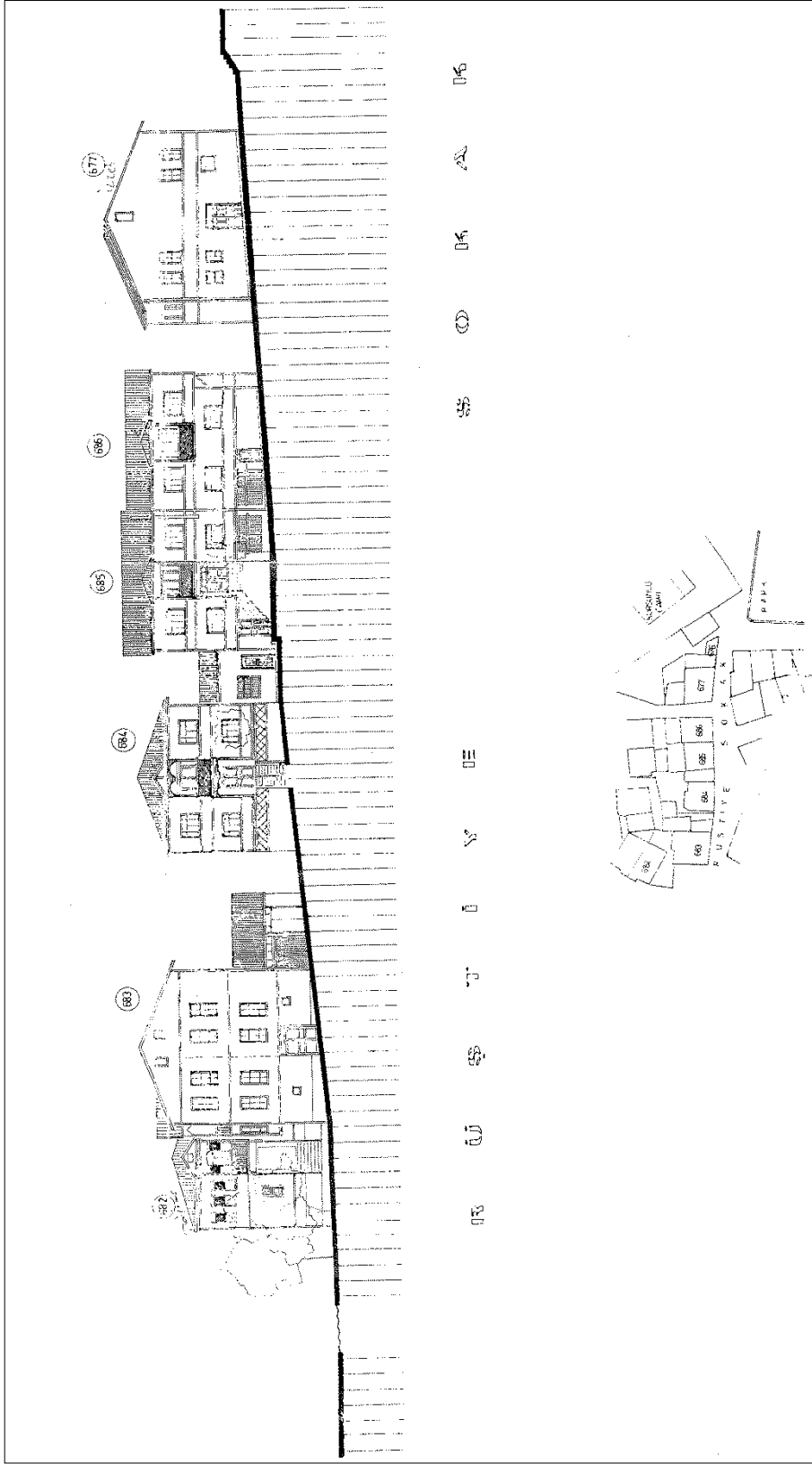
Şekil 5.15. Üçüncü Geçit Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

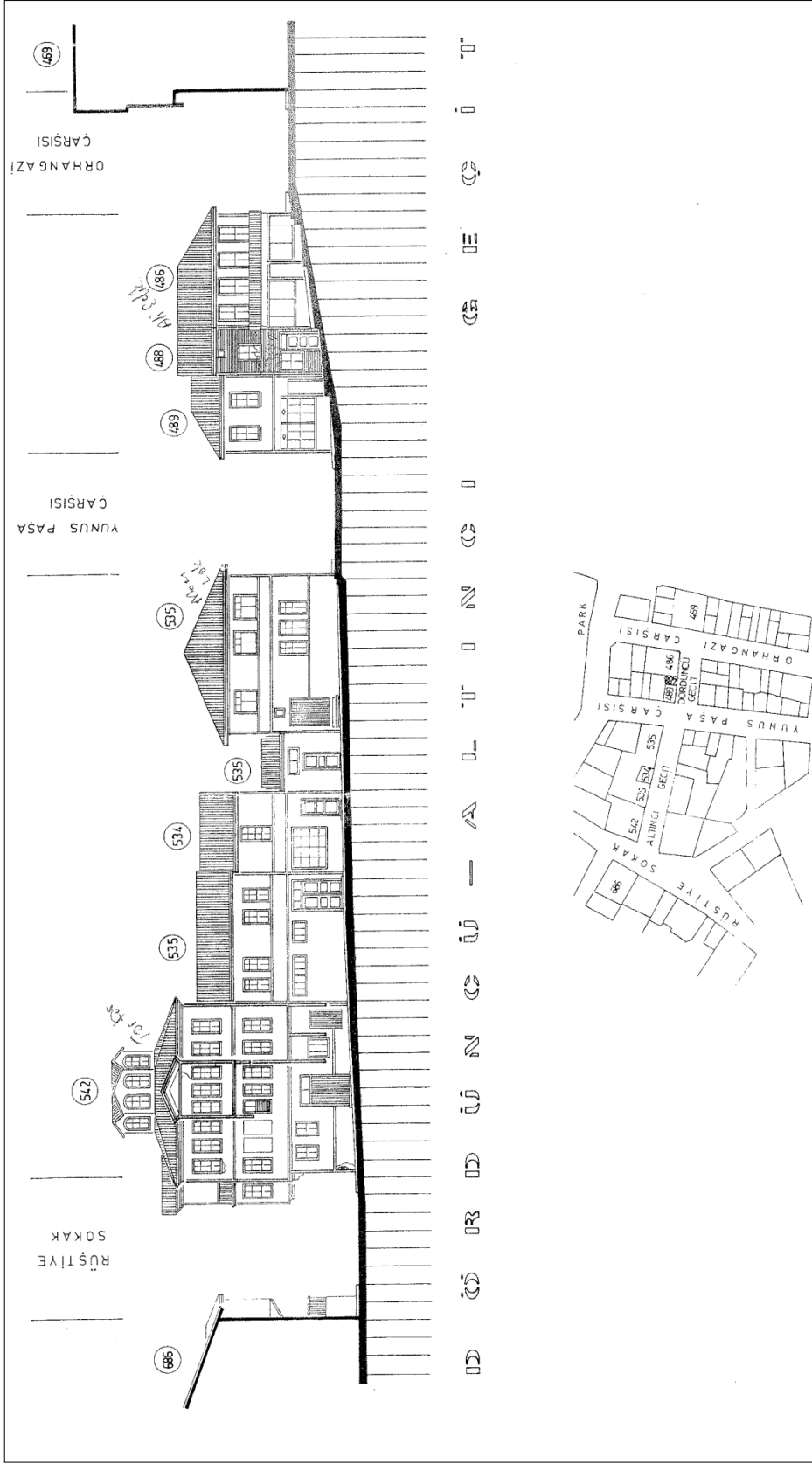
Şekil 5.16. Eski Han Okul Caddesi Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

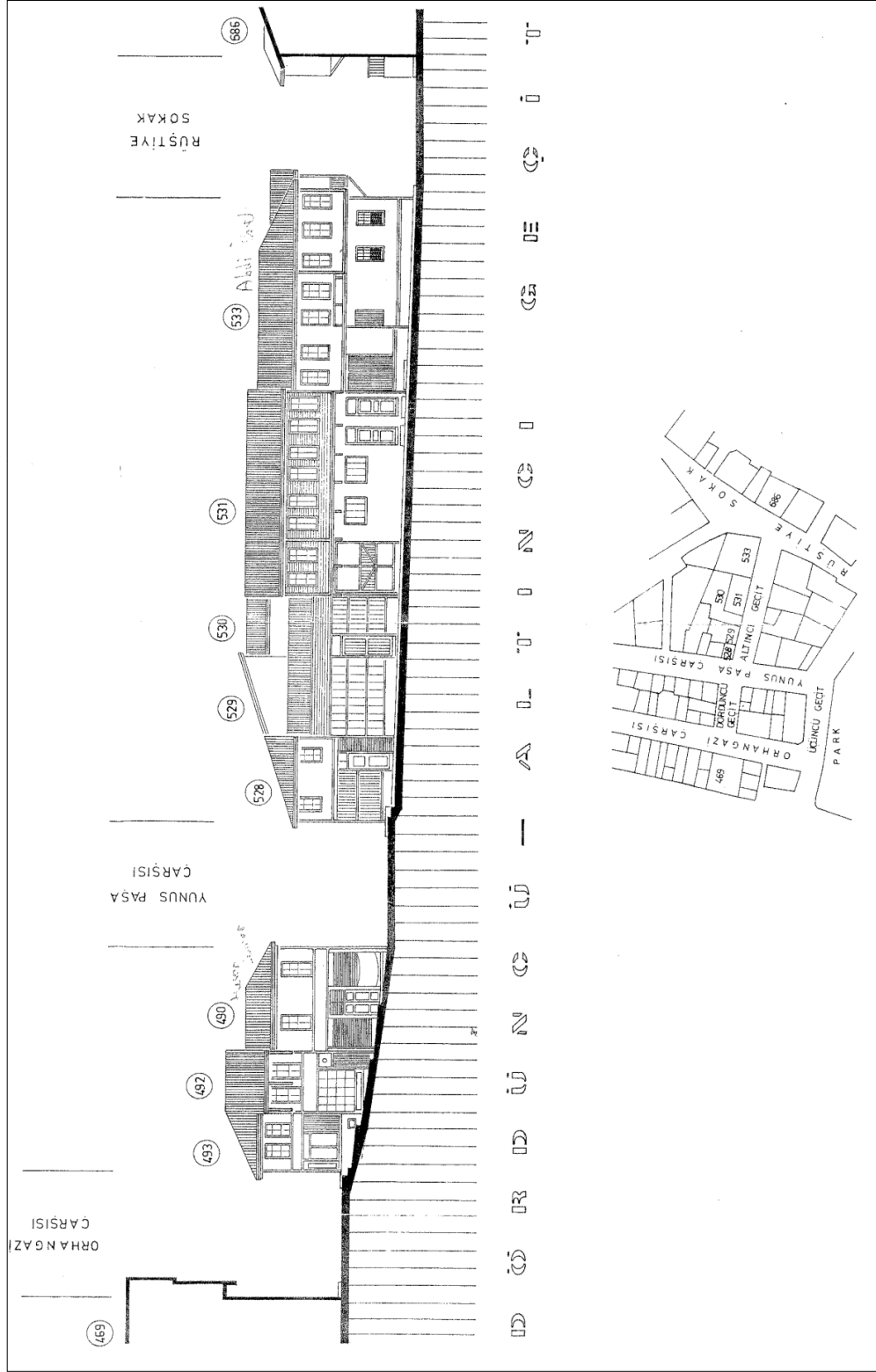
Şekil 5.17. Rüştüye Sokak Sağ Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

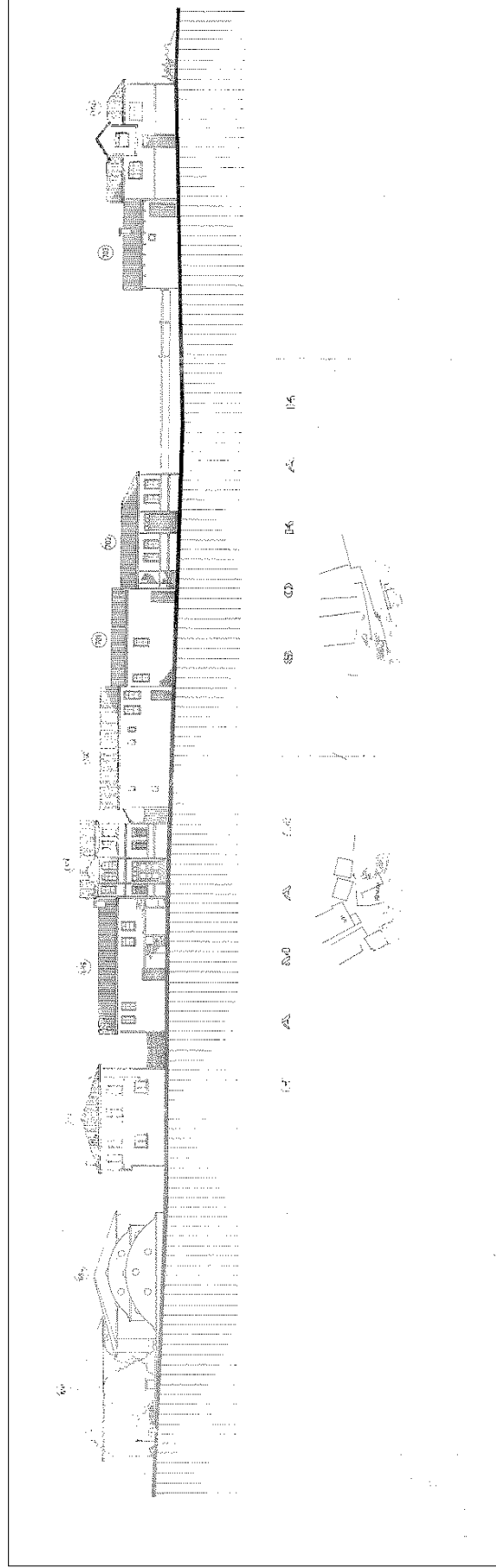
Şekil 5.18. Rüştüye Sokak Sol Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

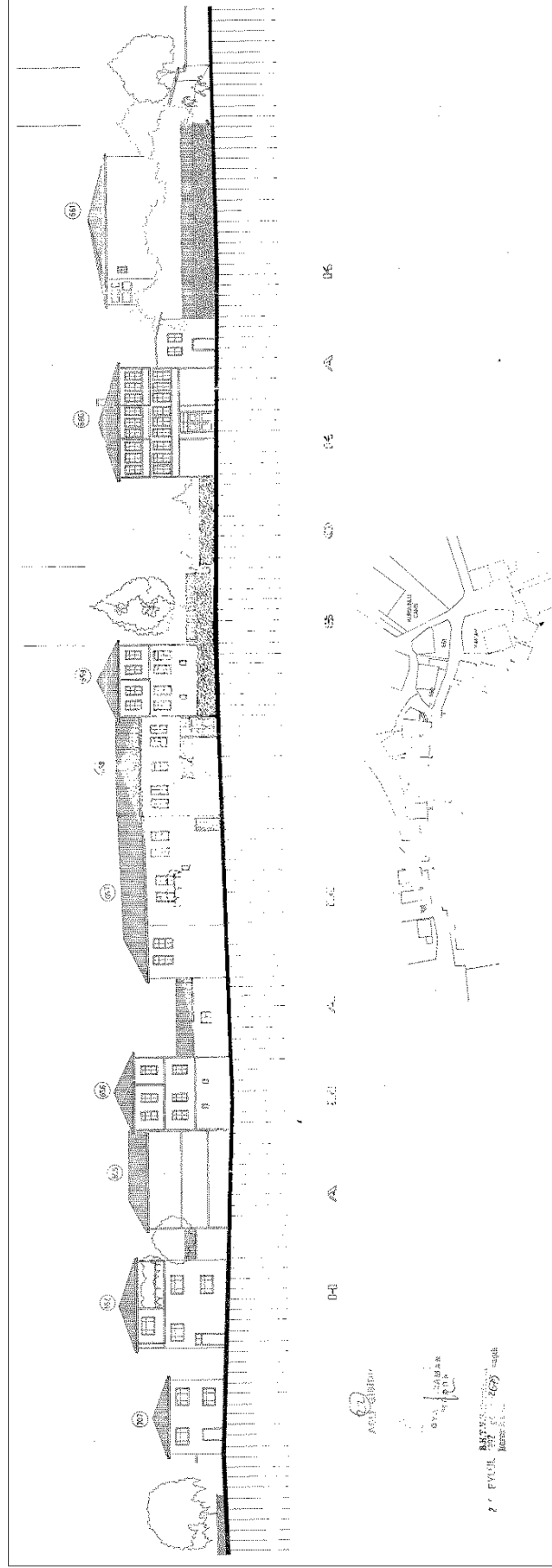
Şekil 5.19. Dördüncü-Altıncı Geçit Sağ Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

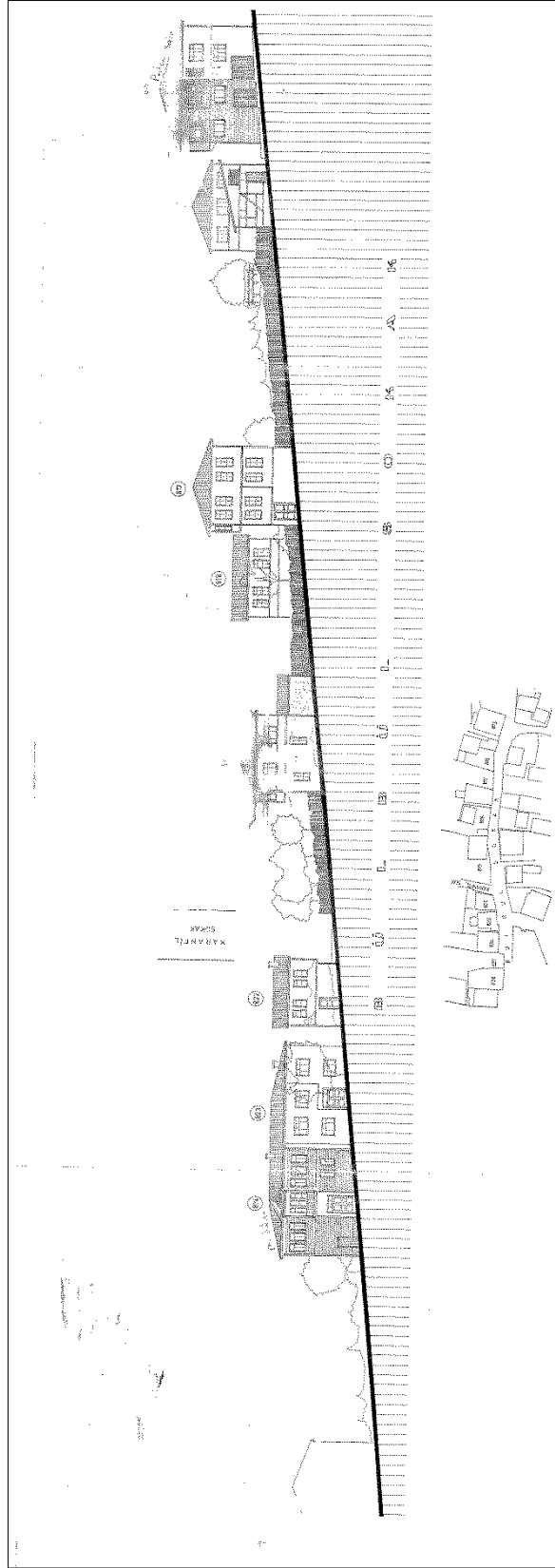
Şekil 5.20. Dördüncü-Altıncı Geçit Sol Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

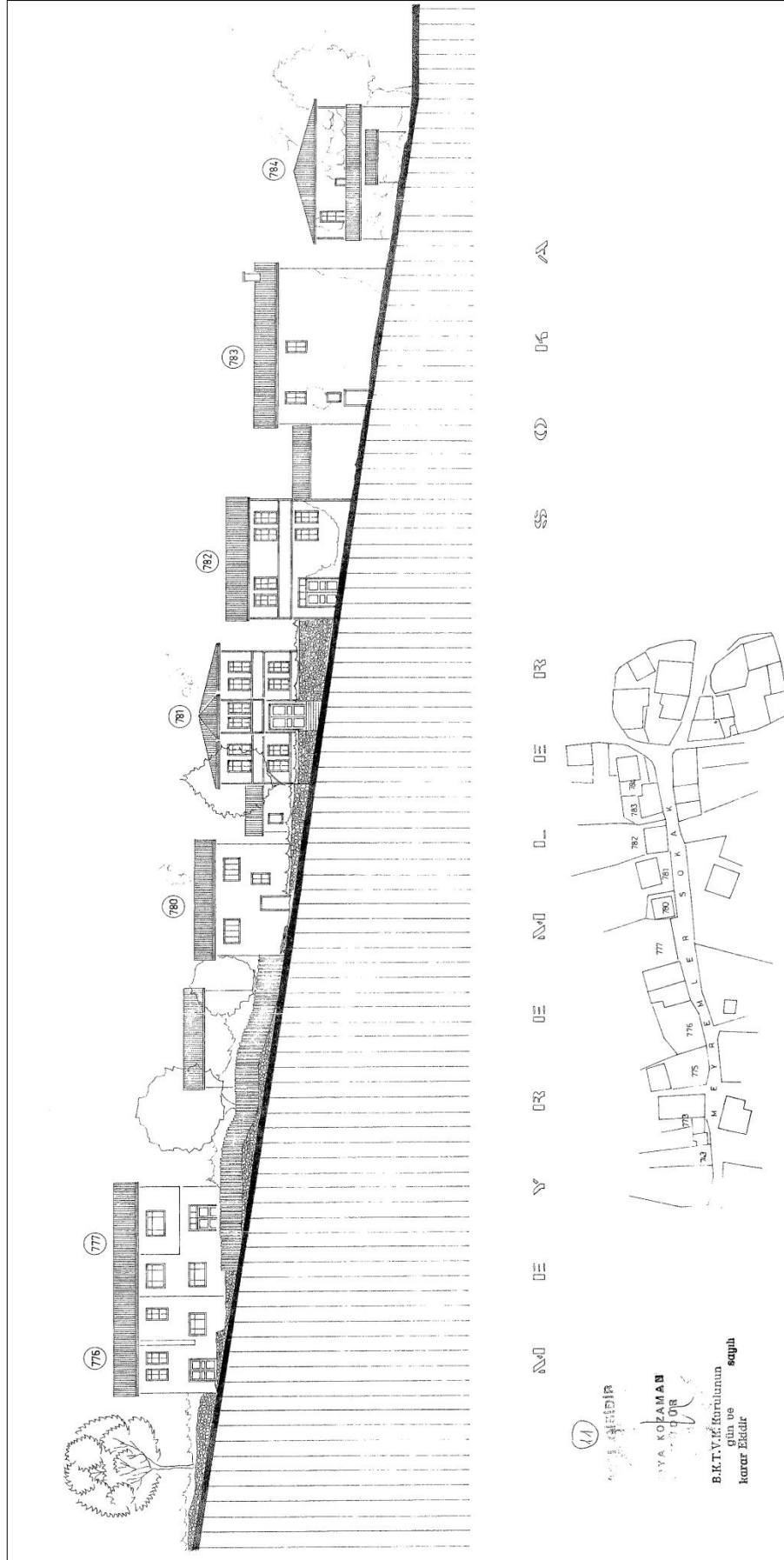
Şekil 5.21. Hamam Sokak Sağ Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

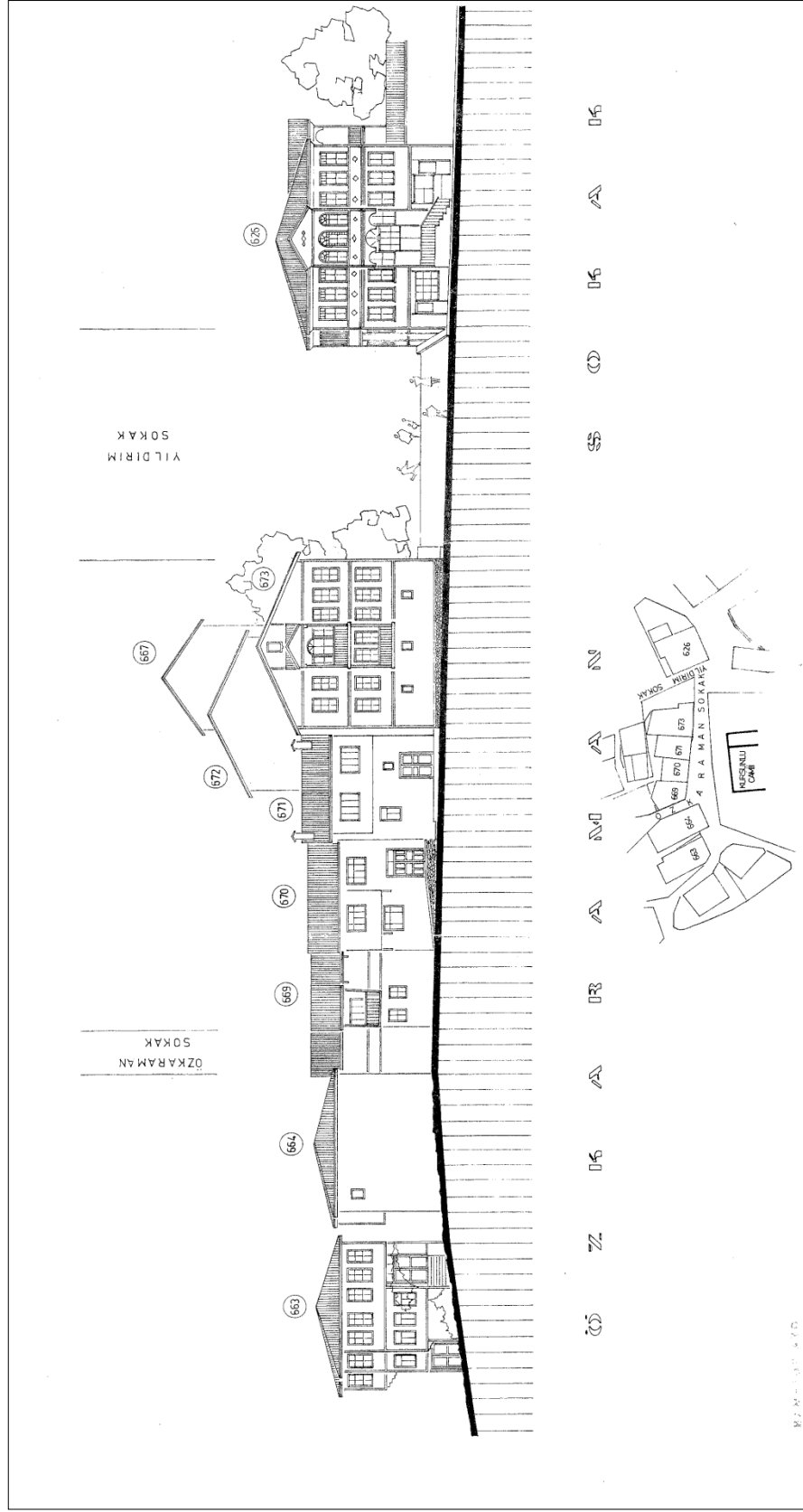
Şekil 5.22. Hamam Sokak Sol Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

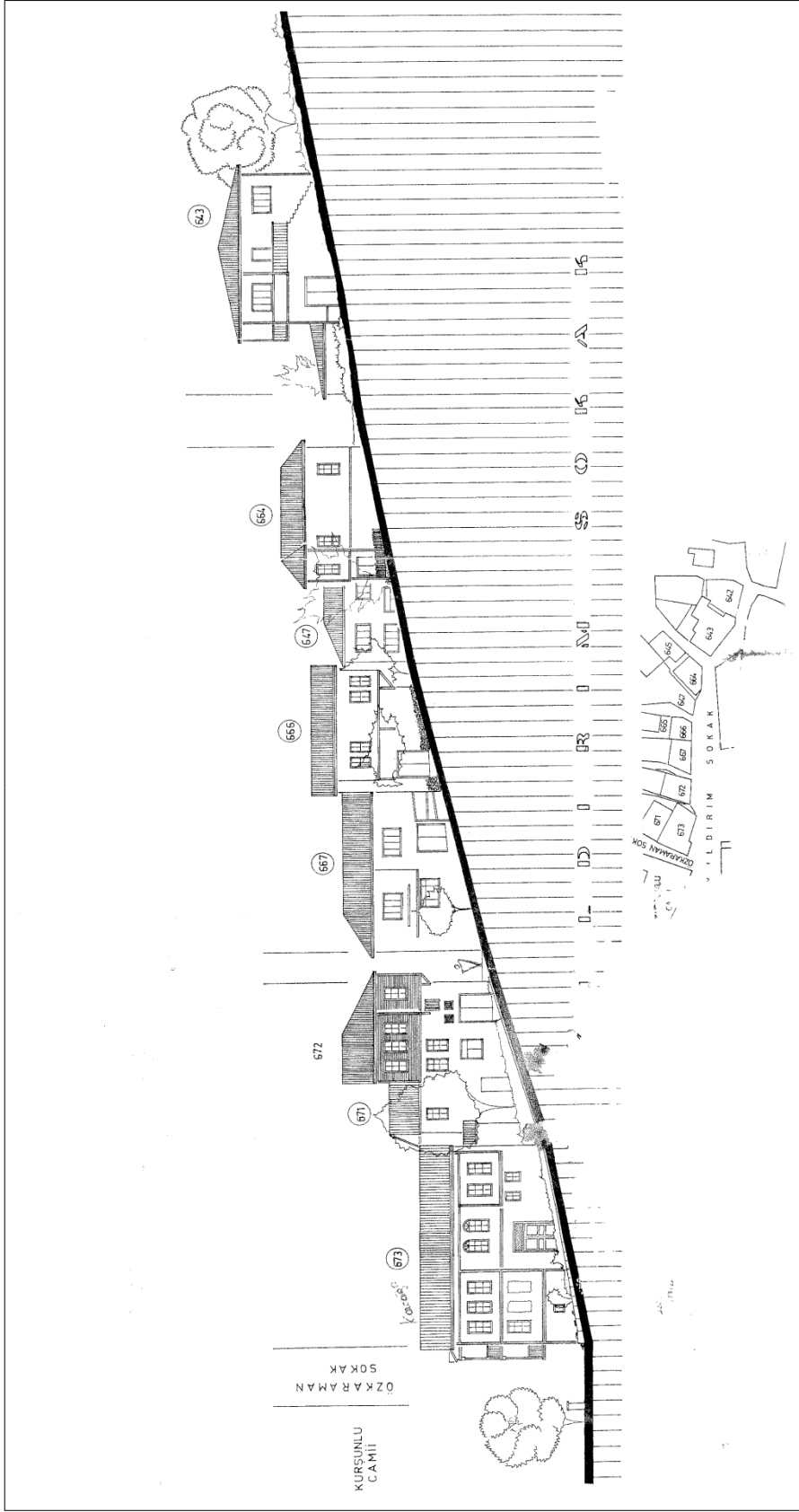
Şekil 5.23. Bülbül Sokak Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

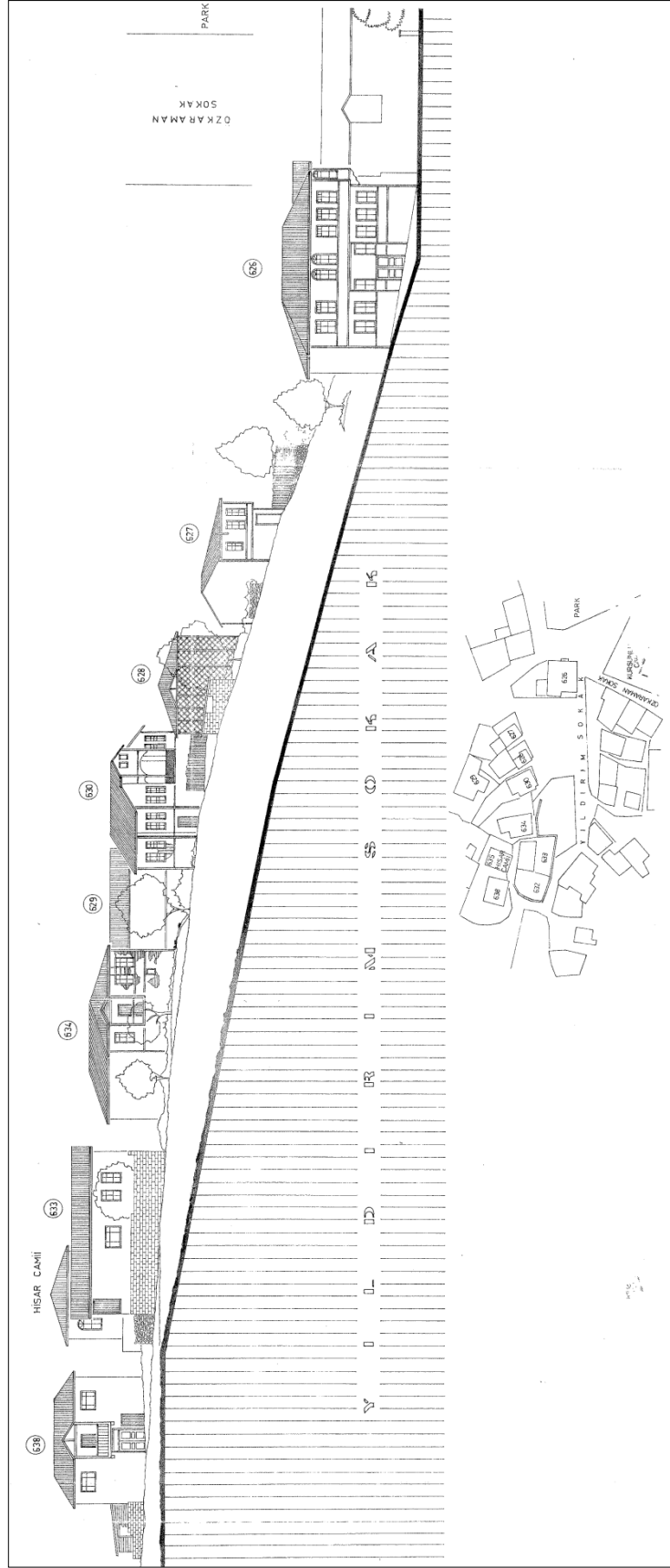
Şekil 5.26. Meryemler Sokak Sol Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

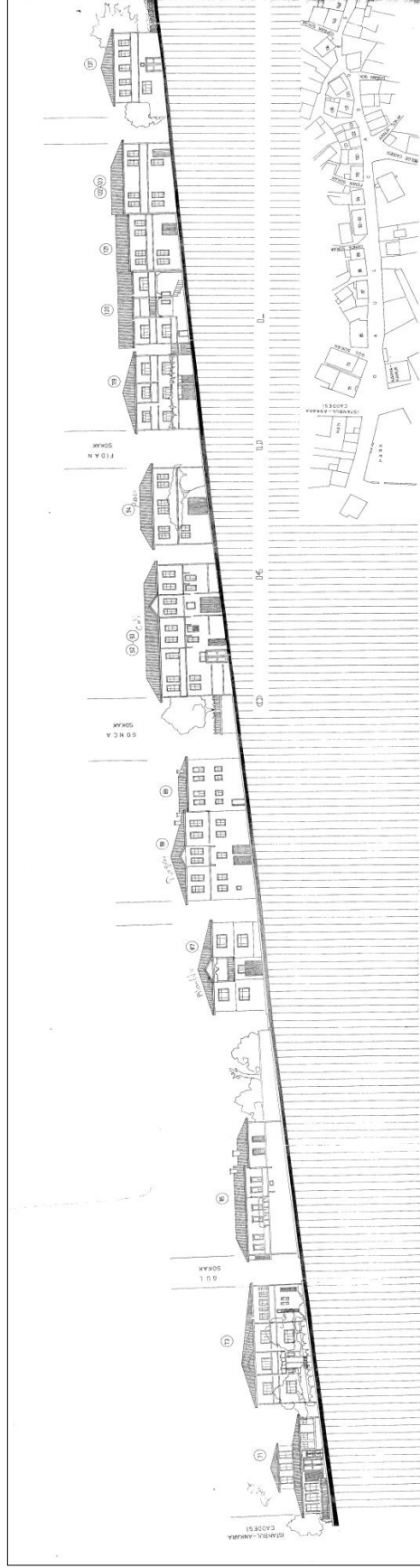
Şekil 5.27. Özkaraman Sokak Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

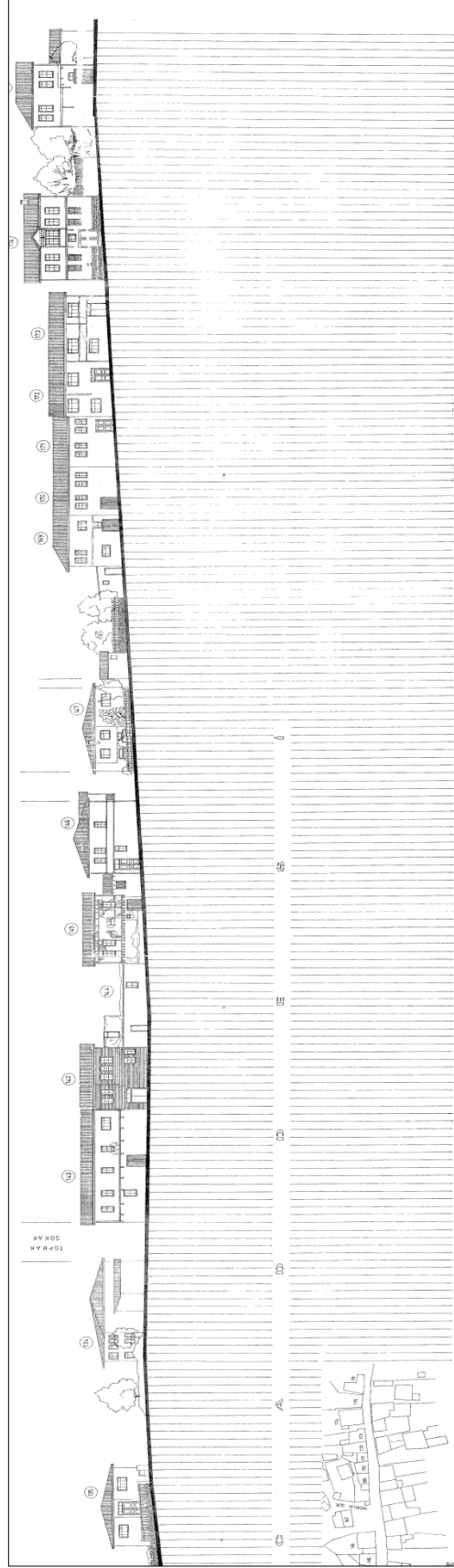
Şekil 5.29. Yıldırım Sokak Sağ Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

Şekil 5.30. Yıldırım Sokak Sol Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

Şekil 5.31. Okul Caddesi Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

Şekil 5.31. (Devam) Okul Caddesi Kesiti (Taraklı Belediye Arşivi)

5.4. Taraklı'nın Geleneksel Sivil Mimari Örnekleri

Taraklı, I. derece sit alanıdır. Tarihi dokuda yapılan envanter çalışmalarıyla Taraklı'da 97 konut, 5 camii, bir kültür ev, bir hamam, 2 çeşme ve 2 çınar olmak üzere 108 anıtsal değerli eser tespit edilmiştir.

Envanteri yapılan eserlerin büyük çoğunluğunu ahşap konutlar oluşturmaktadır. Bu evlerden bazılarının geçmişi 300 yılı bulmaktadır. Bu evler I., II. ve III. derece korunması gereken eser grubuna girmektedir. Bu değerler arasında konutlardan başka bir 16. yy. camisi ve hamamı, 18.yy. çeşmesi, Han ve Taraklı'nın diğer tarihi camileri de bulunmaktadır. Ayrıca, Ankara Caddesi'nde ve Yusuf Bey Mahallesi'nde yer alan asırlık çınarlar da anıtlar arasında yer almaktadır. Çınarlar haricindeki eserler, ahşap ve kargir yapılardan oluşmaktadır. Bu eserlerin 16. yy., 18. yy ve 19.yy. sivil mimari örnekleri olduğu saptanmış; ancak bazılarının ilk yapım tarihleri belirlenememiştir.

Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından, bu eserlerin fiziksel özellikleri; yapı adı, cinsi, mimari çağı, tescil durumu, onarım durumu ve koruma derecesi belirlenmiş, ayrıca 1989 tasdik tarihli Koruma Amaçlı İmar Planı gereğince yıkılıp yıkılmayacağı saptanmıştır.

Eserler arasında tescilli anıt sayısı sadece 2'dir. Söz konusu anıtlar imar planı gereğince açılacak yol güzergâhında kalması nedeniyle 1983 yılında Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından II A2 grubu olarak tescil edilmiş ve buna bağlı olarak anıtların yıkılarak eski gabarisinde yeniden inşa edilmesine karar verilmiştir. Bu açıklamadan da anlaşıldığı gibi söz konusu anıtların tescili, yıkım kararı alınabilmek amacıyla yapılmıştır (Akı, 2007).

Eserlerin onarım durumları incelendiğinde çoğunun onarım gördüğü belirlenmiştir. Eserlerin korunmuşluk dereceleri incelendiğinde; 1. ve 2. derece korunması gerekli ve çevresel değerli yapılar grubuna girdiği saptanmıştır.

5.4.1. Camiler

Taraklı'da Yunus Paşa (Kurşunlu) Camii, Hacı Murat (Yukarı) Camii, Hisar Camii, Aşağı Camii ve Yusuf Bey Camii yer almaktadır (Tablo 5.1.).

Bunlar içinde en eski olanı kubbesi kurşun kaplı olduğundan, halk arasında “Kurşunlu Camii” olarak bilinen Yunus Paşa Camii'dir. Yapımı 1517 yılına uzanan cami'nin Yavuz Sultan Selim'in vezirlerinden Yunus Paşa tarafından yaptırılmış olduğu söylenmektedir. Buna göre cami 1517'den önce, 16.yy. başlarında yapılmış olmalıdır (Tamer, 2002).

Yapının inşa karakteri de 16.yy.'ın karakteristik özelliklerini taşımaktadır. Yunus Paşa Camii, kare planlı, tek minareli klasik üslupta inşa edilmiş, güzel bir Mimar Sinan eseridir. Cephe duvarları, ince yontu küfeki taşından inşa edilmiş olup, yine küfeki taşından işlenmiş saçak kornişleri ile sonuçlanmaktadır (Acun, 2004a).

Yusuf Bey Camii, Hisar Camii ve Hacı Murat Camii, dikdörtgen planlı ve kırma çatılarıyla büyüklü küçüklü birbirine benzeyen yapılardır. Hiç birisi orijinal olarak günümüze kadar gelememiştir. Hisar Camii ve Hacı Murat Camii XIX yy. sonu özelliklerini, Yusuf bey Camii ise içten ahşap kubbesi, dıştan kırma çatısıyla XVIII yy. özelliklerini taşımaktadır (Acun, 2004b).

5.4.2. Hamamlar

Taraklı'da bir hamam bulunmaktadır. Ulu Camii Mahallesi'nde bulunan halk arasında 'Eski Hamam' olarak bilinen hamamın (Tablo 5.2.), Osmanlı döneminde Yunus Paşa Camii ile aynı zamanda yapıldığı söylenmekle birlikte kesin yapım tarihi bilinmemektedir. Kargir olarak inşa edilen hamamın duvar örgüsünde moloz taşı ve horasan harcı, kubbe örgüsünde ise tuğla ve horasan harcı kullanılmıştır. 19. yy.'da hamamın soyunma mahalli yeniden yapılmıştır. Ahşap karkas arası kerpiç dolgu tekniğiyle yapılan bu bölüm 1983 yılında yıkılarak betonarme tekniğiyle yeniden inşa edilmiştir (Acun, 2004b).

Hamamda sırasıyla, soğukluk (soyunma mahali), ılıklik, sıcaklık ve külhan mahalleri yer almaktadır. Soğukluk fenerli beşik çatı, sıcaklık kubbe ve külhan kısmı tonoz ile örtülüdür. Bugün, hamamın yalnız sıcaklık ve külhan mahallinin bir bölümü mevcuttur. Bu bölümler de onarım görmediğinden harabe halindedir. 1981 yılında çekilmiş olan fotoğraflar hamamın kullanılamayacak kadar kötü durumda olduğunu göstermektedir (Acun, 2004b).

1981 yılında, Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nca alınan karar uyarınca; hamamın soyunma mahallinin yeniden yapılmasına ve 1983'de de önerilen projenin uygulanmasına karar verilmiştir. Ancak, uygulama sonucunda aslına uygun olmayan bir hamam binası inşa edilmiştir. Yeni yapının eski hamamla bir ilişkisi kalmadığı gibi, hamamın sıcaklık ve külhan mahalleri de harabe niteliğinde bırakılmıştır. Bu bölümler restore edilmediğinden, hamam halen kullanıma açılamamıştır.

Hamam ilçe merkezinde, Yunus Paşa Camii'ne yakındır. Hamamın ilk yapıldığı yıllarda, hamamdan çıkan buhar, Yunus Paşa Camii'ni merkezi sistemle alttan ısıtmada kullanılmıştır (Okutan, 2007).

5.4.3. Hanlar

Taraklı'da Osmanlı dönemine ait “Hacı Hatun Hanı” adıyla bilinen U planlı bir han bulunmaktadır (Tablo 5.2.). Ankara Caddesi üzerinde yer alan bu yapı, ahşap karkas arası kerpiç dolgu tekniğiyle yapılmıştır. İki katlı olan yapının, zemin katın güneydoğu cephesinde dükkânlar, avluya bakan cephesinde depolar yer almakta, üst katında ise yalnız han odaları bulunmaktadır. Bugün, boş olan hanın yalnız dükkânları kullanılmaktadır. Han önceden sinema olarak da kullanılmıştır.

5.4.4. Çeşmeler

Demirci 1988'e göre; Osmanlı dönemine ait iki çeşme bulunmaktadır. Bunlardan biri, Yusuf Bey Mahallesi'nin merkezinde yer alan 1734 tarihli çeşmedir. Bu çeşme, 1952 yılında yapılan onarım sırasında çimento harcı ile sıvanmış olduğundan, orijinal taş cephenin özellikleri görülememektedir (Tablo 5.3.).

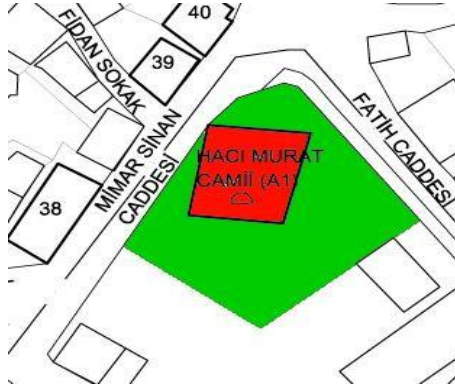
Kitabe: “La ilahe illallah Muhammed'un rasulullah; Bu çeşmeden içen salihan sahibul hayrat Hüseyin ağa ya el Fatiha sene: 1170” yazmaktadır. Manası: “Allahdan başka ilah yoktur. Hz. Muhammet onun elçisidir. Bu çeşmeden su içen Salihler, hayır sahibi Hüseyin Ağaya (ruhuna) Fatiha. Hicri 1170 senesi” (Çeviren: Seyfullah Coşkun).

Demirci 1988'e göre; Hacı Murat Mahallesi Mimar Sinan Caddesi üzerinde yer alan çeşmenin yapım tarihi, kesin olarak bilinmemektedir. Yarı kargir olarak inşa edilen çeşmenin duvar örgüsünde moloz taş ve horasan harcı kullanılmıştır. Üstü ahşap olan çeşme, beşik çatılı ve alaturka kiremit ile kaplıdır. Çeşme şimdi orijinallliğini tamamen yitirmiştir. Tek kurnalı olan her iki çeşme de kullanılır durumdadır.

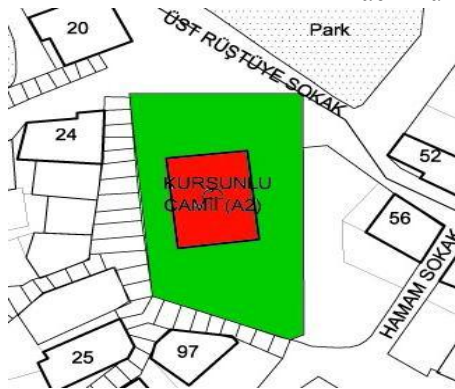
5.4.5. Okullar

Taraklı'da Osmanlı dönemine ait bir ilkokul ve bir Rüştîye bulunmaktadır. Hacı Murat Mahallesi'nde bulunan ilkokul, Çınaroğlu Ali Efendi tarafından yaklaşık 80 yıl önce yaptırılmıştır, üç katlı olan bu yapı, bugün onarılarak belediye binası olarak kullanılmaktadır. Ulu Camii Mahallesi'nde bulunan Rüştîye, yaklaşık 1800'lerde yapılmıştır. Orijinal kullanımı okul olan yapı önceden konut olarak kullanılmış olup bugün kullanılmamaktadır (Tablo 5.4.).

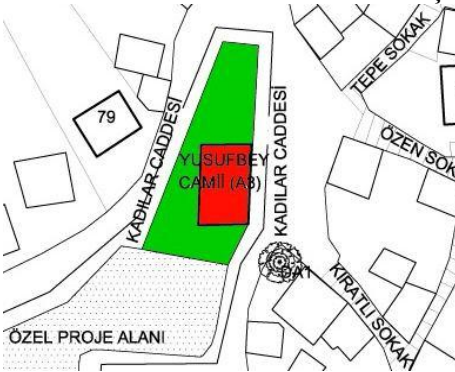
Tablo 5.1. Camiler (Taraklı Belediye Arşivi)

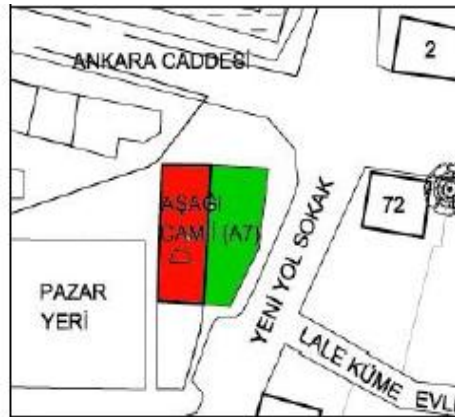
Hacı Murat (Yukarı) Camii

Yunus Paşa (Kurşunlu) Camii

Yusuf Bey Camii

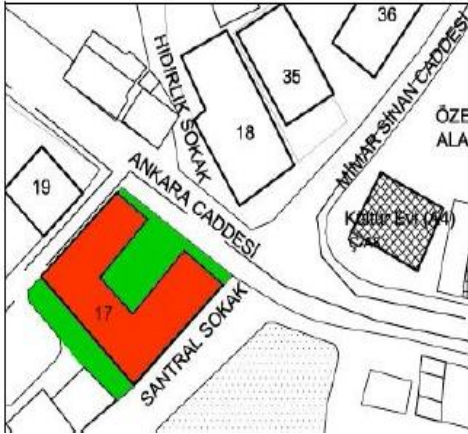

Aşağı Camii

Tablo 5.2. Hamam ve Hanlar (Taraklı Belediye Arşivi)

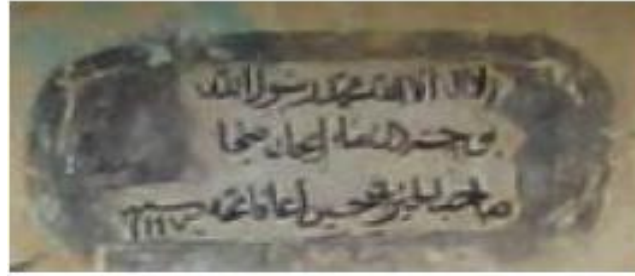
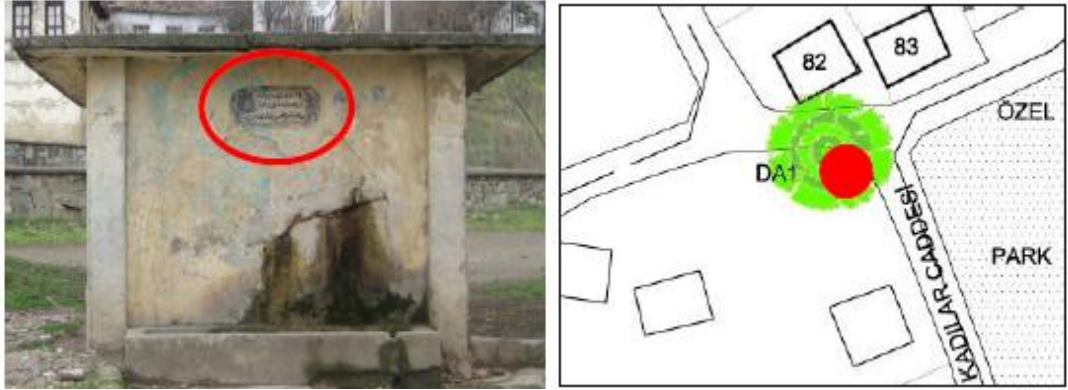

Eski Hamam

Hacı Hatun Hanı

Tablo 5.3. eşmeler (Taraklı Belediye Arşivi)

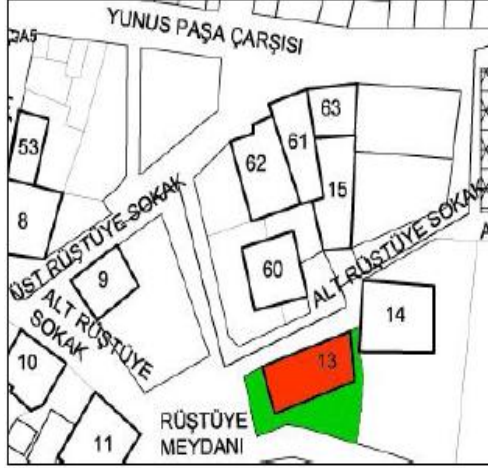

eşme Konum Planı, Görünüşü ve Kitabesi

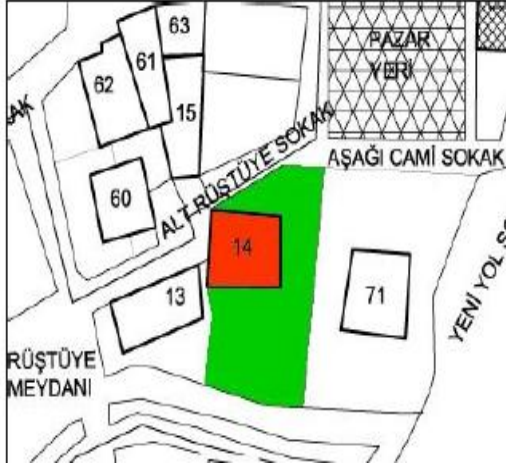

eşme Konum ve Görünüşü

Tablo 5.4. Okullar (Taraklı Belediye Arşivi)

Hacı Murat Mahallesi'nde bulunan İlkokulun Konumu ve Görünüşü

Ulu Camii Mahallesi'nde bulunan Rüştüye Konum ve Görünüş

6. TARAKLI'NIN TARİHİ KONUTLARI

6.1. Tarihi evlerin genel strüktürü

Taraklıdaki konutlar, 19. yy. konut mimarisinin en yalın örnekleridir. Türk kentinin içe dönüklüğünün tersine Taraklı, kentsel mekâna açık bir yerleşmedir. Bölgeye has evlerin şekillenmesinde; büyük aile yapısı, yağışlı iklim ve kültürel zenginlik olmak üzere üç unsur etkili olmuştur. Taraklı'da Batı Anadolu Türk ev tipinin bütün özelliklerini görmek mümkündür.

Genellikle orta sofalı, iki, üç katlı olan evler, ahşap karkas ya da ahşap karkas arası kerpiç dolgu tekniğiyle yapılmıştır. Girişlerinin genellikle sokak ya da avlu cephesinin orta aksında yer aldığı evlerin, zemin katları sağır, üst katları ise ahşap kafesli dikdörtgen boyutlu giyotin pencerelerle parçalanmıştır. Genellikle cephenin orta aksında kapalı çıkma ya da balkon yer almaktadır. Çıkmalar, dikdörtgen ve üçgen olup, ahşap payanda ya da ahşap sütunlarla desteklenmektedir. Cepheler sıvalı ya da ahşap kaplıdır. O dönemde, yerleşmede yapılan ipekçilik konut mimarisinde etkili olmuş, bazı evler ipekböceği beslemek amacıyla düzenlenmiştir. Örneğin, Hacı Murat Mahallesi'nde yer alan 18 envanter nolu ev ipek böceği beslemek amacıyla yapılmıştır. Evin üst kat planında, sofaya bakan üç tarafı açık olan köşe oda ipek böceği için düzenlenmiş ve gerekli olan Poyraz rüzgârını alabilmek için evin cephesine küçük üçgen çıkmalar yapılarak pencereler açılmıştır (Demir, 1988).

Evlerin cephelerinde yer alan üçgen alınlıklı çıkmalar, plastr ve kat silmelerinden, o dönemde Taraklı'nın köylerinde yaşayan etnik gruplara ait ustaların buradaki konut mimarisinde de etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Genellikle her evde bir fırın vardır. Fırınlar, üst kat hizasında dikilmiş bir direk üzerinde oluşturulan tabla üzerinde ya da avluda eve bitişik olarak yer alırlar. Ayrıca, her evin avlusunda müstemilatı vardır. Bunlar, tek katlı, evlere bitişik ya da ayrı olarak yapılmışlardır. Bitişik nizamda yer alan konutlar, iki ya da üç katlıdır. Girişleri sokak cephesi üzerinde, cephenin orta ya da yan aksında yer almaktadır.

Ayrıca arka cephede de bahçeye açılan bir kapı vardır. Yunus Paşa Çarşısı, Alt ve Üst Rüştüye Sokaklardaki evler genellikle bitişik nizamdadır (Demir, 1988).

Ayrık nizamdaki konutlar bir bahçe içinde, iki ya da üç katlıdır. Yapıya bahçeden geçtikten sonra ön ya da yan cephenin orta ya da yan aksında yer alan kapıdan veya sokağa bakan cephedeki kapıdan girilmektedir. Ayrıca arka cephede de bahçeye açılan bir kapı vardır. Yusuf Bey Mahallesi'ndeki evlerin tamamına yakını, Ulu Camii Mahallesi'ndeki ve Hacı Murat Mahallesi'ndeki bazı evler ayrık nizamdadır.

Taraklı evlerinin kat planları aşağıdaki gibidir:

Zemin Kat: Zemin topografyaya uygun olarak üst katlara temel oluşturmaktadır. Taş kaplı olduğu zaman “taşlık” adını almaktadır. Genel olarak ise “hayat” denilmektedir. Buranın hiçbir penceresi yoktur; ancak ışık almayı ve dizili odunların hava akımıyla kurumasını sağlayan ahşap kafesten “giliste”leri veya “muşabak”ları vardır. Burası yerine göre depo, ahır, arabalık, samanlık, odunluk olarak kullanılmaktadır. Araba ve hayvanların rahatlıkla içeri girebilmesi için zeminle aynı seviyededir. Girişin solunda ya da sağında ise üst kata çıkan ahşap merdiven yer almaktadır. Zemin kat döşemesi kayrak taşlıdır. Burada geniş bir mekân ve bir köşede mutfak yer alır. Bahçe ya da sokak cephesi üzerinde yer alan mutfaklarda ocak, lavabo ve sergenler bulunmakta ve bu mekânlar küçük pencerelerle aydınlatılmaktadır. Bazı konutlarda kuyular bulunmaktadır. Genellikle çift kanatlı sokak kapısı buraya açılmaktadır. Kapı üzerinde gelenin kimliğini belirleyen tokmak düzeni vardır. Eve gelen yabancılar kapıyı şak şakla çalar. Dışarıdan dönen ev halkı ve komşu kadınları kapı kilitliyse demir halkaları tıklar ve kapı üst katlardan çekilen iple açılmaktadır. Eğer gelen yabancı ise mutlaka kapıya inilerek misafir karşılanmaktadır (Kan, 2009).

Orta kat: Zemin ile esas kat olan üste geçişi sağlayan asma kattır. Zamanla burası önem kazanarak esas katın şeklini almıştır. Kış odası olarak kullanılır. Orta kat odaları gündüz oturmak ve çalışmak için kullanılır. Orta katlarda, tuvalet ve odalar bulunur. Yapılar büyüklüklerine göre 2, 3, 4 odadan oluşmaktadır. Odalarda en az iki pencere yer almakta, ayrıca ocak, dolap ve gusülhane bulunmaktadır.

Üst kat: Evin plan tipini belirleyen esas kattır. Evin bölümleri esas olan üst kat göz önüne alınarak belirlenmiştir. Diğer katlar bu katı taşımak için gerekli kısımlardır. Üst katlarda ise açık balkon ya da kapalı çıkımlar yer almaktadır. Bunlar; cephenin orta, yan aksında ya da bütün cephe genişliğinde yer alırlar. Çıkımlar üçgen ya da dikdörtgen olup, bir ya da iki kat boyunca devam etmektedir.

Taraklı evlerinin bölümleri aşağıdaki gibidir:

Sofalar: Evler nasıl bir sokağa açılıyorsa ev içindeki her bir oda da sofaya açılır. Sofa; Türk evinde bulunduğu yere ve şekline göre plan tarzını belirler. Burası abdestlik, tuvalet, kiler ile bağlantılıdır. Sofa, odalara bir geçit yeri olmakla beraber bütün ev halkının toplandığı düğün, kına, duvak gibi eğlencelerin tertiplendiği yerdir. Taraklı'da kasaba merkezi dâhil köylerde ipek böcekçiliği yapıldığı için, sofalar klasik Türk evindekinden daha geniştir. Mümtaz ve seyrü sefer dışında kalan kısımlar oturmak içindir. Bu oturma yerleri oda sıralarının arasında eyvan şeklinde bir boşluk bırakılmak veya sofanın önüne şekillik tarzında bir çıkıntı eklemek suretiyle sofadan ayrılır. Bu çıkıntıların uzantısı olarak dışa uzanan çardak(bazı yerlerde çiçeklik) adı verilen yerler vardır. Buraları çamaşır asmak ve yiyecek kurutmak amacı ile kullanılır. Burasının etrafı hava ve güneş ışıklarını rahatça alabilmesi için aralıklı bir biçimde çevrilidir. Tabandaki düzenleme tavanda da kendini gösterir. Şekillik veya köşk sofanın içinde ona dışarıya doğru ekli bulunan bir oturma yeridir.

Odalar: Evin en önemli unsurudur. Her oda bir karı-kocayı barındıracak niteliklere sahiptir; yatılabilir, oturulabilir, yemek pişirilebilir ve yenilebilir. Hepsinde tuvalet olmazsa bile mutlaka gusülhane vardır. Üst kat odaları gelinler ve misafirler için yatak odası olarak kullanılır.

Baş Oda: Misafirlerin kabul edildiği odadır. Burası merdivene en yakın ve en donanımlı odadır. En güzel manzaralıdır. Genellikle her iki duvarı da pencereli olduğu için köşe odası niteliğindedir. Ev tek çıkmalı ise çıkma mutlaka buradadır. Ardiye, Depo ve Kiler: Ardiyenin zemini toprak, kiler ve deponun zemini ahşaptır. Buralarda kışlık yiyecekler saklanmaktadır.

Kapılar: Her oda bir yaşama birimi olduğu için odanın da gizliliği, korunmuşluğu sağlanmıştır. Sofadan içeriye doğrudan girilmez. Odaya giriş çoğunlukla odanın bir köşesinden yapılır. Bazı girişler pahlı köşelerden oluşur.

Tavan: Türk sanatkârları tavanları, bulunduğu yerin duvar süslemesi, nişi, penceresi ve ocağı ile orantılı bir tarzda yapmıştır. Tavan genellikle kaplama tahtanın üzerine çıtalarla muhtelif şekiller vermek suretiyle yapılır. Duvar taraflarına bordür çekilir. Bazen orta kısmına bir göbek ilave edilir. Sofalarda tavan çıtalarının yönü eyvan ile sofayı ayırabilecek tarzdadır.

Zemin: Zemin katın zemini genellikle toprak, ara katların ve üst katların zemini ahşap döşeme ile kaplıdır.

Sedir: Türk evinde oda ve sofalarda sedire oturulur. Sedir odanın dolap veya yüklük olmayan diğer cephelerini sararak odanın bütünlüğünü sağlar. Bu cepheler aynı zamanda pencerelerin bulunduğu taraftır. Sedirin üzerine yanlık, arkasına katı yastık konulur. Ayrıca yerlere minder serilir. Sedir ve minder sisteminde eve ne kadar misafir gelirse gelsin oturacak yer vardır.

Ocaklık-Fırın (furun-hurun): Her odada bir ocak mutlaka vardır. Odalardan birinin ocak teşkilatı içinde fırın (hurun) düzeni de bulunur. Fırın karnı adeta şişkin bir cami mihrabı çıkıntısı görüntüsünü vermektedir.

Dolaplar ve yüklükler: Her odada yatak-yorgan, giyim, yeme içme ve yakacak Odunların konulacağı bir düzenek vardır. Dolap altlarında buhari denilen ocakta yakılacak odunların saklandığı küçük dolaplar bulunur. Yüklüklere yataklar üçe katlanarak konulur. Üstlerine yorgan, yastık ve çarşaf yerleştirilir. Yüklükler yerden 60–80 cm yüksekliktedir ve çift kapılıdırlar. Altları gusülhanedir. Girişte ocak duvarında yer alırlar. Dolaplar yatak ve yorgandan başka şeylerin de konulduğu yerdir. Genişliği ve derinliği daha azdır ve raflıdır. Yukarıda sergene kadar devam eder, altına odun konulur. Bu dolaplara giyim eşyaları, çeyiz-bohça, dikiş-nakış, seccade, sürahi bardak gibi eşyalar konulur. Dolapların ortasında çiçeklik vardır. Çiçeklik, dolapların olmadığı duvarlarda da bulunur ki bunun bir işlevi de lambalıktır.

Çatı planları: Dört yönde eğimli kırma ya da beşik çatılı olup, alaturka kiremit ile kaplıdır.

Yapım teknikleri: Zemin katlar kargir, üst katlar ahşap karkas arası kerpiç dolgu tekniğiyle yapılmıştır. Sadece yenilenen bir yapıda kerpiç yerine tuğla dolgu kullanılmıştır. Zemin kat duvar genişlikleri 50–60 cm arasında değişmektedir. Üst katlarda ise bu kalınlık 15 cm'dir (Kan, 2009).

Cephe elemanları: Zemin kat depo olarak kullanıldığı için bu katın cephesi oldukça sağırdır. Cephe üzerinde, demir parmaklıklı oda penceresi ya da saman pencereleri ve giriş kapısı yer almaktadır. Kapılar, çift kanatlı ve üstü pencereli olup, genişlikleri, 157–195 cm, yükseklikleri 240–300 cm arasında değişmektedir. Pencereler, dikdörtgen boyutlu ve giyotin penceredir. Bazıları demir parmaklıklı ya da ahşap kapaklıdır. Genişlikleri 60–75 cm, yükseklikleri 56–100 cm arasında değişmektedir. Cephede kat hizasında genişliği 18–20 cm, pencere parapeti hizasında ise 7–10 cm arasında değişen yalın ahşap silmeler, köşelerde genişliği 18–20 cm arasında değişen ahşap plastırlar yer almaktadır (Kan, 2009).

Ara ve üst kat cepheleri: Zemin katın yalınlığına karşın bu katlar pencerelerle oldukça parçalanmıştır. Cephede dikdörtgen boyutlu giyotin pencereler yer almaktadır. Bunlardan bazıları yana doğru da sürülebilmektedir. Her iki kattaki pencere genişlikleri 75–85 cm, ara kat pencere yükseklikleri 102–132 cm, üst kattakilerin ise 145–160 cm arasında; parapet yükseklikleri, 55–85 cm arasında değişmektedir. Bu katta da genişliği 18–20 cm, pencere hizasında ise genişliği 7–10. cm arasında değişen yalın ahşap silmeler, köşelerde ahşap plastırlar bulunmaktadır. Üçgen ya da dikdörtgen planlı çıkımlar üzerinde iki ya da dört pencere, bazılarında da üçgen alınlıklar yer almaktadır. Geleneksel karakterli dış cepheler, saman katkılı sıva ve üzeri badanalıdır. İç cepheler ise alçı sıva üstüne badanalıdır. Dış badana da kullanılan renkler, beyaz ya da açık sarıdır (Kan, 2009).

Çıkımlar: 55–60 cm genişlikte dikdörtgen ya da üçgen şeklinde yapılmıştır.

Saçaklar: 55–60 cm genişlikte mertekleri açıkta bırakılmış ya da kaplanmış olarak yapılmıştır.

Kat yükseklikleri: Ara kat yükseklikleri 225 cm, zemin ve üst kat yükseklikleri 275–305 cm arasında değişmektedir.

Taraklı evlerinin yapı malzemeleri aşağıdaki gibidir.

Kaba sıva harcı: Toprak, saman

İnce sıva harcı: Kireçli toprak, sönmemiş kireç, ince saman, keten veya elyaf (eskiden keçi kılı kullanıldığı bilinmektedir).

Tuğlalar (kerpiç): Killi toprak, saman (tuğlalar Taraklı’da üretilmektedir).

Kereste taşıyıcı sistem: Çam kerestesi

Çatı: Çam veya göknar

Tavan ve döşeme kaplaması: Çam veya göknar

Kapı: Göknar ve çam

Pencere: Çam

Tavandaki göbekler: Ceviz

6.2. Büyük Evler (Konaklar)

Taraklının geleneksel mimari özelliklerini günümüze kapsamlı olarak taşıyan Yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgede yapılan ön çalışma sonucunda dokuz ev incelenmek üzere seçilmiştir. Seçimlerde önemli unsurlar olarak Evlerin yapısal büyüklüğü, geleneksel mimari karakteristiği ve Evleri (Konakları) inşaa ettirip hayatını bu evlerde yaşayan ailelerin yaptırım gücü olmuştur.

6.2.1. Sadık Özen Evi

Yeri: Sadık Özen evi Sakarya ili, Taraklı ilçesi, Yusuf bey Mahallesi’nde, 7 pafta, 745 no’lu parselde yer almaktadır. 510 m² arsa üzerine yerleşen üç katlı, kerpiç dolgulu ahşap çatkılı bir yapıdır. Yusuf bey Camisi’nin doğu cephesinin karşısında yer almaktadır.

Yamaca oturan bina meydandan bakıldığında üç katlı, doğu cephesinden ise bir katlıdır. Binayı çevreleyen bahçe duvarları, ahşap hatıllı kerpiç duvardır. Duvarların üzeri ahşap harpuşa ile kapatılmıştır. Çiftkanatlı ahşap kapı ile girilen bahçe içinde, 3.80x4.00 m boyutlarında tek katlı ahşap dolgulu ahşap çatkılı bir müştemilat bulunmaktadır.

Eğimli arazide yer alan binanın girişi bahçe girişine göre 1, 2 m yüksekliktedir. Bahçe girişinden binaya ulaşan yolun iki yanında harçsız moloz taş duvarlar vardır. Ön bahçenin kuzey kısmında ahşap dikmelerle yapılmış üzerinde asma yer alan bir çardak yer almaktadır. Bahçede 9 adet ağaç yer almaktadır. Bunlar erik, kiraz, duttan oluşan meyve ağaçları ve 2 adet ceviz ağacıdır (Çetin, 1999).

Plan özellikleri: Yapıya batı cephesinden 185 cm genişliğinde 205 yüksekliğinde çift kanatlı ahşap bir kapıdan girilmektedir. Döşemesi taşlık olan giriş kısmının tavanında kaplamasız 12x17 cm boyutlarında ahşap döşeme kirişleri vardır (± 0.00 kotu). Giriş kapısının karşısında üst kata çıkan 170 cm genişlikte tek kollu ahşap bir merdiven yer almaktadır. Doğal zemine oturan merdivenin iki yanında yer alan duvarlar, yamacın önüne set olarak çekilmiş moloz taş temel duvarlarıdır (Tablo 6.1).

Girişin sağında depo olarak kullanılan bir oda, solunda ise bir oda ve bir banyo yer almaktadır. Depoya tek kanatlı ahşap bir kapıyla girilmektedir. Özgün işlevi ahırdır. Zemini taşlık olan odanın tavanında üst döşeme kirişleri görülmektedir. Odanın güney duvarına bitişik 80 cm yüksekliğinde ahşap yalak vardır. Ayrıca üst döşeme kirişlerinin destekleyen 2 adet (12x20, 16x20 cm) ahşap dikme vardır.

Merdivenle 1. kat 3.80x8.00 m boyutlarında giriş holüne varılır (+ 3.50 kotu). Taş kaplı olan döşeme doğal zemine oturmaktadır. Kuzey cephesi duvarından arka bahçeden binaya giriş vardır. Giriş kapısının olduğu duvar kalınlığı 75 cm'dir. Duvarın içinde bir niş yer almaktadır. Bu nişin içinde, kapıyı kilitlemek için kullanılan 13 cm çapında ahşap bir kalas vardır. Kapı kilitlenmek istendiğinde ahşap kalas kapının arkasına sürülmektedir (Tablo 6.1.).

Zemin kattan çıkan merdivenin karşısında 2. kata çıkan 110 cm genişliğinde ikinci bir merdiven yer almaktadır. Merdivenin etrafı, sonradan eklenmiş, 1,5 cm

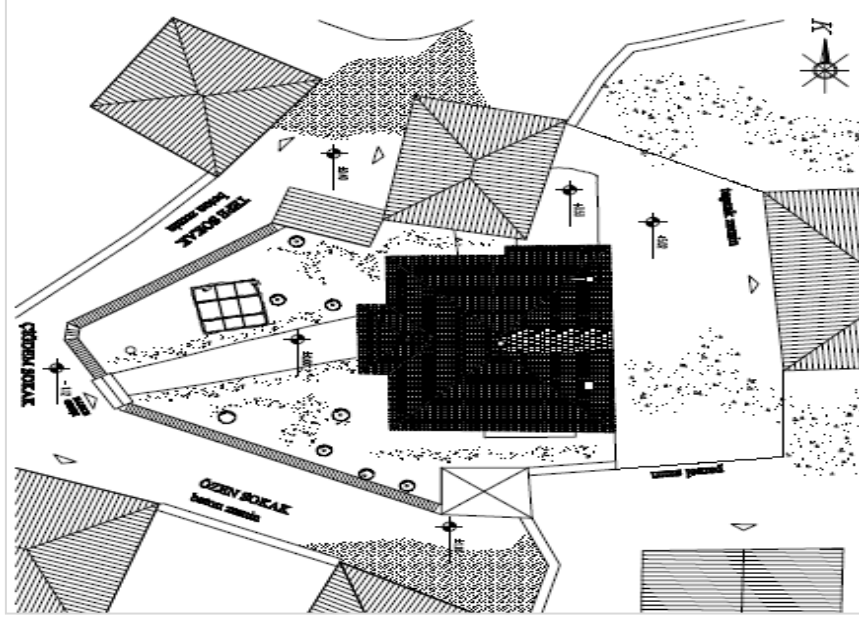
kalınlığında ahşap bölücüyle çevrilidir. Merdivenin sağ kısmından tek kanatlı ahşap kapıyla sofaya girilmektedir.

Sofanın tavan ve döşemesi ahşap kaplamadır. Sofanın batı cephesinde 75x164 cm boyutlarında ahşap pencereler yer almaktadır. Pencerelerin önünde 80 cm genişliğinde, 40 cm yüksekliğinde ahşap sedir vardır. Bu katta yer alan tüm odalar sofaya açılmaktadır. Sofanın güney kısmında 1 oda, mutfak ve tuvalete giden koridorun açıldığı bir hol bulunmaktadır. Kuzeyinde ise 2 oda yer almaktadır.

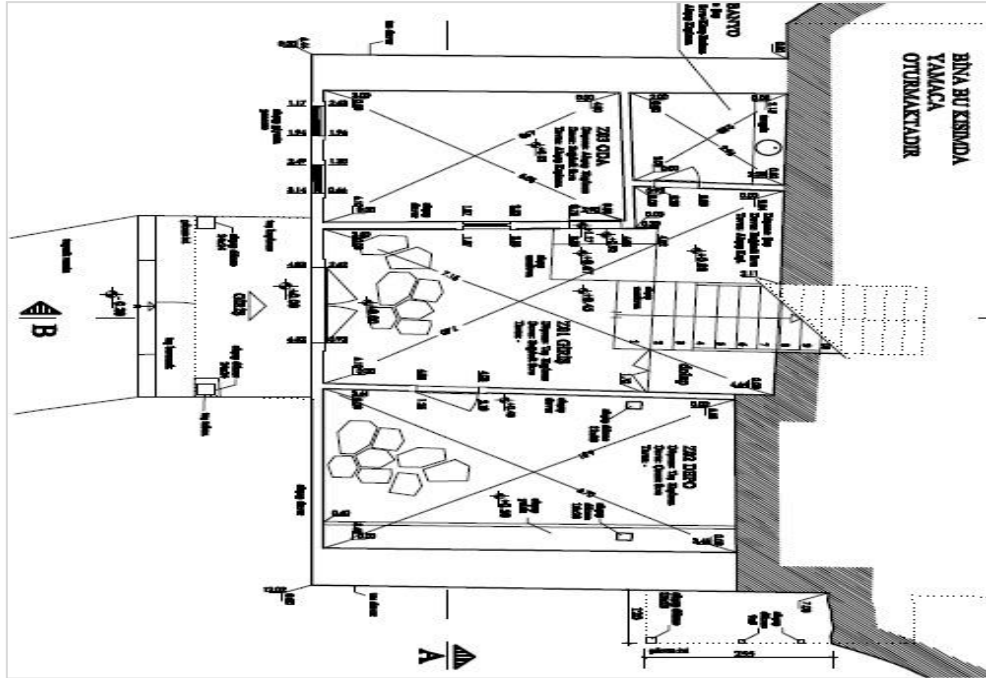
2. katta yer alan tüm odalar sofaya açılmaktadır. Tüm kapılar özgün halindedir. Bu odanın ipek yapımı için kullanıldığı odada yer alan çıkırıktan anlaşılmaktadır. Ayrıca odanın tüm duvarları hasarlı durumdadır. 2. kat kullanılmamaktadır. 12.40x4.00 m. boyutlarında olan orta sofanın ahşap tavanında yer yer çatlaklar görülmektedir. Pencereler batı cephesinde yer almaktadır. Ayrıca doğu cephesinde ahşap kafesli bir pencere vardır.

Genel olarak plan açısından yapıyı incelediğimizde özgün planı korunmuştur. 1. katta merdiveni çevreleyen ahşap bölme dışında herhangi bir ilave yer almamaktadır. Ayrıca özgün ocaklar kapatılmıştır. 2. katın bakımsızlığından dolayı zemin ve tavan kaplamasında malzemede çatlaklar ve eksilmeler görülmektedir (Çetin, 1999).

Tablo 6.1. Sadık Özen Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

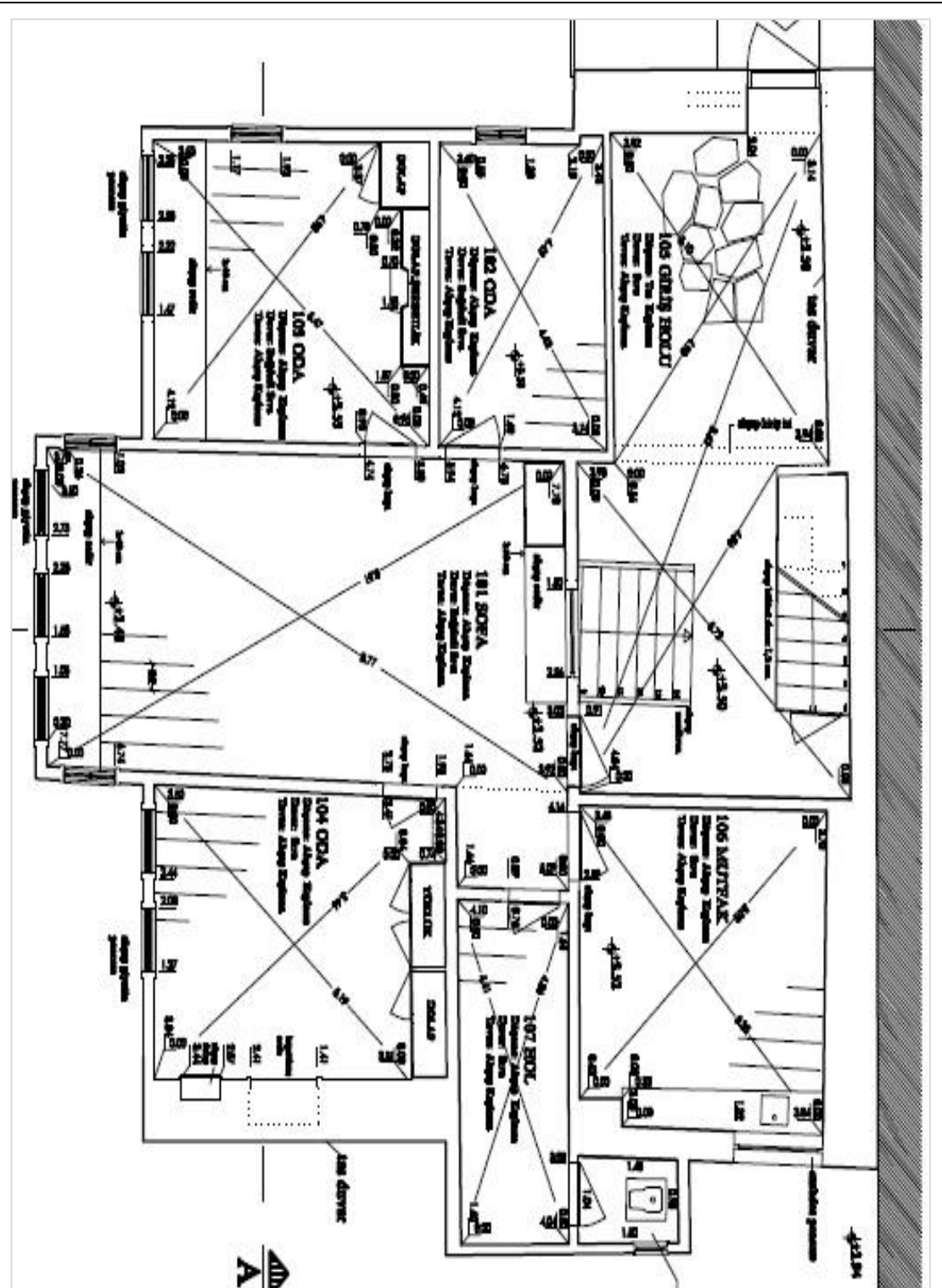

Vaziyet Planı

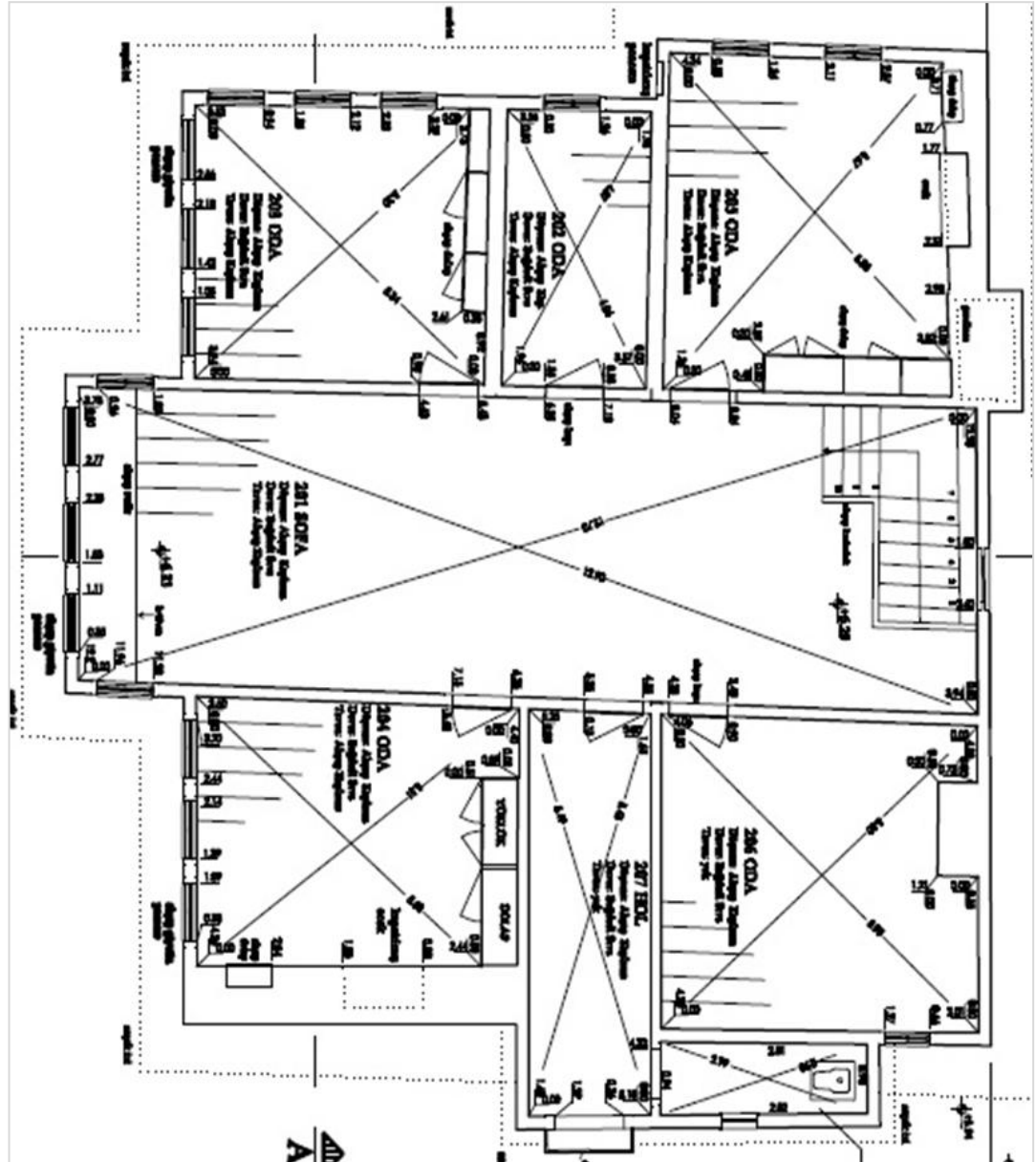
Zemin Kat Planı

Tablo 6.1. (Devam): Sadık Özen Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

1. Kat Planı

Tablo 6.1. (Devam): Sadık Özen Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

Tablo 6.2. Sadık Özen Evi İç Mekân Görünüşleri (Taraklı Belediye Arşivi)

Bina giriş kapısı ve taşlık

Özgün işlevli ahır olan depo,
Ahşap dikme ve taş yalak

Zemin katta yer alan ahşap merdiven

Kat giriş kapısı ve kilit düzeneği

1. Kat Orta Sofa

2. Kat Orta Sofa, Batı yönü

Cephe özellikleri: Bina ana girişinin yer aldığı batı cephesi, zemin katta keten kıtıklı çamur sıva, 1. ve 2. katlarda ise ahşap kaplıdır. Orta sofanın bulunduğu kısım her iki katta da çıkma yapmaktadır ve ahşap dikmelerle desteklenmektedir. Ahşap kaplamalar yer yer çürüme ve bozulmalar görülmektedir. Giriş kapısının üzerinde yer alan pencere bölümlenmesi 1 adet yuvarlak ve 2 adet dikdörtgen şeklindedir. Bunların dışında cephedeki tüm pencereler ahşap giyotindir (Tablo 6.2.).

Doğu cephesinde binanın sadece 2. katı görülmektedir. 2. kat orta sofaya ait pencerenin örüldüğü cephe çamur sıvalıdır. Çatı bu görünüşte kısmi olarak Marsilya kiremit ile yenilenmiştir.

Güney cephesi çamur sıvalı olup batı ve kuzey cephelerine göre daha masiftir. Sıvada çatlaklar ve dökülmeler mevcuttur. 1. katta tuvalet ve mutfığa ait pencereler, 2. katta ise tuvalet ve bir odaya ait pencere bulunmaktadır. Tuvaletlerin bulunduğu kısım çıkma olarak ahşap dikmelerle desteklenmektedir. Çıkma yüzeyinde 2. kat kısmında ahşaplarla kapatılmış, 30 cm derinliğinde bir çıkma daha mevcuttur.

Kuzey cephesinde katlar arası ahşap silmeler mevcuttur. Ayrıca 1. ve 2. normal kat hizası onda cephe kireç ile badana yapılmıştır (Tablo 6.3.). Çamur sıva ile kaplı cephede yer yer sıvalar dökülmüş ya da çatlamıştır. Zemin kat hizasında pencere bulunmamaktadır. 1. normal kat hizasında yan bina girişi ve 2 pencere mevcuttur. 2. normal katta 6 adet ahşap pencere mevcuttur. Kapı üzerinde yer alan pencerede ahşap kapak kullanılmıştır. 1 pencerede de ahşap kafes kullanılmıştır (Çetin, 1999).

Tablo 6.3. Sadık Özen Evi Cephe Görünüşleri (Taraklı Belediye Arşivi)

Giriş (batı) görünüş

Arka (doğu) görünüş

Güney görünüş

Kuzey Görünüş

Kuzey Görünüş

6.2.2. Hacı Rıfat Konağı

Yeri: Sakarya ili, Taraklı ilçesi, Ulu Cami Mahallesinde, 5 pafta 424 no'lu parselde yer almaktadır. 1132 m² arsa üzerine yerleşen iki katlı, tarihi, ahşap bir yapıdır. Ayrıca bahçesi içerisinde sonradan yapılmış olan bir ardiyesi ve yapıya bitişik olan yapılmış bir ahır mevcuttur.

Plan özellikleri: Yapıya batı cephesinde bulunan çift kanatlı ana kapısından girilmektedir. Ayrıca ön bahçeye çıkışı sağlayan bir kapı mevcuttur. Yapıya girildikten sonra sağda yukarı çıkışı sağlayan ahşap merdiven bulunmaktadır.

Merdiven altında sonradan yapıldığı düşünülen ve mutfaktan kullanılan bir kapısı bulunan kiler yer almaktadır. Zemin katta tabanı sıkıştırılmış toprak olan mutfak bulunmaktadır. Mutfakta büyük bir ocak, sergenler ve tezgâhlar yer almaktadır. Yine zemin kat taşlığından güney cephesinde bulunan ahşap bir kapı ile yapının bahçesine ulaşmak mümkündür (Tablo 6.4.).

Yapıda zemin kattaki taşlıktan inilerek ulaşılan yarım kat bodrum mevcuttur. Bu bodrum katın üzerinde taşlıktan merdivenlerle çıkılarak ulaşılan ara kat vardır. Bu ara katta iki oda, koridor ve tuvalet mevcuttur. Odaların her ikisinde de ocak bulunmaktadır. Döşemeleri ahşap, tavanları ahşap çitalıdır. Odalardaki ocağın iki yanında ahşap dolaplar bulunmakta olup, özgün kullanımda biri gusülhane biri yüklük olarak kullanılmaktadır. Odaların birinde sedir bulunmaktadır. Diğer odadaki sedir odaya sonradan kapı açılması sırasında kaldırılmıştır.

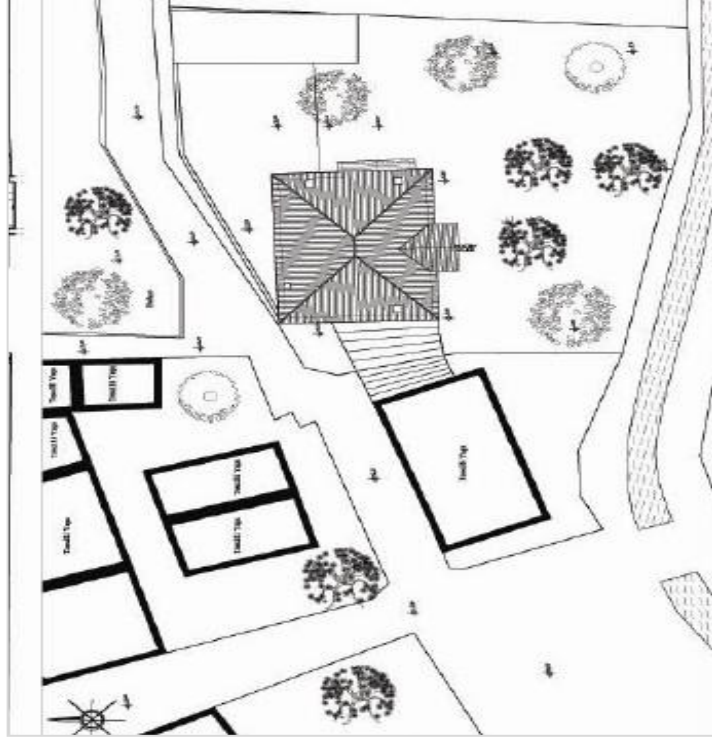
Yapının ikinci katı plan şeması olarak geleneksel Türk evlerinde görülen orta sofalı plan tipine sahiptir. Üst kat odalara sofalardan giriş 45 derece pahlı köşelerden yapılmaktadır. Sofanın bir yüzünde; güney cephesinde bulunan balkon yer alırken, diğer yüzünde sedir yer almaktadır. Sofanın döşeme ahşap, tavanın orta kısmı çitalı ahşaptan tekne tavan, diğer bölümleri çitalı ahşap tavadır (Özkan, 2006).

Üst kat odalarının tamamında duvarın biri dolap ve şerbetliğe ayrılmıştır. Dolapların ortası şerbetliğe ayrılırken, kalan bölümlerden biri özgün kullanımında yüklük, diğeri gusülhane olarak kullanılmaktadır.

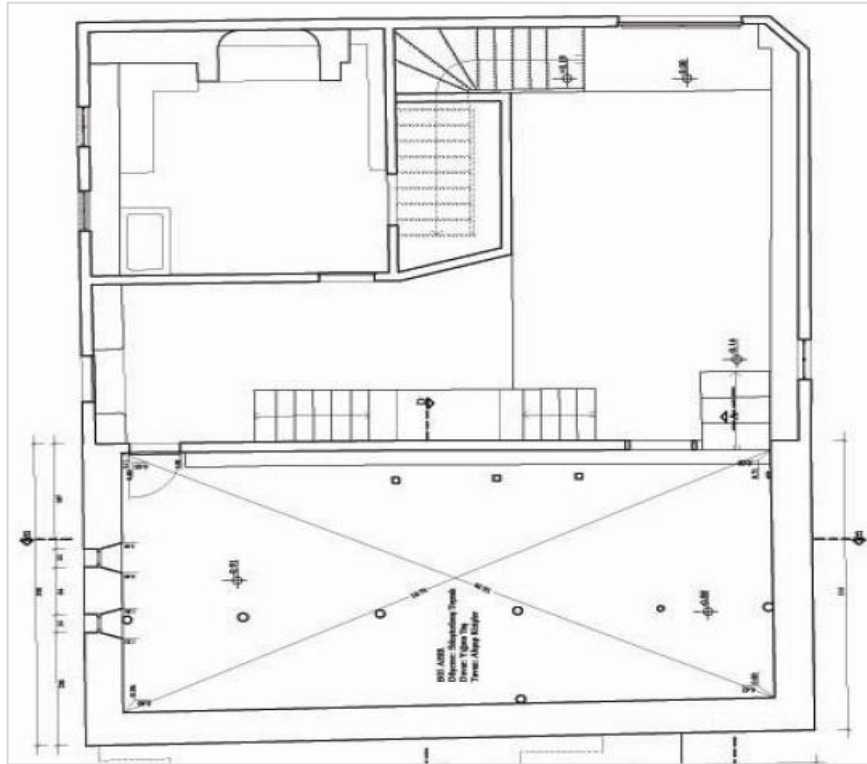
Odaların tamamı ahşap döşeme olup, üç oda ahşap çıtalı tavan, boş oda diyebileceğimiz oda ise bezemesi bol ahşap tekne tavadır. Üst kattaki odaların hepsinde sedir yer almaktadır. İkinci katta da alt katta olduğu gibi iki odanın arasından geçen koridor ve bu koridorla ulaşılan tuvalet yer almaktadır. Ayrıca ikinci kata çıkışı sağlayan merdivenin yanından yüklük olarak kullanıldığı düşünülen alana çıkışı sağlayan bir merdiven yer almaktadır.

Pencerelerin tamamı ahşap ve giyotin sistemdir. Zemin kat ve üst kat kerpiç sıva üzerine kireç badana ile kaplanmıştır. Doğu cephesi yapının en sade cephesidir. Cepheden bakınca muhdes gibi görünen, ancak plan şemasına göre özgün olduğunu düşündüğümüz bölümde hela ve lavabolar bulunduğu için, cephede sadece ufak havalandırma pencereleri bulunmaktadır. Doğu cephesi tamamen kerpiç sıva üzeri kireç badanadır (Özkan, 2007).

Tablo 6.4. Hacı Rıfat Konağı Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

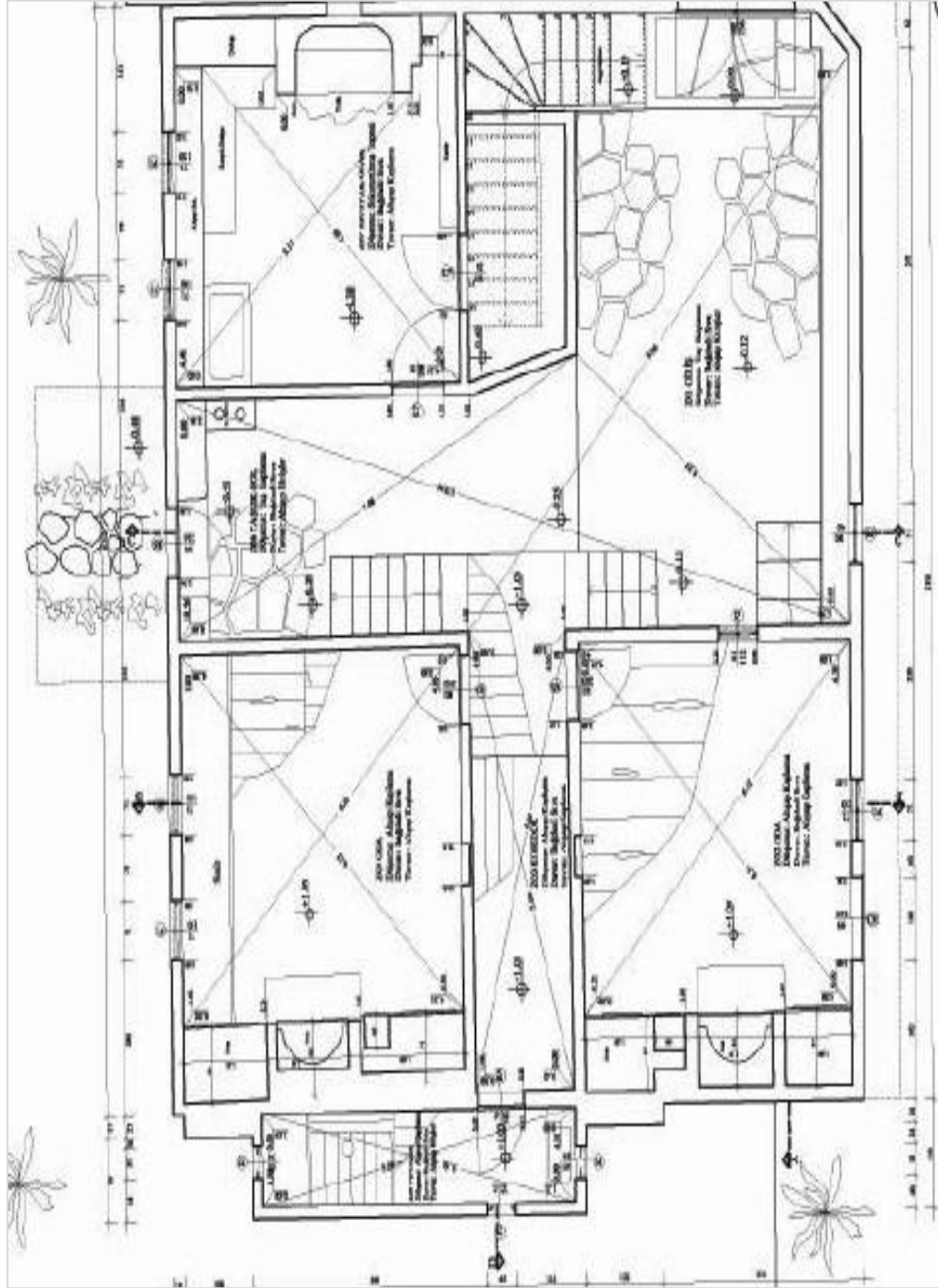

Konum Planı

Bodrum Kat Planı

Tablo 6.4. (Devam): Hacı Rıfat Konağı Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

1. Kat Planı

[illegible]

Cephe özellikleri: Yapı giriş kapısının bulunduğu batı cephesi zemin katta açıklık olarak sadece giriş kapısını bulundururken üst katta üç tanesi odada bir tanesi de yüklükte olmak üzere dört ahşap giyotin pencereye sahiptir. Zemin kat kerpiç sıva üzerine kireç badana, üst kat ise ahşap kaplamadır.

Güney cephesi yapının en gösterişli cephesidir. Zemin katında iki mutfak ve iki oda penceresi olmak üzere dört ahşap giyotin penceresi bulunmaktadır. Ayrıca bodrum kattan görünüşüne giren iki penceresi daha vardır. Güney cephesinde bahçeye çıkışı sağlayan bir ahşap kapı bulunmaktadır. Üst katta ise iki odada üçer tane bulunan toplam altı pencere ile balkona çıkışı sağlayan ahşap kapı ve iki yanında birer ahşap pencere vardır. Balkon oldukça gösterişli olup, payandalarla taşınmış, estetik, metal korkuluklarla çevrelenmiş ve alınlıklı bir çatı ile üstü örtülmüştür. Zemin kat kerpiç sıva üzeri kireç badana iken üst kat ahşap kaplamadır.

Kuzey cephesi zemin kat bölümü diğer cephelere oranla daha kapalıdır. Girişteki taşlığa bakan bir ufak penceresi, kuzeydoğu odasının bir penceresi ve sonradan pencere yerine konmuş olduğunu düşündüğümüz bir kapısı vardır. Üst katında ise odaların üçer penceresi ve sofanın diğer pencerelerden farklı iki penceresi ile toplam sekiz pencere mevcuttur (Özkan, 2007).

Tablo 6.5. Hacı Rıfat Konağı Görünüşleri (Taraklı Belediye Arşivi)

Ön Görünüş

Doğu Görünüş

Kuzey Görünüş

Batı Görünüş

Güney Görünüşü

6.2.3. Çakırlar Evi

Yeri: Yapı ilçe merkezinde Yıldırım Sokak ile Özkaraman Sokağı'nın kesiştiği noktada No: 1'de bulunmaktadır.

Tarihçe: Tescilli 505 olan evin yapım tarihi ile ilgili herhangi bir yazılı belge yoktur. Ancak evin şimdiki sahiplerinin anlatımlarına ve tescil fişine göre 1910 yılında Abdullah ÇAKIR tarafından yaptırılmıştır.

Plan özellikleri: Meyilli bir arazinin yamacı üzerine kurulan ev zemin (hayat), 1. ve 2. kattan oluşmaktadır. Bu meyilli arazi yapısından dolayı zemin kattaki hayatın girişi evin doğu cephesinden, 1. katın girişi kuzey cepheden sağlanmıştır. Evin 2. katı sonradan 1. katla bağlantısı kesilerek ayrı bir eve dönüştürülmüş, girişi ise sonradan açılan bir kapı ile batıdan sağlanmıştır. Uygun olmayan arazi yapısından dolayı evin planı çarpık bir biçimdedir. Hayat meyilli arazinin yapısından dolayı evin tüm altını değil sadece doğu bölümünü kaplamaktadır. Düzgün olmayan dikdörtgen bir plan özelliği gösteren bu bölüm doğu cepheye bir kapı iki mazgal pencere, kuzey cepheye ise sonradan açılan bir küçük kapı ve kepenkli küçük bir pencere ile açılmaktadır.

1.kat plan olarak "orta sofalı plan tipi" özelliklerini göstermektedir. Kuzey cepheden, zemin seviyesinde çift kanatlı ahşap bir kapı ile geçilen giriş eyvanından sonra dört basamaklı ahşap bir merdivenle orta sofaya ulaşılmaktadır. Bu kısımda eskiden pekmez konulan bir kuyu bulunmaktadır. Kuyunun etrafı paladyen ile kaplanmıştır. Oldukça geniş tutulan orta sofa dört yöne dört eyvan şeklinde açılmakta, köşelerinde ise birer oda bulunmaktadır. Giriş eyvanının tam karşısında yer alan güney eyvanı bir kapı ile dışa açılmıştır. Bu kapı sonradan kapatılarak pencereye dönüştürülmüştür. Bu eyvanın içinde üst kata çıkılan, ancak sonradan kapatılan merdivenler bulunmaktadır. Her iki eyvan kapılar üzerinde yer alan ışıklıklarla aydınlatılmıştır. Ayrıca doğu yönde yer alan her iki köşe odalarının duvarından açılan iki pencere ile de sofa aydınlatılmıştır. Batı eyvanının önü sonradan kapatılarak banyoya dönüştürülmüştür. Doğru eyvanı ise cepheye yerleştirilen iki pencere ile önündeki gezemeğe açılmaktadır. Girişleri eyvan içinde sağlanan doğu cephedeki köşe odalarından güney-doğuda olanı dikdörtgen bir plana sahip olup doğu cephesinde yer alan iki dikdörtgen pencere ile aydınlatılmıştır. Bu odanın güney duvarının ortasında sonradan kapatılan bir ocak nişi ve iki dolap bulunmaktadır. Kuzey-doğu köşede yer

alan oda daha geniş olup kuzey ve doğu cephelere üçer adet dikdörtgen pencere ile açılmaktadır. Her iki odanın batı duvarlarında açılan birer küçük pencere ile orta sofaya bağlantıları sağlanmıştır (Tablo 6.6.).

Sofanın batı yönünde yer alan köşe odalarından kuzey batıda olanı arazinin eğiminden dolayı iki küçük dikdörtgen pencere ile kuzey cepheye açılmaktadır. Güney batıda yer alan oda ise mutfak olarak kullanılmakta olup pencere güney cephede iki penceresi bulunmaktadır. 1. kat ile aynı plan özelliği gösteren 2. katın içindeki bağlantı merdivenleri kapatılarak ayrı bir ev olarak düzenlenmiş, girişi arazinin meyilli yapısından faydalanılarak evin batı cephesinden sağlanmıştır. Uzun bir hol biçimindeki batı eyvanının ortasından sonradan açılmış bir kapı ile orta sofaya ulaşılmaktadır. Oldukça geniş tutulmuş orta sofa dört yöne dört eyvan şeklinde açılmış, köşelerine ise odalar yerleştirilmiştir (Çetin, 1999).

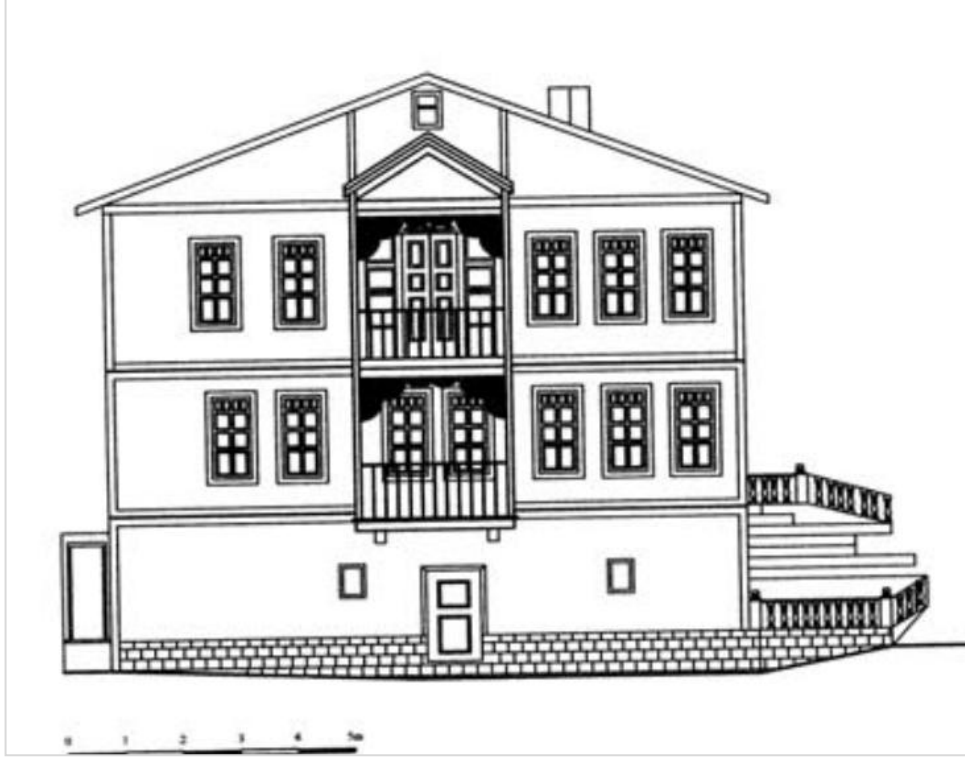
Giriş eyvanının tam karşısında yer alan doğu eyvanı doğu cephesinde yer alan gezemeğe, ortada çift kanatlı ahşap bir kapı ve iki yanına yerleştirilmiş birer dikdörtgen pencere ile açılmaktadır. Oldukça geniş tutulmuş kuzey eyvanının duvarı yapının genel ekseninden hafif içeri alınarak iki yuvarlak kemerli pencere ile kuzey cepheye açılmıştır. Batı eyvanının önü sonradan kapatılarak tuvalet ve banyoya dönüştürülmüştür.

Köşe odaları zemin kat odaları ile aynı plan özellikleri göstermekte olup zemin kat odalarından farklı olarak girişleri pahlanmış köşelere yerleştirilmiştir. Sofanın doğu Köşe odaları zemin kat odaları ile aynı plan özellikleri göstermekte olup zemin kat odalarından farklı olarak girişleri pahlanmış köşelere yerleştirilmiştir. Sofanın doğu yönünde yer alan odalardan güney-doğu köşede yer alanı doğu cepheye iki dikdörtgen pencere ile açılmaktadır. Güney duvarında ortada bir ocak nişi ve iki yanına yerleştirilmiş ahşap kapılı iki dolap bulunmaktadır. Odanın kuzey duvarını ortasına yerleştirilmiş küçük bir dikdörtgen pencere ile doğu eyvanına bağlantısı sağlanmıştır. Kuzey-doğu köşede yer alan oda boyut olarak daha büyük tutulmuş olup kuzey ve doğu cephelerden üçer dikdörtgen pencere ile açılmaktadır. Aydın, geniş ve iki cepheden sokağı gören bu oda evin başodası olarak kullanılmıştır.

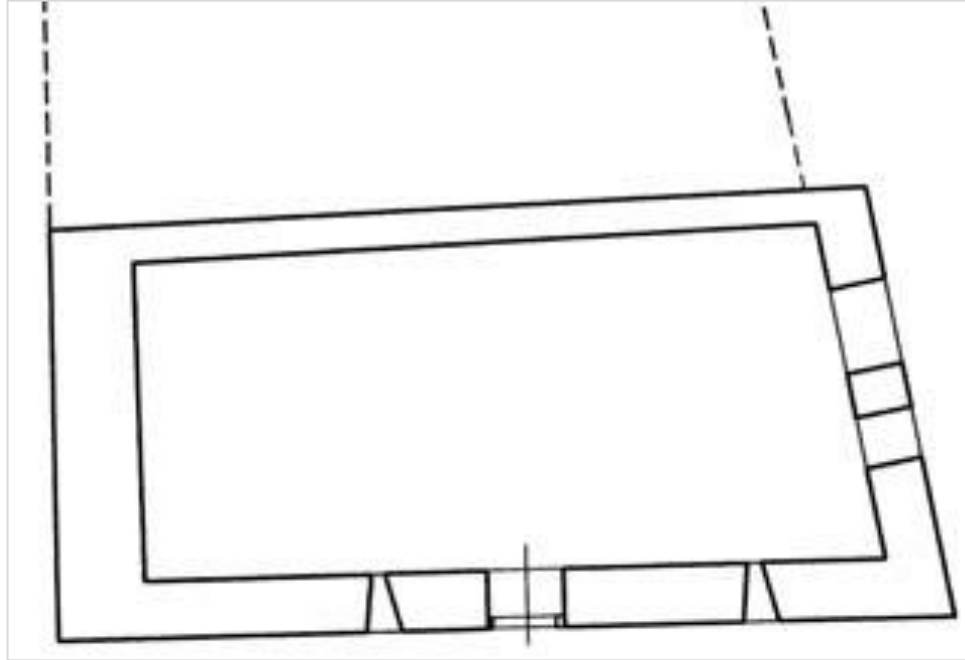
Orta sofanın batısında yer alan odalardan güney-batı köşede yer alanı tıpkı zemin katta olduğu gibi mutfak olarak kullanılmaktadır. Güney duvarında yer alan iki

küçük dikdörtgen penceresi bulunmaktadır. Kuzey-batı köşede yer alan oda ise arazi yapısından dolayı çarpık bir plana sahip olup kuzey cepheye iki dikdörtgen pencere ile açılmaktadır. Bu odanın kuzey duvarı dışa doğru taşıntı yaptığı için kuzey ve batı yönlerine dar, dikdörtgen iki küçük pencere daha yerleştirilmiştir. Odanın batı duvarının ortasında şimdi kullanılmayan bir ocak ve onun güney tarafına yerleştirilen bir dolap bulunmaktadır (Özkan, 2006).

Tablo 6.6. akırlar Evi Plan ve Cephe Rölövesi (Taraklı Belediye Arşivi)

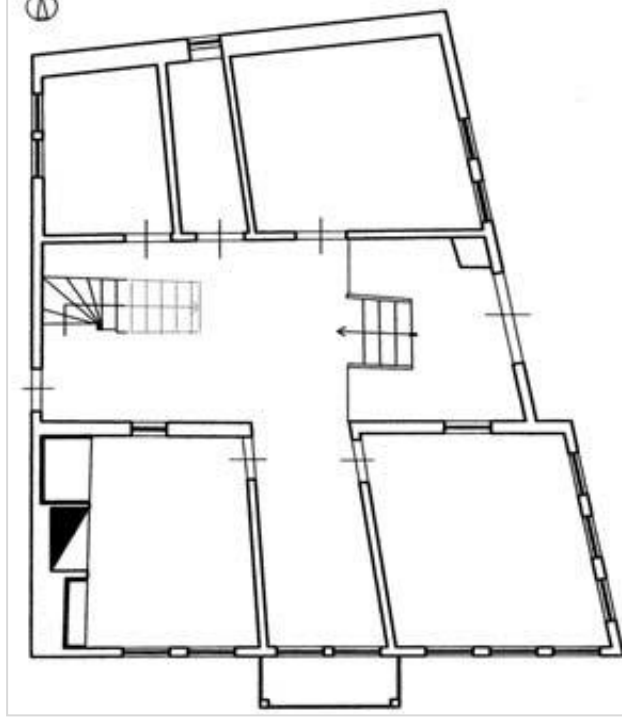

Ön Görünüş

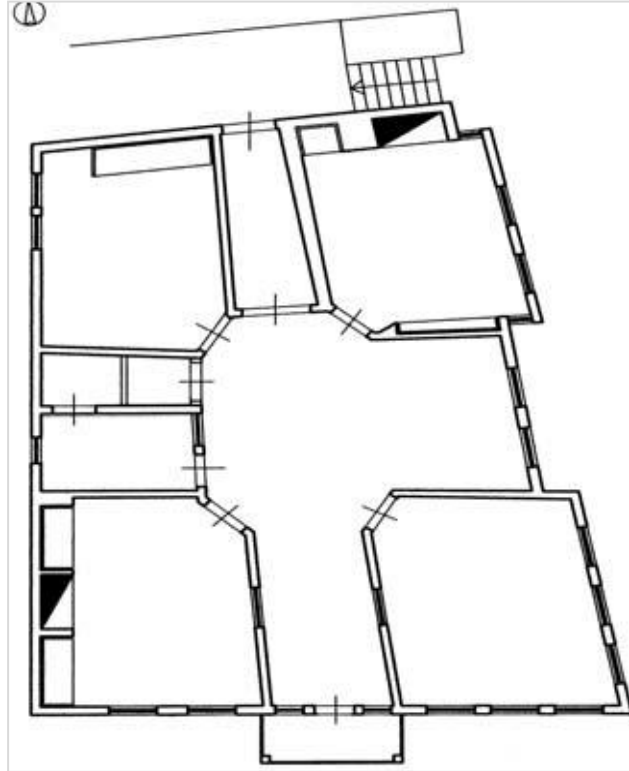

Hayat Planı

Tablo 6.6. (Devam): akırlar Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

1.Kat Planı

2.Kat Planı

Tablo 6.7. akırlar Evi İç Mekân Görünüşleri (Taraklı Belediye Arşivi)

Zemin kat sofası ve birinci kata çıkılan merdivenler

Zemin kata çıkılan merdivenler

Ahşap muşabak

Cephe özellikleri: Kuzey-doğu köşede yer alan odanın iki cephesi sokağa baktığı için üçer dikdörtgen pencere ile aydınlatılmıştır. Daha büyük olan bu oda geniş ve ferah bir yapıya sahiptir. Odanın batı duvarının ortasında sofa ile bağlantıyı sağlayan üst kısmı cam kanatlı bir pencere bulunmaktadır. Sofanın batı yönünde yer alan köşe odalarından güney batıda olanı onarımlarla içerisi tamamen değiştirilerek mutfak olarak kullanılmaktadır. Önü kapatılan batı eyvanı ise içinde değişiklikler yapılarak banyo ve tualete dönüştürülmüştür. Kuzey-batı köşede yer alan oda iki dikdörtgen pencere ile kuzey cepheye açılmakta olup iç mimarisinde orijinal bir özellik kalmamıştır. Zemin katta taban döşemesi ahşap rabıta şeklinde olup tavanlar sonradan sunta ve kontrplak ile kapatılarak üzerleri yağlı boya ile boyanmıştır.

Girişi sonradan batı yönden açılan 2. kat malzeme ve teknik bakımından 1.Katla benzerlik göstermektedir. Uzun ve dar bir koridor şeklindeki batı eyvanının ortasına açılan demir bir kapı ile geçilen orta sofa geniş ve ferah bir mekân etkisine sahiptir. Sofanın doğu yönünde yer alan odalardan güney-doğu köşede olanının güney duvarında bir ocak nişi ve iki ahşap kapaklı dolap bulunmaktadır. Bugün kullanılmayan ocak nişinin önü ahşap malzeme ile kapatılmıştır. Sofanın kuzey-doğu köşesinde yer alan ferah ve aydınlık oda evin başodası olarak kullanılmıştır.

Sofanın batısında, güney batı köşede yer alan mutfağın içerisi onarımlarla değiştirildiği için orijinal bir özelliği kalmamıştır. Kuzey batı köşede yer alan odanın batı duvarında bir ocak nişi ve bir gusül dolabı bulunmaktadır. Ocak nişi kullanılmadığı için önü ahşap malzeme ile kapatılmıştır. Gusül dolabının da fonksiyonu değiştirilerek yüklüğe dönüştürülmüştür. 1.katın döşemesi ahşap rabıta şeklinde olup tavanlar ise ahşap çıtalıdır (Tablo 6.7.).

Dış cephelerde kat araları ve köşeler ahşap hatıllarla belirlenmiştir. Duvarların alt seviyelerinde sonradan yapılmış, özgün olmayan su basmanı olarak kullanılan kaplama taşlar bulunmaktadır. Duvarlarda sıva ve boyada dökülme ve renk değişimi görülmektedir. Ahşap kuşaklarda dökülme, böceklenme, renk değişimi ve çürüme mevcuttur. Doğu cephesinin ortasında yer alan 1. ve 2. kat gezemekleri dışa doğru taşırılmış olup köşelere yerleştirilen kademeli başlıklara sahip ahşap sütunlar tarafından taşınmaktadır. Gezemeklerin üst kısımlarında ön ve yanlarda perde kemer şeklinde ahşap konstrüksiyonlar bulunmaktadır. 1. kat gezemeginin üzeri üçgen

alınlıkla sonuçlandırılmıştır. Doğu cephedeki 2. kat gezemek pencereleri ve kuzey cephedeki eyvan pencereleri hariç bütün pencereler dikdörtgen formlu ahşap çerçevelidir. Dikey sürgülü pencerelerin alt bölmeleri çift kanatlıdır (Tablo 6.8.).

Pencerelerin üst kısımlarında renkli buzlu cam kullanılmıştır. 2. kat gezemeğinin içinde yer alan iki pencere ile kuzey eyvanında yer alan iki pencere dikdörtgen formlu yuvarlak kemerlidir. Bu pencerelerin üst kısımlarında da renkli cam kullanılmıştır. Dışa taşkın çatı saçakları sonradan özgün olmayan metal malzemeden yapılmıştır.

Süsleme: Birçok onarımlarla günümüze ulaşan yapının iç mimarisinde orijinal süsleme görülmektedir. 1. kat giriş eyvanı ile orta sofa arasına ahşaptan bir muşabak yerleştirilmiştir. Musabakın etrafında ve üzerinde yer alan kaytanlar ile yüzeylerde yer alan ajur tekniği ile yapılmış çiçek motifleri dikkat çekicidir. Muşabakın üst bölümü ise ahşap çıtaların çapraz olarak üst üste yerleştirilmesi ile bir kafes oluşturulmuştur (Tablo 6.7.).

Kafeslerin ve etrafını çevreleyen kaytanların üzeri pembe, diğer yüzeyler krem rengi yağlı boya ile boyanmıştır. Orta sofanın tavanı da sonradan kontra plak tabakalarla kaplanmıştır. Kademeli bir şekilde içe doğru daralan tavanın etrafı ve göbek kısmında günümüzde bölgede yaygınlaşan ve makinelerle yapılan ahşap süslemelerle kaplanmıştır. Ahşap tavan krem rengi, süslemeler ise pembe renk yağlı boya ile boyanmıştır.

Dış mimaride dikkat çeken diğer bir süsleme de doğu cephede yer alan 1. ve 2. kat gezemeklerinde yer alan ahşap süslemelerdir. Kademeli başlıklara sahip ahşap sütunlar üzerinde taşınan gezemeklerin ön ve yan cephelerinin üst kısımlarına ahşaptan perde motifleri yerleştirilmiştir. Bu perde motiflerinin içleri ahşap çıtaların üst üste yatay yerleştirilmesi ile kafes oluşturacak şekilde doldurulmuştur. Gezemeklerin zarif demir korkulukları ise iki ucu kıvrımlı volütlerin sırt sırtı yerleştirilmesi ile oluşan bir kompozisyon şeklinde düzenlenmiştir.

Evin süsleme bakımından dikkat çeken en önemli unsurlarından birisi de 1. Kata girişi sağlayan çift kanatlı ahşap kapının üzerinde yer alan kapı kilidi ve tokmağıdır. Yatay oval biçimli kapı tokmağı döküm tekniği ile yapılmış olup malzemesi

demirdir. Ağızı yukarı doğru olan bir “C” şeklindedir. Uçları volütlüdür. Gövdenin alt ortasında, bastırılarak yapılmış parmak izine benzer, ortadaki büyük yanlardaki küçük, yan yana üç tane şekil vardır. Tokmak çevresinin kapı dışında kalan bas kısmı, yatay kısa bir boru şeklindedir. Tokmağın üst ucunda bulunan çıkıntıları bu küçük borunun uçlarına takılırlar. Aynası kapı çivisinden yukarı doğru dik duran bir yaprak biçimindedir. Aynanın içerisi ajur tekniği ile yukarı doğru giderek yükselen dikey oylumlarla süslenmiştir. Alt parçayı oluşturan kabara daha küçük ölçülerde olup palmet yaprağını hatırlatmaktadır. Bunun da içerisi ajur tekniği ile oylumlanmıştır. Kapının arkasında bulunan demir kilidin ana gövdesini oluşturan alt tablası dikdörtgen formu olup alt ve üst kısımları iki yana kıvrılan volüt biçimli stilize edilmiş bitki formları ile taçlandırılmıştır. Bu taçlar stilize edilmiş, basları iki yana dönük kartal motiflerini de hatırlatmaktadır. Ana gövdenin üzerinde yer alan kilit düzeneği ise alt kısmı zarif bir kıvrım üzerine oturmakta, üst kısmı ise kademeli zarif iki palmet motifinden meydana gelmektedir. Kapı kilidinde ve tokmağında korozyon meydana gelmiştir. Bir diğer demir süsleme de doğu cephede yer alan 1. Ve 2. Kat gezemeklerin demir korkuluklarıdır. Demir şebekeler iki sıra halinde, sırt sırta vermiş ve uçları volüt şeklinde sonuçlanan motiflerden meydana gelmektedir.

Çakırlar Evi, Taraklı ev mimarisinin tipik özelliklerini bünyesinde taşıyan evlerden birisidir. Son dönemlerde yapılan bilinçsiz onarımlar ve değişikliklerle bazı orijinal özelliklerini yitirmişse de yöredeki büyük aile yapısına ve yağışlı iklime uygun mimarisi ile bölgenin kültürel zenginliğini günümüze aktaran nadir örneklerden birisidir (Çetin, 1999).

Malzeme ve Teknik: Yapı moloz taş temel üzerine ahşap çatkı arası kerpiç dolgulu, üzeri saman katkılı toprak sıvalıdır. Sıvanın üzeri sonradan boyanmıştır. Çatı beşik çatı formunda olup alaturka kiremitle kaplıdır. Sonradan yapılan onarımlarla iç mimaride orijinal özellikleri bir hayli bozulan yapı günümüzde iki ayrı ev olarak kullanılmaktadır.

Asıl girişi doğu cepheden sağlanan hayat moloz taş duvarlar üzerine kurulmuş olup tek bölümden oluşmaktadır. Bu gün odunluk olarak kullanılan bu bölümün üzeri kalın ağaç merteklerle kapatılarak giriş katına zemin oluşturulmuştur. Üst örtüsü kalın ahşap direklerle taşınmıştır.

Evin 1.katına kuzey yönden, üzerinde ahşap kafesli dikdörtgen bir ışıklığın bulunduğu çift kanatlı ahşap bir kapı ile geçilmektedir. Derin ve geniş tutulan giriş eyvanından sonra dört basamaklı ahşap bir merdivenle orta sofaya ulaşılmaktadır. Merdivenin iki yanında bulunan ahşap bir musabak, sofa ile giriş eyvanının arasını kapatmıştır. Ortada yer alan geniş sofa, bol pencerelerle aydınlık ve ferah bir mekân etkisi bırakmaktadır.

İç mekândaki onarımlarla birçok özelliğini yitiren zemin kat odalarından güney-doğu köşede olanının güney duvarının ortasında yer alan ocak nişi sonradan ahşap malzeme ile kapatılmıştır. Ocak nişinin iki tarafında ise üzeri verniklenmiş, çift kapaklı, ahşap iki dolap yer almaktadır. Dolaplardan batıda olanı gusül dolabı iken sonradan fonksiyonu değiştirilerek yüklük haline getirilmiştir (Çetin, 1999).

Tablo 6.8. akırlar Evi Görünüşleri (Taraklı Belediye Arşivi)

Kuzey-Doğudan Görünüşü

Evin doğu cephesinde yer alan 1. ve 2. kat balkonları

6.2.4. Çakıroğlu Konağı

Yeri: Yapı ilçe merkezinde Yıldırım Sokak ile Santral Sakağın kesiştiği noktada No:1’de bulunmaktadır.

Tarihçe: Tescilli 506 olan evin yapım tarihi ile ilgili herhangi bir yazılı belge yoktur. Ancak tescil kaydına göre 1905 yılında yapılmıştır. Üslup özellikleri de bu tarihi doğrulamaktadır.

Plan özellikleri: Meyilli bir arazinin yamacı üzerine kurulan ev, zemin (hayat) kat, 1. ve 2. katlardan oluşmaktadır. Zemin kat meyilli arazinin yapısından dolayı evin tüm altını değil sadece doğu bölümünü kaplamış ve girişi hem evin doğu cephesinden, hem de güney cepheden açılmış çift kanatlı ahşap birer kapı ile sağlanmıştır. Evin ana girişi doğu cephesinin tam ortasına bulunmaktadır. Ana girişin önünde duvar hizasından sokağa taşan, kuzey yönden üç basamaklı bir taş merdiven yer alır. Demir korkuluklu bu merdiven sahanlığından sonra üç parçalı, ahşap kemerli eyvan şeklindeki girişe geçilmektedir. Çift kanatlı ahşap kapıdan sonra küçük bir merdiven sahanlığına ulaşılmaktadır. Bu sahanlığın iki yanında üst kata geçit veren çift kollu ahşap merdivenler yer alır. Merdivenlerin ortasında da giriş katın arkasında yer alan hayat bölümüne geçilen çift kanatlı ahşap bir kapı bulunmaktadır.

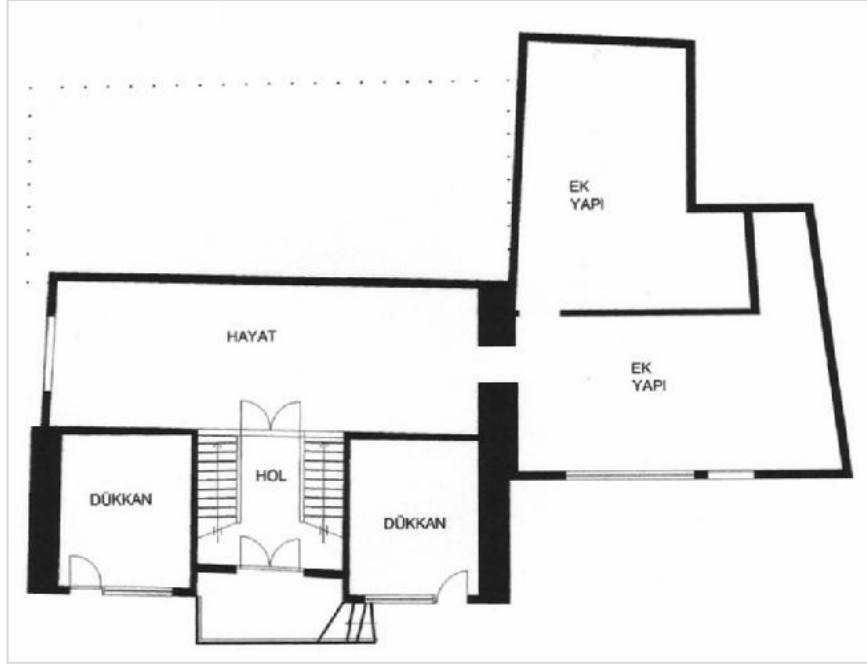
Sahanlığının sağında ve solunda girişleri dışarıdan sağlanan kare planlı iki dükkân yer almaktadır. Merdiven sahanlığı ve dükkânların arkasında uzun bir koridor şeklindeki evin hayat bölümü bulunmaktadır. Bu bölümün girişi evin güney tarafından sağlanan çift kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanmıştır. Evin kuzey tarafında bulunan bahçenin içerisine sonradan bazı ek bölümler inşa edilmiştir. Bu bölümlere giriş hayatın kuzey duvarının ortasından açılan bir kapı ile sağlanmıştır. Eğimli arazi yapısına rağmen oldukça simetrik olan 1. kat, plan olarak ”orta sofalı plan tipi” özellikleri göstermektedir. Zemin kat ile bağlantıyı sağlayan çift kollu merdivenlerle orta sofaya ulaşılır. Orta sofa dört yöne dört eyvan şeklinde uzanmaktadır. Eyvanlardan doğuda olanının içinde zemin katla bağlantıyı sağlayan merdivenler bulunmakta olup ön cepheye üç pencere ile açılmaktadır. Batı eyvanının içinde ise 2. kata çıkılan ahşap merdivenler bulunmaktadır. Batı duvarında yer alan küçük bir pencere ile bu bölüm aydınlatılmıştır. Kuzey eyvan üç dikdörtgen pencere ile kuzey cepheye açılmıştır. Bu bölümün önüne sonradan bahçe içine yapılan ek bölümden

dolayı pencereler kapatılmıştır. Evin güney cephesi eğimli arazi yapısından dolayı hafif çarpıktır. Bu cephede iki köşe odası dışa doğru çıkma yaptığı için eyvan duvarı içeri alınmış ve iki dikdörtgen pencere ile dışa açılmıştır. Sofanın dört köşesinde dört oda yer alır. Oda girişleri sofanın pahlı köşelerinden yapılmıştır. Sofanın doğu yönünde yer alan odalar kare planlı olup dışa doğru çıkma yapmaktadır. Bu odalar her iki cepheye üçer dikdörtgen pencere ile açılmaktadır. Ayrıca doğu cephedeki çıkmanın iç duvarlarında birer küçük pencere daha açılmıştır. Her iki oda birer küçük pencere ile giriş eyvanına da bağlanmıştır. Bu odalardan kuzey-doğu köşede olanının kuzey cephesindeki üç pencereden ikisi sonradan kapatılmıştır.

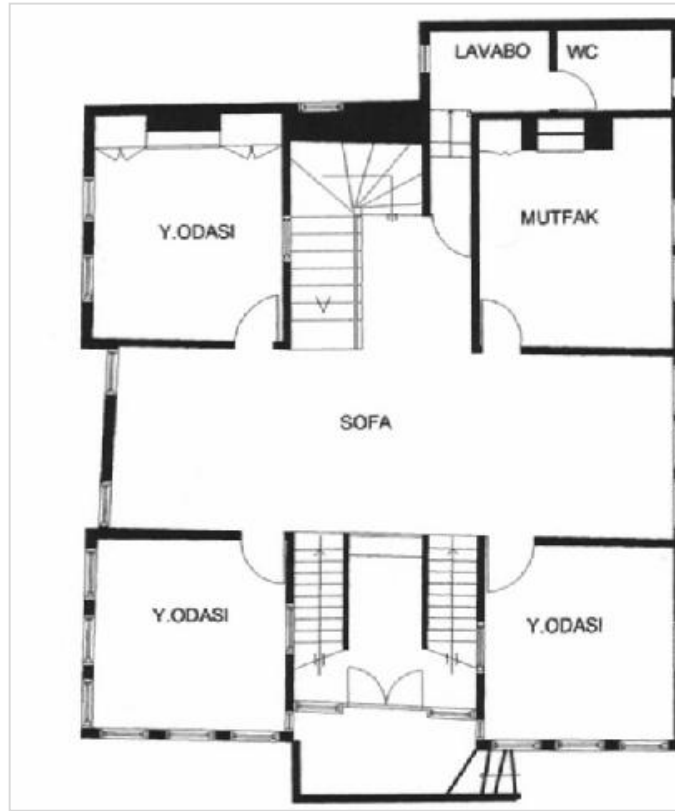
Sofanın batı yönünde yer alan köşe odalarından güney-batıda olanı iki pencere ile güney cepheye, bir pencere ile de batı eyvanına açılmıştır. Bu odanın batı duvarında iki adet gömme dolap yer almaktadır. Kuzey-batı köşede yer alan oda mutfak olarak kullanılmakta ve iki dikdörtgen pencere ile kuzey cepheye açılmaktadır. Onarımlarla içerisi bir hayli değişen mutfağın batı duvarında önü sonradan kapatılmış bir ocak ve bir kapaklı dolap yer almaktadır. Mutfağın yanında batı eyvanı içinden sağlanan dar bir koridorla iki bölümden oluşan tuvalete ulaşılmaktadır. Evin en çok tahrip olan katı 1.kattır. Odaların duvarlarını kaplayan plastik boya ve sıvalar dökülmüş, ahşap malzemeler çürümüştür. 1. kat ile aynı plan özelliği gösteren 2. kata batı eyvanı içinden çıkılan ahşap merdivenlerle ulaşılmaktadır. 1. kata göre daha düzgün bir plan özelliği gösteren 2. katın ortasında yer alan orta sofa dört yöne açılan dört eyvan ile uzanmaktadır. Doğu eyvan dışa doğru çıkma yapan cumbaya, kuzey eyvan kuzey yönde yer alan gezemeğe açılmaktadır. Güney eyvanı ise iki pencere ile güney cepheye açılmaktadır. İçinde 1.kat ile bağlantıyı sağlayan merdivenin yer aldığı batı eyvanı bir küçük pencere ile batı cepheye bağlanmaktadır. Bu eyvanın kuzey yönünde bir kapı ile orta sofaya bağlanan küçük bir koridorla batı tarafta yer alan tuvalet ve banyoya geçilmektedir (Tablo 6.9.).

Orta sofanın dört köşesine yerleştirilmiş odaların girişleri alt katta olduğu gibi sofanın pahlı köşelerinden sağlanmıştır. Bu odalardan doğu yönde olanlar her iki cepheye üçer pencere ile açılmaktadır (Çetin, 1999).

Tablo 6.9. Çakıroğlu Konağı Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

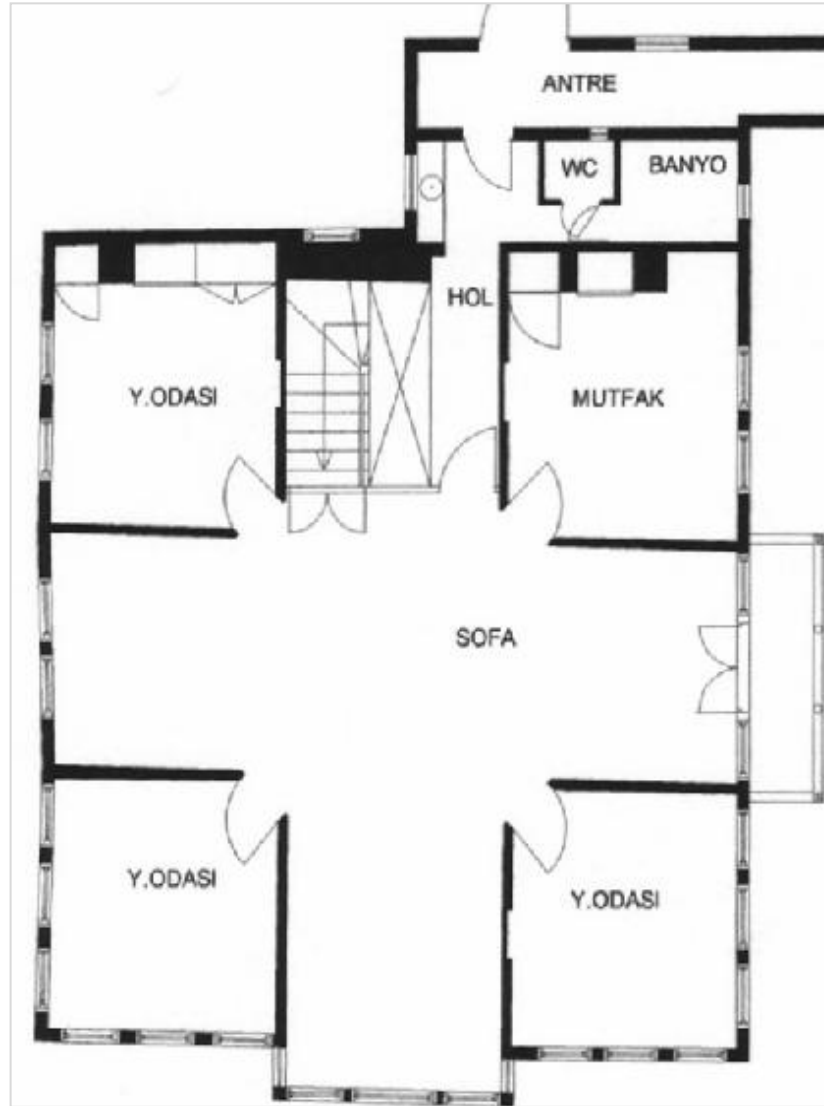

Zemin Kat Planı

1.Kat Planı

Tablo 6.9. (Devam): Çakıroğlu Konağı Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

2.Kat Planı

Cephe özellikleri: Yapının dış mimarisinde cepheler dengeli ve simetrik yapısı ile dikkat çekmektedir. Dış cephelerde kat araları ve köşeler ahşap hatıllarla belirlenmiştir. Yapının cephelerini kaplayan sıva ve badanalarda çatlama, şişme ve dökülmeler görülmektedir. Doğuya bakan ana cephenin tam ortasına yerleştirilen ana girişin iki yanına simetrik olarak yerleştirilen dükkânlar simetrik cephe düzenini daha da belirginleştirmiştir. Derin bir eyvan şeklindeki girişin üzerinde üç adet ahşap yuvarlak kemer bulunmaktadır. Çift kanatlı ahşap kapı sonradan yağlı boya ile boyanmıştır.

Kapının üstünde ahşap bölmelerle yapılmış sabit bir pencere yer almaktadır. Bu pencerenin üzerine yuvarlak kemerli bir ışıklık ve iki yanına da dikdörtgen iki pencere yerleştirilmiştir. Girişin iki yanından dışa taşıntı yapan odaların cephelerinde üçer dikdörtgen pencere bulunmaktadır. 2. katın ortasında ileri doğru fırlayan cumba ana girişin iki yanında yer alan kıvrımlı eli böğründelerle desteklenmiştir. Cumbanın dış cephesinde ortada bir büyük yanlarda iki küçük yuvarlak kemerli pencere bulunmaktadır. Yan cephelerine ise daha dar ve yuvarlak kemerli iki pencere daha yerleştirilmiştir. Üzeri kırma çatı ile örtülü olan cumbanın cephesi üçgen bir alınlıkla sonuçlandırılmıştır. Üçgen alınlık ahşap hatıllarla belirlenmiştir. Cumbanın iki yanında yer alan köse odalarının cephelerinde de üçer dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin üst kısımları küçük karelere bölünerek renkli camlarla kapatılmıştır (Tablo 6.10.).

Evin kuzey cephesinin büyük bir bölümünü ilave yapı kapatmıştır. Bu cephenin duvarları ahşap kaplamadır. 1. katta sekiz büyük bir küçük dikdörtgen pencere bulunurken kuzey doğu köşede yer alan odanın iki penceresi ile kuzey eyvanın bir penceresi sonradan kapatılmıştır. 2. katta kuzey doğu köse odasının üç, kuzey batıda yer alan mutfakın iki dikdörtgen penceresi bulunmaktadır. Mutfak pencerelerinin yarısı sonradan kapatılmıştır. Arkadaki tuvalet bölümünün ise küçük dikdörtgen bir penceresi bulunmaktadır. Cephenin ortasında dışa doğru taşıntı yapan gezemek altta iki ahşap direk tarafından taşınmıştır. Demir bir korkuluğa sahip olan gezemek yanlarda iki ahşap direk üzerine üç yuvarlak ahşap kemer ile teşkilatlandırılmıştır. Üzeri kırma çatı ile örtülen gezemegin cephesi üçgen bir alınlıkla sonuçlandırılmıştır. Gezemekle iç mekân arasındaki bağlantı çift kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanmıştır.

Yuvarlak kemerli kapının üzerinde bir ışıklık yerleştirilmiştir. Kapının iki tarafına da yuvarlak kemerli iki pencere bulunmaktadır.

Evin güney cephesi arazinin yapısından dolayı meyillidir. Cephenin ortasında zemin ve 1.kat boyunca içe doğru girinti yapan bölümün ortasında taşlık kısmına geçit veren çift kanatlı ahşap kapı yer almaktadır. Ahşap kapı kanatlarının üst bölmeleri camlı olarak düzenlenmiş ve taşlık kısmının aydınlatılması bu camlardan sağlanmıştır. Kapının üst kısmında, iki yanda yer alan dikdörtgen pencereler 1. katın güney eyvanını aydınlatmaktadır. 1. katın güney-doğu köşe odasına ait üç, güney-batı köşe odasına ait iki dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Cephe boyunca dışa taşıntı yapan 2. katta ise ortada yuvarlak kemerli iki pencere, doğu yönde üç batı yönde iki dikdörtgen pencere bulunmaktadır.

Arazinin meyilli yapısından dolayı oldukça alçakta kalan batı cepheye sonradan üzeri oluklu duralitle kaplı bir ek bölüm eklenmiştir. Bu cephede bir adet özgün ahşap dikdörtgen pencere mevcuttur. Ahşap oturtma çatı dışa doğru taşıntı yapmakta olup çatı ile duvarlar arasındaki bağlantıyı sağlamak amacıyla da kıvrımlı volütlerden oluşan süslü furuslar yerleştirilmiştir. Ayrıca çatı saçağının kenarlarını ahşaptan dilimli yaprak motiflerinden oluşan bir kuşak çevrelemiştir.

Süsleme: Çakıroğlu Konağı'nın iç mekânda süslemelerin görüldüğü yer evin 2. katıdır. Orta sofanın üzerini örten sekizgen ahşap tekne tavan iki kademeli olup alttan aşağı doğru sarkan dilimli bir bordürle belirlenmiştir. Benzer bir bordürle sınırlanan alt kademe içe doğru kavis yaptıktan sonra dik olarak devam etmektedir. Tavanın tahtaları yan yüzeylerde duvarlara paralel, orta bölümde ise doğu-batı doğrultusunda uzanmakta olup aralarındaki derzler çıtalar çakılmak suretiyle kapatılmıştır.

Tekne tavanın ortasında kıl testere ile ajurlu olarak oyulan bir ahşap tavan göbeği yer almaktadır. Daire formlu göbeğin merkezinde aşağı doğru sarkan, üzeri karpuz dilimleri şeklinde oylumlanan bir kabara bulunmaktadır. Bu kabaranın etrafını iki kademeli, dairesel formlu, dış yüzeyleri testere dişi şeklinde kesilmiş iki kuşak çevrelemektedir. Bu iki kuşağın dışında kalan geniş boşluğun yüzeylerinde ortaları oyulmuş dairelerin oluşturduğu bir kuşak bulunmaktadır. Göbeğin dış çevresi ise yan yana yerleştirilmiş uçları palmet şeklinde motiflerle sonuçlanmaktadır. Tavan

göbeğinin üzeri krem rengi boya, dış kenardaki palmet dizilerinin arasındaki oylumlar da yeşil boya ile boyanmıştır.

Sekizgen tekne tavanın iç yüzeyleri kalem isi süslemelerle süslenmiştir. Uzun dikdörtgen formundaki geniş yüzeyler en dıştan içe doğru kalın kiremit rengi ve açık mavi iki konturlarla çerçevelendirilmiştir. Orta kısımları pembeye çalan krem rengi ile boyanan bu yüzeylerin dar kenarlarının ortalarına birer yarım madalyon motifi yerleştirilmiştir. Açık mavi zeminli madalyonlar en dıştan çivit mavisi bir konturla çevrelendikten sonra içlerine çivit mavisi ve kahverengi konturlarla kıvrımlı bitkisel formlar yerleştirilmiştir.

Köşe odalarının giriş kapıları üzerine denk gelen iç yüzeyler ise kare formunda panolar olup üzerlerinde çeşitli hayali manzara resimleri bulunmaktadır. Bu panolardan güney-batıda olanı kalın kiremit rengi bir konturla çerçeveli bir manzara resmidir. Hafif bulutlu mavi bir gökyüzünün altında, ön planda çimen ve çiçekler arasına yerleştirilmiş üç ağaç motifi ve daha geri planda bir ev motifi ile kademeli dağ sıralarından meydana gelen kompozisyon oldukça natüralisttir. Dikkatli bir doğa gözleminin görüldüğü ağaç, çimen ve çiçek motiflerinde nerede ise Empresyonistlerin fırça tuşlarını hatırlatan renk lekeleri ile çalışıldığı görülmektedir. Geri planda yer alan ev oldukça naif bir biçimde betimlenmiştir. Dağ sıralarında ve gökyüzündeki renk değişimi batılı resim kuralları doğrultusunda perspektif yaklaşımın kesinlik kazandığı söylenebilir. Bu da Batı resmini iyi bilen bir sanatçının elinden çıktığını göstermektedir.

Kuzey-Batı köşede yer alan pano ise hayali bir İstanbul manzarasını tasvir etmektedir. Muhtemelen Rumeli Hisarı'nı tasvir eden bu hayali manzara bulutlu bir gökyüzü, ufuk çizgisi ile birleşmiş dalgalı deniz ve kıyıda yer alan hisardan oluşmaktadır. Tepesinde bir bayrak direğinin yer aldığı hisar ve etrafını kuşatan dendanlı sur duvarları kiremit rengi ile boyanmış, duvarların dokusu koyu lekelerle vurgulanmıştır. Duvar diplerinde yer alan çimen ve çiçek motifleri dikkatli bir doğa gözlemi ve acele fırça darbeleri ile renk lekeleri halinde betimlenmiştir. Gökyüzünde ve deniz yüzeyinde yer alan renk değişimleri ile fırtınalı hava çok gerçekçi bir biçimde anlatılmıştır.

Güney-doğu köşede yer alan panoda da muhtemelen bir İstanbul manzarası betimlenmiştir. Gün batımı veya gün doğumunda, deniz kıyısında, etrafı korkulukla çevrelenmiş ve bir kapısı olan bahçenin içinde yer alan bir ev betimlenmiştir. Bulutlu ve fırtınalı bir havayı anlatan gökyüzünde güneş bulutların arasından sarı bir leke olarak gösterilmiştir. Bahçenin ve evin genel düzenlemesinde naif bir betimleme söz konusu olmasına rağmen perspektif ve Batı resmini iyi tanıyan bir sanatçının fırçasından çıktığı belli olmaktadır.

Kuzey-doğu köşede yer alan panoda ise deniz kıyısında yer alan bir deniz feneri tasvir edilmiştir. Gövdesi bir minare şeklinde yükselen deniz feneri oldukça şematik ve naif bir karakterle çizilmesine rağmen bulutlu gökyüzü, dalgalı deniz, kıyıda yer alan ağaç ve çimenler oldukça natüralist bir biçimde betimlenmiştir.

Sofa ve eyvanların duvar yüzeylerinde ve kapıların üzerlerinde de kalem işi süslemeler bulunmaktadır. Panolar halindeki bu süslemelerden kapıların üzerinde olanlar oldukça sade dikdörtgen çerçeveler şeklindedir. Duvar yüzeyleri ise geniş panolara ayrılmıştır. Krem rengi zemin üzerine kırmızı konturlarla çerçevelenen panoların ortalarında kıvrık dal ve natüralist bitki motiflerinden meydana gelen madalyonlar, köşelerinde ise aynı karakterde bitkilerin oluşturduğu çeyrek madalyon motiflerinin oluşturduğu bir kompozisyon bulunmaktadır. Köşelerdeki çeyrek madalyonlar kırmızı konturlarla birbirine bağlanmışlardır. Kırmızı, sarı, mavi, yeşil ve mor renklerin kullanıldığı panolar çok gösterişlidir.

2. kat odalarından doğu cephede olanlar ve güney-batı köşede yer alan başodanın da duvarları sofadaki duvar süslemelerine benzer kalem işi süslemelerle süslenmiştir. Baş odanın duvarları dikdörtgen panolara bölünmüş olup, panoların içleri mavi fon üzerine natüralist çiçek motiflerinden meydana gelen kompozisyonlar şeklinde düzenlenmiştir. Konağın dış mimarisinde, doğu ve güney cephelerde 2. katta mozaik karo döşemeler süsleme amaçlı olarak kullanılmıştır. Üzerinde farklı geometrik desenlerin yer aldığı bu mozaik karo levhalar cepheyi hareketlendirmiştir.

Çakıroğlu Konağı'nda madeni süsleme olarak ana girişin merdiven korkulukları ve 2. kat gezemeğinin önünde yer alan demir şebekeler dikkat çekicidir. Art Nova dönem sanatında fer-forje uygulamalarını hatırlatan demir şebekeler iki sıra halinde, sırt sırta vermiş ve uçları volüt şeklinde sonuçlanan motiflerden meydana gelmektedir.

Evin süsleme bakımından dikkat çeken bir diğer yeri de geniş yüzeyli çatı saçağıdır. Çatı dışı doğru taşıntı yapmakta olup çatı ile duvarlar arasındaki bağlantıyı sağlamak amacıyla da kıvrımlı volütlerden oluşan süslü furuslar yerleştirilmiştir. Ayrıca çatı saçağının kenarlarını ahşaptan dilimli yaprak motiflerinden oluşan bir kuşak çevrelemiştir.

Çakıroğlu Konağı plan ve süsleme özellikleri ile bir taraftan geleneksel Türk ev mimarinsin tipik özelliklerini bünyesinde taşıırken diğer taraftan XIX. yy.'da Türk sanatına egemen olan Batılı unsurları da bünyesinde taşıyan ilginç örneklerden birisi olarak günümüze ulaşmıştır (Çetin, 1999).

Malzeme ve Teknik: Yapı moloz taş temel üzerine ahşap çatkı arası kerpiç dolgulu, üzeri saman katkılı toprak sıvalıdır. Sıvanın üzeri kırıklı kireç ile badanalanmıştır. Çatı kırma çatı formunda olup alaturka kiremitle kaplıdır. Tek yönlü, demir korkuluklu beton merdivenle ulaşılan zemin katın ortasında yer alan giriş eyvanı üç parçalı ahşap yuvarlak kemerlerle teşkilatlandırılmıştır. Evin ana giriş kapısı çift kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanmıştır. Giriş merdivenin sağında ve solunda ahşap camekânlı ve tek kanatlı kapısı bulunan dükkânlar yer almaktadır. Dükkânların kapıları, camekân kasa ve kanatları yağlı boya ile boyanmıştır. Dükkânların arkasında bulunan uzun ve geniş bir koridor şeklindeki hayatın zemini taş döşemelidir.

Çift kollu ahşap bir merdivenle geçilen 1. katın iç mekânında, duvar yüzeylerinde yapılan onarımlar nedeni ile orijinal özellikler bozulmuştur. Merdivenlerin ortasında çift kanatlı ahşap bir kapı ile arkadaki hayata bağlantı sağlanmıştır. Odaların duvarları ve tavanlar sonradan plastik boya ile boyanmıştır.

Ortadaki geniş sofa dört yöne dört eyvan şeklinde açılmış, duvar yüzeylerinde açılan çok sayıda pencere ile ferah ve aydınlık bir mekân elde edilmiştir. Sofanın dört köşesinde yer alan köşe odalar düz ahşap tavanlı olup bazılarının duvar yüzeyleri sonradan plastik boya ile boyanmıştır. 2. kat iç mimarisi ve süslemeleri bakımından orijinal özelliklerini önemli ölçüde korumuştur. 1. katla aynı plan özelliği gösteren 2. katın sofasında, eyvan duvarlarında açılan bol pencere sayesinde ferah ve aydınlık bir mekân etkisi sağlanmıştır. Doğu eyvanı dışı doğru taşıntı yapan bir cumba ile sonuçlandırılmış ve önüne bir ahşap sedir yerleştirilerek oturma alanı olarak

düzenlenmiştir. Üzeri ahşap tekne tavanla örtülü orta sofanın duvarları kalem işi süslemelerle süslenmiştir.

Köşe odalarından güney-doğuda olanı iki sokağın kesiştiği noktada olması ve duvarlarında yer alan kalem işi süslemeleri ile başoda olarak kullanılmıştır. Kuzeydoğu köşede yer alan oda başoda ile aynı özellikler göstermesine rağmen daha sadedir. Sofanın batısında yer alan köşe odalarından güney-batıda olanı yatak odası olarak kullanılmaktadır. Bu odanın batı duvarında ortada bir ocak nişi iki yanında kapaklı gömme dolaplar bulunmaktadır. Bu dolaplardan çift kapaklı olanı orijinalde gusül dolabı iken sonradan fonksiyonu değiştirilerek yüklük yapılmıştır. Ocak nişi iptal edilerek önü ahşap bir kapakla kapatılmıştır. Kapakların üzeri vernik ile kaplanmıştır

Kuzey-batı köşedeki mutfağın içerisi onarımlarla bir hayli değişmiştir. Mutfağın batı duvarında ortada bir ocak nişi iki tarafında ahşap kapaklı iki dolap yerleştirilmiştir. Ocak nişi iptal edilmiş ve önü ahşap bir kapakla kapatılmıştır. Kapakların üzeri sonradan yağlı boya ile boyanmıştır. Batı yönde yer alan tuvalet ve banyoya geçit veren koridorun yanına duvarı boydan boya kaplayan kapaklı bir yüklük yerleştirilmiştir. Bu dolabın da dış yüzeyi sonradan yağlı boya ile boyanmıştır.

Tablo 6.10. akıroğlu Konağı Görünüşleri (Taraklı Belediye Arşivi)

akıroğlu Konağı

Doğu Görünüş

Güney Görünüş

6.2.5. Fenerli Ev

Yeri: Yapı ilçe merkezinde Rüştüye Sokak No:12’de bulunmaktadır.

Tarihçe: Tescilli 507 olan ev Taraklılı ünlü hattat Saim ÖZEL’in dedesi Haşım Ağa’ya aittir. Saim ÖZEL 1919 doğumlu olduğuna göre ev XIX. yy. sonlarında yapılmış olması gerekir.

Plan özellikleri: Yapı zemin (hayat) kat, 1. ve 2. kat ile fener şeklinde yapılmış cihannü makatından oluşmaktadır.

Komşu arsaların zorlamasından dolayı çarpık bir plana sahip olan ev kuzey-güney doğrultusunda planlanmıştır. İki ayrı girişe sahip olan evin zemin katının ana girişi güney yöndedir. Çift kanatlı ahşap bir kapı ile geçilen bu kat evin hayat bölümünü oluşturmaktadır. Sonradan yapılan onarımlarla bir hayli değişikliğe uğrayan hayat toplam dört bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerden üçüne elverişsiz olmalarından dolayı girilememiştir. Bu bölüm bir pencere ile güney cepheye açılmıştır. Hayatın batı tarafına üst katlarda ıslak hacimlerin elverişsizliğinden dolayı sonradan bir adet banyo ve tuvalet modern malzemelerle yapılmıştır. Girişin sağ tarafında yer alan bölüm ise daha sonra hayat ile arasına bir duvar örülerek ayrılmış ve dükkân olarak kullanılmıştır. Bu dükkân bölümüne giriş evin doğu cephesinde yer alan 2. girişten sağlanmış olup güney ve doğu cephelere ikişer pencere ile açılmıştır. Evin doğu cephesinin ortasında yer alan ve küçük bir merdiven sahanlığına sahip olan 2. giriş önü sonradan duvarla örülerek hayat ile bağlantısı kesilmiştir (Tablo 6.11.).

Doğu girişinin sağında yer alan bölüm de sonradan bir duvar örülerek hayattan ayrılmış, dışarıdan bir kapı ve pencere açılmak sureti ile dükkâna dönüştürülmüştür. Hayatın kuzey duvarının ortasında, ana girişin tam karşısında üst kata çıkılan ahşap merdivenler yer almaktadır. Bu merdivenlerin solunda ise hayatın devamı olan bir boşluk bulunmaktadır. Hayatla bağlantıyı sağlayan ahşap merdivenlerle 1. kata çıkılmaktadır. Bu katın batı eyvanı içinde yer alan başka bir ahşap merdiven ile de hayatla bağlantı sağlanmıştır. “Orta sofalı plan tipi” özelliğini gösteren bu katın ortasında yer alan geniş sofa dört yöne dört eyvan şeklinde uzanmaktadır. Eyvanların yanlarına ise odalar yerleştirilmiştir.

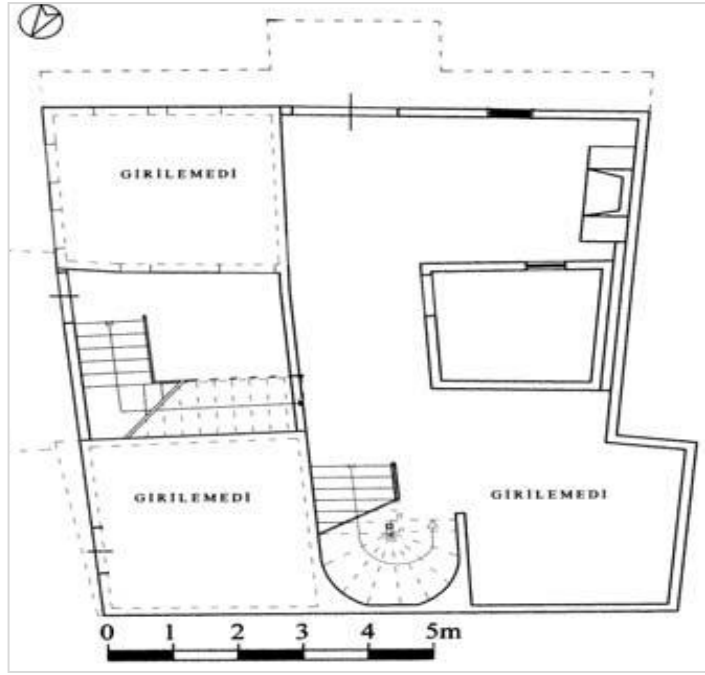
Zemin kat gibi çarpık bir plana sahip olan orta katın güney eyvanı dışa doğru uzanan ve yanlardan ikişer, önde üç pencere ile dışa açılan bir cumba ile sonlanmaktadır. Girişleri eyvanın içinden sağlanan odalardan güney-doğu köşede olanı güney ve doğu cephelere üçer pencere ile açılmaktadır. Bu pencerelerden doğu yönde olanlardan iki adedi sonradan kapatılmıştır. Güney-batıda yer alan oda çarpık planlı ve daha küçük bir oda olup sadece güney cepheye iki dikdörtgen pencere ile açılmaktadır. Zemin katla bağlantıyı sağlayan kuzey eyvanının iki yanında yer alan odalardan kuzey-doğuda olanı mutfaktır. Kuzey-batı köşede yer alan bölüm ise dışa doğru taşırılmış ve kendi içinde üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerden dışa taşkın olanı banyo, diğer yerler ise depo olarak kullanılmaktadır. Bu alanlarda pencere bulunmamaktadır. Bunun sebebi de bitişik olarak yapılan depo gösterilebilir. Batı eyvanının batı duvarı boydan boya dolapla kaplı olduğu için sağır tutulmuştur. Diğer eyvanlara göre daha geniş olan doğu eyvanı ise içinden alt katla bağlantıyı sağlayan ahşap bir merdiven bulunmaktadır. Evin 2. katı 1. katta olduğu gibi “orta sofalı plan tipi” özelliği göstermektedir.

Ortadaki geniş sofa dört yöne dört eyvan şeklinde uzanmaktadır. Sofanın dört köşesinde ise dört oda yer alır. Oda girişleri sofanın pahlı köşelerinden yapılmıştır. Eyvanlardan güneyde olanı çift kanatlı ahşap bir kapı ile dışa doğru taşıntı yapan bir gezemege açılmaktadır. Güney-doğu köşesinde yer alan oda güney ve doğu cephelere üçer pencere ile açılmaktadır. Güney-batı köşede yer alan oda daha küçük olup güney duvarında iki, batı duvarında ise bir küçük pencere ile aydınlatılmıştır. Sofanın doğu ucunda dışa taşıntı yapan doğu eyvanı, cephede üç yanlardan iki pencere ile aydınlatılan bir cumba şeklinde sonuçlanmaktadır. İçinde alt katla bağlantıyı sağlayan merdivenlerin yer aldığı kuzey eyvanı ise daha dar tutulmuş olup içindeki merdiven sahanlığı iki pencere ile aydınlatılmıştır. Bu bölümün kuzey-doğu köşesinde yer alan oda mutfak olarak kullanılmaktadır. Çarpık planlı mutfak doğu cepheye iki, kuzey cepheye bir küçük pencere ile açılmaktadır. Kuzey-batı köşede yer alan ıslak hacimli bölüm batı cephenin dışına taşırılmış olup üç alandan oluşmaktadır. Kuzey-batı cephesinde bulunan alan tuvalet, bu alanın güneye bakan kısmında bulunan alan çamaşırlık, doğuya bakan kısım ise banyo olarak kullanılmıştır. Bu alanlardan tuvalet olarak kullanılan alanın duvarı küçük ölçekte olsa da yıkılmıştır. Dışa taşıntı yapmayan batı eyvanının içinde ise cihannüma katına

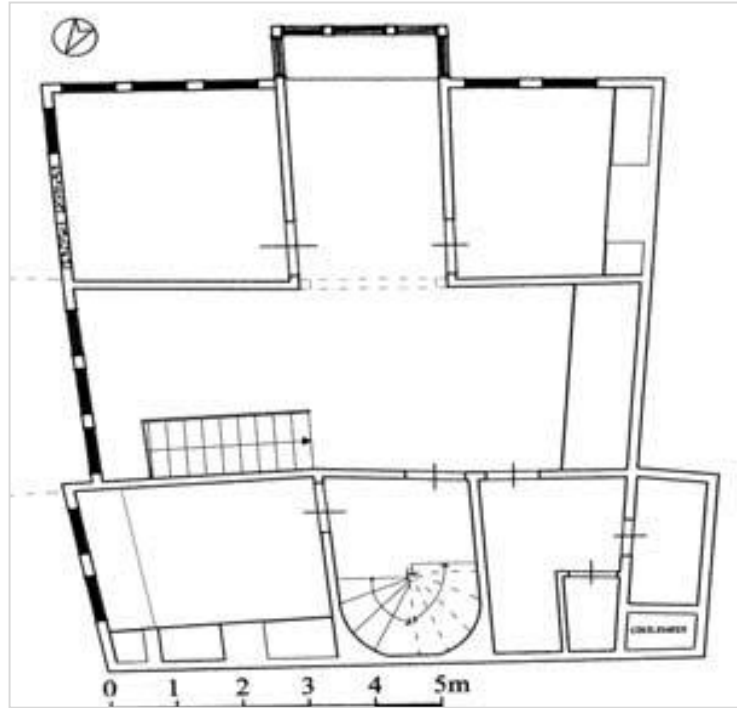
ıkısı sağlayan merdivenler yerleştirilmiştir. Batı cephede yer alan bir pencere ile aydınlatılan bu bölüm ayrıca yiyeceklerin konulacağı kiler olarak da kullanılmıştır. Geniş sofanın orta kısmında bir tekne tavan oluşturulmuş, bu tavan çatı boşluğuna kadar uzatılmış ve üst katta bulunan cihannüma katına da zemin oluşturulmuştur. Tekne tavanın ortasında bir ufak ahşap göbek bulunmaktadır.

Evin en üst katını teşkil eden cihannüma katına çıkış batı cephesinde bulunan merdivenlerle sağlanmıştır. Bu alan sekizgen olarak tasarlanmış olup, uzun köşelerde iki adet, diğer köşelerde ise birer adet dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Yapının bu alanında büyük hasarlar göze çarpmakta, tamamıyla ylıkımış duvarlar ve bundan dolayı ortaya çıkan taşıyıcı sistem bundan etkilenmektedir (etin, 1999).

Tablo 6.11. Fenerli Ev Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

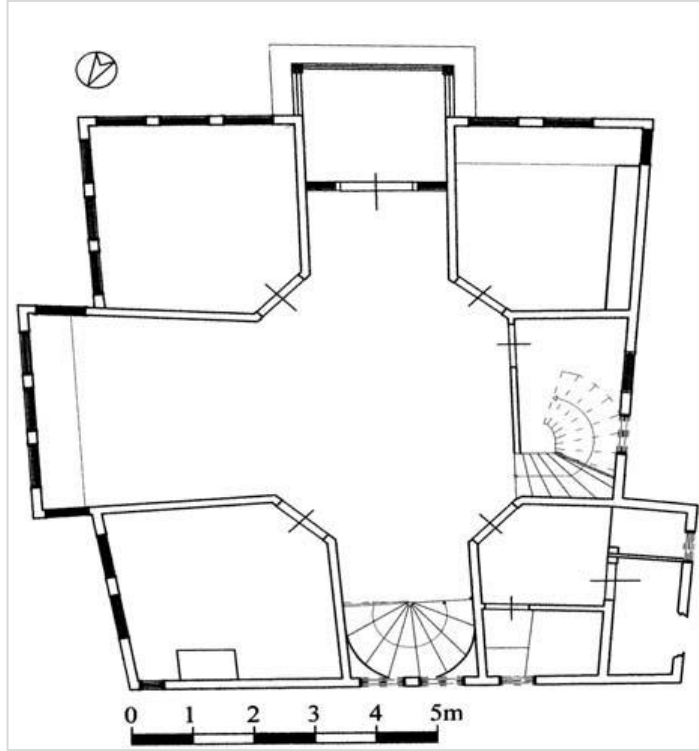

Hayat Planı

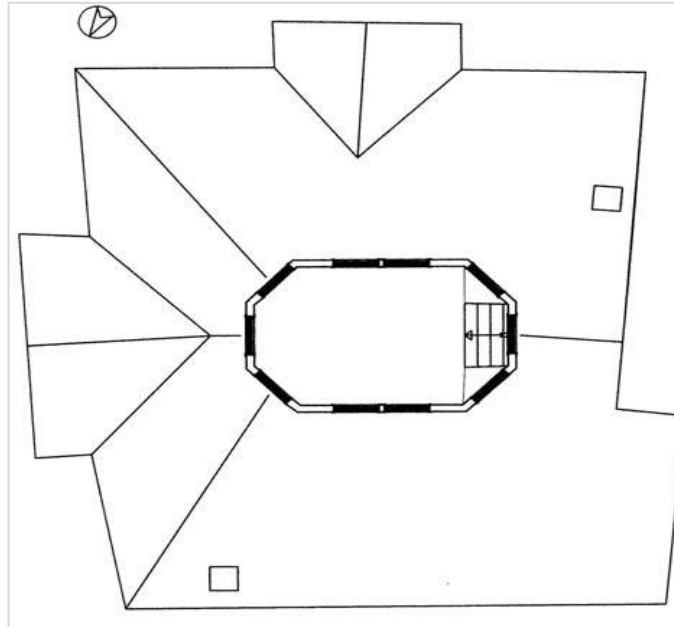

1. Kat Planı

Tablo 6.11. (Devam): Fenerli Ev Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

2. Kat Planı

Cihannüma Katı Planı

Cephe özellikleri: Evin dış cephelerinde kat araları ve duvar köşeleri kalın ahşap hatıllarla belirlenmiştir. Ana girişin de yer aldığı evin güney cephesi, giriş kapısının iki yanlarında yer alan zarif konsollarla taşınan 1. kat cumbası ve üstünde dışa doğru taşıntı yaparak köşelerde iki zarif ahşap konsolun taşıdığı 2. kat gezemeği ile hareketlendirilmiştir. Bu cephede yer alan pencereler sade, dikdörtgen formda olmasına rağmen 1. kat cumbasının üç penceresi kademeli bir şekilde ortaya doğru giderek yükselen yuvarlak kemer formundadır. 1. kat cumbasının cumbanın iki köşesinde yer alan iki zarif ahşap konsol üzerinde yükselen ve dışa doğru taşıntı yapan 2. kat gezemeği ahşap iki sütun tarafından taşınmakta olup cepheye iki yuvarlak ahşap kemer ile açılmaktadır. Cephesi üçgen alınlık şeklinde sonlanmakta olan gezemeğin önünde ajurlu ahşap bir korkuluk yer almaktadır. Güney cephede taşıyıcı sistemde bulunan yorulma dikkat çekmektedir. Bunun en büyük göstergesi cumbadaki eğilmelerde görülmektedir. Cephede genelde sıva dökülmesine bağlı bozulmalar bulunmakta, en çok bozulma güney-doğu kısmında görülmektedir. Zemin katta bulunan duvarlarda ise sıva dökülmelerinden dolayı taş sistem açığa çıkmış ve etkenlerle yüz yüze kalmıştır (Tablo 6.12.).

Evin batı ve kuzey cephelerinin büyük bir bölümü komşu yapılarla sınırlı olduğu için belirli bir kısmı görülmekte, bu cephelerde de sıvaların büyük bir kısmı dökülmüş ve sistem açığa çıkmıştır. Evin doğu cephesi 2. girişin de yer aldığı cephe. Bu cephenin zemin katında kuzey-doğu köşede sonradan dükkân olarak kullanılan bölümün kapısı ve penceresi değer almaktadır. Doğru cephe dikdörtgen pencereler ve iki zarif konsol üzerinde taşınan 2. kat cumbası ile hareketlendirilmiştir. Dışa taşıntı yapan cumbanın üzeri üçgen bir alınlıkla sonlanmıştır. Bu cephede 1. kat eyvanının pencerelerinden batıda olanının önü dışa doğru bombeli bir şekilde taşıyan “kim geldi “ kafesi bulunmaktadır. Yapının bu cephesinde bozulmalar kendini yine sıva dökülmesi olarak göstermektedir. Normal kat planlarında bahsedilen doldurulmuş pencereler burada kendini daha iyi göstermektedir.

Süsleme: Fenerli Ev görkemli mimarisine karşılık süsleme özellikleri bakımından oldukça yalındır. İç mimaride sonradan yapılan onarımlar nedeni ile süsleme olarak günümüze bir şey kalmamıştır. Yalnızca 2. katın orta sofasının üzerini örten ve cihannüma katına da zemin oluşturan tekne tavanın ortasında yer alan ahşap tavan göbeği dikkati çeken tek süslemedir. Elips şeklindeki tavan göbeği çitakâri

teknğinde yapılmış olup ortasına oluklu yivlerle yelpaze şeklinde, kademeli olarak, iç içe yerleştirilmiş iki motiften meydana gelmektedir. Göbeğin dışını da yarım baklava motiflerinden meydana gelen bir bordür çevrelemiştir. Tavan göbeğinin dış çerçevesi içte büyük, dışta küçük iki silme ile çerçevelendirilerek kompozisyon tamamlanmıştır.

Dış mimaride süsleme olarak güney cephede yer alan 2. kat gezemeginin ajurlu korkulukları dikkat çekmektedir. Stilize bitki formlarını hatırlatan korkuluk parmaklıklarının alt ve üst kısımlarında ajur tekniği ile oyulmuş haç çiçeği motifleri bulunmaktadır (Tablo 6.13.).

Evin doğu cephesinde, 1. kat doğu eyvanına açılan pencerelerden solda olanının önüne yerleştirilen ahşaptan yapılmış “kim geldi” kafesi ahşap süslemenin görüldüğü diğer bir yerdir. Pencerenin yarıdan fazlasını kapatan kafes bombeli bir şekilde dışa doğru taşıntı yapmakta olup ön tarafı ahşap çıtaların verrev yerleştirilmesi ile bir panjur oluşturulmuştur. Kafesin yanları ahşap malzeme ile kapatılmış olup yan yüzeylerin ortalarında kıl testere ile ajurlu olarak oyulmuş birer çiçek motifi yerleştirilmiştir.

Fenerli Ev geleneksel plan anlayışı ve görkemli mimarisi ile Taraklı evlerinin en önemlilerinden birisini oluşturmaktadır. Geçmişte Sakarya evlerinde yaygın olarak karsımıza çıkan cihannüma katının görüldüğü tek örnek olarak karsımıza çıkan Fenerli Ev, tescilli olmasına rağmen bakımsızlıktan yok olmak üzeredir. (Tuna, 2005)

Malzeme ve Teknik: Yapının zemin katında taşıyıcı olarak belirli oranda moloz taş kullanılmış bunun üzerine ise ahşap kirişler oturtularak bir üst katın taşıyıcı sistemi oluşturulmuştur. 1., 2. ve cihannüma katlarında taşıyıcı sistem olarak ahşap çatkı arası kerpiç dolgu yapılmıştır. Cephelerde kaplama elemanı olarak da bağdadi sıva uygulanmıştır. Sıvanın üzeri kırıklı kireç ile badanalanmıştır. Çatısı üç omuzlu çatı formunda olup alaturka kiremitle kaplıdır.

Evin iç yapısı sonraki onarımlarla bir hayli değişmiştir. Asıl girişi Rüştüye Sokağı'na bakan çift kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanan evin giriş katı hayat bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölüme evin doğu cephesinde yer alan tek kanatlı başka bir kapı

ile de geçilmektedir. İlk şeklinde geniş bir mekân halinde olan hayat sonraki onarımlarla farklı amaçlar için kullanılmak üzere çeşitli bölümlere ayrılmıştır. Girişin solunda taştan yapılmış bir mutfak eviyesi ile bir ocak orijinal yapıdan kalmadır. Hayatın kuzey duvarının ortasında yer alan bir ahşap merdivenle 1. kata çıkılmaktadır. Oldukça çarpık bir plana sahip olan 1. kat evin en çok onarım yapılan bölümüdür. Ortadaki geniş sofa dört yöne dört eyvan şeklinde uzanmaktadır. Öndeki ahşap bir kemerle geçilen güney eyvanı cumba şeklinde dışa taşırılmıştır. Cumbanın önüne bir sedir yerleştirilerek oturma alanı olarak kullanılmıştır. Güney eyvanının sağında ve solunda yer alan odalar oldukça sade yapılı olup güney-batıda olan odanın batı duvarında bir gusül dolabı ve yüklük yerleştirilmiştir. Yüklük ve dolap sade, ahşap kapaklıdır.

İçinde alt ile bağlantıyı sağlayan merdivenlerin yer aldığı kuzey eyvanının kuzey-doğusundaki mutfak bölümü çarpık planlı olup kuzey duvarında bir ocak ve iki dolap nişi bulunmaktadır. Dolaplar sade ahşap kapaklıdır.

Islak zeminlerin yer aldığı kuzey-doğu köşedeki bölümün içerisi sonraki onarımlarla değiştirilmiştir. Batı eyvanının batı duvarına ise duvar boyunca uzanan ahşap kapaklı bir yüklük yerleştirilmiştir. Doğu eyvanı diğer eyvanlara göre daha geniş tutulmuş ve içinde alt katla bağlantıyı sağlayan merdivenler bulunmaktadır. Pencerele ferah aydınlık bir ortam sağlanan bu bölüme de sedir yerleştirilerek oturma alanı olarak kullanılmıştır.

1. kata göre daha geniş ve ferah olan 2. kata alt katla bağlantıyı sağlayan kuzey eyvanı içindeki merdivenlerle ulaşılmaktadır. Bu merdivenlerden çıkıldığında bir korkuluk göze çarpmaktadır. Bu korkuluk merdiven kovanı boyunca uzanmakta ve bir tekerlek sayesinde açılıp kapanmaktadır. Orta sofasının güney ucunda yer alan gezemeğe çift kanatlı ahşap bir kapı ile geçilmektedir. Kapının iki yanına yerleştirilen iki küçük dikdörtgen pencere ile orta sofa aydınlatılmıştır. Bu eyvanın güney-doğu köşesinde yer alan oda iki cepheden de sokağı görmesi ve ferah, aydınlık yapısı ile evin başodası olarak kullanılmıştır. Güney-batı köşede yer alan oda daha küçük boyutlu olup batı duvarında sade ahşap kapaklı bir yüklüğü bulunmaktadır. Diğer eyvanlara göre daha geniş tutulmuş ve dışarıya bir cumba olarak açılan batı eyvanının önüne de bir sedir konularak oturma alanı olarak kullanılmıştır. İçinde alt

katla bağlantıyı sağlayan merdivenlerin yer aldığı kuzey eyvanının kuzeydoğusunda yer alan mutfağın içinde bir ocak nişi ile bir dolap bulunmaktadır. Ocak ve dolap kapağı sade ahşaptandır. Mutfakta ayrıca bir de sedir bulunmaktadır. Kuzey-batı köşede yer alan bölüm ıslak zeminli alanlar olarak kullanılmakta olup içerisi sonraki onarımlarla bir hayli değişikliğe uğramıştır. İç mekânlarda duvarlarda zeminden itibaren ortalama 1.20 cm yükseklikten sonra ahşap hatıllar yerleştirilmiştir. Ahşap hatıllar dışında duvar yüzeyleri saman katkılı çamur ile sıvanmış olup üzerleri sonradan boyanmıştır. Duvar yüzeylerinde sıvalarda, çatlama ve kabarmalar olmuştur. Tüm katlarda döşeme ve tavan ahşap rabitali tahtalar şeklinde olup tavanlarda tahtaların derz araları ahşap çıtalarla kapatılmıştır.

Evin en üst katını oluşturan sekizgen planlı cihannüma katı bu gün oldukça harap durumda olmasına rağmen ilçenin tüm güzelliklerini gözler önüne seren bir konumda bulunmaktadır.

Çatıda alaturka kiremit kullanılmış ve kiremitlerin çoğu dış etkenlerden dolayı ya kırılmış ya da mantarlaşmalar görülmüştür. Kademeli kornişlerle geçilen çatı duvardan dışarı çıkmış ve yapının planına göre bir oturtma çatı oluşturulmuştur. Çatıda iki adet de baca bulunmaktadır. Sekizgen olarak tasarlanmış olan cihannüma katının uzun köşelerinde iki adet, diğer köşelerde ise birer adet dikdörtgen pencere olmak üzere toplam on adet pencere bulunmaktadır. Basık kemerli olan bu pencereler sürgülü olarak yapılmıştır. Yapının bu alanında büyük hasarlar göze çarpmakta, tamamıyla yıkılmış duvarlar ve bundan dolayı ortaya çıkan taşıyıcı sistem bundan etkilenmektedir. Cihannümanın sekizgen yüzeyinin her birisi üçgen alınlık biçiminde sonuçlanmakta olup kademeli kornişlerle kırık hatlı çatıya geçilmiştir.

Tablo 6.12. Fenerli Ev Görünüşleri (Taraklı Belediye Arşivi)

Fenerli Ev'in güney cepheden görünümü

Evin kuzey cephesi

Fenerli Ev'in güney cepheden görünümü

Evin doğu cephesi

Tablo 6.13. Fenerli Ev İç Mekân Görünüşleri (Taraklı Belediye Arşivi)

2. kat sofası duvar süslemeleri ve oda girişleri

2. kat sofası tavan süslemeleri

2. kat sofası duvarlarında yer alan manzara resimlerinden biri

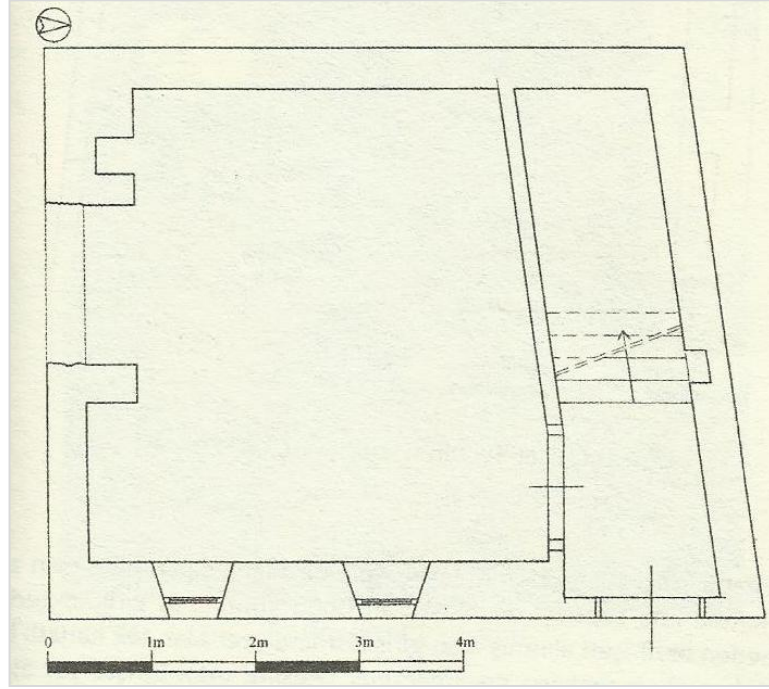
6.2.6. Hisar Evi

Yeri: Tescilli 509 olan ev ilçe merkezinde Hisar Mahallesi Yıldırım Sokak No:25'te bulunmaktadır. Bu gün harap haldeki ev özellikle yapı sistemi ve kullanılan malzemesi ile yapıldığı dönem mimarisi hakkında fikir vermesi açısından ve bölgede pek rastlanmayan bir plan tipi olan “dış sofalı plan tipi”nin tespit edebildiğimiz tek örneği olması açısından incelenmesi uygun bulunmuştur.

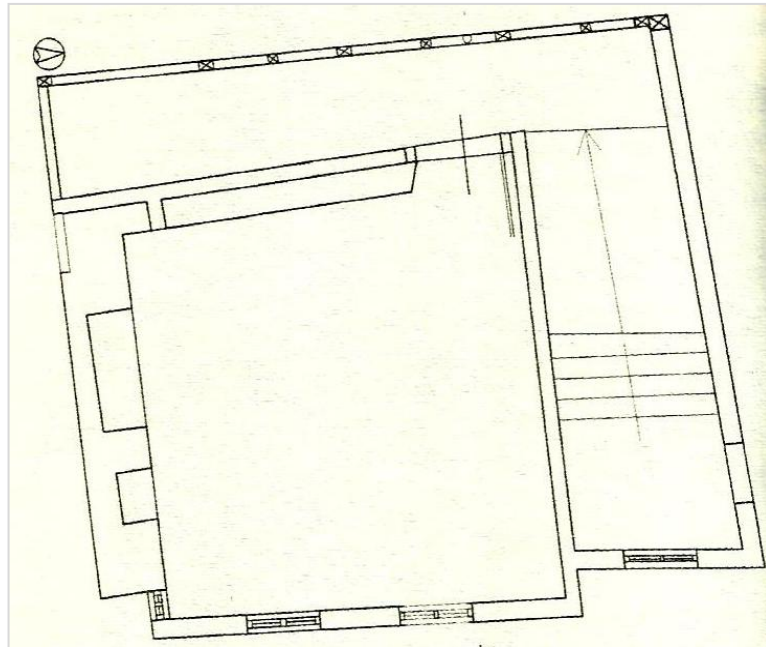
Tarihçe: Yapının tarihi ile ilgili herhangi bir yazılı belge yoktur. Ancak çevrede oturan yaşlıların ifadelerine göre ev XIX. yy. sonlarında kalmış olması gerekir.

Plan özellikleri: Günümüze ulaşmayan eski hisarın eteklerinde kurulan ev meyilli arazi yapısından dolayı bir yamaca dayandırılmıştır. Doğu-batı doğrultusunda planlanan ev oldukça küçük ölçülerde olup zemin kat ve 1. kattan meydana gelmektedir. Her iki katta da “dış sofalı plan tipi” uygulanmıştır. Eğimli arazi yapısından dolayı çarpık bir plana sahip olan evin zemin katına ana cepheyi de oluşturan doğu yönünden girilmektedir. Cepheden hafif içeri alınmış olan giriş kısmında yer alan tek kanatlı bir ahşap kapı ile iç mekâna geçilmektedir. Girişte yer alan küçük bir merdiven sahanlığından sonra üst kat ile bağlantıyı sağlayan merdivenlere ulaşılmaktadır. Girişin hemen solunda bir kapı ile de zemin katın tamamını oluşturan odaya geçilmektedir. Doğu cepheye iki küçük mazgal pencere ile açılan odanın güney duvarında ortada bir ocak nişi onun sağında bir tezgâh, solunda ise küçük bir niş yer almaktadır. Muhtemelen bu oda mutfak olarak da kullanılmıştır. Zemin kat ile bağlantıyı sağlayan ahşap merdivenlerle ulaşılan 1. kat, yapıyı kuzey ve batı cephelerden “L” şeklinde çevreleyen dış sofa ve bir odadan meydana gelmektedir. Dış sofanın kuzey kanadında içinde üst katla bağlantıyı sağlayan merdivenler bulunmaktadır. Bu bölümü aydınlatmak için girişin tam üzerine ve kuzey duvarına birer küçük dikdörtgen pencere yerleştirilmiştir. Dış sofanın batı bölümünün dış duvarı tamamen yıkılmıştır. Bu bölümden açılan bir kapı ile geçilen üst katın tek odası doğu cephede yer alan üç dikdörtgen pencere ile aydınlatılmıştır. Güney duvarı hafif dışa taşırılan odanın bu duvarının ortasında da bir ocak nişi, doğu yönünde bir dolap nişi ve küçük bir pencere yer almaktadır. Ocak nişinin batısında ise bir gusül dolabı bulunmaktadır (Tablo 6.14.).

Tablo 6.14. Hisar Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

Hayat Katı Planı

1. Kat Planı

Cephe özellikleri: Üst katı oluşturan birimlerden birisi olan “L” şeklindeki dış sofanın batı duvarı tamamen yıkıldığı iç yapısı anlaşılamamaktadır. Üst katın tek odası doğu cepheye doğru cumba şeklinde çıkıntı yapmaktadır. Alttan ahşap desteklerle desteklenen odanın bu cephesinde yer alan ahşap dikdörtgen pencereler dikey sürgülü olup basit yapıdadırlar. Çıkıntının güney cephesinde de küçük bir dikdörtgen pencere yerleştirilmiştir. Odanın tavanı ve zemini tamamen çökmüş durumdadır. Güney duvarında yer alan ocak, dolap ve gusül dolabı yıkık durumdadır. Dışa taşkın saçakları bulunan alaturka kiremit kaplı çatı çökmüştür (Tablo 6.15.).

Süsleme: Dış mimaride süsleme unsurlarına rastlanmayan evin iç mimarisi harap halde olduğu için mahiyeti anlaşılmamaktadır (Çetin, 1999).

Malzeme ve Teknik: Moloz taş zemin üzerine ahşap çatkı arası kerpiç dolgulu olarak inşa edilen yapının dış cepheleri saman katkılı çamur ile sıvanmıştır. Üzeri alaturka kiremit kaplı kırma çatı ile örtülmüştür. Kerpiç dış etkilere karşı dayanıksız bir malzeme olduğu için yapının cephelerinde ileri derecede bozulmalar meydana gelmiş ve taşıyıcı sistem olan ahşap çatkı açığa çıkmıştır. Tek kanatlı ahşap bir kapı ile geçilen zemin katta üst katla bağlantıyı sağlayan merdivenler ve tavanın büyük bir kısmı yıkılmıştır. Basit ahşap bir kapı ile geçilen zemin kattaki tek bölme olan odanın güney duvarında yer alan ocak nişi ve dolaplar yıkılmıştır.

Tablo 6.15. Hisar Evi Görünüşleri (Taraklı Belediye Arşivi)

Kuzey Görünüş

Doğu Görünüş

6.2.7. Meriç Özen Evi

Yeri: Yapı İlçe merkezinde Hacı Murat Mahallesi, Ankara Caddesi ile Fatih Caddesi'nin kesiştiği yerde No:81'de bulunmaktadır.

Tarihçe: Tescilli 510 olan evin yapım tarihi ile ilgili herhangi bir yazılı belge yoktur. Ancak tescil kaydına göre 1925 yılında yapılmıştır. Üslup özellikleri de bu tarihi doğrular niteliktedir.

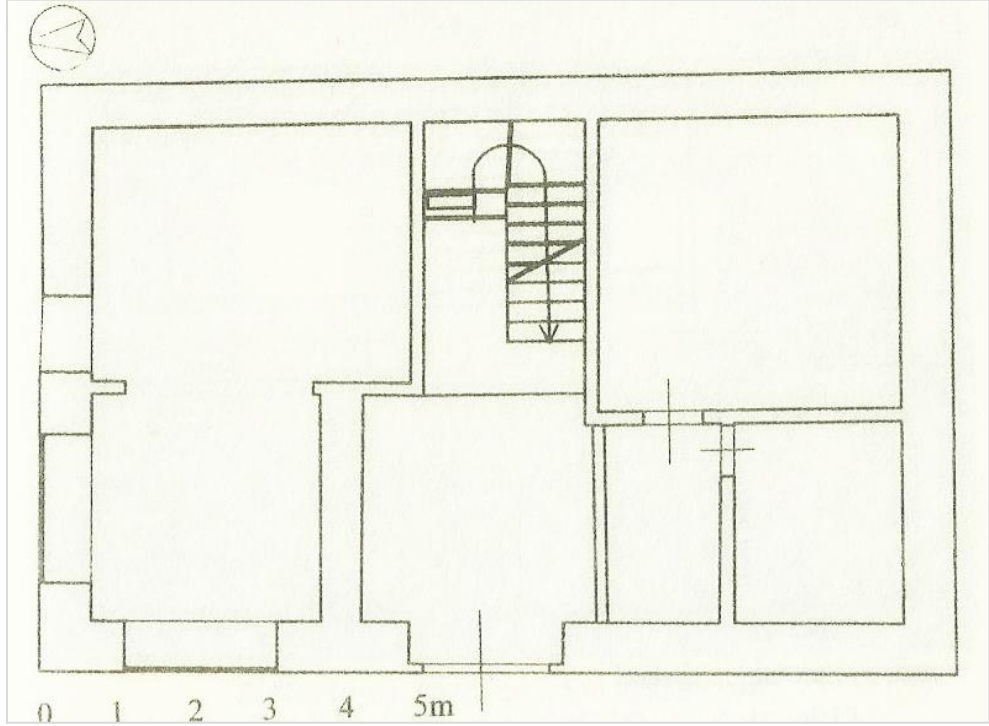
Plan özellikleri: Yapı Doğu-batı doğrultusunda planlanmış olup zemin kat üzerine iki katlı olarak inşa edilmiştir. Sonradan yapılan onarımlarla bir hayli değişmiş olan evin zemin katı “iç sofalı plan tipi” özelliği göstermektedir. Batı yönde cephenin ortasında yer alan çift kanatlı ahşap bir kapı ile geçilen bu katın ortasında yer alan sofanın kuzey-doğu bölümü bir duvarla ayrılarak dışarıdan ayrı bir girişi olan yazıhaneye dönüştürülmüştür. Güney-doğu bölümü ise kendi içinden üç bölüme ayrılmıştır. Evin hayat bölümü olan bu kat daha önceleri depo ve kiler olarak kullanılmakta iken bugün fonksiyonu tamamen değiştirilmiştir.

Girişin tam karşısına yerleştirilen ahşap merdivenlerle çıkılan 1. kat da “iç sofalı plan tipi” özelliği göstermektedir. Ortadaki geniş sofanın kuzey yönü iki odaya bölünmüştür. Bu odalardan Kuzey-batıda olanı dört adet ahşap dikdörtgen pencere ile dışa açılmaktadır. Kuzey-doğuda olan oda ise kuzey cepheye iki adet ahşap dikdörtgen pencere ile açılmaktadır. Sofanın güney batı köşesinde bulunan odanın girişi pahlı olup batı cephede iki dikdörtgen penceresi ile bulunmaktadır. Güney doğuda bulunan oda ise doğu yöne tek pencere ile açılmaktadır. Bu iki oda arasında yer alan dar bir koridorla güney cephenin dışına taşırılmış tuvalet kısmına geçilmektedir. 1. kat sofasının doğu duvarına bitişik bulunan ahşap merdivenlerle çıkılan 2. Katta “iç sofalı plan tipi” özelliği göstermektedir. Batı yönde çift kanatlı bir kapı ile gezemeğe geçilen sofanın doğu ucunda yer alan çift kollu bir merdivenle yüksek bir sahanlığa çıkılmaktadır. “Yüksek sofa” denilen bu bölüm simetrik yerleştirilen iki küçük pencere ile dışa açılmaktadır.

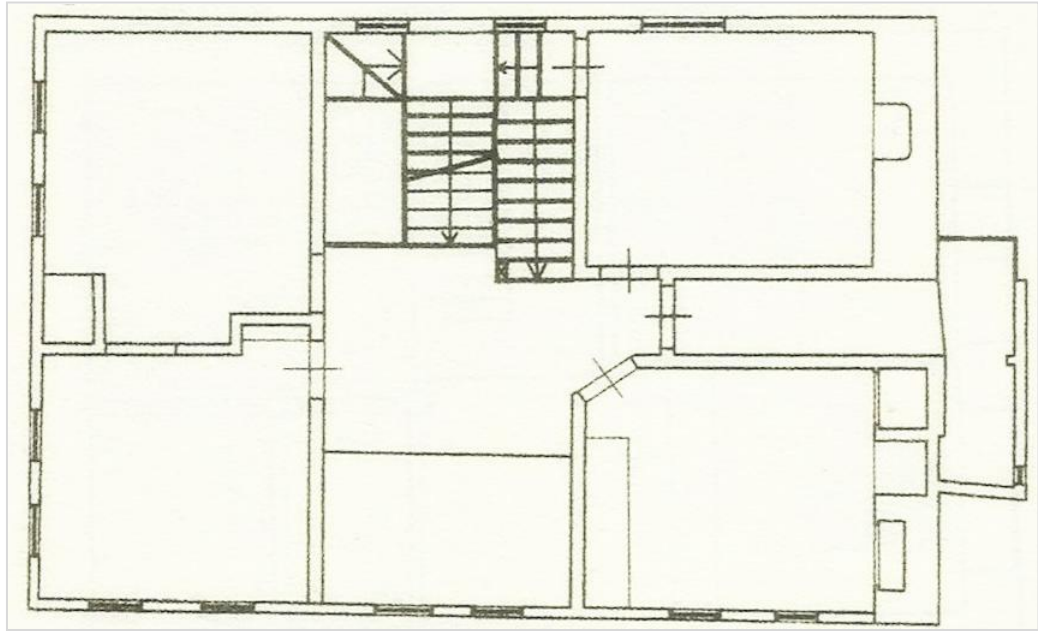
Sofanın kuzey yönünde yer alan odalardan kuzey-batıda olanı kare planlı olup kuzey ve batı cephelere üçer dikdörtgen pencere ile açılmaktadır. Kuzey-doğuda yer alan odanın ise kuzey cephede iki dikdörtgen penceresi bulunmaktadır. Sofanın

güneyinde yer alan odalardan güney-batıda olanı üç dikdörtgen pencere ile batı cepheye açılmaktadır. Mutfak olarak kullanılan güney doğudaki odanı ise doğu yönünde bir dikdörtgen penceresi bulunmaktadır. Bu iki odanın arasında tuvalet bölümüne geçit veren dar bir koridor yer almaktadır (Tablo 6.16.).

Tablo 6.16. Meriç Özen Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

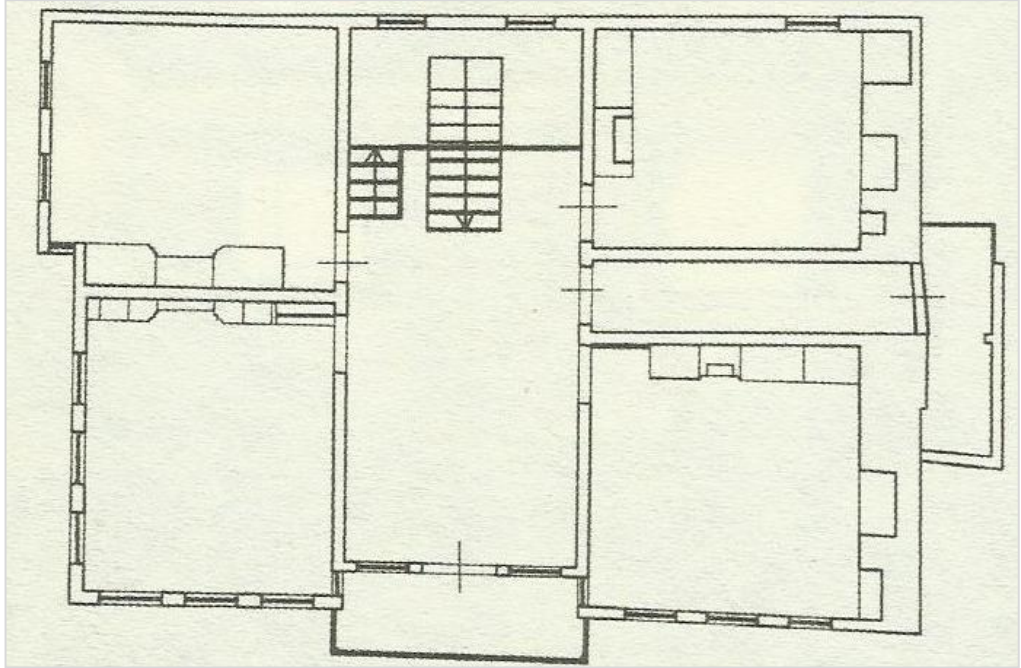

Hayat Planı

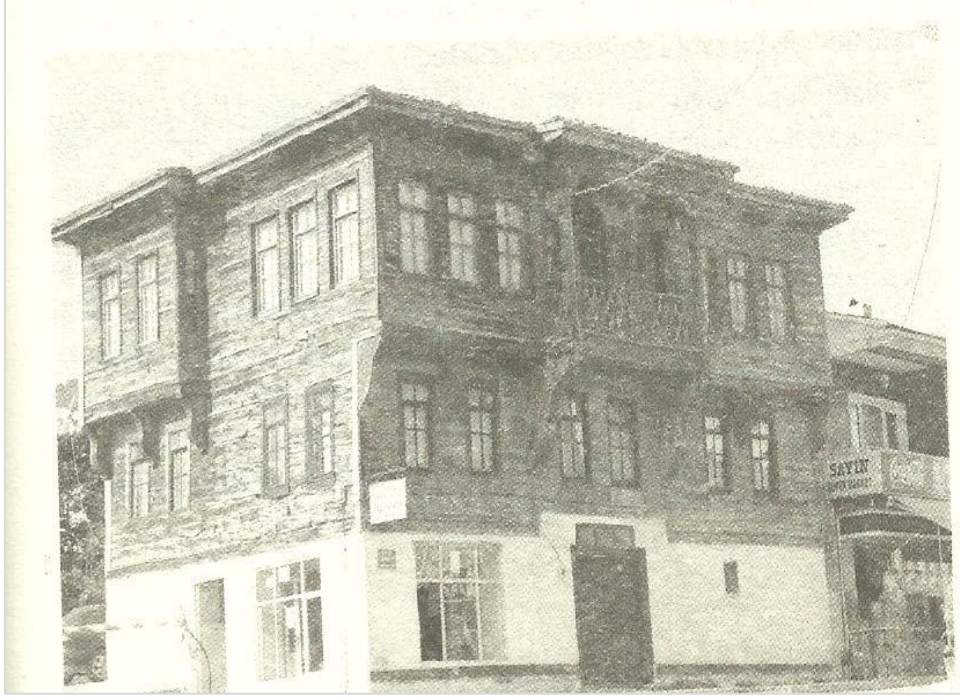
1. Kat Planı

Tablo 6.16. (Devam): Meriç Özzen Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

2. Kat Planı

Tablo 6.17. Meriç Özen Evi Görünüşler (Taraklı Belediye Arşivi)

Genel Görünüm

Batı Cephesi Çizimi

Cephe özellikleri: Dış mimarisi oldukça sade olan yapının ana cephesi olan batı cephesi daha gösterişlidir. Bu cephe zarif ahşap eli böğründelerle 2. kat boyunca çıkma yapmaktadır. Daha iri iki eli böğründe ile taşınan 2. katın ortasında dışa doğru taşıntı yapan ahşap gezemek cepheyi hareketlendirmektedir (Tablo 6.17.). Ön cepheye iki Bursa kemeri ile açılan ahşap gezemeğin üst örtüsü üç ahşap direk tarafından taşınmaktadır. Yanlarda birer küçük kemeri olan gezemeğin ahşap korkulukları bulunmaktadır. Evin kuzey cephesi ise kuzey-doğu köşede yer alan ve iki zarif eli böğründe ile dışa taşırılan oda ile hareketlendirilmiştir. Diğer cepheler sade ve gösterişsizdir.

Süsleme: Ev onarımlarla birçok özelliğini kaybetmesine rağmen özellikle 2. kat sofasının tavan süslemesi ile dikkat çekmektedir. Çıtakâri tekniği ile süslenmiş olan tavan dıştan içe doğru kademeli bir biçimde daralmakta ve orta kısmı kendi içerisinde altı dikdörtgen panoya ayrılmaktadır. Yan yana getirilmiş zikzak motiflerinden meydana gelen bir kenar suyu kompozisyonu tamamlamaktadır. Ahşap süslemeler içinde dikkati çeken bir diğer unsur da sırt sırta yerleştirilmiş oval formlardan meydana gelen bir kompozisyon şeklindeki gezemeğin ahşap korkuluklarıdır. Evinin çift kanatlı ana giriş kapsamında yer alan pirinçten yapılmış bir de kapı tokmağı bulunmaktadır. Yatay oval biçimli kapı tokmağı döküm tekniği ile yapılmış olup malzemesi pirinçtir. Ağzı yukarı doğru olan bir “C” şeklindedir. Uçları volütlüdür. Gövdenin alt ortasında, bastırılarak yapılmış parmak izine benzer, ortadaki büyük yanlardaki küçük, yan yana üç tane şekil vardır. Tokmak çevresinin kapı dışında kalan bas kısmı, yatay kısa bir boru şeklinde olup üzeri çentiklidir. Tokmağın üst ucunda bulunan çıkıntıları bu küçük borunun uçlarına takılırlar. Aynası kapı çivisinden yukarı doğru dik duran bir yaprak biçimindedir. Aynanın içerisi ajur tekniği ile yukarı doğru giderek yükselen dikey oylumlarla süslenmiştir. Alt parçayı oluşturan kabara daha küçük ölçülerde olup palmet yaprağını hatırlatmaktadır. Bunun da içerisi ajur tekniği ile oylumlanmıştır. Meriç ÖZEN Evi Taraklı evleri içerisinde özgün yapısı ile günümüze ulaşan önemli örneklerden birisidir (Çetin, 1999).

Malzeme ve Teknik: Yapı, moloz taş duvarlı bodrum kat üzerine, ahşap çatkılı karkas olarak inşa edilmiş ve duvar yüzeyleri tahta kaplama ile kaplanmıştır. Üst örtü

alaturka kiremit kaplı kırma çatı ile kapatılmıştır. Bugün bir bölümü yazıhaneye dönüştürülen ve daha önceleri evin hayat bölümünü teşkil eden zemin katın diğer bölümleri depo olarak kullanılmaktadır. Ortadaki sofanın doğu duvarında yer alan ahşap merdivenlerle ulaşılan 1. katın iç mekânında yapılan değişikliklerle birçok orijinal özellik kaybolmuştur. Ortadaki sofanın sağına ve soluna yerleştirilen odalardan kuzey doğuda olanının içinde bir gusül dolabı ile bir yüklük yer almaktadır. Kapısı pahlı olan güney-batı köşede yer alan odanın güney duvarında ortadaki ocak nişinin iki tarafına yerleştirilmiş ahşap kapaklı yüklükler bulunmaktadır. Merdiven sahanlığında ve orta sofadan iki ayrı girişi bulunan güney-doğudaki oda daha sade olup güney duvarında bir ocak nişi yer almaktadır. 1. kata göre daha gösterişli olan 2. katın ortasındaki sofanın batı ucunda yer alan çift kanatlı ahşap bir kapı ile batı cephede yer alan gezemeğe geçilmektedir. Kapının üzerinde yer alan yuvarlak kemerli üç bölümlü ışıklık ve iki yanında yer alan dikdörtgen pencereler sofaya aydınlık ve ferah bir mekân etkisi kazandırmıştır.

Sofanın tavanı tekne tavan şeklinde düzenlenmiş olup sade ahşap kaplama şeklindedir. Sofanın kuzey batı köşesinde yer alan oda iki cepheye açılan pencereleri ile sokağa açılmaktadır. Ferah ve aydınlık bir mekâna sahip olan bu odanın doğu duvarında ortada cam kantlı, yanlarda ahşap kantlı üç dolap yer almaktadır. Bu oda evin bas odası olarak kullanılmıştır. Kuzey-doğu köşede yer alan oda daha sade olup batı duvarında bir ocak nişine yer verilmiştir. Sofanın güney-batı köşesinde yer alan oda ve mutfak olarak kullanılan güney-doğudaki odaların duvarlarında ahşap yüklükler ve nişler bulunmaktadır.

6.2.8. Mürvet Tanyel Evi

Yeri: Yunus Paşa Mahallesi Hamamönü Caddesi No: 6'da bulunmaktadır.

Tarihçe: Tescilli 511 olan evin yapım tarihi ile ilgili herhangi yazılı bir belge yoktur. Ancak ev sahibinin ifadelerinden anlaşılaçağı üzere XIX. yy. sonunda yapılmış olmalıdır. Evin üslup özellikleri de bu bilgiyi doğrulamaktadır.

Plan özellikleri: Kuzey-güney doğrultusunda planlanan ev bodrum kat üzerine iki katlı olarak inşa edilmiştir. Ev doğu-batı doğrultusunda ikiye bölünmüş olup günümüzde iki ayrı ev olarak kullanılmaktadır. Kuzey bölümü dış cephe dışında sonraki onarımlarla orijinal özelliklerini yitirmiştir. Mimari ve süsleme özellikleri bakımından evin güney bölümü dikkat çekicidir.

Evin hayat bölümünü oluşturan bodrum kat plan olarak “orta sofalı plan tipi” özelliğı göstermektedir. Sonradan ortadan bir duvarla ikiye bölünen sofanın güney-doğu köşesinde yer alan odadan açılan bir kapı ile girilmektedir. Orta sofa dört yöne dört eyvan şeklinde açılmakta olup kuzey ve güney eyvanlar içeri çekilmiştir. Batı eyvanın duvarları oda duvarları ile aynı hizada kalırken doğu eyvanı hafif dışa taşırılmıştır. Batı eyvanının iki yanında yer alan köşe odaları birer kapı ile eyvana açılmaktadır. Sonradan iki odaya dönüştürülen doğu ve batı eyvanları da birer kapı ile orta sofaya açılmaktadırlar. Bu iki eyvanın kuzey duvarlarında karşılıklı yerleştirilen iki ahşap merdivenle üst kata bağlantı sağlanmıştır (Tablo 6.18.).

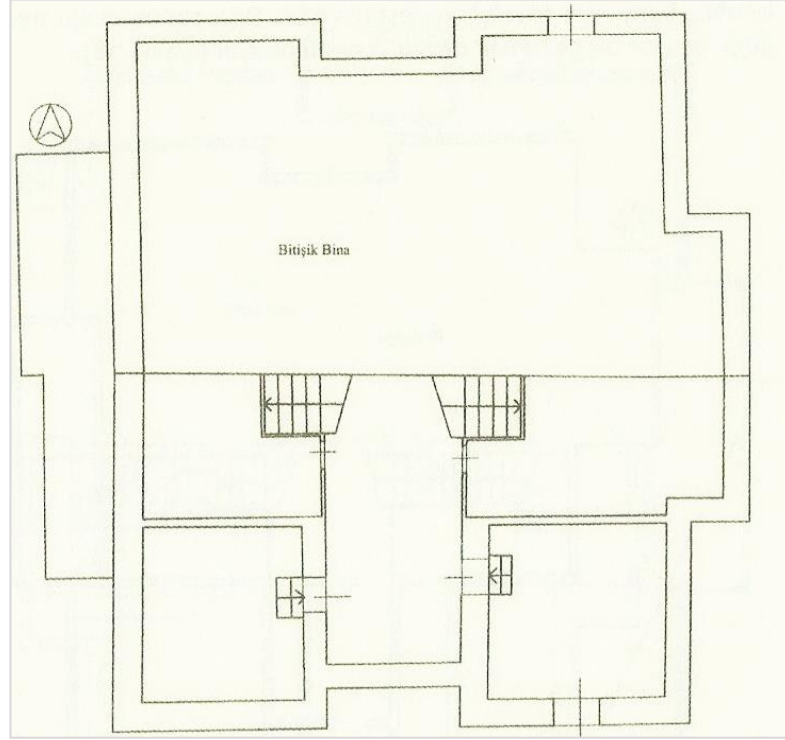
Hayat üzerinde yükselen evin 1.katı “orta sofalı plan tipi” özelliğı göstermektedir. Bu kata hafif içe alınmış güney eyvanının ortasında yer alan çift kanatlı bir kapı ile geçilmektedir. Evin girişini oluşturan güney eyvanının doğu ve batı köşelerinde kare planlı iki oda yer almaktadır. Bu odaların içeri ile bağlantıları kuzey yönde yer alan merdiven sahanlığından açılan kapılarla sağlanmıştır. Güney-doğu köşede yer alan oda doğu cepheye bir, güney cepheye üç, giriş sahanlığına bir pencere ile açılmaktadır. Güney-batıdaki oda ise batı cepheye bir, güney cepheye iki, giriş sahanlığına bir pencere ile açılmaktadır. Doğü ve batı eyvanlarının içinde simetrik olarak yerleştirilen ahşap merdivenlerle üst kat ile bağlantı sağlanmıştır. Merdivenlerin altı iki merdiven odası olarak düzenlenmiştir. Batı eyvanın dışa taşan

ucunun içine lavabo, banyo ve tuvalet yerleştirilmiştir. Dışa taşkın doğu eyvanın doğu ucu ise bir gezemek olarak düzenlenmiştir.

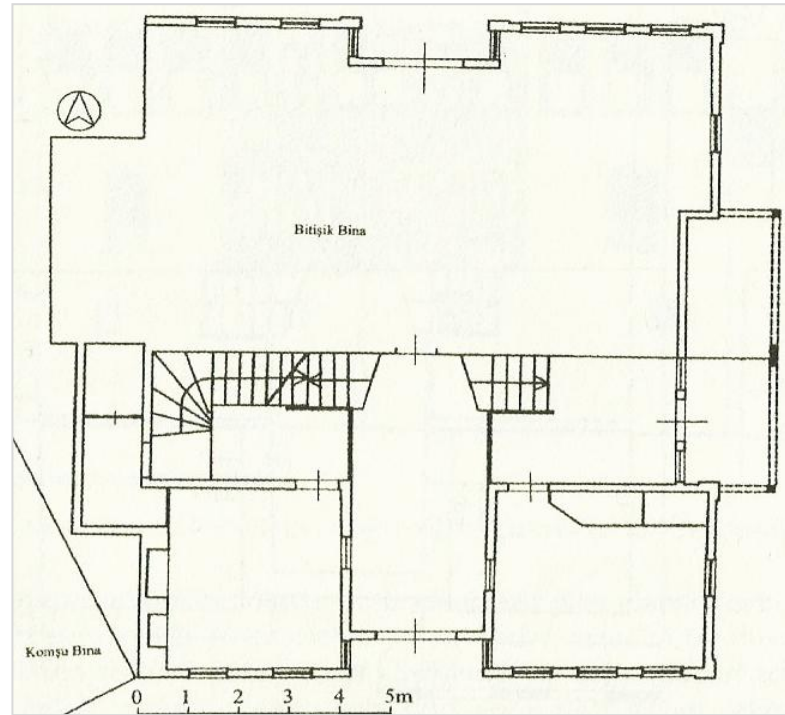
1. kat ile aynı simetrik plan özelliği gösteren 2. kat da plan olarak “orta sofalı plan tipi” özelliği göstermektedir. Batı eyvanı içine yerleştirilen ahşap bir merdivenle ulaşılan 2. katta batı eyvanın dışa taşıntı yapan kısmı alt katta olduğu gibi lavabo, banyo ve tuvalet olarak düzenlenmiştir. Orta sofanın doğu eyvanı ise çift kanatlı bir kapı ile dışa doğru taşıntı yapan üst kat gezemeğine açılmaktadır.

Çift kanatlı bir kapı ile geçilen güney eyvanı içe doğru çekilmiş olup iki pencere ile dışarıya açılmaktadır. Bu eyvanın iki köşesinde yer alan kare odalardan güneydoğuda olanı iki yöne üçer pencere ile giriş sahanlığına bir pencere ile açılmaktadır. Güney-batı köşede yer alan odanın batı duvarı sağır tutulmuş olup güney cephede üç, giriş sahanlığında bir penceresi bulunmaktadır.

Tablo 6.18. Mürvet Tanyel Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

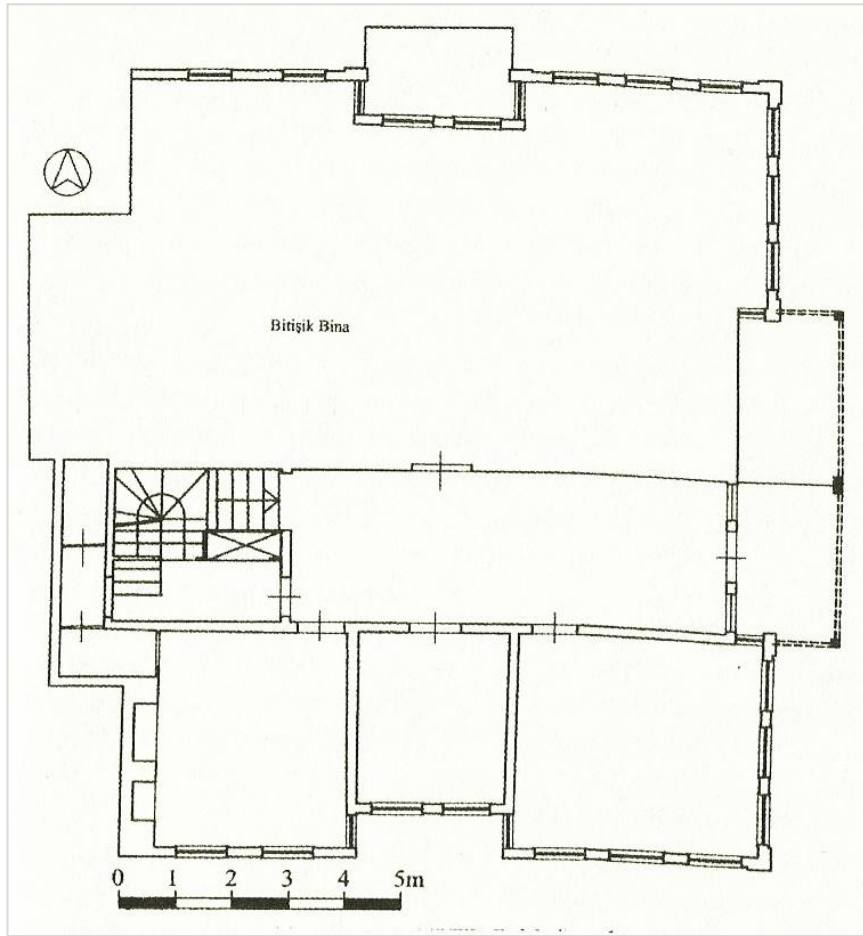

Hayat Kat Planı

1. Kat Planı

Tablo 6.18. (Devam): Mürvet Tanyel Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

2. Kat Planı

Cephe özellikleri: Son yıllarda dış etkenlerden dolayı iyice harap hale gelen evin dış cephe mimarisi dikkat çekicidir. Evin güney-doğu bölümü çökme tehlikesi geçirmektedir. Evin girişinin de bulunduğu güney cephesinde alt kat odalarından güneybatıda olanının pencereleri ahşap kare formudur. Çift kanatlı ahşap kapının üzerinde ise basık kemerli ahşap bir ışıklık yer almaktadır. Güney-doğu köşede yer alan odanın pencereleri yuvarlak kemerli olup alt kısımlarında demir korkuluklar, üst bölümlerinde ise ahşap kafesler bulunmaktadır. Giyotinli olan üst kat pencerelerinin tamamı yuvarlak kemerli olup ahşap kafeslidirler. Bazı pencerelerin ahşap kafesleri kırılmıştır (Tablo 6.19.).

Evin doğu cephesi diğer cephelere göre daha hareketlidir. Tam ortada dışa doğru taşıntı yapan ahşap korkuluklu 1. ve 2. kat gezemekleri cepheyi hareketlendirmektedir. Kademeli başlıklara sahip ikişer ahşap sütun tarafından taşınan gezemeklerden 2. katta olanının cephesi üçgen alınlık şeklinde sonlanmaktadır. Bu cephedeki pencerelerden hayat bölümüne ait olanlar küçük mazgal pencere şeklinde olup üst katlardakiler yuvarlak kemerlidir. Bu pencereler de ahşap kafesli olup alt kattakilere benzer demir korkulukları bulunmaktadır. Kuzey cephe güney cephe ile aynı özellikler taşımakta olup tek fark 2. katta giriş sahanlığının üzeri üçgen alınlıklı bir gezemek olarak düzenlenmiştir.

Süsleme: Yapı, iç mimarisinde yapılan onarımlarla orijinal birçok özelliğin iyitirmiştir. İçerde süsleme özellikleri fazla yoktur. Dikkat çeken en önemli süsleme unsurlarından biri 2. kat sofasının üzerini örten ahşap tekne tavanıdır. Kademeli bir şekilde içe doğru daralan tekne tavanın göbek kısmı kadife ile kaplanmıştır. Dış mimaride dikkati çeken süslemeler ise 1. kat odalarının pencerelerinin önünde yer alan demir korkuluklardır. Korkuluklar uçları volütlü motiflerinin sırt sırta vermesi ile oluşan bir kompozisyon şeklindedir. Gezemeklerin ahşap korkulukları basit torna işidir. Yapıdaki bir diğer süsleme de doğu cephede 2. kat gezemeğinin üçgen alınlığının ortasında yer alan ahşap güneş motifidir. Oluklu çıtaların oluşturduğu sular kısa ve uzun şekilde alternatifli olarak yerleştirilmiştir. Ayrıca bu gezemeğin tavanında kalem isi süsleme de bulunmaktadır. Beyaz zemin üzerine sarı renkle yapılan süslemeler dikdörtgen bir pano şeklindedir. Panonun etrafı dilimleri içe dönük bir bordürle çevrelendikten sonra ortada kenarları dilimli yuvarlak bir madalyon yerleştirilmiştir. Etrafı kare şeklinde bir konturla çerçevelenen bu göbek

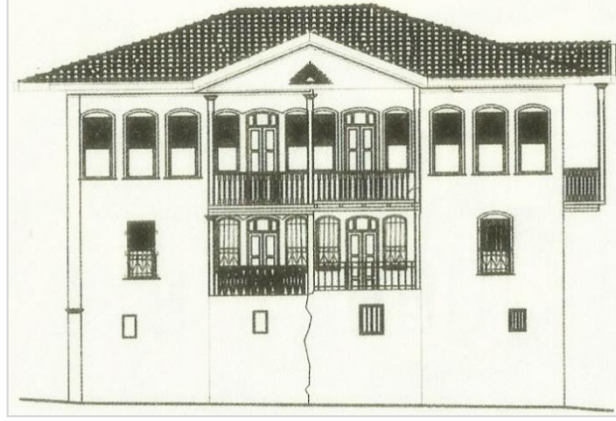
motifinin iki ucuna da birer baklava motifi yerleştirilmiştir. Bakımsızlıktan yıkılmak üzere olan Mürvet TANYEL Evi Taraklı evleri içinde XIX. yy. özelliklerini yansıtan cephe düzenlemesi ile önemli örneklerden biri olarak günümüze ulaşmıştır (Çetin, 1999).

Malzeme ve Teknik: Moloz taş temel üzerine ahşap karkas arası kerpiç dolgulu olarak inşa edilen yapının üzeri alaturka kiremit kaplı kırma çatı ile örtülmüştür. Evin dış cepheleri saman katkılı çamur ile sıvanmış, sıvanın üzeri sarı boya ile boyanmıştır. Kerpiç dış etkilere karşı dayanıksız bir malzeme olduğu için yapının cephelerinde ileri derecede bozulmalar meydana gelmiş ve taşıyıcı sistem olan ahşap çatı açığa çıkmıştır.

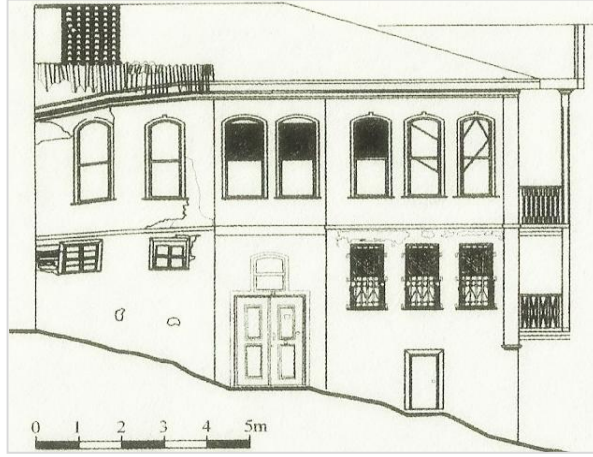
Evin hayat bölümünü oluşturan bodrum kat toprak zeminli olup, duvarlar kerpiç ile örülmüş, üzeri saman katkılı çamur ile sıvanıp boyanmıştır. Tavanlar ise ahşap kirişli döşeme şeklindedir. Üst katla bağlantıyı sağlayan merdivenler ahşaptır. Güney yönden çift kanatlı ahşap bir kapı ile geçilen 1. katın giriş eyvanı kapının üzerinde yer alan basık kemerli küçük bir pencere ile aydınlatılmıştır. Toprak zeminli bu bölümün üzeri ahşap kirişli tavan ile örtülmüştür. Sofanın sağında ve solunda köşe odalarına açılan birer pencere bulunmaktadır. Girişleri üst katla bağlantıyı sağlayan merdivenlerin içinde bulunduğu doğu ve batı eyvanlarına açılan bu odalardan güneydoğuda olanının içinde iki ahşap kapaklı yüklük bulunmaktadır. Güney-batıda bulunan odanın batı duvarında da bir ocak ile bir gusül dolabı bulunmaktadır. 1. Katın simetrisi olan 2. Kata batı eyvanı içinde yer alan ahşap merdivenlerle ulaşılmaktadır. Ahşap döşeme ve tavan kaplamasına sahip orta sofanın tavanı tekne tavan formunda olup yukarıya doğru kademeli bir şekilde daralmaktadır. Sofa güney yönünde çift kanatlı bir kapı ile güney eyvanına açılmaktadır.

Doğu yönünde ise çift kanatlı ahşap bir kapı ile üst kat gezemeğine bağlanmaktadır. Güney eyvanın iki köşesinde yer alan odalar alt kat odaları ile benzer özellikler göstermektedir. Bu odalardan güney-batıda olanının batı duvarında bir ocak ile bir gusül dolabı yer almaktadır.

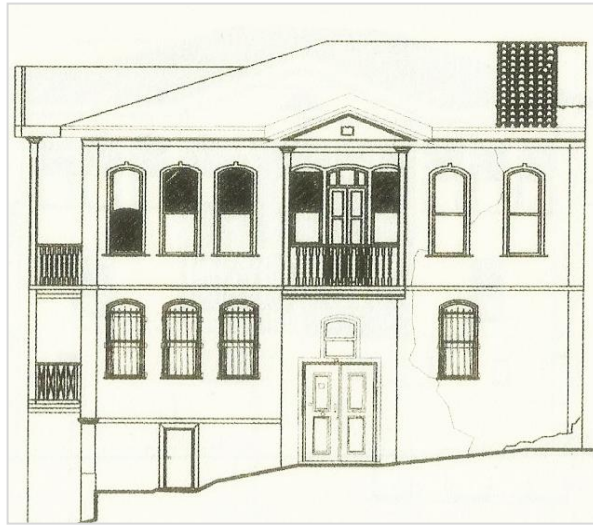
Tablo 6.19. Mürvet Tanyel Evi Cephe Rölöveleri (Taraklı Belediye Arşivi)

Doğu Cephesi Çizimi

Güney Cephesi Çizimi

Kuzey Cephesi Çizimi

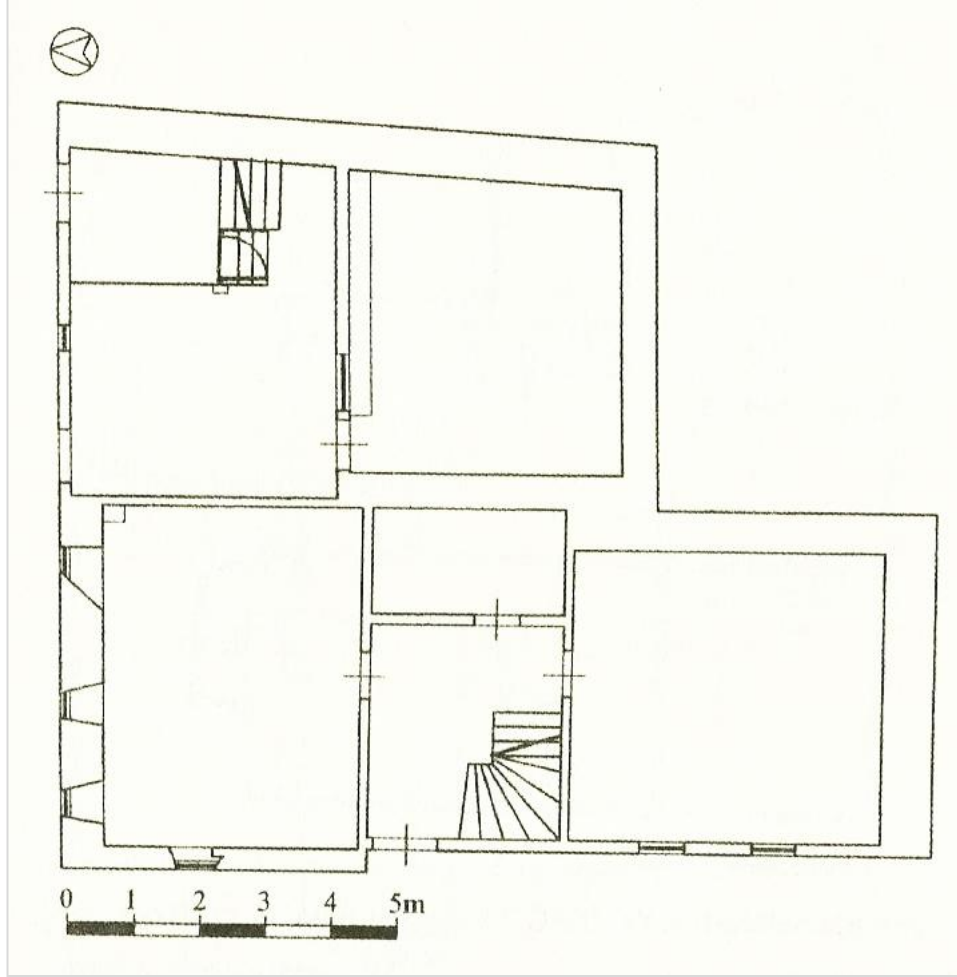
6.2.9. Selahattin Kozcağız Evi

Yeri: Yangın önü Meydanı Caddesi No: 12’de bulunmaktadır.

Tarihçe: Tescilli 512 olan evin yapım tarihi ile ilgili herhangi yazılı bir belge yoktur. Ancak tescil fişinden ve ev sahibinin ifadelerine göre 1930 yılında İsmail KOZCAĞIZ tarafından yaptırılmıştır.

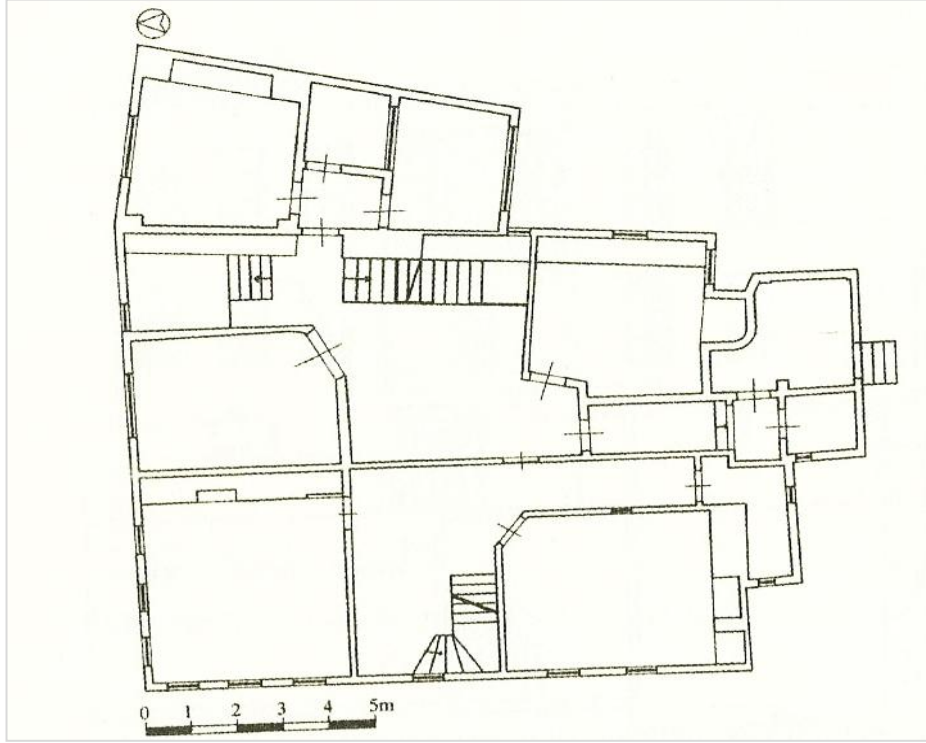
Plan özellikleri: Zemin kat üzerine iki katlı olarak inşa edilen evin hayat bölümünü oluşturan zemin katı sonraki dönemlerde yapılan onarımlar ve eklemelerle orijinal özelliklerini kaybetmiştir. İki kuzeyde biri batıda üç ayrı girişi bulunan bu katın içerisi sonraki onarımlarla büyük ölçüde değiştirilmiştir. Kuzey duvarında üç mazgal pencere ile aydınlatılan bu katın batı duvarında üç küçük penceresi daha bulunmaktadır. Diğer duvarlar tamamen sağır tutulmuştur. Batı duvarının ortasında ve kuzey duvarının doğu köşesinde yer alan girişlerin açıldığı sahanlıklarda bulunan ahşap merdivenlerle 1. kat ile bağlantı sağlanmıştır. Oldukça çarpık bir plana sahip olan 1. katın doğu yönüne yeni eklemeler yapılmak suretiyle ev genişletilmiştir. İç mimaride de bir hayli değişiklik yapıldığı için orijinal planı bozulmuştur. Ancak buna rağmen odaların ve sofanın konumundan ev “orta sofalı plan tipi” özelliklerini göstermektedir (Tablo 6.20.). Ev sonraki onarımlarla bir hayli değiştiği için şimdiki hali iç sofalı plan tipine yakın olmasına rağmen odaların köşelerinin batıda ve güneyde yer alan eyvanların orta sofa ile birleşmesi orta sofalı plan tipi özelliklerini göstermektedir. Kuzey-doğuda yer alan merdiven sahanlığı ortadaki sofaya açılmakta, sofa batı ve güney yöne iki eyvan ile uzanmaktadır. Batı eyvanının içinde alt ve üst katla bağlantıyı sağlayan ahşap merdivenler yer almaktadır. Sonraki dönemlerde sofanın ortasına kuzey-güney doğrultuda bir duvar örülerek ikiye ayrılmıştır. Bu kata ayrıca güneyden açılan başka bir kapı ile de geçilmektedir. Orta sofanın üç köşesinde yer alan odalar yapılan onarımlarla orijinal özelliklerini kaybetmişlerdir. Bu odaların batı duvarlarında yer alan niş ve dolaplar orijinaldir. Kuzey-doğudan ve batı eyvanının içinde yer alan merdivenlerle çıkılan 2. kat 1. kat ile aynı plan özelliği göstermektedir. Bu katta da iç mimaride yapılan onarım ve değişikliklerle orijinal özellikler kaybolmuştur. Orta sofanın batı ucu dışa doğru çıkıntı yaparak bir kapı ile gezemeğe açılmaktadır. İç mimaride yapılan değişiklikler nedeni ile bu katta kuzey-batı köşede yer alan odanın doğu duvarında yer alan ahşap yüklük ve dolap dışında dikkati çeken orijinal bir şey yoktur.

Tablo 6.20. Selahattin Kozcağız Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

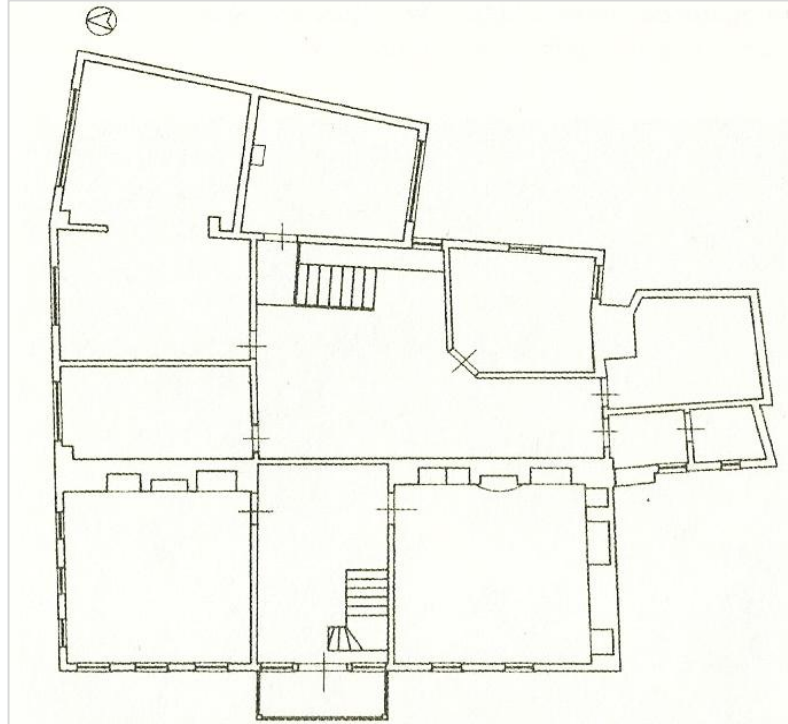

Hayat Planı (Ç.Öztürk'ten)

Tablo 6.20. (Devam): Selahattin Kozcağız Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

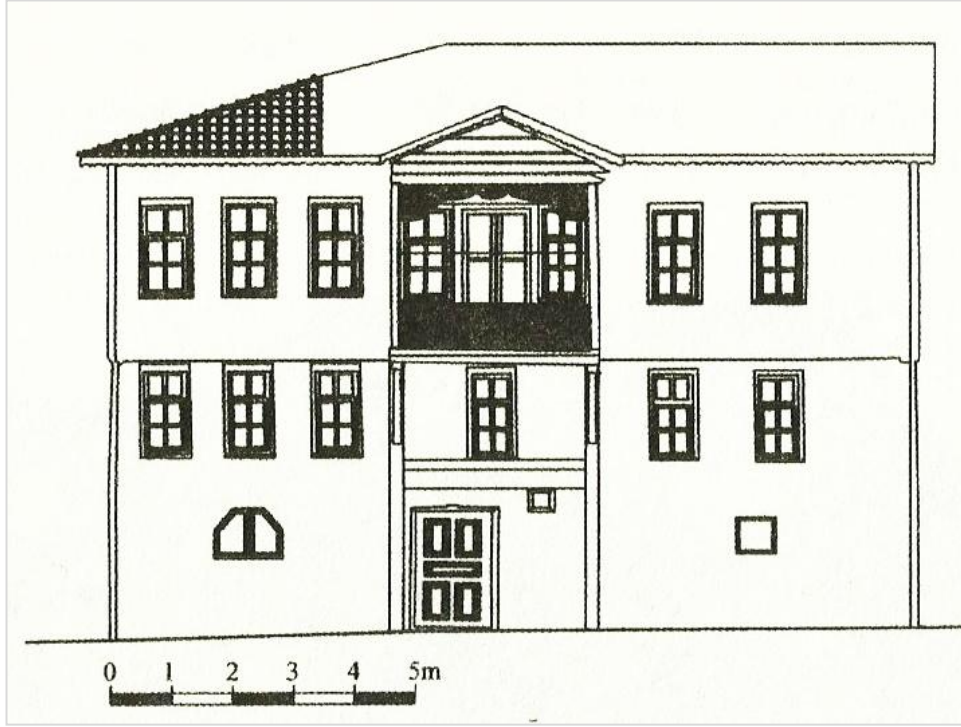

1. Kat Planı (Ç.Öztürk'ten)

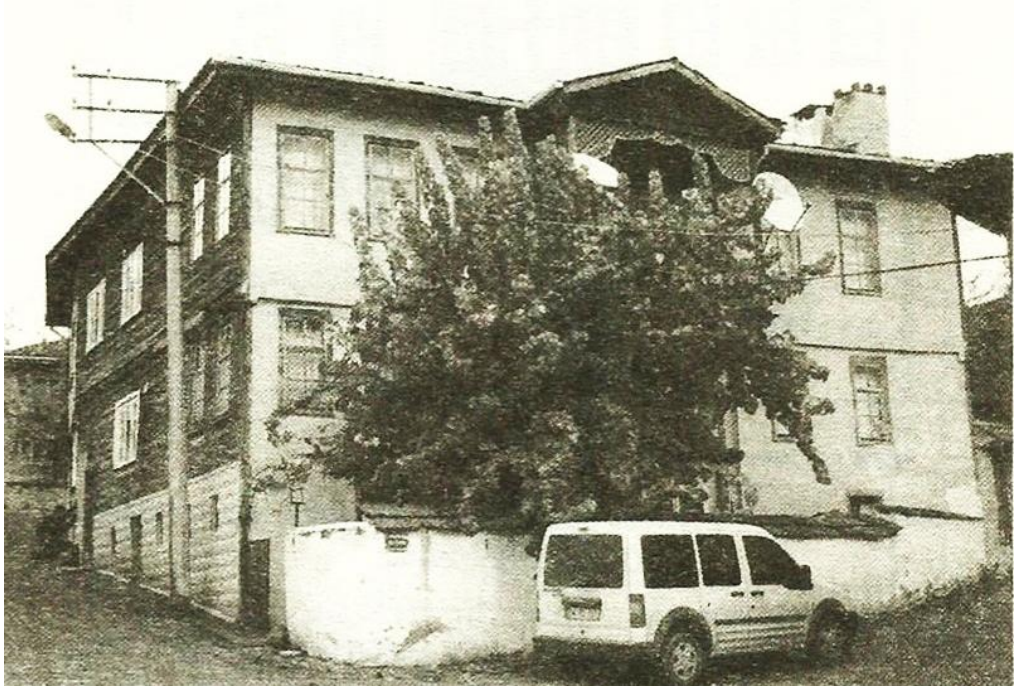
2. Kat Planı (Ç.Öztürk'ten)

Tablo 6.21. Selahattin Kozcağız Evi Cephe Rölövesi (Taraklı Belediye Arşivi)

Batı Cephe Çizimi (Ç.Öztürk'ten)

Tablo 6.22. Selahattin Kozcağız Evi Görünüşü (Taraklı Belediye Arşivi)

Genel Görünümü

Süsleme: Selahattin KOZCAĞIZ Evi'nin plan ve mimari özellikleri onarımlarla değişmesine rağmen orijinal tavan süslemeleri dikkat çekicidir. 2. katın batı eyvanına ait dikdörtgen tavan dıştan içe doğru kademeli bir biçimde daralarak ortada dikdörtgen bir pano oluşturmaktadır. Çıtakâri tekniğinde süslenen tavan göbeğinin dışını zikzak motiflerinin yan yana gelmesi ile oluşturulmuş bir bordür çevrelemektedir. Dikdörtgen tavanın yüzeyi ortada pullu çivilerle tutturulan dört yapraklı çiçek motiflerinin yan yana gelmesi ile oluşan bir kompozisyon tamamlamaktadır.

Tavan süslemesinin görüldüğü bir diğer yer de 2. katın kuzey-batı köşesinde yer alan odadır. Ahşap tavanın ortası kare forma dönüştürüldükten sonra ortasına verev yerleştirilmiş bir kare kompozisyon daha bulunmaktadır. İki kare arasında yer alan köşe boşlukları çıtaların verev çakılması ile doldurulmuştur. Etrafı testere dişi şeklinde aşağı doğru sarkan bir kenar suyu ile çerçevelenen kare göbek, kabartma biçiminde ve üzerinde çiçek motiflerinin yer aldığı bir çember ile çevrelenmiştir. Bu çemberden sonra ortalarından pullu çivilerle çakılan dört yapraklı çiçek motiflerinin oluşturduğu bir kuşak yer almaktadır. Kabartma ahşap bir çemberden sonra orta kısım iki daire şeklinde süsleme kuşağı ile tamamlanmıştır. Bu süsleme kuşakları ahşap üzerine kalem işi tekniğinde olup en dıştaki lacivert zemin üzerine sarı renkte natüralist çiçek ve yaprak motiflerinden oluşmaktadır. Göbeğin ortasını oluşturan 2. kuşak ise sarı zemin üzerine lacivert renklerle ortadan dışa doğru gelişen pervane yapraklarını hatırlatan bir madalyonla tamamlanmıştır. Pervane yapraklarının aralarına da üç yapraklı stilize çiçek motifleri yerleştirilmiştir.

Evin süsleme bakımından bir diğer yeri ise bodrum kat giriş kapısı üzerinde yer alan pirinç kapı tomağıdır. Diğer Taraklı evlerinde sıklıkla karsımıza çıkan kapı tokmakları formundaki bu yatay oval biçimli kapı tokmağı döküm tekniği ile yapılmış olup malzemesi pirinçtir. Ağzı yukarı doğru olan bir "C" şeklindedir. Uçları volütlüdür. Gövdenin alt ortasında, bastırılarak yapılmış parmak izine benzer, ortadaki büyük yanlardaki küçük, yan yana üç tane şekil vardır. Tokmak çevresinin kapı dışında kalan bas kısmı, yatay kısa bir boru şeklinde olup üzeri çentiklidir. Tokmağın üst ucunda bulunan çıkıntıları bu küçük borunun uçlarına takılırlar. Aynası kapı çivisinden yukarı doğru dik duran bir yaprak biçimindedir. Aynanın içerisi ajur tekniği ile yukarı doğru giderek yükselen dikey oylumlarla süslenmiştir.

Alt parçayı oluşturan kabara daha küçük ölçülerde olup palmet yaprağını hatırlatmaktadır. Bunun da içerisi ajur tekniği ile oylumlanmıştır. Bu bölümün bir kısmı kopmuştur. Evin ilgi çeken bir diğer madeni süsleme de kapı kilididir. Sakarya ve çevresinde sıklıkla örneklerini gördüğümüz demir kilidin ana gövdesini oluşturan alt tablası dikdörtgen formlu olup alt ve üst kısımları iki yana kıvrılan volüt biçimli stilize edilmiş bitki formları ile taçlandırılmıştır. Bu taçlar stilize edilmiş, başları iki yana dönük kartal motiflerini de hatırlatmaktadır. Ana gövdenin üzerinde yer alan kilit düzeneği ise alt kısmı zarif bir kıvrım üzerine oturmakta, üst kısmı ise kademeli zarif iki palmet motifinden meydana gelmektedir. Kapı kilidinde ve tokmağında korozyon meydana gelmiştir.

Evin içinde yer alan ahşap aynalı konsol XIX. yy. Batı eklektizminin Osmanlı mobilyalarına bir yansıması olarak karsımıza çıkan üsluptaki süslemeleri ile dikkat çekmektedir (Çetin, 1999).

Selahattin KOZCAĞIZ Evi iç ve dış mimarisinde sonraki dönemlerde yapılan onarımlarla bir hayli değişiklik geçirmesine rağmen özellikle orijinal tavan süslemeleri, kapı tokmağı ve kilit sistemi ile Taraklı evleri içerisinde önemli bir konuma sahiptir (Çetin, 1999) (Tablo 6.21.).

Malzeme ve Teknik: Yapı, moloz taş duvarlı bodrum kat üzerine ahşap çatıklı karkas olarak inşa edilmiş ve duvar yüzeyleri tahta kaplama ile kaplanmıştır. Üst örtü alaturka kiremit kaplı üç omuzlu çatı ile kapatılmıştır. Evin kuzey cephesi hariç diğer cepheleri sonradan betonarme sıva ile sıvanarak boyanmıştır (Tablo 6.22.).

Evin hayat bölümünü oluşturan bodrum kat yapılan onarımlarla orijinal özelliklerini kaybetmiştir. Bu bölümüm kuzey-doğu köşede yer alan ahşap tek kanatlı giriş kapısı orijinaldir. Süsleme özelliği bulunmayan kapının üzerinde gösterişli bir pirinç kapı tokmağı yer almaktadır. 1. katta kuzey-batı köşede yer alan ve kuzey ve batı cephelere üçer pencere ile açılan odanın doğu duvarında yer alan ahşap dolap ve yüklükler orijinaldir. Benzer yüklük ve dolaplar güney-doğu köşede yer alan odada da bulunmaktadır.

Diğer odalarda yapılan onarımlarla orijinal özellikler bozulmuştur. 2. kat 1. kat ile aynı özellikler göstermesine rağmen orijinal unsurlar daha fazladır. Bu katta özellikle

batı eyvanını tavan süslemesi ile kuzey-batı köşede yer alan odanın tavan süslemeleri dikkat çekicidir. Bu katta da alt kat odalarındakilere benzer dolap ve yüklükler bulunmaktadır. Döşeme ve tavanlar ahşap olup pencere ve kapıların büyük bir bölümü değiştirilmiştir.

6.3. Küçük Evler

Yapısal olarak daha küçük ve orta halli ailelere ait olan 8 adet konut Mimari özellikleri ve karakteristiği açısından incelemek amaçlı seçildi. Konutlar Plan, Cephe, Malzeme ve Teknik özellikler ele alınarak irdelenmiş, çizim ve resimler ile anlatımı desteklenmiştir.

6.3.1. Sabahat Akın Evi

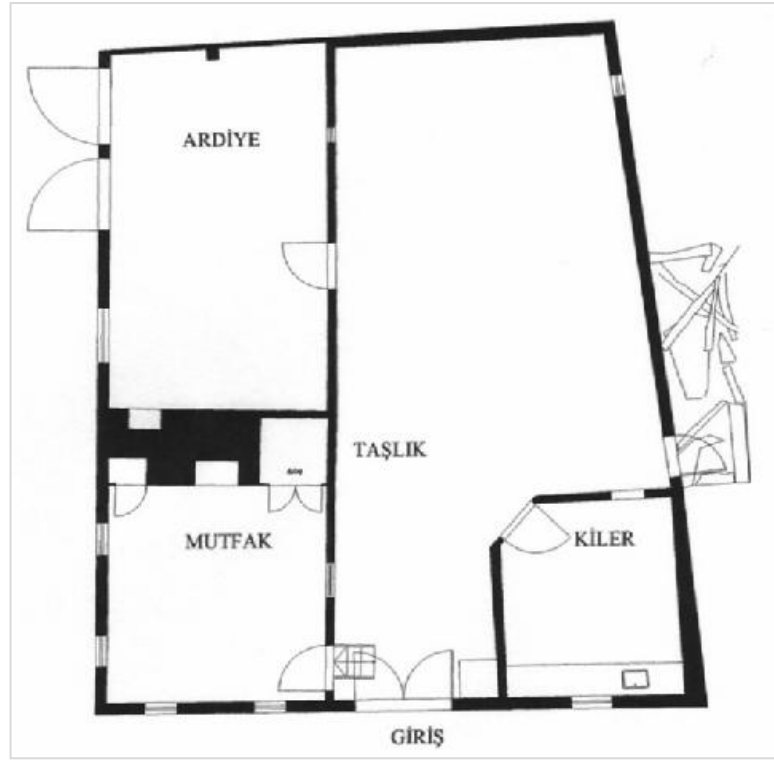
Yeri: Taraklı ilçesi, Ulucami Mahallesi No:5, 5 no.lu pafta ve 533 no.lu parselde bulunan yapı, günümüzde kullanılmamaktadır.

Plan özellikleri: Evi diğerlerinden ayıran en büyük özelliği boyutlarıdır. Ne yaşamayı güçleştirecek kadar büyük ne de yerleşmeye el vermeyecek kadar küçüktür (Tablo 6.23.).

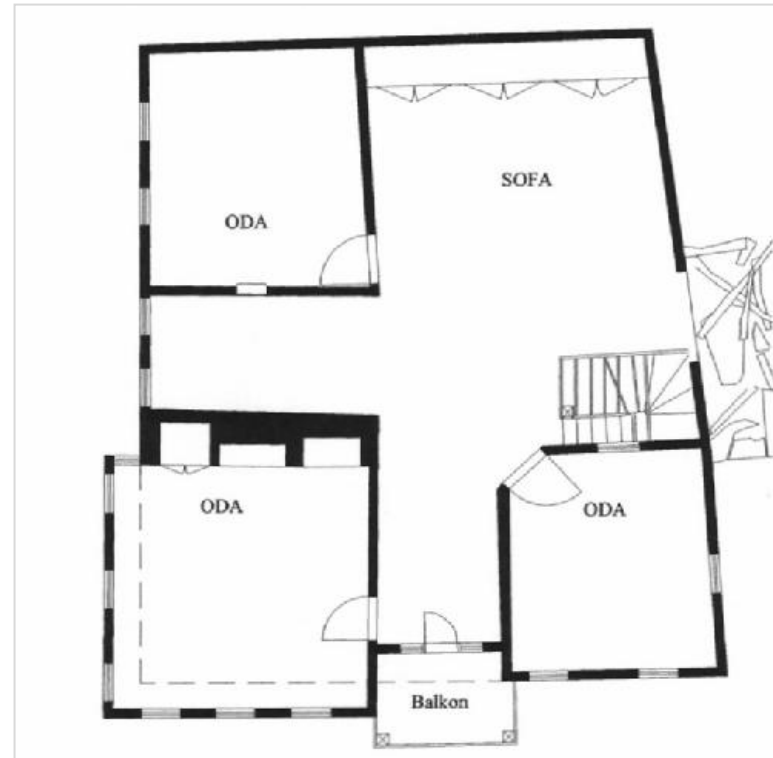
Cephe özellikleri: Cephelerin genelinde sıva dökülmeleri ve çatlaklar meydana gelmiştir. Bu evde de pencereler giyotin tiptedir. Girişin hemen üstünde ahşap dikmeli ve süslemeli açık bir çıkma bulunur. Evin sol cephesinde görülen büyük ahşap kapı evin altında yapılmış bir dükkâna aittir (Tablo 6.24.). Dükkânın daha önceleri nalbant olarak kullanıldığı sanılmaktadır. Üst kat pencerelerinin hemen altında gözüken ahşap çıkma ise çiçeklik olarak kullanılmıştır (Çetin, 1999) (Tablo 6.25.).

Malzeme ve Teknik: Ev ahşap karkas olarak yapılmıştır. Evin sahibi burada yaşamamaktadır çünkü evde ciddi hasarlar vardır. Sıva dökülmeleri ve çürüyen doğramaların yanında evin sağ yan cephesini oluşturan duvar çökmüş durumdadır.

Tablo 6.23. Sabahat Akın Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

Zemin Kat Planı

1. Kat Planı

Tablo 6.24. Sabahat Akın Evi Cephe Rölöveleri (Taraklı Belediye Arşivi)

Sol Yan Cephe

Giriş Cephesi

Tablo 6.25. Sabahat Akın Evi Görünüşleri (Taraklı Belediye Arşivi)

Ön Görünüş

Sağ Yan Görünüş

Sol Yan Görünüş

6.3.2. İzzet Erdoğmuş Evi

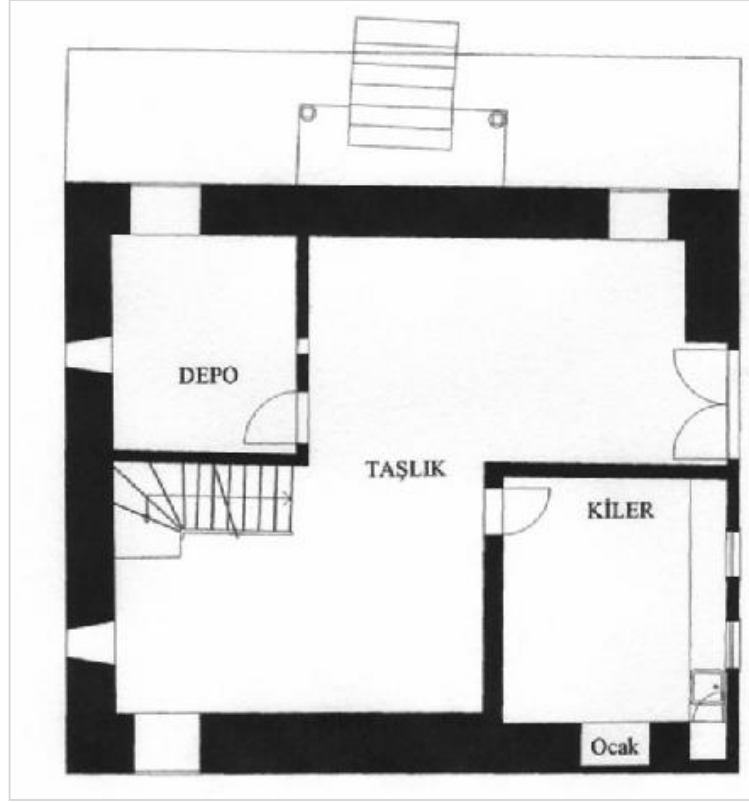
Yeri: Taraklı İlçesi, Ulucami Mahallesi, pafta 5. parsel 684’te bulunan yapı, halen konut olarak kullanılmaktadır.

Plan özellikleri: Bodrum kat, zemin kat ve birinci kattan oluşmaktadır ve konstrüksiyon bakımından iyi durumdadır. Yapıya giriş kuzeydoğu yönünden, Rüştüye Sokak’tan yüksek kottaki ön bahçeye ulaşan taş merdivenle sağlanır. Sokak tarafında, ana binanın sağ tarafında, binaya bitişik olarak konumlanmış ve depo olarak kullanılan bir eklenti bulunur (Tablo 6.26.).

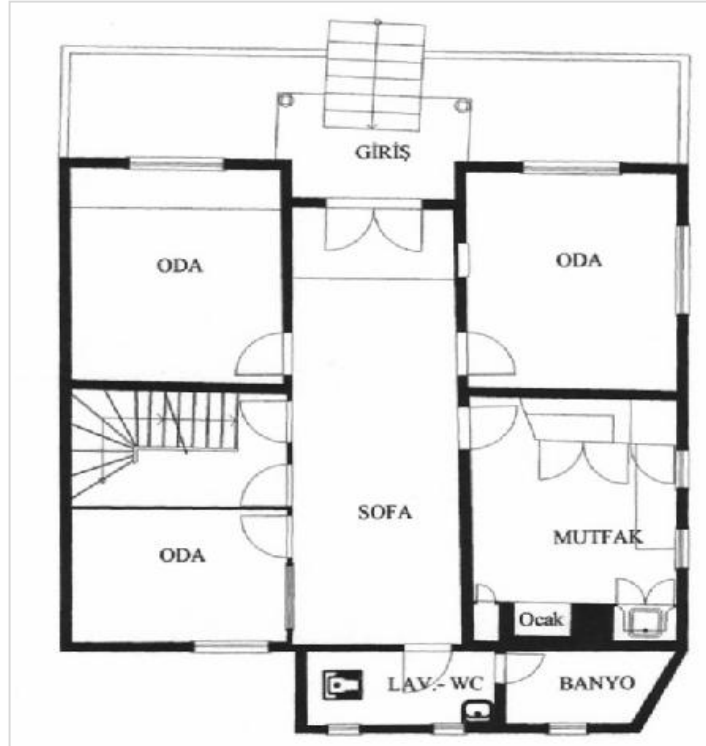
Cephe özellikleri: Bina cephesi orijinal halini korumaktadır. Giriş, taş basamakla çıkılan taş sahanlıktan çift kanatlı ahşap kapı ile sağlanmaktadır. Giriş üstünde sofadan kullanılan açık çıkma bulunmaktadır. Pencere tipleri, ilçede bulunan diğer evlerden farklı olarak, yandan açılır ve geniştir. 1930’lu yıllardan sonra yapılan binalarda pencereler geniş yapılmıştır. Girişin her iki yanındaki ahşap sütunlar, ahşap süslemeler ve saçak işlemleri yapının ilk göze çarpan özellikleridir (Çetin, 1999) (Tablo 6.27.).

Malzeme ve Teknik: Yapının taşıyıcı sistemi ahşap karkas olup, duvarlarda dolgu malzemesi olarak kerpiç kullanılmıştır. Kıрма çatı Marsilya tipi kiremit kaplıdır.

Tablo 6.26. İzzet Erdoğan Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

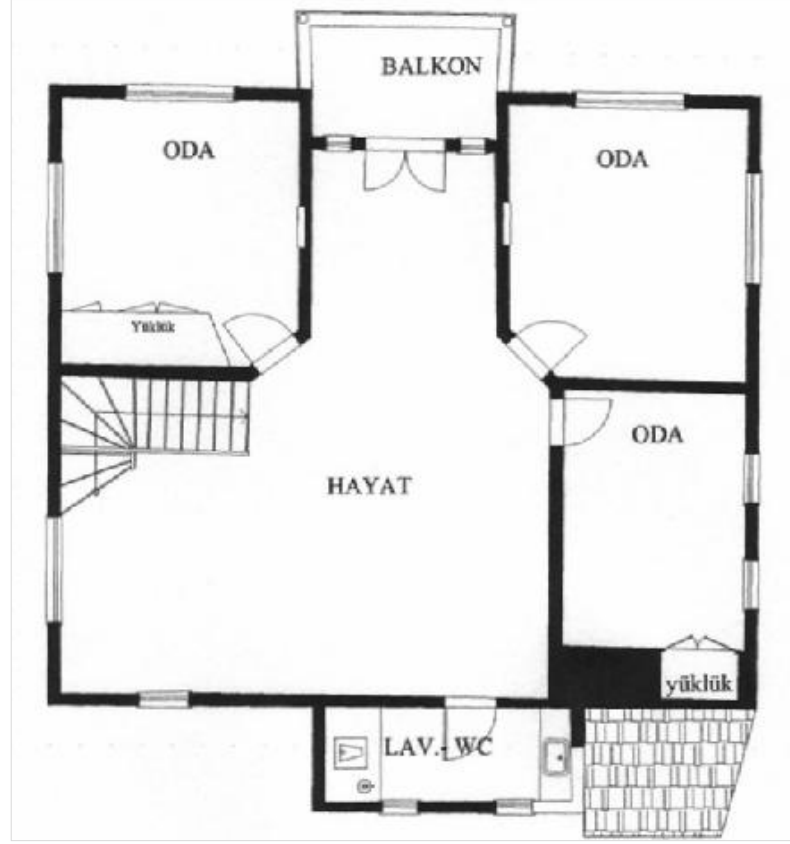

Bodrum Kat Planı

Zemin Kat Planı

Tablo 6.26. (Devam): İzzet Erdoğan Evi Plan ve Cephe Rölövesi (Taraklı Belediye Arşivi)

1. Kat Planı

Giriş Cephesi

Tablo 6.27. İzzet Erdoğan Evi Görünüşü (Taraklı Belediye Arşivi)

Ön Görünüşü

6.3.3. Fatma İşsever Evi

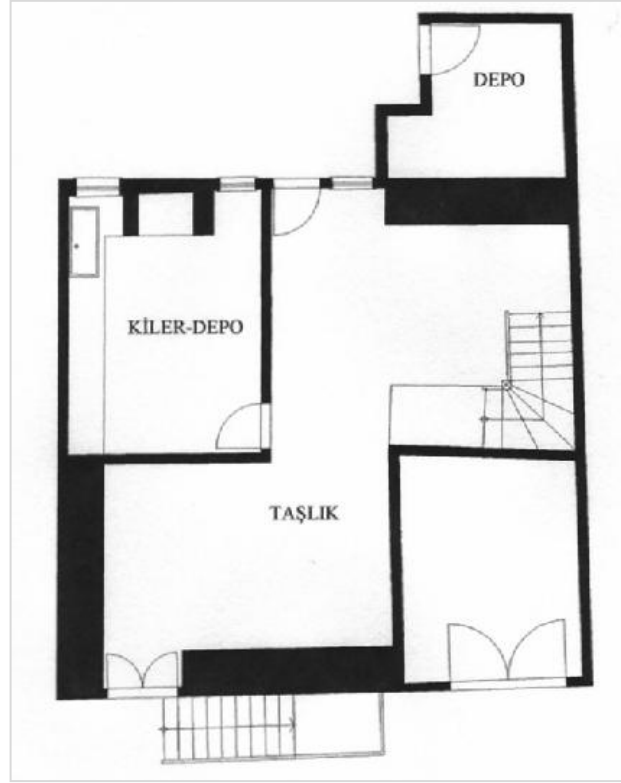
Yeri: Taraklı ilçesi, Ulucami Mahallesi No:6, 6 no.lu pafta ve 685 no.lu parselde bulunan yapı, günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Plan özellikleri: Bodrum kat, zemin kat ve 1. kattan oluşan, taş temel üzeri ahşap karkas bir yapıdır. Yapının girişi taş basamaklı merdivenle çıkılan taş sahanlıktan çift kanatlı ahşap kapı ile sağlanmaktadır. Solda ayrıca bodrum girişi bulunmaktadır (Tablo 6.28.).

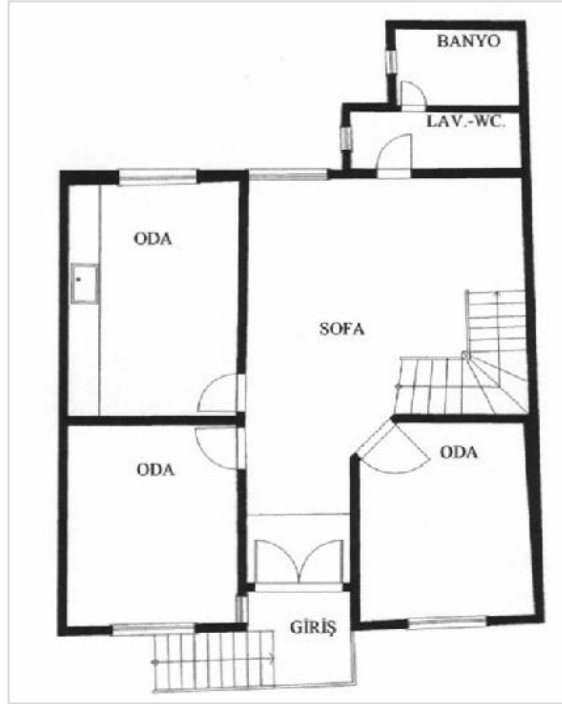
Cephe özellikleri: Zeminde, girişin iki yanında birer adet pencere bulunur. Birinci katta giriş üzerinde ahşap korkuluklu, konsollarla desteklenen ahşap dikmeli balkon yer alır. Bu bina 1930'lu yıllarda inşa edildiği için pencereleri diğer yapılardan farklı olarak geniştir (Çetin, 1999) (Tablo 6.29.).

Malzeme ve Teknik: Beşik çatısı alaturka kiremitle kaplı olup, geniş saçak altı ahşap kaplanmıştır. Yapı bugün ayakta ve konstrüksiyon bakımından iyi durumdadır.

Tablo 6.28. Fatma İşsever Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

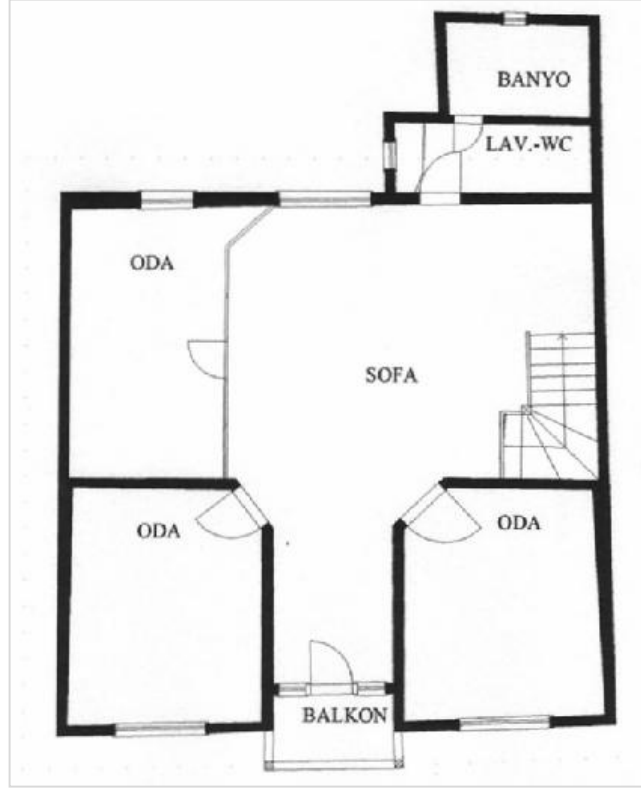

Zemin Kat Planı

1. Kat Planı

Tablo 6.28. (Devam): Fatma İşsever Evi Plan ve Cephe Rölövesi (Taraklı Belediye Arşivi)

2. Kat Planı

Giriş Cephesi

Tablo 6.29. Fatma İşsever Evi Görünüşü (Taraklı Belediye Arşivi)

Ön Görünüşü

6.3.4. İsmail Hakkı Akay Evi

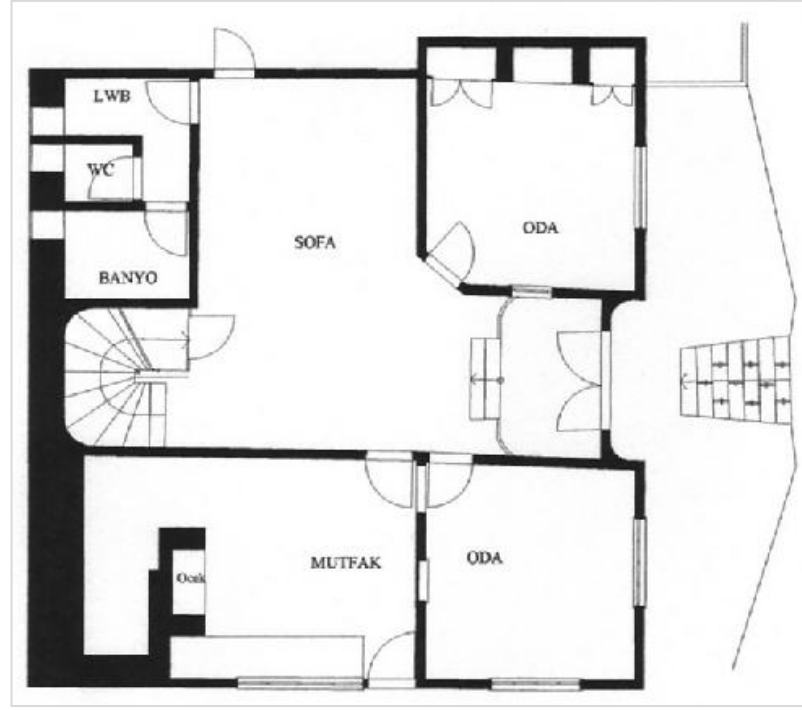
Yeri: Taraklı ilçesi, Hacı Murat Mahallesi, 6 no.lu pafta ve 72 no.lu parselde bulunan yapı, günümüzde de konut olarak kullanılmaktadır.

Plan özellikleri: Yapı zemin ve 1. kattan oluşmaktadır. Yer olarak Taraklı'nın girişinde, hanın karşısında bulunan ev Taraklıya hâkim bir konumdadır.

Merdivenle çıkılan küçük bir bahçeden güney cephedeki kapıyla giriş sağlanmaktadır. Taraklı evlerinde görülen genel karakter burada da görülmektedir. Ortada sofa köşelerde odalar yer almaktadır (Çetin, 1999) (Tablo 6.30.).

Cephe özellikleri: Salon cephedeki üçgen alınlıklı çıkmaya açılmaktadır (Tablo 6.31.). Pencere ve giriş kapısının üzerindeki aydınlık boyutları diğer evlere göre daha büyüktür. Cephe bütün olarak ele alındığında, simetrik bir görünüm sergiler (Tablo 6.32.).

Tablo 6.30. İsmail Hakkı Akay Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

Zemin Kat

1. Kat Planı

Tablo 6.31. İsmail Hakkı Akay Evi Cephe Rölövesi (Taraklı Belediye Arşivi)

Giriş Cephesi

Sol Yan Cephe

Tablo 6.32. İsmail Hakkı Akay Evi Görünüşü (Taraklı Belediye Arşivi)

Ön Cephe Görünüşü

6.3.5. Kadir Sayın Evi

Yeri: Rüştüye Meydanı'na inen yolun solunda, Yeni yol Sokak'ta, caminin arkasında yer alan yapı, konut olarak inşa edilmiştir. Ancak bugün kısmen harap durumdadır ve kullanılmamaktadır.

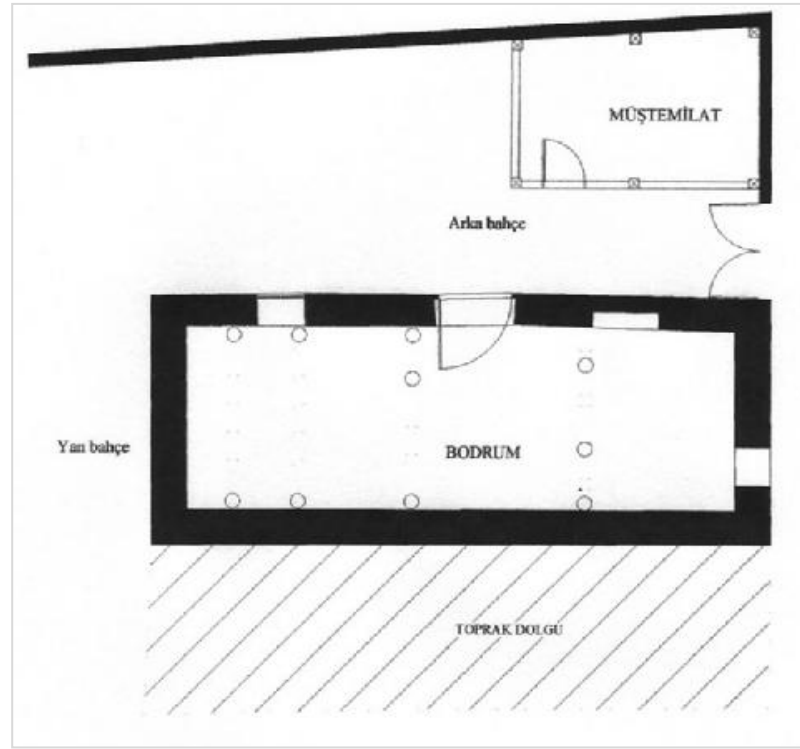
Plan özellikleri: Yapı, bodrum kat, zemin kat, zemin üstü birinci kattan oluşmaktadır ve karniyarik plan tipine sahiptir. Ahşap karkas konstrüksiyona sahip olan yapıya, ıslak hacimlerden oluşan, iki katlı betonarme bir eklenti yapılmıştır (Tablo 6.33.).

Cephe özellikleri: Çift kanatlı ahşap giriş kapısıyla yapıya giriş sağlanır. Kapının hemen üzerinde, sofanın ışık almasını sağlamak için tasarlanmış tepe penceresi bulunur. Girişin önünde üst kattaki konsol çıkmayı destekleyen, taş kaide üzerine oturtulmuş iki adet, daire kesitli kalın ahşap direk yer alır. Gerek sokak cephesindeki konsol çıkmada, gerekse taşıyıcı olan bu direklerdeki gözle görülür eğilmeler, binadaki kütleli deformasyon açısından bir fikir vermektedir (Tablo 6.34.). Alt katta bulunan giyotin pencereler, zaman içinde yenilenmiş, aynı zamanda demir parmaklıklar eklenmiştir. Zemin katın giriş cephesinde bulunan tüm duvar yüzeyinde de çimento sıva yapılmıştır. Dikdörtgen forma sahip giyotin pencerelerde ahşap kafesler vardır. Ancak zaman içinde bir kısmı yok olmuştur. Çıkmanın sağında ve solundaki pencereler aynı tipe sahipken, çıkmadaki pencereler kemerli bir forma sahiptir. Ahşap alın tahtaları yer yer kırılmıştır. Çatı alaturka kiremitle kaplıdır (Çetin, 1999).

Genel olarak yapıda, iç mekânlarda ve cephede hissedilir şekilde kütleli deformasyondan söz edilebilir. İhtiyaç dâhilinde olsa da, özgün yapıya sonradan eklenen betonarme karkas bölüm eski yapı ile büyük bir uyumsuzluk sergilemektedir. Özellikle cephelerde malzeme anlamında büyük ölçüde deformasyon ve bozulma söz konusudur.

Malzeme ve Teknik: Duvarlar tuğla ve kerpiç dolgu sistemde oluşturulmuş, üst katta ahşap kaplama yapılmıştır. Bodrum katın duvarları moloz taş ve kısmen kerpiç tuğla dolgu olup, üzeri kerpiç sıvayla sıvanmıştır. Kırmızı çatı alaturka kiremit örtüsüyle kaplıdır.

Tablo 6.33. Kadir Sayın Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

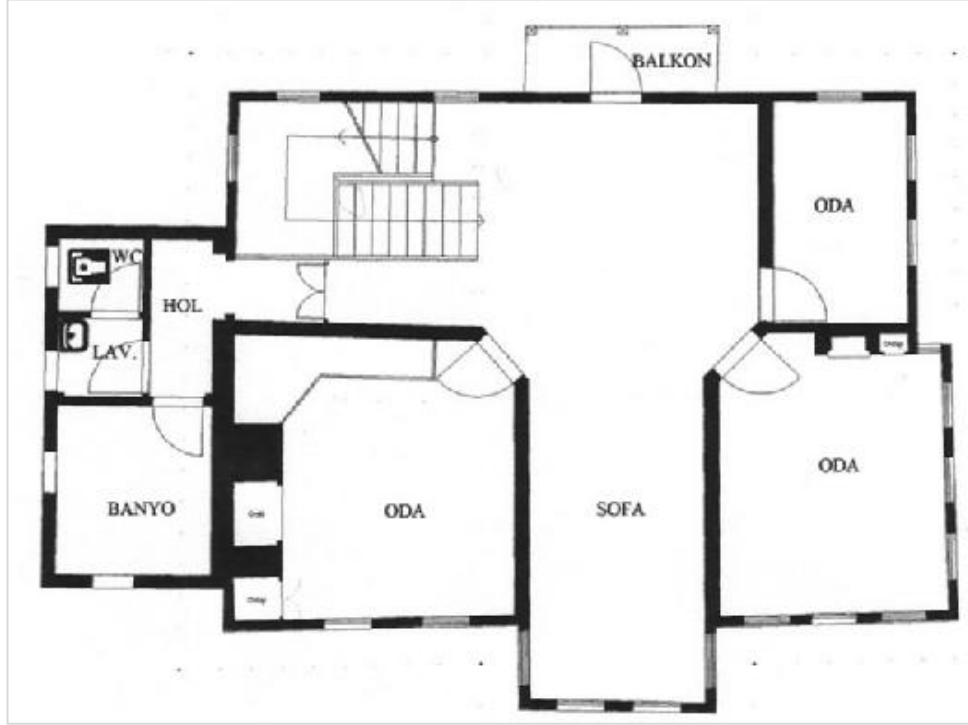

Bodrum Kat Planı

Zemin Kat Planı

Tablo 6.33. (Devam): Kadir Sayın Evi Plan ve Cephe Rölövesi (Taraklı Belediye Arşivi)

1. Kat Planı

Giriş Cephesi

Tablo 6.34. Kadir Sayın Evi Görünüşü (Taraklı Belediye Arşivi)

Bahçe ve Giriş Cephe Görünüşü

6.3.6. Bedia Özyıldız Evi

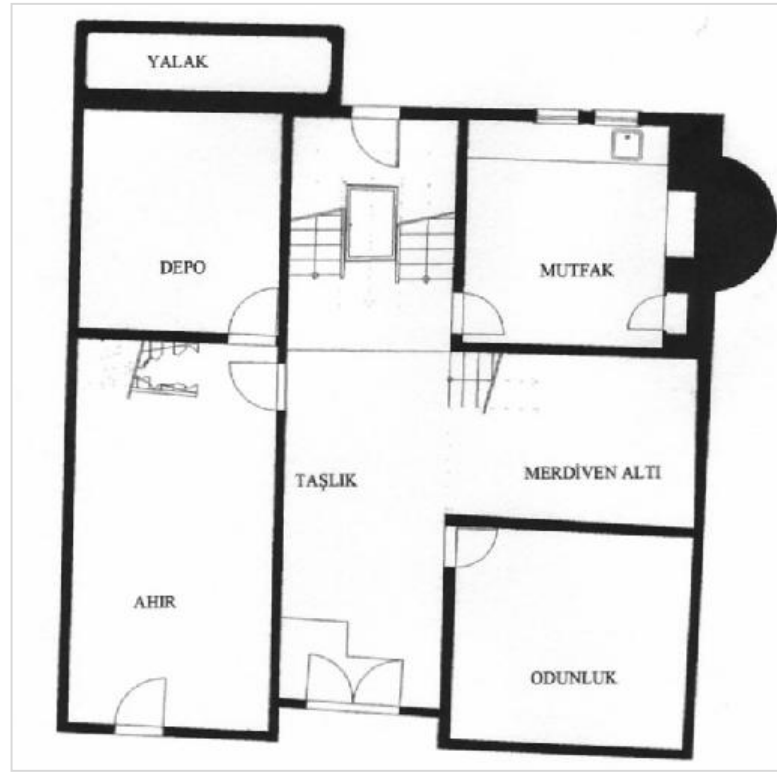
Yeri: Taraklı ilçesi, Yusuf bey Mahallesi, 8 no.lu pafta ve 824 no.lu parselde bulunan yapı, bugünkü mevcut durumu itibariyle konut olarak kullanılmaktadır.

Plan özellikleri: Yapı zemin ve 1. kattan oluşmaktadır (Tablo 6.35.).

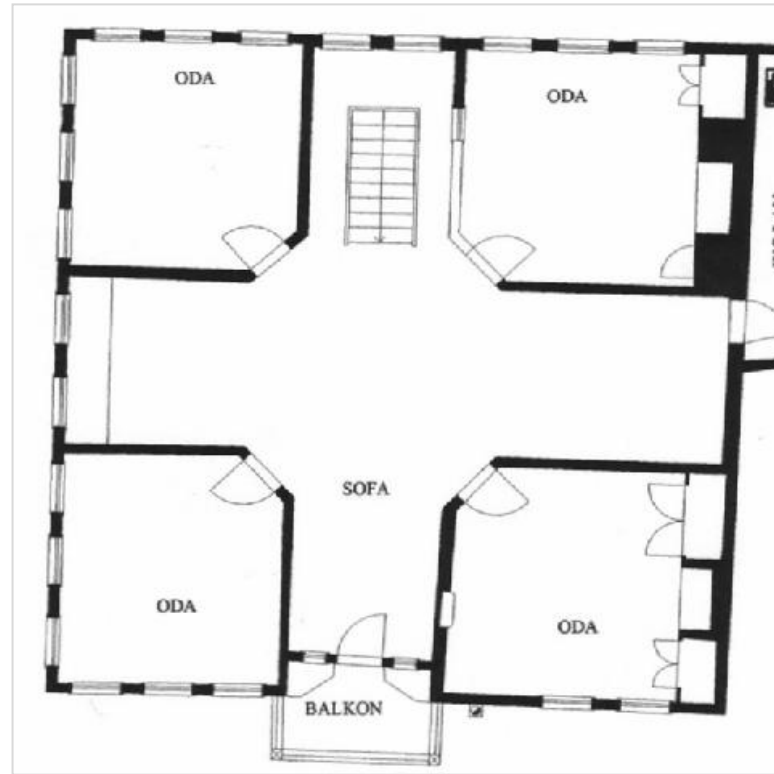
Cephe Özellikleri: Yapının girişi batıdan çift kanatlı bir kapıyla sağlanmaktadır ve bu girişin bulunduğu cephe ahşap kaplıdır (Tablo 6.36.). Birinci katta girişin üzerinde, iki ahşap konsolla desteklenen, iki adet ahşap dikmeli, süslemeli ahşap korkuluklu balkon yer alır. 1. katın sol yan ve arka cephesinde sekizer adet aynı boyutta giyotin pencere bulunmaktadır (Tablo 6.37.). Aynı pencereler giriş cephesinde de bulunmaktadır, fakat simetrik bir görünüm sergilememektedir (Çetin, 1999).

Malzeme ve Teknik: Yapı ahşap karkas konstrüksiyona sahiptir. Kıрма çatı alaturka kiremit örtüsüyle kaplıdır.

Tablo 6.35. Bedia Özyıldız Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

Zemin Kat Planı

1. Kat Planı

Tablo 6.36. Bedia Özyıldız Evi Cephe Rölöveleri (Taraklı Belediye Arşivi)

Giriş Cephesi

Giriş Sol Cephesi

Tablo 6.37. Bedia Özyıldız Evi Görünüşü (Taraklı Belediye Arşivi)

Giriş ve Yan Cephe Görünüşü

6.3.7. Reyhan Tepe Evi

Yeri: Taraklı ilçesi, Ankara caddesi No:98,5 no.lu pafta ve 408 no.lu parselde bulunan yapı, günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Plan özellikleri: Bodrum kat, zemin kat ve zemin üstü 1. kattan oluşmaktadır. Karniyarık plan tipine sahiptir (Tablo 6.38.). Yapının girişi, Ankara Caddesi'nden, üç adet taş basamakla çıkılan genişçe taş sahanlıktan, çift kanatlı ahşap kapı ile sağlanmaktadır.

Giriş kapısının üzerinde, sofanın ışık almasını sağlayan tepe penceresi bulunur. Zemin katta girişin her iki yanında ikişer adet olmak üzere, toplam dört adet dikdörtgen formlu giyotin pencere bulunmaktadır. Beton giriş sahanlığının her iki yanından ön bahçeye geçilir. Sonradan yapılmış olan alçak ön bahçe duvarları briketten örülmüştür.

Cephe özellikleri: Moloz taşıyuvanın bitiminden itibaren, tüm cepheleri kuşatan ahşap kuşaklar uzanır. Pencere altlarında da daha küçük boyutlu ahşap kuşaklar bulunur. Ön cephenin üst kattaki bölümünde de aynı tip pencereler, biçim ve boyutu aynı olacak şekilde tekrar edilmiştir. Zemin ve birinci kat arasındaki kuşaklarla, pencere altındaki kuşaklar üst katta da giriş cephesinde görülür.

Birinci katta girişin üzerinde, iki ahşap konsolla desteklenen, iki adet ahşap dikmeli, süslemeli ahşap korkuluklu balkon yer alır. Saçaklar hafif eğimli ve ahşap kaplamalıdır. Cephedeki ahşap bölümlerde yıpranmalar ve yer yer boya dökülmelerine rastlanır. Ön cephenin hemen sol yanındaysa bahçeye girişi sağlayan ahşap müstemilat bulunur.

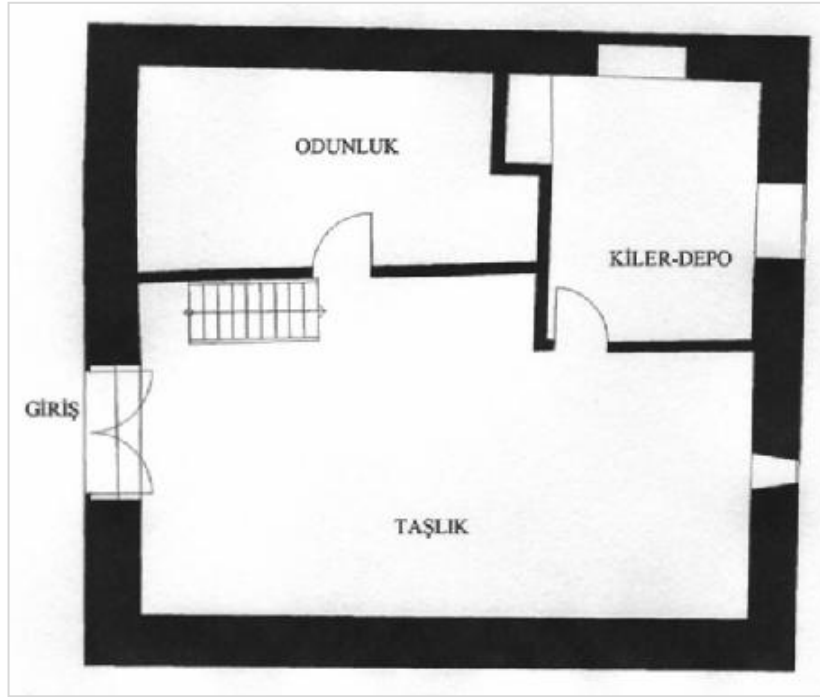
Yatay ve düşey kuşaklarla bölünmüş arka cephede, zemin ve birinci katta iki adet giyotin pencere ve yine her iki katta iki adet küçük tuvalet penceresi bulunur. Kuşaklarda yer yer boya dökülmesi görülür. Diğer cephelerin aksine, yatay kuşakların yanı sıra, cepheyi üç parçaya ayıran düşey kuşaklar vardır (Tablo 6.39.).

Kod farkından dolayı, ön cephede görülmeyen moloz taş duvarlar, arka cephede karşımıza çıkar. Bu duvara bitişik yapılmış müstemilat garaj ve kümes vardır. Ahşap

direklerle oluşturulan garajın duvarları ve çatı örtüsü, teneke ve eternitle kaplanmıştır (Çetin, 1999).

Malzeme ve Teknik: Yapı moloz taş temel üzeri, ahşap karkas arası kerpiç dolgu konstrüksiyona sahiptir. Kıрма çatı Marsilya tipi kiremitle kaplıdır. Yapı bugün ayakta ve konstrüksiyon bakımından iyi durumdadır.

Tablo 6.38. Reyhan Tepe Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

Bodrum Kat Planı

Zemin Kat Planı

Tablo 6.38. (Devam): Reyhan Tepe Evi Plan ve Görünüş Rölövesi (Taraklı Belediye Arşivi)

1. Kat Planı

Giriş Cephesi

Tablo 6.39. Reyhan Tepe Evi Görünüşü (Taraklı Belediye Arşivi)

Giriş Cephe Görünüşü

6.3.8. Alaaddin Öncü Evi

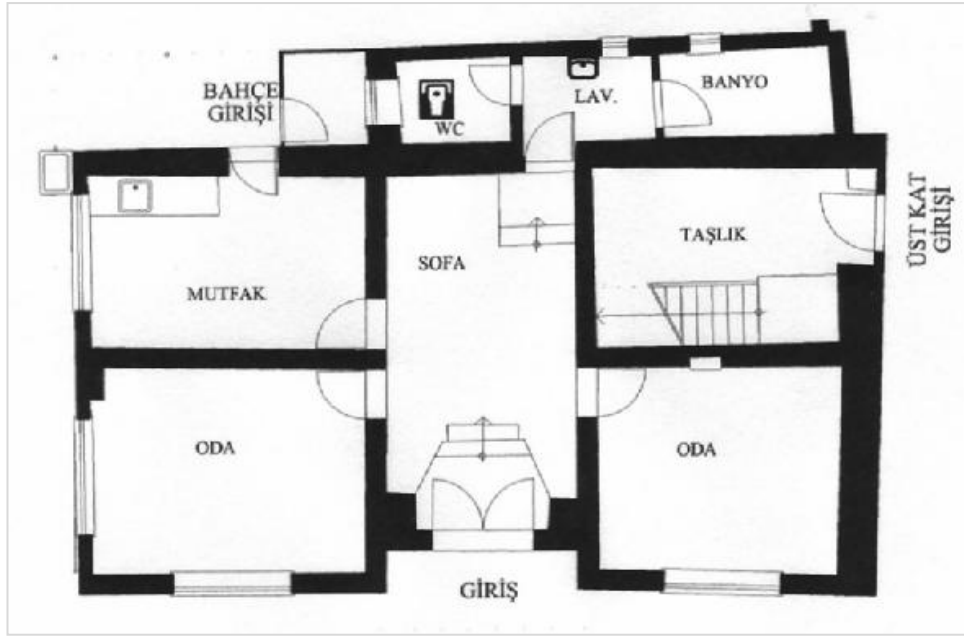
Yeri: Taraklı ilçesi, Hacı Murat Mahallesi, Okul Sokak, pafta 1, parsel 87’de bulunan yapı, günümüzde de konut olarak kullanılmaktadır.

Plan özellikleri: Zemin kat ve 1.kattan oluşan yapının yapım tarihi 1930’dur. Karnıyarık plan tipine sahiptir. Yan bahçede küçük bir süs havuzu bulunur. Depo ve odunluk olarak kullanılan lambri kaplamalı müştemilat, daha sonra inşa edilmiştir (Tablo 6.40.).

Cephe özellikleri: Yapının ön cephesi yoktur; giriş doğrudan sokağa açılan giriş kapısından sağlanır. Yapının doğu yönünde bulunan bu kapı, özgünlüğüyle bugüne kadar ulaşmış çift kanatlı ahşap bir kapıdır (Tablo 6.41.). Giriş kapısının üzerinde, sofanın dışarıdan ışık almasını sağlayan tepe penceresi bulunur. Cephe bütün olarak ele alındığında, simetrik bir görünüm sergiler. Zemin kat ve üst katta cepheye yansıyan pencereler geniştir. Cephede orijinalliğini koruyan kısım, balkona açılan kapı ve kapının iki yanındaki pencerelerin burunluğudur. Bu ahşap pencereler, balkon kapısı gibi ahşaptır ve dikdörtgen forma sahip giyotin pencerelerdir. Yapıdaki beton hâkimiyeti, konsol şeklinde sokağa doğru uzanan balkonda, yerini ağırlıklı olarak ahşaba bırakır (Tablo 6.42.). Özgün görünümüyle cephede kendini gösterir. Bütün olarak balkondaki ahşap işçiliği cephede dikkati çeker. Ahşap direkler üzerinde dairesel formlu dekupaj işi ahşap süslemeler yapılmıştır. Üçgen alınlık Marsilya tipi kiremitle kaplı çatıya doğru uzanır. Saçaklar beton sıva ile sıvanmış ve üzeri boyanmıştır. Saçaklarda PVC esaslı oluk kullanılmıştır. Cephede görülen önemli bir problem de zeminden yukarı doğru yükselen rutubetlenmedir. Cepheye bitişik, eklenti olarak yapılmış lambri kaplamalı müştemilatın üzeri oluklu asbest levha ile kaplanmıştır (Çetin, 1999).

Malzeme ve Teknik: Yapı taş temel üzerinde, zemin katta taş duvarlardan, birinci katta ahşap karkas sistemden oluşur. Kıрма çatı Marsilya tipi kiremit örtüsüyle kaplıdır. Yapı bugün ayakta ve inşaat bakımından iyi durumdadır.

Tablo 6.40. Alaaddin Öncü Evi Planları (Taraklı Belediye Arşivi)

Zemin Kat

1. Kat Planı

Tablo 6.41. Alaaddin Öncü Evi Cephe Rölöveleri (Taraklı Belediye Arşivi)

Giriş Cephesi

Sol Yan Cephe

Tablo 6.42. Alaaddin Öncü Evi Görünüşü (Taraklı Belediye Arşivi)

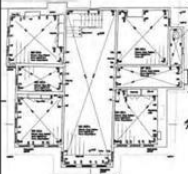
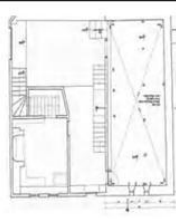
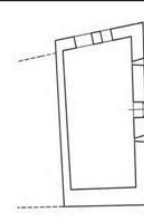
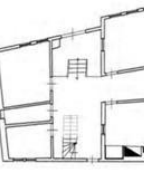
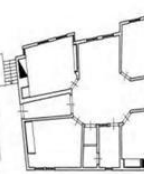
Giriş Cephe Görünüşü

7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

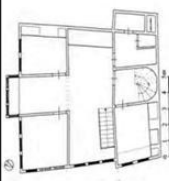
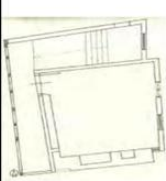
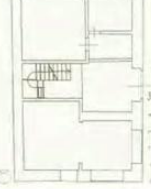
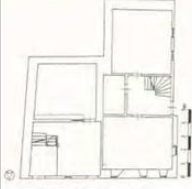
Bir Osmanlı kenti olarak 18. yüzyıldan itibaren kurulan kentin tarihi ipek yolu üzerinde olması, kentte ticaret, din ve kültür çeşitliliğine neden olmuştur. Tarihi Taraklı evleri mimari dokusu ve geleneksel konutlarıyla günümüzde sayıları zamanla azalan, korunması gerekli bir tarihi dokudur. Taraklı kasabasının evleri Osmanlı devleti içinde gelişen yaygın Türk evi tipinin bir örneklemesidir. Bu evler, bölgeye özgü malzemelere, iklim şartlarına, yerel adetlere, yaşama biçim ve düzenlerine uygun olarak yapılmıştır. Kültürel zenginliğe sahip olan konutların yanında yer yer bölgeye uyum sağlayamayan yapılaşmalar görülmektedir. Bu durum kültürün yaşatılmasında gelenekle günümüzün bağının koptuğunun bir işaretidir. Tarihten gelen kültürel dokunun bozulması çeşitli nedenlerle açıklanabilir. Teknolojik farklılık, aile yapısındaki ve toplum yaşantısındaki değişim bu sebeplerin başında yer alır. Binalarda yıpranma ve tarihi doku kayıplarının gerekçesi; ilçe dışına göçler ile yapıların kullanılmaz oluşu, veraset yoluyla binaların birden fazla kişiye intikal etmesi ve bu kişilerin kendi paylarına düşen kısımlarda değişiklik yapmakta zorlanmaları, adi onarım sonucu pencere düzeni, kapı gibi mimari öğelerin değiştirilmesi, binalara ıslak hacim gibi mekânların bilinçsizce eklenmesi, mevcut binaların yapım usullerini bilen ustaların hayatta olmaması sebebiyle hatalı onarımlar ve yanlış malzeme kullanımı, binanın bünyesinden kaynaklanan yıpranma, yapı malzemelerinin eskimesi ve betonarme binaların yapılması bu sebeplerin başında gelir. Bürokrasinin zorluğu ve maddi külfetin oluşu nedeniyle ilçe halkı kaçak yolları tercih etmiştir. Bu durum ise yapılarda yozlaşmaya yol açmaktadır.

Bu kapsamda incelenen Büyük ve Küçük Geleneksel Evlerden büyük bir çoğunluğu orta sofalı plan tipi karakteristiğini göstermektedir. Orta sofalı plan tipi haricinde karnı yarık plan tipi özelliği gösteren evler yanısıra dış sofalı plan özelliğine sahip olan Hisar Evi de incelenmiştir. Geleneksel konutların incelenmesi, mimari karakteristiğin belirlenip çağdaş mimarlıkta farklı işlev ve estetik amaçlı kullanılması amaçlanmıştır (Tablo 6.43. – 6.44.).

Tablo 6.43. Büyük Evlerin Analiz ve Sonuçları

	BÜYÜK EVLER	Z. KAT PLANI	1. KAT PLANI	2. KAT PLANI	SONUÇLAR
1	Sadık Özen Evi				Üç katlı, kerpiç dolgu ahşap çatklı bir yapıdır. Orta sofalı plan tipine sahiptir. Tüm odalar sofaya açılmaktadır. Yamaca oturan bina meydana bakıldığında üç katlı, doğu cephesinden ise bir katlıdır.
2	Hacı Rıfat konağı Evi				İki katlı, tarihi, ahşap bir yapıdır. Orta sofalı plan tipine sahiptir. Üst kat odalara sofalardan giriş 45 derece pahlı köşelerden yapılmaktadır. Sofanın güney cephesinde balkon kuzey cephesinde sedir yer almaktadır.
3	Çakırlar Evi				Ev zemin (hayat), 1. ve 2. kattan oluşmaktadır. Meyilli bir arazinin yamacı üzerine kurulmuştur. Orta sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Arazi yapısından dolayı evin planı çarpık bir biçimdedir.
4	Çakıroğlu Konağı Evi				Meyilli bir arazinin yamacı üzerine kurulan ev, zemin kat, 1. ve 2. katlardan oluşmaktadır. Orta sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Orta sofa dört yöne dört eyvan şeklinde uzanmaktadır. Orta sofanın dört köşesine yerleştirilmiş odaların girişleri sofanın pahlı köşelerinden sağlanmıştır. Cepher dengeli ve simetrik yapısı ile dikkat çekmektedir.

Tablo 6.43. (Devam): Büyük Evlerin Analiz ve Sonuçları

5	Fenerli Ev				Yapı zemin kat, 1. ve 2.kat ile fener şeklinde yapılmış cihannü makatından oluşmaktadır. Çarpık bir plana sahiptir. Orta sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Oda girişleri sofanın pahlı köşelerinden yapılmıştır. Cihannüma katının görüldüğü tek örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.
6	Hisar Evi				Zemin kat ve 1.kattan meydana gelmektedir. Bölgede pek rastlanmayan bir plan tipi olan “dış sofalı plan tipi” özelliği göstermektedir. Üst katı oluşturan birimlerden birisi olan “L” şeklindeki dış sofanın batı duvarı tamamen yıkıldığı iç yapısı anlaşılmamaktadır.
7	Meriç Özen Evi				Zemin kat üzerine iki katlı olarak inşa edilmiştir. “İç sofalı plan tipi” özelliği göstermektedir. Dış mimarisi oldukça sade olan yapının ana cephesi olan batı cephesi daha gösterişlidir.
8	Mürvet Tanyel Evi				Ev bodrum kat üzerine iki katlı olarak inşa edilmiştir. “Orta sofalı plan tipi” özelliği göstermektedir. Mimari ve süsleme özellikleri bakımından evin güney bölümü dikkat çekicidir. Evin doğu cephesi diğer cephelere göre daha hareketlidir.
9	Selahattin Kozcağz Evi				Zemin kat üzerine iki katlı olarak inşa edilmiştir. Oldukça çarpık bir plana sahip olan 1. katın doğu yönüne yeni eklemeler yapılmak suretiyle ev genişletilmiştir. Ev “orta sofalı plan tipi” özelliklerini göstermektedir.

Tablo 6.44. Küçük Evlerin Analiz ve Sonuçları

KÜÇÜK EVLER	Z. KAT PLANI	1. KAT PLANI	2. KAT PLANI	SONUÇLAR
1 Sabahat Akın Evi				Zemin üzeri 1 kattan oluşmaktadır. Ev ahşap karkas olarak yapılmıştır. Orta sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Evde pencereler giyotin tiptedir. Girişin hemen üstünde ahşap dikmeli ve süslemeli açık bir çıkma bulunur.
2 İzzet Erdoğan Evi				Bodrum kat, zemin kat ve birinci kattan oluşmaktadır ve konstrüksiyon bakımından iyi durumdadır. Orta sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Bina cephesi orijinal halini korumaktadır. Yapının taşıyıcı sistemi ahşap karkas olup, duvarlarda dolgu malzemesi olarak kerpiç kullanılmıştır.
3 Fatma İşsever Evi				Bodrum kat, zemin kat ve 1.kattan oluşan, taş temel üzeri ahşap karkas bir yapıdır. Orta sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Kapılar sofaya açılmaktadır. Yapı bugün ayakta ve konstrüksiyon bakımından iyi durumdadır.

Tablo 6.44. (Devam): Küçük Evlerin Analiz ve Sonuçları

4	İsmail Hakkı Akay Evi				Yapı zemin ve 1.kattan oluşmaktadır. Yer olarak Taraklı'nın girişinde, hanın karşısında bulunan ev Taraklıya hâkim bir konumdadır. Taraklı evlerinde görülen genel karakter burada da görülmektedir. Ortada sofa köşelerinde odalar yer almaktadır. Cephe bütün olarak ele alındığında, simetrik bir görünüm sergiler.
5	Kadir Sayın Evi				Yapı, bodrum kat, zemin kat, zemin üstü birinci kattan oluşmaktadır ve karniyarık plan tipine sahiptir. Ahşap karkas konstrüksiyona sahip olan yapıya, ıslak hacimlerden oluşan, iki katlı betonarme bir eklenti yapılmıştır.
6	Bedia Özyıldız Evi				Yapı zemin ve 1.kattan oluşmaktadır. Orta sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Kapılar sofaya açılmaktadır. Yapı ahşap karkas konstrüksiyona sahiptir.
7	Reyhan Tepe Evi				Bodrum kat, zemin kat ve zemin üstü 1. kattan oluşmaktadır. Karniyarık plan tipine sahiptir. Yapı moloz taş temel üzeri, ahşap karkas arası kerpiç dolgu konstrüksiyona sahiptir.
8	Alaaddin Önü Evi				Zemin kat ve 1.kattan oluşan yapının yapım tarihi 1930'dur. Karniyarık plan tipine sahiptir. Cephe simetrik bir görünüm sergiler. Yapı taş temel üzerinde, zemin katta taş duvarlardan, birinci katta ahşap karkas sistemden oluşur.

KAYNAKLAR

Acun H., *Sakarya İli-Taraklı İlçesi ve Yunus paşa cami*, 1.baskı, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993.

Acun H., Taraklıda Tarihi Yapılar, *Irmak Kültür ve Sanat Dergisi*, *Taraklı Özel Sayısı*, 2004b, **4**, 42.

Acun H., Taraklıda Tarihi Yapılar, *Irmak Kültür ve Sanat Dergisi*, *Taraklı Özel Sayısı*, 2004a **4**, 12-13.

Aktaş A., Taraklı'nın Toplumsal Yapısı, *Irmak Kültür ve Sanat Dergisi*, *Taraklı Özel Sayısı*, 2004, **4**, 8-10.

Ardos M., *Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi*, 1.baskı, Çantay kitapevi, İstanbul, 1955.

Beksaç E., Bithynia'nın Erken Tarihinde Sakarya ve Arkeolojisi, Editör: Demir M., *Sakarya İli Tarihi*, 1.baskı, Kaya matbacılık, İstanbul, 11-32, 2005.

Bilge H., Construction Process And Techniques Of Traditional Houses in Taraklı, Sakarya, An Introductory Model For Web-Based Gıs Applications, A Thesis Submitted To The Graduate School Of Natural And Applied Sciences Of Middle East Technical University, Department of Architecture, Ankara, 175, 2008.

Bilgin T., *Adapazarı Ovası ve Sapanca Oluğunun Alüviyal Morfolojisi ve Kuaternerdeki Jeomorfolojik Tekamülü*, 1.baskı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul, 1984.

Çetin Y., *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 2008, **14**, 125-132

Çetin Y., *Sakarya ve Çevresinde Osmanlı Dönemi Dini Mimari Eserler*, 2.baskı, Adapazarı Büyük Şehir Belediyesi, 1999.

Dağlı A., 19.yy. Adapazarı-Kocaeli Bölgesi Medrese ve Tekke-Zaviyeleri, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Adapazarı, 2002.

Danişmend İ. H., *İzahlı Osmanlı Tarihli Kronolojisi*, 2.baskı, Doğu kütüphanesi, İstanbul, 2011.

Darkot B., Sakarya maddesi, *İslam Ansiklopedisi*, 3.baskı, İhlas matbacılık, İstanbul, 1966.

Demir E., Taraklıda Tarihi Değerlerini Koruma Amaçlı Bir inceleme, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık-Şehircilik Ana Bilim Dalı, İstanbul, 104, 1988.

Demir M., Sakarya'da Türk Yerleşim Yapısı, Editör: Demir M., *Sakarya İli Tarihi*, 1.baskı, Kaya matbacılık, İstanbul, 97-109, 2005.

Erendil M., *Türlü Yönleri İle Sakarya İli*, 1.baskı, Nur Ofset Matbaa, İstanbul, 1982.

Eroğlu T., Kökten Y., Gönültaş Ç., *Sakarya Halk Kültürü (Derleme Çalışması)*, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2003.

Evliya Ç., *Seyahatname*, 1.baskı, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1984.

Filiz E., Mahmutoglu F., Aktaş A., Arı A., *Doğayla Buluştuğu Yer Taraklı*, 1.baskı, Taraklı Kaymakamlığı, Sakarya, 2003.

Günaltay Ş., *Yakın Şark IV, I. Bölüm, Perslerden Romalılara Kadar, Selevkoslar, Nebatiler, Galatlar, Bitinya ve Bergama Krallıkları*, 2.baskı, Ttk Yayınları, Ankara, 1987.

Hazırlama K., *Sakarya Depremleri*, Işık Basım Evi, Adapazarı, 1967.

İplikçioğlu B., *Eskiçağ Tarihinin Ana Hatları*, 2.baskı, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 1994.

Kan H., Taraklı Yerleşimindeki Tarihi Dokunun Sürdürülebilirliği Bağlamında Kentsel Koruma ve Geliştirme Stratejileri, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın, 2009, 237905.

Konukçu E., Osmanlı Devletinin Kuruluş Döneminde Sakarya Bölgesi, Editör: Demir M., *Sakarya İli Tarihi*, 1.baskı, Kaya matbacılık, İstanbul, 65-88, 2005.

Konukçu E., Sakarya Kaleleri, Editör: Demir M., *Sakarya İli Tarihi*, 1.baskı, Kaya matbacılık, İstanbul, 89-96, 2005.

Konukçu E., Sakarya ve Çevresinde Selçuklular, Editör: Demir M., *Sakarya İli Tarihi*, 1.baskı, Kaya matbacılık, İstanbul, 57-63, 2005.

Konukçu E., Sakarya ve Gezinler, Editör: Demir M., *Sakarya İli Tarihi*, 1.baskı, Kaya matbacılık, İstanbul, 111-168, 2005.

Memiş E., *Eskiçağ Türkiye Tarihi*, 6.baskı, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 2005.

Okutan N., *Alternatif Turizmin Yeni Adresi Sakarya*, 1. basım, Sakarya Valiliği, Seçil Ofset Matbaası, Sakarya, 2007.

Olçay M. S., İpek Yolu Destinasyonu ve Sonrası, *7 Renk 7 İklim Sakarya Kültürel Aktüalite Dergisi*, 2006, 1, 33-35.

Ostrogorsky G., *Bizans Devleti Tarihi*, 7.baskı, Türk tarihi Kurumu, Ankara, 1981.

Özkan S., Taraklının Fiziksel ve Tarihsel Dokusu, Sivil ve Anıtsal Örnekleri Hacı Rıfatlar konağı Restorasyonu, FBE Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve- Restorasyon Programı, Yıldız Teknik Üni., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2008, 213520.

Özpalabıyıklar S., *Anabritanica Genel Kültür Ansiklopedisi, Sakarya maddesi*, 1.baskı, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1989.

Öztuna Y., *Osmanlı Devleti Tarihi 1*, 1.baskı, Ötüken Neşriyat yayın evi, İstanbul, 1986.

Pekcan N., *Karadere Uvalaları Adapazarı*, 1.baskı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1996.

Şentürk M., Hüdai, Osmanlılar Döneminde Sakarya, Editör: Demir M., *Sakarya İli Tarihi*, 1.baskı, Kaya matbacılık, İstanbul, 174-191, 2005.

Tamer C., *Taraklı Yunus Paşa Cami Restorasyonu*, 1. basım, Canyigit Matbaacılık, İstanbul, 2002.

Tuna F., Dergah Yayınları, *Edebiyat Sanat Kültür Dergisi*, Taraklı'nın İki Çınarından Birisi Göçtü, 2005, **1**, 60.

Tuna F., Taraklı XXI. Yüzyılda Bir Huzur Limanı, *Irmak Kültür ve Sanat Dergisi* Taraklı Özel Sayısı, 2004, **1**, 67.

Turan M., Taraklı Tarihi, *Irmak Kültür ve Sanat Dergisi*, Taraklı Özel Sayısı, 2004, 4-5.

URL-1: <http://www.google.com.tr/imgres?q=sakarya+haritaş>, (Ziyaret tarihi: 12.10.2011)

URL-10: <http://www.sogutlu.web.tr/hizmet.php?id=2>, (Ziyaret tarihi: 15.12.2011)

URL-11: <http://www.sakarya.gov.tr>, (Ziyaret tarihi: 20.12.2011)

URL-12: <http://www.sakarya.com.tr/sayfa/135-tarihi-donemleri.html>, (Ziyaret tarihi: 25.06.2013)

URL-13: <http://www.sosyalsiyaset.net/documents/tarakli.htm>, (Ziyaret tarihi: 07.07.2013)

URL-2: <http://www.google.com.tr/imgres?q=sakarya+map&um>, (Ziyaret tarihi: 15.10.2011)

URL-3: <http://www.google.com.tr/imgres?q=sakarya+map&um>, (Ziyaret tarihi: 15.10.2011)

URL-4: <http://www.google.com.tr/imgres?q=sakarya+jeolojik+yap>, (Ziyaret tarihi: 18.11.2011)

URL-5: <http://www.google.com.tr/imgres?q=sakarya+map>, (Ziyaret tarihi: 18.11.2011)

URL-6: <http://www.google.com.tr/imgres?q=sakarya+hititler+map&um>, (Ziyaret tarihi: 25.11.2011)

URL-7: <http://www.google.com.tr/imgres?q=sakarya+frigler+map&um>, (Ziyaret tarihi: 25.11.2011)

URL-8: <http://www.google.com.tr/imgres?q=Justinianos>, (Ziyaret tarihi: 25.11.2011)

URL-9: <http://www.sogutlu.web.tr/hizmet.php?id=2>, (Ziyaret tarihi: 10.12.2011)

Uysal H., *Sapanca, Adapazarı, Yer Taraklı*, 1.baskı, Çizgi Ofset, Sakarya, 1957.

Yıldız H. D., *Bizans Tarihi, Görsel Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, 1.baskı, Görsel Yayınlar Ansiklopedik Neşriyat, İstanbul, 1982.

Yılmaz İ., Taraklı. Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Şehircilik Ana Bilim Dalı, İstanbul, 150, 1987.

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Makedonyada doğdu. İlk, Orta ve Lise öğrenimini Makedonyada tamamladı. 2003 yılında girdiği Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümünden 2008 yılında mezun oldu. 2009 yılından itibaren özel sektörde çalışmaktadır. 2010 yılında başlamış olduğu, Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrenimini devam ettirmektedir.